TRIVETH, Nicholas

NICHOLAI TRIVETI ANNALES.

F. NICHOLAI TRIVETI,

DE ORDINE FRAT. PRÆDICATORUM,

ANNALES

SEX REGUM ANGLIÆ, QUI A COMITIBUS ANDEGAVENSIBUS
ORIGINEM TRAXERUNT,
(A.D. M.C.XXXVI.—M.CCC.VII.)
AD FIDEM CODICUM MANUSCRIPTORUM RECENSUIT

THOMAS HOG.

LONDINI:
SUMPTIBUS SOCIETATIS.
M.DCCC.XLV.

LONDON:
Printed by S. & J. Bentley, Wilson, and Fley,
Bangor House, Shoe Lane.

PREFACE.

---

§ 1. NICHOLAS TRIVET, or, more correctly, Trevet,[1] the author of the following Annals, was, as he himself informs us,[2] the son of Thomas Treveth, one of the itinerant justiciaries of the Crown in the last year of the reign of Henry III. This judge, according to Leland,[3] was descended from a family of some note in Norfolk;[4] a statement which is confirmed by a descent preserved in Sir Richard St. George's Heraldic Collections;[5] though the documents from which this has been compiled refer exclusively to certain lands in the county of Somerset.[6]

Parentage of Nicholas Trivet.

To the date of our author's birth we can only approximate.[7] Leland, and after him Bale, Pitseus, and H. Wharton (in his Appendix to Cave), assert that he died in his seventieth year, A.D. 1228; while Gesner, and his followers, Lusitanus, Possevin, and Altamura, place his de-

The exact time of his birth unknown.

---

[1] For proof of this, see infra, Preface, p. xvii. et seq.

[2] Annales, infra, p. 279.

[3] Leland, De Script. Britt. ii. 280.

[4] Echard and Quetif, in their History 'De Script. Ord. Præd.' say, at Norwich, i. 561.

[5] Heraldic Collections, vol. iii. p. 99, Lansdown MSS. Mus. Brit. 863.

[6] Trivet does not say that his father was a native of Norfolk, but merely that he had been sent thither as a Crown justiciary to enquire into a riot, in which the priory of Norwich had been attacked, pillaged, and burnt. Leland, however, expressly states that he was a native of Norfolk; and, as the descent mentioned in the text is dated 9th Edward I., the transfer or fines on the lands there alluded to may possibly refer to a subsequent acquisition.

[7] Hall's Preface to his edition of Trivet, Oxon. 1719.

cease as late as 1360. This latter date may be shown to be erroneous, by a reference to what our author says of his father in the subsequent Annals; and, as Hall conjectures, the error is the result of a typical blunder on the part of Simler, the author of the article in question, in the Bibl. Gesneriana, which has been blindly followed by so many of his successors.[1] The former date, however, as it agrees with what Trivet says of his father, seems correct (namely, 1258—1328); and consequently makes him a contemporary historian, if not of the latter years of Henry III, assuredly of all the reign of Edward I.

His education.

All authors who have written of him are agreed that he was educated in London; but whether, or not, in his tender years he was confided to the care of the Dominicans, who first entered England in 1221,[2] is not quite so certain: it seems probable, however, that there

---

[1] According to Quetif and Echard, i. 563, Trivet thus begins a commentary, 'In declamationes Senecæ;' 'Exacto septenarii annorum natalium *quadrato*, cum, Domorum Jovis et Saturni, Phœbus, brumali statione signifero peragrato, configeret,' etc.: in which he informs us that this comment was the fruit of a relaxation after a severe illness. The historians of the Dominican order doubt, whether, by this opening sentence, four times seven, *i. e.* twenty-eight, or the square of seven, namely, forty-nine years, is meant. As they incline to the former conjecture merely on the presumption of this production being more suited to so early a period of life, we prefer adopting the simplest meaning of the passage, namely, that it was written when he had completed his forty-ninth year. This work is dedicated to F. John de Levinha, *illustris regis Angliæ confessor*. At what period this John de Levinha was confessor, and whether to Edward I. or II., we have not been able to determine; but it must have been subsequent to the year 1300, as at that time F. Walter de Wynterborne was confessor to Edward I.; Lib. Quot. Contrarot. Garderobæ, p. 41. If it could be shown at what time John de Levinha became the king's confessor, as might easily be done had we a series of such works as that just quoted, we should be able to determine almost to a certainty the date of Trivet's birth.

[2] Annales, infra, p. 209.

were then Dominican schools in London, as at this early period the order had an establishment for this purpose at Oxford, which soon became famous, under Robert Bacon and Richard Fitz-acre.[1] After having received the rudiments of his education in the metropolis, Trivet removed to the university of Oxford, to pursue his higher studies in philosophy and theology; and, having spent some years in this noted seminary of learning, he, in accordance with the custom of the age, proceeded to Paris to complete his studies.[2] It was in this famous foreign university that he directed his attention to the history of his country, diligently examining, as he tells us in his preface,[3] the French and Norman chronicles, and faithfully extracting whatever had reference to the English nation.

He becomes a Dominican friar.

The exact time of his entering the Dominican order is uncertain. Some conjecture, that, having been educated in their house in London, he at an early age received the tonsure; other writers imagine that his early residence amongst them proved, in later life, the inducement for his embracing that new and flourishing institute: but, at all events, it is certain that he was a monk in the community at London, which, about 1256, exchanged their first confined residence for a commodious site near Castle Baynard. This, by the aid and patronage of Edward I., his Queen, and Robert Kilwardby, archbishop of Canterbury, they were enabled to purchase; and here they erected a stately church and convent, which had afterwards the privilege of sanctuary. The church, says Stow, was

---

[1] Triv. Ann. p. 229, and notes [2] and [3]; Echard and Quetif, De Script. Ord. Præd. i. 118.

[2] Echard and Quetif, i. 561.

[3] Pref. to Annals, infra, p. 3.

large, and richly adorned; and, as a proof of the worth of the inmates of the convent, we have but to repeat the eulogy of Leland, who says that he found in its library 'no inconsiderable number of books.'[1]

On Trivet's return from Paris, he was honourably received by his brethren; but that he was elected prior of his convent at London, we have no earlier authority than that of the somewhat apocryphal Pitseus. We know, however, for certain, that he subsequently taught in the schools at Oxford, between which and his convent at London was spent the remainder of his laborious and learned life, divided between devotion and the composition of many excellent works; which, if we except his Annals,[2] are little known, and of which it is almost impossible now to ascertain either the exact date or the place of composition.

The period which his Annals embrace.

§ 2. The present history of the six Kings of England of the house of Anjou embraces a period of one hundred and seventy years, commencing with the reign of Stephen in 1136, and ending somewhat abruptly at the death of Edward I. in 1307. In composing his Annals, Trivet informs us that he had carefully made collections, during his residence in Paris, from the French chroniclers; and that, on contemporary events, he had faithfully endeavoured to obtain the best evidence, from credible witnesses: an assertion which is amply borne out by the narrative itself;

[1] Dugdale, vi. iii. 1487. Leland's Collectanea, i. 51, compared with his ludicrous disappointment in what he expected to have found in the Franciscan convent at Oxford; De Script. Brit. ii. 286.

[2] Besides his Annals, the only other work of Trivet that has been published is part of a Commentary, 'De Civitate Dei,' of St. Augustine, noticed hereafter.

for where he has occasion to extract from other authors, or to give insertion to state documents, his truthfulness and accuracy are proved by the fact that these, with the exception of an occasional clerical error, are often nearer to original contemporary MSS. than those which appear in the great collections of Wilkins or Rymer. His style is smooth, clear, and agreeable; sometimes highly graphic in describing stirring incidents, and often not inelegant. Nor is this to be wondered at; for, besides composing commentaries on some of the early Fathers, he has written glosses on Livy, Ovid, Valerius Maximus, and the two Senecas.

His character as an historian.

As an historian, he is always judicious, and never violent. In relating the misdeeds of King John, both in his brother Richard's reign and in his own, he is contented with stating the simple facts as they occurred, in a straightforward manner, abstaining from all vituperation; and what is deserving of blame in Edward I. he reproves with all frankness, plainly, as if this monarch had not been his contemporary sovereign.

It is fitting, also, to rescue Trivet's memory from the wholesale plagiarism of Walsingham, whose Reign of Edward I. is taken, word for word, from our author, with the exception of a Meteorological Summary of each year, which he seems very often to have borrowed from the Chronicle of Dunstable, and of occasional interpolations, which bear the evident stamp of a much later age. For this reason Walsingham must be read with caution; for though his interpolations in the portion he has appropriated from Trivet are not many, and comparatively unimportant, it is not so in succeeding reigns,

where he has in like manner copied other historians, giving his own bias to the narrative to a much greater extent. Thus, under Trivet's colours, he has acquired a character for accuracy which is undeserved; as by his additions he often leaves a different impression of the conduct of individuals, from what they assume in contemporary histories which he appropriates. In a word, as far as our author goes, Walsingham is only authentic, and to be relied on, when he gives the very words of Trivet.

The devout spirit infused in his writings,

But there is yet a more pleasant feature which characterises our author's writings, and that is the devout spirit pervading his History. Had we no other evidence of his having been a Dominican, the numerous references to this celebrated order, and the affection with which he introduces the eminent men whom it then produced, would be sufficient to prove that he was

objected to;

a worthy son of its illustrious Founder. It is true, indeed, that on several occasions, to the dissatisfaction of the historical reader, he has omitted transactions of some importance, to enlarge with affectionate earnestness on the merits of his master, or on the worth and virtues of the distinguished men who were nurtured in the observance of his rule; and instances occur, especially in the reign of Henry III., in which, in a manner, he has almost wholly abandoned political for religious history.

but defended.

But to the enthusiastic student of history in its higher sense, as a record of the mind of the age, this can be no reproach. Our author wrote in a period in which it was impossible to disjoin Civil from Ecclesiastical history. Devotion to God, and to his Church as the sole depository of truth, was not only a deep and active feeling

in the mind of the historian, but in the mind also of the Age; and if the reader be desirous to trace the causes of its great events, and the motives and sincerity of its leading men, no dry narrative of facts can furnish him with proper materials for the discovery, unless he view the period in some measure through the same medium as his historical guides.

Circumstances of the period on which he wrote.

Perhaps, in no period of history did uncontroversial religion influence so much or so long the actions of men, as that which the historical Annals of Trivet embrace; the heresiarchs of the period were not numerous, and their followers hardly known beyond the confines of the obscure locality where they lived. The chief opponent with which the Church had to contend was the civil power, in its encroachments on her liberties, and the consequent abuses that ensued, from the debasing practice of kings providing for their followers in her higher offices, or from the still greater grievance arising out of the seizure of her temporalities, and the consequent destitution and vacancy of her episcopal sees. For the same reason, no period gave birth to greater efforts to counteract this cause of the decay of religion, by the establishment of new monastic orders, which then first arose to meet the wants of particular districts, but which were scarcely established, before their adaptation to the wants and circumstances of the times became so apparent, that they spread their ramifications with remarkable rapidity throughout every quarter of Christendom. In tracing and estimating all these changes, the minute touches of our Annalist, and the interest he takes in the religious part of history, are of value, as they teach us how to gather the tone of mind prevalent during

that period, and give us an opportunity of beholding in true colours the records of a simple and devotional age.

The other works of Trivet.

§ 3. The other works of Trivet are numerous, but unfortunately considerable confusion has been caused by his biographers in citing, under different titles, works which are identical. They make, for instance, three works out of his one Chronicle of the History of the World; they deprive him of the authorship of others, by adopting a typical error in his name, and creating a fictitious Nicholas of Utrecht, to account for the mistake that occurs in converting Trevech into Traject; and, again, they ascribe to him a work which truly belongs to Valeys, the author of the 'Communiloquium,' but on which both Trivet and Valeys had written commentaries. As, however, we are not called upon in this place to unravel all this confusion, we need only refer to the lists of works ascribed to him by Leland, Pitseus, and Bale, but more particularly by Quetif and Echard, the historians of the Dominican order, who with better arrangement have given a full catalogue of all the works that have been attributed to him, at the same time judiciously receiving with doubt such as they could not determine with certainty, and giving means for investigation by referring to various MSS. abroad, and in the Royal Library at Paris. It is here amply sufficient for our present purpose to notice a few, which we have examined, and had the means of determining.

His short Chronicle from the beginning of the world.

1. The first we shall mention is his 'Historia ab Orbe condito ad Christi Nativitatem,' of Leland; 'ad suum tempus,' of Bale: his 'Annales a Christo usque ad suum tempus,' of Pitseus: and the work 'de Gestis Imperatorum,

Regum et Apostolorum,' written in Norman-French. These several works are, in fact, but one; namely, the Annals which Trivet drew up for the use of the Princess Mary, daughter of Edward I., who became a nun in the convent of Amesbury in 1285. The title of this work is as follows, 'Ci comencent les Cronicles de Frere Nichol Trivet, escrit a ma dame Marie, la fillie mon Seigneur le Roi d'Engleterre, le filtz Henri.' [1] It begins with Genesis, and contains a brief chronology of Jewish history, of the Evangelists and Gestes of the Apostles, (*i. e.* the Popes,) and is continued down to the time of Edward I., and 'lapostil Johan vincismie secund.' This work was also written in Latin, and dedicated to Hugh of Angouleme, Archdeacon of Canterbury and Papal Nuncio, as appears from a MS. then in the Sorbonne, quoted by the historians of the order of St. Dominic;[2] but whether the Latin or the French had the precedence in composition, we cannot determine. There is, however, a presumption in favour of the Norman-French version, from some expressions in the dedication to the Princess Mary.

His commentary on St. Augustine, 'De Civitate Dei.'

2. Some obscurity also rests on his commentary on St. Augustine, 'De Civitate Dei;' since Bale, and, at a later period, H. Wharton,[3] remark, that this was the joint work of Trivet and Thomas Valeys.[4] This statement is cor-

---

[1] Bod. Oxon. Cod. Rawlins, 178; also Douce, 119.

[2] Echard et Quetif; De Script. Ord. Præd. i. 564.

[3] Apud Cave; App. p. 12.

[4] Leland ascribes this work to John Walleys, or Valeys, who lived in the reign of Edward I.: but we prefer attributing it to Thomas, on the authority of the printed editions, Mogunt. 1473, Ludg. 1520, and the *Cod. Har.* 3768; especially as Leland allows of a doubt between the several works of John and Thomas Valeys; De Script. Brit. vol. ii. p. 307.

rect, as far as regards the printed editions of Mogunt. 1473, Lugd. 1520, Tholosæ 1488, Venice 1489, and Friburg 1493; the two former of which only we have seen.[1] But, instead of being a joint commentary, the first ten books are all that Valeys wrote, and the remainder are taken from the complete commentary of Trivet on the whole twenty-two books of St. Augustine. The printed editions begin, 'Fluminis impetus lætificat civitatem DEI,' etc. as a preface, which may possibly be Trivet's. The commentary of Valeys begins, 'In isto primo contangit B. Augustinus duas culpas Romanorum,' etc.; whereas that of Trivet, which we have complete in the MS. *Har.* 4093, begins, 'Gloriosa dicta sunt de te, civitas DEI. Cum Romani alia Gothorum irruptione affligerentur,' etc. At the end of the tenth book of the ed. 1473, Valeys ends, 'Tunc enim erat Porphyrius in rebus humanis,' etc.—'fuit enim ut pater in cronicis tempore Constantini imperatoris;' while the printed copies, as well as *Har.* 4093, begin, 'Expeditis decem libris in quibus Augustinus,' etc., and continue to the twenty-second, where he tells us (in the printed edition of 1473) that he himself prepared the copious index which is there published;[2] concluding thus, 'Explicit declamatio historiarum diversa-

[1] Wharton, in his Appendix to Cave, p. 11, ascribes the authorship of the Tholouse edition, 1488, to Thomas Jorz, or Joyce, confessor to Edward I., mentioned by Trivet, infra, p. 406; MSS. of which he asserts exist at Oxford, in Mert. Coll. 169, and Baliol 70: but this is probably an oversight, as he mentions in his account of Trivet, App. 12, the joint edition of Valeys and Trivet as printed at the same place and date, viz. Tholouse, 1488. See also Quetif and Echard, who, in noting the works ascribed to Thomas de Jorz, or Joyce, on mentioning this, add, 'sed et hæc etiam Thomæ Walensis;' De Script. Ord. Præd. i. 509.

[2] This index, and notice to that effect, are omitted in Cod. *Har.* 4093.

rum, et dictorum poeticorum, quæ beatus Augustinus tangit libro de Civitate Dei, compilata et extracta ex libris diversorum Doctorum et auctorum per fratrem Nicholaum Trevet, ordinis Fratrum Prædicatorum.'[1]

His other commentaries.

3. As we do not profess to give a catalogue of our author's writings, we should have contented ourselves with these examples, were it not that we feel called upon to allude to the versatility of his talents, as shown in the many commentaries which he made on the Classics, and in proof of the pains he took to acquire the necessary historical knowledge to elucidate his author. Thus, we find ascribed to him commentaries on Livy, Juvenal, the Metamorphoses of Ovid, Seneca, Valerius Maximus, and Boethius. To speak of these in detail is foreign from our purpose; but, in proof of his unwearied diligence in collecting facts, as well as giving an indirect testimony in favour of the pains he took to arrive at historical truth, we cannot forbear quoting the commencement of his commentary on Boethius. After saying, that, before he proceeds to his comment on the philosophy of Boethius, it would be necessary, for rendering his author intelligible, to refer to the history of the period in question, he thus continues: 'Historiam Theodorici regis Gothorum ex diversis Cronicis collectam censui prælibandam. Ipsa namque diligentius inspecta, apparebunt memoria et commemoratione digna, nec non intentioni nostræ subservientia, videlicet quo tempore iste auctor illustris floruit, qua occasione libros istos conscripsit, sub quo persecutore, ac quibus meritis, præsenti so-

His commentary on Boethius, 'De Consolatione.'

[1] In the index of the ed. 1473, 'Trevet' is erroneously printed 'Cerseth.'

luto ergastulo, eternitatis gloriam fuerit consequutus;'[1] all which argues a sure indication of the labour he took to acquire the best information before he undertook to use his pen for the instruction of others.

His commentaries on the tragedies of Seneca.

4. Trivet's commentaries on the ten tragedies of Seneca are very brief, and we only allude to them as a curiosity, inasmuch as the method he uses for explanation was adopted and enlarged upon, at a much subsequent period, by the authors of the Delphin editions of the Classics, and, like them, he is often sufficiently prosaic. We give two instances from the Hercules Furens, which will show at a glance the manner he adopted.

injusta hoste virtuosis
Iniqua raro maximis virtutibus
homo
Fortuna parcit, nemo se tuto diu
frequentibus
Periculis offerre tam crebris potest
illum non offert fortuna adversa
Quem sæpe transit casus aliquando invenit.
Her. Fur. II. 325.

And again:

sancte
O Lucis alme Rector et Cæli Decus!
Febus flamigero
Qui alterna curru spatia flamifero ambiens
manifestas
Illustre lætis exseris terris caput
parce michi
Da, Phœbe, veniam.[2]
Her. Fur. III. 592.

---

[1] Commentaria in Boethii Consolationem, in v. lib. Cod. Burn. 131, a manuscript of the fourteenth century, much injured at the beginning and end by damp. Another and later MS. exists in Arundell, 266, on paper, but it wants the first book.

[2] MS. Brit. Mus. Burn. 250. The chief notes, properly speaking, occur on the Hercules Furens and the Thyestes. The rest are merely verbal interpretations, such as we have given a specimen of above.

It now only remains to refer to one more of his treatises, the title of which, in like manner, has, with other of his works, been quoted under various forms, and reckoned as separate works, namely, his treatise 'De Officio Missæ,' 'De Missa et Partibus ejus,' and 'Ordo Missæ, seu Speculum Sacerdotale.' Though a work of great learning, and especially valuable to the ecclesiastical antiquarian, on account of the period at which it was written, yet we only mention it here on account of a curious anagram, which runs throughout the treatise. In the preface our author says, 'Si quis autem nomen auctoris hujus operis curiosius investigare voluerit, a Prologo incipiens, seriatimque procedens, sillabicet literas capitales.'—This anagram, which extends over upwards of fifty-six leaves quarto, of a small hand, is as follows:

His treatise 'De Missa et Partibus ejus.'

F ons sapientiæ Verbum Dei in excelsis, etc.[1]
R atio a qua nomen missæ trahitur quadruplex.
A d illius autem officium spectat.
T riplex est genus ministrorum.
E x dictis ministris non requiritur.
R everentiæ et significationis causa.

Anagram in Trivet's treatise 'De Missa.'

N ovem autem vestes sive insignia.
I n luce diei missarum celebratio fieri debet.
C um autem omnia quæ ad celebrationem.
O blationes fieri super altare.
L inteis autem duobus benedictis co-operiri debet altare.
A bsque lumine ignis nullatenus debet.
V estibus sacris indutus Sacerdos.
S acerdos deinde altari appropians.

T erminata oratione Sacerdos erigens se.
R ecedens Sacerdos a medio altaris.

[1] It must be remembered that these lines are wholly disconnected, being each the commencement of its respective chapter.

Anagram of Trivet's name.

E xpleto Introitu, quo[1] populi.
U ltimo Kyrie Eleison, dicto.
E xordium hymni angelici, Gloriam fieri in Excelsis.
T erminato[2] hymno angelico, si non sunt Lectiones.

D um in prima salutatione, Sacerdos salutat.
E xhortatur deinde Sacerdos populum.

O portet autem scire quod ista duo nomina.
R esponsio autem Populi, finita oratione.
D octrina Verbi Dei ad Populum.
I n diebus autem aliquibus, in illis scilicet.
N omen *Gradualis* a gradu trahitur.
E ffectus alius Verbi Dei [qui][3] est exultatio.

F inita Alleluia in diebus solemnibus.
R atio *Tractus* ab eo sumitur quod in prolixitatem.
A ccedentem Diaconum[4] ad legendum Evangelium.
T erminato Evangelio, Sacerdos *Symbolum* incipit.
R udimenta Fidei, in Symbolo contenta.
V ariantur stationes [Sacerdotis][5] in Missa.
M ultiplex[6] a Johanne Damasceno assignatur ratio.

P ræmissa salutatione populi, Sacerdos oblationem facturus.
R equiritur ad oblationem Sacerdotis.
E rigitur ad consecrationem Sanguinis.
D e aqua miscenda cum vino, quamvis.
I n primitiva Ecclesia solebant Sacerdotes.
C orporalia non debent esse de serico.
A ptata super patenam Hostia, et calice.
T actu rerum corporalium manus Sacerdotis.
O rat deinde Sacerdos legendo in sinistro cornu altaris.
R everentiam populi et devotionem ad tantum Sacramentum.

---

[1] 'per quem;' *Cod. Har.* 3138.

[2] Here *Cod. Har.* 3138 is imperfect: it wants the leaf, or leaves, containing the initials T. D. E. O. which are supplied from *Cod. Har.* 3768.

Omitted in *Har.* 3138.

[4] 'Accedente Diacono;' *Har.* 3138.

[5] Omitted in *Har.* 3138.

[6] This and the three following letters, M. P. R. and E. are supplied from *Har.* 3138, a leaf or two being lost in *Cod. Har.* 3768.

V sualem decantans Sacerdos præfationem. Anagram of Trivet's name.
M ultitudo præfationum specialium quibus Ecclesia utitur.

H abet Epiphania præfationem secundam.
V titur[1] Ecclesia tertia præfatione in Quadragesima.
N ec prætereunda est quarta præfatio de Cruce.
C antatur in Pascha[2] quinta Præfatio.

T angit[3] sexta Præfatio tria spectantia ad materiem laudis Divinæ.
R atio laudis Divinæ in præfatione septima.
A d honorem TRINITATIS cantatur octava præfatio.
C antatur in honore Beatæ Virginis nona præfatio.
T andem in præfatione de Apostolis quæ est decima.
A toto Choro cantatur hymnus qui TRISAGION appellatur.
T rahitur nomen Canonis a Græco, quod Latine *Regula* interpretatur.
V tilitate autem *Offerentium* eorum pro quibus fit oblatio.
M emoriam facit deinde Sacerdos Sanctorum.

C oncludit demum quid per oblationem Hostiæ sit impetrandum.
O rat deinde Sacerdos virtutem consecrandi implorans,
M odum quo Christus consecravit, Sacerdos consecraturus.
P ost consecrationem Corporis subjungit consecrationem Sanguinis.
I mpleta consecratione, sacerdos brachia extendit.
L axatis autem brachiis ab extensione Sacerdos[4] petit acceptationem.
A uxilium gratiæ post hæc implorans Sacerdos.
V t etiam[5] prosit hæc oblatio defunctis.
I psum eundem effectum Sacramenti quo ad gloriam vivis implorans.
T erminato[6] autem Canone mentionem facit de Mediatione Christi.

---

[1] 'Utitur autem ecclesia tempore Quadragesimali præfatione tertia;' *Har.* 3138.

[2] 'Paschate;' *id.*

[3] 'Tanguntur in sexta Præfatione tria,' etc.; *id.*

[4] 'Sacerdotis ab extensione;' *Har.* 3768.

[5] 'Hæc oblatio prosit;' *Har.* 3138.

[6] 'Terminando;' *id.*

Anagram of Trivet's name.

A d perceptionem tanti Sacramenti, se ipsum et populum disponere volens.

D istinctiones petitionis septenariæ sufficientia.

H ac ultima petitione dicta a populo, Sacerdos silenter subjungit, Amen.

O rat deinde Sacerdos ut pax quam petivit populo, communicetur.

N ec[1] prætereunda est significatio ejus quod Hostia.

O rat post hoc[2] Sacerdos percepturus Sacramentum.

R eprehenduntur[3] et graviter puniuntur.

E xpleta perceptione Sacramenti sequitur pars Missæ quæ vocatur Gratiarum actio.

M issa tribus modis terminatur.[4]

D ebent[5] secundum Innocentium, quinque de causis quotidie missæ.

E xpedit autem cuilibet Christiano et præcipue Sacerdotibus.[6]

I n celebrationibus nonnulla eveniunt pericula.[7]

Thus, from these initials, in a treatise extending over 112 close-written quarto pages, the above acrostic produces the following sentence :

FRATER NICOLAVS TREVET DE ORDINE FRATRVM PREDICATORVM HVNC TRACTATVM COMPILAVIT AD HONOREM DEI.

---

[1] 'Nec est prætermittenda ;' *Har*. 3138.

[2] 'hæc ;' *id*.

[3] Here *Cod*. 3768 has by mistake 'Deprehenduntur.' The other MS. is correct.

[4] In the chapter which begins with these words, it appears to us that Trivet clears up the disputed derivation of the word 'Missa.' Showing how the Mass is terminated at certain times, that is, generally throughout the year, by the phrase addressed to the people, 'Ite, missa est :' he continues, 'Ite,' i. e. redite ad propria; 'missa est,' scilicet completa, i. e. oblata, et 'Missa est' pro nobis *oblatio salutaris*.—*Cod. Har*. 3768, fol. 153, b. and *Har*. 3138, fol. 163, a.

[5] 'Debet autem . . . . missa ;' *Har*. 3768.

[6] 'Sacerdoti ;' *Har*. 3138.

[7] 'Inter celebrandum nonnulla inveniunt pericula ;' *id*.

This result is the more curious, as it gives absolute authority for the correct orthography of his name, which must have been Trevet, not Trivet. However, as all our historians have hitherto quoted his Annals under the latter title, or its abbreviation *Tri.*, we have retained his usual appellation, to prevent any confusion that might arise from so small an emendation.[1]

§ 4. The text of Hall has been chosen as the ground of the present edition, because the MS. from which it is taken, that of Queen's College, Oxon, is by far the most perfect, correct, and beautiful of all that we have met with; while the judicious use of that of Merton College has enabled this author to produce an exceedingly careful and correct edition. Nevertheless, occasional oversights have been detected, and the whole has been diligently collated with other MSS. in the British Museum. From these several new, and perhaps better, readings have been occasionally derived, but none are adopted in the text without reference, in a note, to the source from whence they were taken, and the insertion of the original words which they supersede. The chief of these MSS. are—

The text from which this edition has been taken.

1. Arundell, 46, which has supplied various and valuable readings; though there are indications of occasional carelessness in the transcriber, which is to be regretted. It seems to be a recension of the Cod. Mert.; but as it wants a

[1] Wharton, ap. Cave, App. p. 12, notices this acrostic, but seems not to have verified it, as he spells our author's name Trivet, as the result. Similar conceits were common enough among our chroniclers. One example occurs in Ranulph Higden of Chester, and Henry Knighton has followed his master in the like device. The initials of the chapters down to the seventeenth of the third book of the latter's history repeat HENRICUS CNITTHON three times, only with the variation of spelling the surname in the second position, Cnitthonn.

few leaves of the end of the reign of Edward I., where the discrepancies between that and the Queen's College MS. are so distinct, it is impossible to affirm this decisively.

2. The Cod. Harl. 29, is of a considerably later date than the preceding, and consequently of less value. It is, therefore, rarely referred to, even in the notes, though it has been equally consulted. It is carelessly written, and in bad condition.

3. The Cod. Ar. 220 is very valuable; it seems to be a recension of Cod. Reg.: we deeply regret that it contains only the reign of Edward I.: and this the more, because there are fewer tokens of inattention in transcription in it than in any other of the MSS., with the exception of the beautiful MS. of Queen's College.[1]

§ 5. It may be worth while to make a short remark on the brief anonymous chronicle which

---

[1] To describe the personal appearance of a monk of the fourteenth century may appear absurd; but there exists an initial painting in the MS. of Queen's College, Oxford, which has so truthful an appearance, that we are inclined to give credence to its being a portrait. The miniature is in the initial A of Atheniensium, the first word of his preface; and represents a monk, rather under the middle age, in the Dominican habit, seated on a low stool raised a step above the floor. On his left hand in a recess there is a book, and on his right a small lectern, on which there lies an open volume. His attitude is that of one giving instruction. The tonsure is very large, leaving, as is usual with the Dominicans, a very narrow crown of hair. The eyes and expression are mild and gentle, but at the same time earnest and firm. If Hall's conjecture is correct, that this is a Benedictine MS. of Glastonbury, it is possible they might have drawn the habit somewhat after their own fashion, had this been an ideal portrait. On the contrary, the habit is quite correct, as may be seen by comparing it with the original seal of the Dominican order, figured in Quetif and Echard, De Script. Ord. Pred. i. 85, and which was in accordance to that which was seen in a vision by Reginald the Deacon, as related by Trivet in his Annals, infra, p. 200.

is appended by Hall to his edition, and by him intituled the Continuation of Trivet. This name is very apt to mislead. The work treats, indeed, of the history of the successor of Edward I.; but its compiler, besides being known by others as the anonymous Continuator of Matthew of Paris, is, in the style, arrangement, and, we may add, quality, different from, and so inferior to our author, that it has been judged advisable to give the Annals of Trivet entire, and to reserve the other anonymous work for another occasion, when it may be more appropriately included among the numerous short, and, in three instances, anonymous chroniclers of the reign of Edward II.

§ 6. In conclusion, all that now remains for the Editor, is, the grateful task of alluding to the advantages received by this edition in its passing through the press of Messrs. Bentley and Co. To them he has to express his obligation; but in a particular manner to the learned person who superintends their reading department. Few know what labour and minuteness are required where so many MSS. have been consulted, and to this Gentleman the Editor is indebted not only for his patient industry and acuteness, but also for some valuable readings when it has been judged expedient to amend the text. Conclusion.

FRATRIS

NICHOLAI TRIVETI

PROLOGUS

IN ANNALES SEQUENTES.

ATHENIENSIUM Romanorumque res gestas certissimus auctor Salustius ad invicem [1]conferens, has virorum illustrium præstantiori virtute administratas, illas vivacium ingeniorum studiosa diligentia magnificatas, fama effulsisse asserit clariori. Laudis nempe et gloriæ avida [2]Græca facundia insignes bellorum suorum triumphos, veritate historica ad posteros non contenta transmittere, verum poetarum auctos figmentis, quibus orbe toto erat fecundior, fabulosa delectatione in admirationem extulit et stuporem. Hos æmulata [3]quanquam plurimum Latina ambitio, quæ exercitio militari, ut mundus [4]clamat subjectus, venustateque dicendi suorum decreto facile magistros transcenderit, a quibus utriusque exercitii leges et præcepta in cultum rei [5]suæ publicæ contraxit: gentis tamen Actææ[6] gloria inferior visa est, quod eam diser-

---

[1] 'ferens,' *Cod. Mert.* and *Arundel.* 46.

[2] D'Acherius, *M.* and *A.* prefix 'nimis.'

[3] 'quoque;' *D'A.*

[4] 'proclamat;' *M. et Ar.*

[5] Omitted in *M.*

[6] So also *M.* and *Ar.* 'Achææ;' *D'A.*

torum copia scriptorum, qui victoriosorum memoriam titulorum perpetuarent, nullatenus adæquavit. Ceteris autem terrarum nationibus, licet tam inclyta scribendi materia, et tam multiplex non affuerit, propagandi tamen nominis sollicita minime defuit diligentia, qua antiquitatis suæ gesta memorabilia ad novellæ succedentis generationis notitiam, detracta temporum injuria, pervenirent.

Hunc ex ea caritate morem innatum, qua proprii zelum honoris singulorum mentibus impressit natura, in Anglicana observatum gente usque ad Joannis regis primordia, omissum [jam][1] cernimus, seu invalescente desidia, quæ laboris cujuscunque refugit exercitium, seu vitio, quo populus in principum suorum degenerans odium, plus in eorum vituperiis quam laudibus delectatur. Quo factum est, ut annorum centum viginti et amplius [2][historia,] vix tenui chronographorum [3]excerpta diligentia, in modernorum confabulationibus probrosis, regum præcedentium detractionibus, dum aliena ad cœlum extolluntur, turpiter obfuscetur. Itaque, cum aliquando in studio moraremur Parisiensi, gesta Francorum [4]Normannorumque cum aliis studiose perlegimus, et quicquid nationem tangebat Anglicanam fideliter excerpsimus. Ex quibus, cum his quæ in chronicis Anglicanis vidimus, adjectis nonnullis quæ vel propria notitia collegimus, vel fide dignorum relatu didicimus, ut omissa seu neglecta aliqualiter suppleri valeant, eorum in [5]sequenti opere regum gesta, qui [6]secundum lineam masculinam ab Andegavensibus

---

[1] From *M.* and *Ar.*

[2] Omitted in Cod. Reg.

[3] 'excepta;' *M. et A.*

[4] 'Northmannorumque;' Cod. Reg.: but not throughout.

[5] 'insequenti;' *D'A.*

[6] 'per;' *D'A.*

comitibus suam traxerunt originem, quorum primus erat Henricus secundus, juxta successionem temporum ad nostram ætatem curavimus annotare. Quanquam autem circa res Anglicanæ gentis principaliter nostra versetur intentio, Romanorum tamen pontificum ac imperatorum, regumque Francorum, quorundamque aliorum præfatis contemporaneorum regibus acta memorabilia, quæ ad nostram pervenerunt notitiam, annectere non omisimus, communi intendentes per hoc utilitati amplius deservire.

Quatuor autem in supremo [1]operis margine ponimus titulos. Quorum primus est Domini nostri Jesu Christi; secundus Romanorum, ante cujus principium scribitur littera P, designans pontifices, post finem vero littera R, designans reges; tertius titulus est Francorum; [2]quartus Anglorum; quibus correspondent quinque numerorum series, quæ singulis præmittuntur capitulis, ita ut secundo titulo duæ series[3], una pontificum et alia regum, respondeant. Sub reliquis vero singulæ ponuntur numerorum series; quarum prima anno Domini nostri Jesu Christi, quarta Francorum, quinta Anglorum regum temporibus coaptantur. Cum autem in serie regum Romanorum duo [4]numeri signentur, superior annos designat imperii, inferior vero regni. Annum vero juxta morem Romani calendarii a principio Januarii exordimur.[5]

---

[1] 'margine hujus operis;' *Ar.*

[2] 'et;' *M.*

[3] 'annorum;' *Ar.*

[4] 'inveniantur numeri, quorum unus imponitur altius;' *Ar.*

[5] This will account for some apparent inaccuracies in passages in this history when compared with authors who adopted the Florentine, Pisan, Paschal, or other computations, or whose writings Trivetus may have made use of in his compilation.

INCIPIT

DE REGE STEPHANO.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCXXXVI.	INNOCENTII II. 6.	LOTHARII IV. 10.	LODOVICI VI. 27.	STEPHANI 1.

King Stephen's claim.

UT autem juxta nostram intentionem commodius regum gesta, qui a comitibus Andegavensibus [1] secundum lineam masculinam [2] descenderunt, prosequamur, prælibandum videtur, quomodo ad illos jus regni Anglicani fuerit devolutum. Altius repetentes dicimus, quod cum Henricus primus ergo, Willelmi, qui Conquisitor erat, filius (in quo Willelmus [3] Malmesburiensis suam terminat historiam, quam diffuse prosecutus est de regibus Anglicis et Normannis) prole masculina orbatus esset, filiis ejus Willelmo et Ricardo in redeundo de Normannia versus Angliam in egressu portus de Depa, nautis inexpertis [4] periculosissimo, [5] marinis absorptis fluctibus, unicam filiam, Matildem nomine, regni sui reliquit heredem. Quam, quamvis esset admodum juvencula, anno gratiæ MCX. uxorem duxit imperator Henricus quintus, quem quidam quartum dicunt, non numerantes Henricum primum, eo quod benedictionem imperialem fuerit minime assecutus. Huic Matildi, vivente adhuc marito, pater ejus Henricus anno regni sui [6] vicesimo septimo, ab

[1] 'per;' *D'A.*
[2] 'traxerunt originem;' *Ar.*
[3] 'de Malmesberya;' *M. et Ar.*
[4] 'periculo sævissimo;' *D'A.*
[5] 'maris;' *M. et Ar.*
[6] 'tricesimo;' *D'A.* 24, *M.*

omnibus prælatis, comitibus, et baronibus terræ Anglicanæ fidelitatis fecit juramentum præstari.[1]

Defuncto autem imperatore sine liberis anno [2]gratiæ [3]MCXVI, imperatrix in Angliam ad patrem revertitur. Anno vero gratiæ MCXXIX. imperatrix annuente patre comiti Andegavensi Galfrido, qui cognominatus est [4]Plauntegenet, nupsit; viro in rebus militaribus strenuo et famoso, qui de ea genuit tres filios, Henricum, Galfridum atque Willelmum. Anno autem gratiæ MCXXXVI.[5] cum defuncto Henrico primo, patre imperatricis, jus regni Angliæ ad ipsam, vel ejus filium primogenitum Henricum spectaret, Stephanus filius comitis Blesensis, præfati regis Henrici ex sorore nepos, regnum ipsum, primoribus sibi quibusdam faventibus, usurpavit. Cujus usurpatio injusta quomodo ad heredes ejus non transierit, quomodoque ab eo ad justum heredem reversio [6]extorta, [ut] plenius appareat, gesta ejus primitus prosequemur, de ejus origine et promotione per regem Henricum primum aliqua præmittendo. Stephanus siquidem, Blesensis comes, [7]Adalam, filiam Willelmi regis Conquisitoris sororem Henrici regis primi, uxorem accepit; de qua filios quatuor procreavit. Quorum patre in partibus Orientis defuncto, mater mirabilis [8]providentiæ, primogenito

---

[1] 'terræ suæ fecit fidelitatem jurari;' *Ar.* Compare this oath of the barons with that taken by the king in Roger of Wendover, vol. ii. pp. 117, 118, where he adds caustickly, 'Sed nihil horum, quæ DEO promiserat, observavit;' for the subject of the oath, see Brompton, X. Script. col. 1024-37; who concludes with, 'sed pauca tenuit.'

[2] 'Domini nostri JESU Christi;' *Ar.*

[3] '1126;' *M. et Ar.*

[4] 'Plantegenet;' *D'A.* and the old French translation throughout.

[5] '1135;' *M. et Ar.*

[6] 'exorta;' *D'A.* 'exhortata;' *Ar.*

[7] From *D'A.*

[8] 'prudentiæ;' *Ar.*

eo quod esset remissioris ingenii amoto, secundum filium Theobaldum ad hereditatis paternæ plenitudinem [1]sublimavit. Tertium vero filium, Stephanum nomine, adhuc impuberem [1]germano suo Henrico regi Angliæ [1]educandum et promovendum, tanquam nepotem patruo, commendavit. Quartum vero, Henricum nomine, ne soli sæculo videretur liberos genuisse, apud monasterium Cluniacense[2] tonsoravit. Processu vero temporis, Henricus Anglorum rex comitatum Mortonii[3] seu Constanciensem in Normannia nepoti suo Stephano contulit, unicamque comitis Boloniensis filiam, ad quam plene devolvenda erat hereditas paterna,[4] eidem connubio copulavit. Henricum vero fratrem ejusdem a Cluniaco evocatum, Glastoniensem abbatem constituit, cui et postea Wintoniensis ecclesiæ contulit præsulatum, qui utriusque simul functus officio possessiones amplissimas utriusque retinuit, Romano cum eo pontifice dispensante. Stephanus igitur, ut præfatum est, subtracto de medio avunculo, regnum Angliæ invadens, a Willelmo Cantuariensi archiepiscopo, annuente Saresburiense Rogero, in præsentia prælatorum et procerum, non obstante juramento, quod olim imperatrici vivente patre præstiterant, solemniter coronatur. Sedit ea tempestate Romæ Innocentius secundus, imperante Lothario quarto, et regnante in Francia Lodovico.[5]

---

[1] 'pervenit,' 'fratri suo,' 'nutriendum;' *Ar.*

[2] 'in monachum;' *Ar.*

[3] 'Mertonii;' *D'A.*

[4] 'totum spectabat hereditas paterna nepoti domino Stephano;' *Ar.*

[5] Louis VI.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCXXXVI.	INNOCENTII II. 6.	LOTHARII IV. 10.	LODOVICI VI. 27.	STEPHANI 1.

STEPHANUS initia visus est habere fausta, dum [1]David Scotorum regem imperatricis avunculum, et pro [2]vita ejus zelantem, terramque Northumbriam invadentem, trans fluvium Tynam magnis repulit viribus, et ejus exercitum in manu potenti contrivit. Baldewynum etiam de Riveriis[3] rebellantem expugnavit, et in exilium relegavit, Normanniamque occupans, omnia in ea gerenda felici fortuna disposuit. Mare Anglicanum, terminos suos egressum, partem magnam Flandriæ cum habitatoribus ejusdem submersit.

David of Scotland invades Northumberland.

Guillelmus dux Aquitaniæ, qui et comes Pictaviæ dictus est, ad S. Jacobum peregre proficiscens, in die Parascevæ obiit, sepultusque est in ecclesia Sancti Jacobi coram altari. Hic duas reliquit filias, quarum primogenitam [4]Alianordem[5] in hereditate integra sibi statuit successuram, suosque instante morte adjuravit proceres, ut dictam Alianordem juniori regi Francorum Lodovico, cum pleno ducatu, traderent maritandam.

William duke of Aquitain dies.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCXXXVII.	INNOCENTII II. 7.	LOTHARII IV. 11.	LODOVICI VI. 28.	STEPHANI 2.

LODOVICUS Francorum rex audita morte Willelmi ducis Aquitaniæ, filium suum Lodovicum,[6] jam coronatum in regem, misit Burdegalam, ut

Louis VI. dies.

[1] 'Davit;' *M.*

[2] 'jure;' *M. et Ar.*

[3] Baldwin de Rivers, earl of Devonshire. 'Redvers;' Roger of Wendover, ii. 219, and John of Hexham, ad ann. 1136, X. Scrip. col. 259. 'De Riveers;' Radulph of Diceto, id. col. 506. 15.

[4] 'Eleanore;' Fr. Trans. 'Alienoram;' *M. et Ar.*

[5] 'et Petronillam;' *Ar.*

[6] Afterwards Louis VII., surnamed Le Jeune.

cum ducatu Aquitaniæ [1] Alianordem acciperet in uxorem, filiam dicti ducis. Infra vero mensem, nuptias sequentem, moritur rex Francorum senior Lodovicus. Per idem tempus in Galliis a Martio usque ad Septembrem fuit siccitas inaudita; fontes namque et putei, [2] fluvii etiam quamplurimi siccabantur.

Lothair IV. dies.

Lotharius Romanorum imperator, secundam in Italiam[3] profectionem faciens, dum rediret in patriam suam subacta Apulia de medio subtractus est. Cui successit Conradus Henrici imperatoris ex sorore nepos.

Hoc anno cœperunt plurimi a rege Stephano deficere, quorum capitaneus erat Robertus comes Gloverniæ, imperatricis germanus, quamvis ex illegitimo toro natus. Dumque rex in partibus australibus contra istos bella gereret, cassoque labore sudaret, Scotorum rex David cum suis Northumbriam depopulando subegit.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCXXXVIII.	INNOCENTII II. 8.	CONRADI II. 1.	LODOVICI VII. 1.	STEPHANI 3.

PETRUS[4] Leonis, qui per schisma papatum invaserat annis octo, divino judicio percussus interiit. [5] Innocentius papa ordinatos ab eo degradavit, et, ne ultra ad ordines promoverentur, decrevit. Scoti, amne Tyna transmisso, usque ad [6] Thesis fluvium debacchantur, putantes se in brevi Deirorum provinciam cum civi-

Battle of the Standard, Aug. 2.

[1] 'Alienoram uxorem duceret;' *Ar.*

[2] 'multi fluvii;' *Ar.*

[3] 'expeditionem suam in Italiam iter faciens;' *Ar.* 'expeditionem;' *M.*

[4] Peter, the son of Leo, a powerful Roman, antipope, assumed the title of Anacletus II. He was excommunicated by the 17th council of Rheims, held 1131. For the means by which he obtained the pontificate, see Radulph of Diceto, X. Script. 508. 63.

[5] Innocent II. 1130-1143.

[6] 'Tesam;' *M. et Ar.*

tate Eboracensi spe non dubia possessuros. Provinciales vero, a rege Stephano et [1]Cis-Humbrana gente desperantes auxilium, monitis Thurstini archiepiscopi animati, unanimiter conglobati contra Scotorum multitudinem, immanitate terribilem, in campo non longe a flumine Thesa mense Augusto viriliter perstiterunt. Denique Scoti, incensis mane castris, Anglorum paucitatem habuere derisui; sed cum leviter armati confodientia [2]eminus jacula sensissent hostibus dantes terga insequentibus [3]Anglis victoriam concesserunt. Fugit rex David, raro stipatus milite, plurimisque[4] de suis cadentibus vix evasit.

Clarebant his temporibus viri illustres [5]Malachias episcopus, qui mortuum dicitur [6]suscitasse; Gilbertus Poretanus in Galliis[7] tam liberalium artium, quam divinarum scripturarum [8]scientia eruditus ad plenum. Hic libros Boetii de Trinitate, et de Hebdomadibus commentavit. Scripsit etiam, ut fertur, librum Sex principiorum, et de Canone Sancto nonnullos libros sua expositione illustrans, post magistrum Anselmum, super

St. Malachy.

Gilbert de la Porrè.

---

1 'Trans-Humbrana;' *D'A.*

2 'eos eminus;' *Ar.*

3 'Anglicis;' *D'A. et Ar.*

4 'multis;' *Ar.*

5 Malachy was a native, and ultimately archbishop, of Armagh. He died on his way to Rome, at Clairvaux, Nov. 2, 1148, and was afterwards canonized by Clement III. about 1190. See the sermon of St. Bernard, 'in transitu Sti. Malachiæ episcopi,' considered to be one of the finest of his compositions; also his Epistles, 341. 356. 374; and the life of St. Malachy, attributed to St. Bernard. Malachy's death is noticed below ad an. 1149, p. 26.

6 'resuscitasse;' *M.*

7 Gilbertus Porretanus, bishop of Poictiers, seduced by an over-refinement of the phraseology of the schools, broached certain doctrines against the unity, and the nature of the Persons of the blessed Trinity, which being condemned by a council held at Rheims (infra ad an. 1148) in 1147-8, and presided over by Eugenius III., he retracted, and died in 1154. See St. Bernard's confutation of his errors, in his 80 Ser. in Cant.; also a graphic account of him in William of Nangis, ad an. 1148, apud D'Acherii Spicilegium, vol. iii. p. 7. His works, with one exception, printed by D'Acherius, remain in MS.

8 'sententia;' *Cod. Reg.*

Psalterium et super Epistolas Pauli, ex dictis sanctorum patrum compactam, edidit glossaturam. Florebat etiam his temporibus[1] Bernardus Clarevallensis abbas, multa post se sanctitatis et scientiæ monumenta relinquens.[2] Eodem anno Albericus [3]Ostiensis episcopus, apostolicæ sedis legatus, concilium [4]Londoniis celebravit; ubi et Theobaldus [5]Beccensis abbas, rege Stephano annuente, in Cantuariensis ecclesiæ cathedram sublimatur.

St. Bernard.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCXXXIX.	INNOCENTII II. 9.	CONRADI II. 2.	LODOVICI VII. 2.	STEPHANI 4.

Stephen imprisons the bishops of Salisbury and Lincoln.

Rex Stephanus Oxoniæ constitutus Rogerum Sarisberiensem et Alexandrum Lincolniensem,[6] inter episcopos Angliæ potentissimos, velut injuriarum reos atrocium, captos inclusit, arctatosque pecuniis nudavit et [7]castris. Rogerus enim per Henricum regem primum promotus, factusque in administratione regni ab eo secundus, duo nobilia castra Scireburne et Divisas opere sumptuoso construxit; Alexandroque nepoti Lincolniensem favore regio obtinuit præsulatum. Hic latissimi cordis existens, avunculum in castris construendis adæquavit expensis. Considerans tamen postea hujusmodi ædificia episcopalem minus decere ho-

[1] 'En cel temps prescha Seint Bernard la necessite de la Terre Seinte;' Old Fr. Tr.

[2] St. Bernard, b. at Fontaines, a castle near Dijon, in 1091; d. at Clairvaux, about thirty miles from Langres, in 1153.

[3] 'Hostiensis;' *M. et Ar.* For the character of Alberic see John of Hexham, X. Script. col. 264. 5.

[4] The 13th of London.

[5] 'Gervensis;' *M.* 'Gernensis;' *Ar.* But that in the text and Cod. Reg. is the true reading. He received the pall at Rome the same year from Innocent II.

[6] Also Nigel of Ely. Brompton, X. Script. 1027. 47.

[7] 'castellis;' *M.* 'Quoniam ipsi sua castella reddere noluerunt;' Radulph of Diceto, X. Script. col. 508. 4. 'Castrum suum de Newerk;' Knyghton, ibid. col. 2385. 46.

nestatem, ad hujusmodi reatus abolendam maculam, totidem monasteria pluribus dotata [1]prædiis ad Dei honorem fundavit, religiosis in iisdem collegiis institutis. Rogerus autem Sarisberiensis de fidelitate imperatrici servanda, vivente ejusdem patre, non solum primus juravit, sed ceteris omnibus prælatis et proceribus distincte, ad nutum regium, imposuit et proposuit juramentum. Ipse tamen postea, ut Stephanum eodem juramento adstrictum sibi alliceret, perjurium non est veritus incurrere, sed aliis pejerandi insigne præstruxit exemplum. In quem ipse Stephanus, ultor ordinatus divinitus, tanquam exigui hominem momenti primo carcerali [2]custodiæ, postmodum etiam cibi inopia, nepotique ejus Alexandro, qui tunc regius cancellarius erat, intentato supplicio sic coartavit, ut regi duo dicta præclara castra, in quibus erant thesauri ejus repositi, [3]resignaret. Denique grandævus episcopus vi doloris, ut fertur, absorptus, vitam longo tempore splendidissimam fine infelici conclusit. Alexander vero Lincolniensis munitiones suas, modo non dissimili, resignans, ægre relaxatus est; ut discat divina judicia venerari, et saniora de cetero meditetur. Obiit Joannes de Temporibus, completis, ut fertur, ætatis suæ annis trecentis sexaginta et uno, qui et Caroli magni dicitur scutifer exstitisse.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCXL.	INNOCENTII II. 10.	CONRADI II. 3.	LODOVICI VII. 3.	STEPHANI 5.

Matildis imperatrix, filia regis Henrici primi, cum germano suo Roberto Glocestriæ comite, circa festum Sancti Michaelis, venit in Angliam Matilda comes to England.

---

[1] 'præsidiis;' *M.*
[2] 'custodia;' *M.*
[3] 'resignaverit;' *A.* 'resignavit;' MS. Reg. et *Ar.*

contemplatione juramenti olim sibi præstiti corda multorum[1] commovens contra regem. Regnum in se dividitur, et juxta verbum veritatis, per hostiles incursus, passim rapinas exercentes et incendia, desolatur. Interim Galfridus, Andegavensis comes, Normanniam pervagatur cum exercitu, totamque in brevi uxoris et [2]filii nomine redegit in suam potestatem, nemine, qui ejus valeret sustinere impetum, resistente.

Hugh of St. Victor.

Decessit hoc anno Hugo de Sancto Victore,[3] qui de Opere sex dierum, et de Sacramentis, de Arca etiam aliaque utilia multa scripsit. Floruit autem eo tempore Richardus de Sancto Victore,[4] qui de Trinitate et unitate libellum brevem scripsit, principiumque et finem Ezechielis expositione historica illustravit.

Richard of St. Victor.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCXLI.	INNOCENTII II. 11.	CONRADI II. 4.	LODOVICI VII. 4.	STEPHANI 6.

Stephen besieges Lincoln,

STEPHANUS rex castrum Lincolniæ, quod comes Cestriæ Ranulphus dolo, ut fertur, intraverat, et suis defendendum commiserat, instauratum obsedit: protractaque obsidione a Natali usque ad Hypapantem[5] Domini, comes Ranulphus, adjunc-

---

[1] 'multorum corda procerum;' *Ar.*

[2] 'filiis;' *M.*

[3] 'Parisinus, canonicus regularis;' *M.* 'Piissimus can. reg.' *Ar.* Hugo of St. Victor, born at Ypres in Belgium, surnamed the Tongue of St. Augustine, or sometimes the Second St. Augustine, was the third prior of St. Victor at their famous school at Paris, founded in 1113, by Louis VI. or Le Gros. He died 1142, two years later than Trivetus' Chronology. See St. Bernard's Ep. to him, Ep. 77; Mabillon, Analecta, i. 133; and Martenne, Anecdota, p. 887.

[4] Richard of St. Victor, Scotus, and scholar of Hugo, a canon regular, and ultimately fifth prior of the abbey of St. Victor, 1164. d. 1173. The best edition of his works is that of Rouen, 2 vols. folio, 1650.

[5] Properly Ypanten, Ὑπάντη, the meeting, from ὑπαντάω, occurro, the ancient Greek appellation for the feast of the Purification, from the meeting of Simeon and

to sibi socero suo Roberto Gloverniensi comite, aliisque partem imperatricis foventibus, [1]regni [nisi] amoveret obsidionem, bellum cominus intentavit. Quo non cedente, sed exercitum potius congregatis undique copiis augente, gravissimum consertum est prælium; in quo, devicto exercitu regio, licet numero præstantior et apparatu videretur, ipse rex captus est. Ceteris profligatis, comites cum suis, civitatem ovantes ingressi, omnia more hostili diripiunt; regemque captivum imperatrici reddentes, mulieris animum insigni victoria incitabant ad ampliora sperandum. Cives Londonii, regii casus infelicitate fracti, imperatricem, quæ regem apud Bristoliam custodiæ mancipaverat, favorabiliter susciperunt [2]undecimo kal. Maii, quæ et ab omni pæne gente Anglorum, Cantianis exceptis, est domina proclamata. Sed irritata fortuna fastu femineo, pendulos optimatum animos, et corda civium tenero adhuc affectu hærentia, pervertit, ut de amicis subito converterentur in hostes. Igitur in die nativitatis Præcursoris Domini, obsessa turri, fugatur imperatrix de Londonio. Turrim tamen Galfridus de Magnavilla potenter defendit, et egressu facto Robertum civitatis episcopum, partis adversæ fautorem, cepit apud [3]manerium suum de Fulham.

is taken prisoner.

Eadem tempestate imperatrix cum avunculo suo David rege Scotorum, et germano suo Roberto comite Gloverniæ, turrem Wyntoniensis episcopi obsidens, experta est gloriæ prioris jacturam. Idem namque episcopus, regis Stephani

Matilda's party loses ground.

Anna with our Saviour and his Mother in the Temple for the fulfilment of the Legal Purification, and consequently in his and their persons a *concurrence* both of the Law and the Gospel.

[1] 'regni amoveret obsidione;' *D'A.* *Ar.* adds to nisi 'celerius.'

[2] 'sexto;' *Ar.*

[3] 'mansum suum de Fulletum;' *D'A.* 'Phulham;' *M.*

germanus, vir multæ in regno potentiæ, callidus admodum pecuniosusque, nec non in Anglia apostolicæ sedis legatus, ad solvendam obsidionem ex Cantia, quam solam casus non flexerat regius, Guillelmum Iprensem [1]cum regina, et ex aliis provinciis quamplurimos [2]acquisivit. Cumque jam immensas contraxisset copias, per dies aliquot uterque exercitus excubabat in castris, et præter eos qui de castris egressi pro virium exercebantur ostentatione, ab actu vacare bellico videbatur. Verum advenientes magnæ ex Londoniensibus copiæ, in tantum augebatur adversantium imperatrici exercitus, ut ipsa jam impar ad pugnam, relicta Wyntoniensi civitate direptionique exposita, [3]suæ per fugam saluti consulere cogeretur. Captus est in illa fuga Robertus Gloverniæ comes, cum aliis plurimis militibus et scutiferis diversi generis et honoris. Porro rex David, ne in manus incideret hostium, quibusdam eum caute deducentibus, multo metu et periculo ad propria remeavit. Sane insignium captivorum, regis videlicet et comitis, facta est commutatio, et perseverantibus inimicitiis, uterque pro altero sibi redditus est et suis.

The king is exchanged for the earl of Gloucester.

Rogerus de Sicilia, filius Roberti Guiscardi Normanni, qui Apuliæ et Calabriæ principatum tenuit, a papa Innocentio, propter investituras ecclesiarum, quas sibi usurpavit, anathematis sententia innodatur. Qui post ipsum papam in bello cepit, et cum eo facta pace obtinuit, ut in regem coronaretur Siciliæ. Sicque primus de genere Normannorum nomen regis usurpans, postea pæne totam Africam acquisivit.

---

[1] 'qui erat cum regina;' *D'A.*
[2] 'accersivit;' *Ar.*
[3] 'suæ suorumque;' *M.*

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCXLII.	INNOCENTII II. 12.	CONRADI II. 5.	LODOVICI VII. 5.	STEPHANI 7.

Rex Stephanus, apud Wiltonam munitionem construens, repentina hostium irruptione fugatus est, plurimis suorum amissis. Captus est ibidem regis dapifer Willelmus cognomento [1]Marcellus, qui pro redemptione corporis sui Schireburnense castellum nobile resignavit. Eodem anno, fortuna retrograda, rex imperatricem in Oxonia per menses aliquot obsidione conclusit. Quæ, diutinæ obsidionis [2]angustia impatiens, ex temporis qualitate occasionem fugæ nacta, noctis et nivis beneficio, in veste alba [3]Thamensem fluvium crassa glacie transiit superstratum, sicque periculum evadens in loca se transtulit tutiora. Rex, oppido capto, successuque factus hilarior, priorum visus est eventuum aliqualiter dedecus detersisse.

Matilda escapes by flight.

Constantinopolitanus imperator Emanuel, obsessa aliquandiu Antiochia, pace facta cum principe, civitatem intravit. Multis deinde captis præsidiis, dum venationi insisteret, arcumque vehementer tenderet, a semetipso sagitta vulneratus toxicata in manu sinistra, defungitur, relicto filio Emanuel successore.

Dissensio inter papam regemque Francorum exorta est, quia quendam Petrum nomine sine assensu regio Bituricensem archiepiscopum ordinavit, quem sedem suam adeuntem rex exclusit. Receptus tamen est a comite Campaniæ Theobaldo; propter quod rex comiti offensus, ipsum plurimum molestabat.

---

[1] 'Martellus,' *D'A.* in margine, and *M. et Ar.*

[2] 'angustiæ;' *D'A.*: omitted in *M.*

[3] 'Thamesem;' *D'A.*

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCXLIII.	INNOCENTII II. 13.	CONRADI II. 6.	LODOVICI VII. 6.	STEPHANI 8.

A council held at London.

HENRICUS, Wyntoniensis episcopus, apostolicæ sedis legatus, pro quiete et prærogativa ordinis clericalis concilium [1]Londonii celebravit; cui benigne interfuit rex Stephanus, et favoris regii suffragium non negavit. Statutum est in hoc concilio, ut quicunque in clericum vel [2]monachum manus injecerit violentas, solemniter denuntiaretur excommunicatus, et ad Romanum absolvendus pontificem mitteretur. [3]Cantuariensis archiepiscopus Theobaldus, super Wyntoniensem episcopum ordinariam gerens potestatem, et Wyntoniensis episcopus super Cantuariensem legationis indultæ potestatem exercens, dum mutuo invicem gladii[4] colliduntur, Romanum adeunt pontificem, et quæstionem tanto gratiorem, quanto ponderosiorem, [5]Romanis auribus intulerunt.

Capture of Geoffrey de Mainville.

Rex[6] Stephanus, non immemor illati sibi olim dedecoris a Galfrido de Magnavilla arcis Londoniensis [7]occupatore, non quid deceret regiam honestatem, sed quid ultioni [8]competeret, considerans, ipsum in curia sua apud sanctum Albanum, nihil talium meditantem, comprehendi jussit, et arctiori custodia detineri. Siquidem rex Stephanus ante annos aliquot Constantiam, Lodovici regis Francorum sororem, Eustachio filio suo desponderat, intendens affinitate tanti principis contra Andegavensem comitem, virum imperatricis, liberosque eorundem, successurum sibi filium roborare. Eratque nurus hæc Londoniis

1 'Londoniense;' *D'A.*
2 'in monachum'; *M. et Ar.*
3 'Ipso anno nondum finito, Cant.' *M.*
4 'gladii,' omitted in Mert.
5 'Romanorum;' *D'A.*
6 'Eodem anno rex;' *M.*
7 'occupatore, viro magnarum virium;' *M.*
8 Omitted, *D'A.*

cum socru sua regina, quæ dum ad locum alium migrare voluisset, a Galfrido passa resistentiam, coacta est in manu ejusdem nurum relinquere[1]; postea tamen regi prædictam reposcenti restituit, licet ægre. Cum hæc oblivioni tradita viderentur, inter alios proceres, qui edicto publico apud sanctum Albanum convenerant, apparuit hic Galfridus; quem rex illico indignationis loris adstrictum, non ante dimisit liberum, quam Londoniensem turrem, reliquasque quas tenuit munitiones, satellitibus regiis resignaret. Liber autem factus, ingentia metiens animo, collecta improborum manu in monasterium [2]Ramesiense invasit; et, expulsis monachis, de ecclesia castrum faciens, [3]primo crebris irruptionibus vicinam infestavit provinciam, ac ex successu demum concepta fiducia progrediens longius, regem ipsum exterruit, et acerrimis [4]insultando excursionibus fatigavit.

Rex Francorum, contra comitem Campaniæ Theobaldum ducens exercitum, [5]Vitriacum cepit; cujus succensa ecclesia, plurimi in ea consumpti sunt igne. Rex autem castrum illud nepoti comitis, quem patruus alias patrimonio privaverat, contulit.

Innocentio papa hoc anno defuncto, sepultoque in ecclesia Lateranensi, in concha porphyrica, opere miro sculpta, Cœlestinus secundus successit, qui regem Lodovicum ad pacem concordiamque reduxit. Fulco, rex Hierusalem, venando equo lapsus interiit, cui filius ejus Baldewinus successit. Innocent II. dies.

---

[1] 'aliter non permissa abire;' *M.*

[2] 'Rhemesiense;' *M.*

[3] 'percrebris;' *D'A.*

[4] 'insultibus;' *M.*

[5] Vitriacum 'castellum;' *M.* 'castrum;' *Ar.*

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCXLIV.	CŒLESTINI II. 1.	CONRADI II. 7.	LODOVICI VII. 7.	STEPHANI 9.

Cœlestine II. elected, and dies.

Lucius II. succeeds.

CŒLESTINUS papa, cum sedisset mensibus quinque, diebus XIII., obiit, et in Lateranensi ecclesia sepultus est, cui Lucius secundus successit. Hic natione Bononiensis, cum esset presbyter cardinalis tituli Sanctæ Crucis, totam illam ecclesiam renovavit a fundo.

Stephen besieges Lincoln.

Stephanus rex castrum Lincolniæ, quod comes Cestriæ tenuit, secundo obsedit; ubi dum munitionem exstrueret, operariis subita hostium irruptione [1]profligatis, rex ipse confusus abscessit. Apud Norwicum immensum perpetratum est facinus a Judæis, qui in opprobrium Christianæ fidei, et Salvatoris nostri blasphemiam, puerum cujusdam Catholici, immani crudelitate, crucis affixerunt patibulo. Galfridus de Magnavilla, in obsidione castri hostilis, a quodam [2]pedite sagitta percussus in capite, post dies aliquot exspiravit. Similis factionis homo Robertus Marmyun, invasor monasterii Conventrensis exclusis monachis, cum contra Cestrensem comitem, cum ingentibus copiis adventantem, exercitum parasset, in [3]prospectuque omnium spumante veheretur in equo contra hostes, in foveam incidit, et dum fracto femore emergere non valeret, a quodam partis adversæ satellite capite plexus prælio finem dedit.

Geoffrey de Mainville is killed.

Rex Francorum comitem Campaniæ ad pacem, mediante Bernardo Clarevallensi abbate, recepit. Quidam Italicus Arnaldus de Brixia, artissimam vitam ducens, multos pestifera doctrina seduxit; qui, dum Romæ clericorum divitias et superflui-

Arnold of Brescia is condemned.

[1] All the manuscripts have in this place 'præfocatis,' implying 'choked' or 'strangled;' but, as the sense would be far-fetched, we have altered the text as above.

[2] 'pedite sagittario sagitta;' *M.*

[3] 'conspectu;' *M. et Ar.*

tates redargueret, a quibusdam captus suspenditur et crematur. De quo beatus Bernardus in quadam epistola ista scripsit: 'Erat homo [1]in epulis neque manducans neque bibens, sed cum solo diabolo esuriens et sitiens sanguinem animarum.[2] Cujus conversatio mel, et doctrina venenum, cui caput columbæ, cauda scorpionis erat, quem Brixia evomuit, Roma exhorruit, Francia repulit, Germania abominata est.'[3] His character.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCXLV.	LUCII II. 1.	CONRADI II. 8.	LODOVICI VII. 8.	STEPHANI 10.

Lucius II. dies.

LUCIUS papa senatores Romanorum, contra ecclesiam erectos, in Capitolio inclusos obsedit. Sed non multo post obiit, cum sedisset mensibus undecim, diebus septem: sepultusque est in ecclesia Lateranensi.

Rex Stephanus, cum comes Gloverniensis cæterique partis adversæ munitionem apud Farendinum, quantum sibi utilem tantum regiæ parti construxissent nocivam, cum militia sua et Londoniensibus advolans, per diesque aliquot eam fortiter oppugnans, tandem obtinuit eam non sine tædio et labore.

Edissa taken.

Mense Maio in occidentali parte cœli apparuit stella comata. Edissa, civitas Mesopotamiæ, ubi quieverunt corpora apostolorum Thomæ et Thadæi, quæ a primo tempore susceptæ Christianitatis in fide integra manserat, a Paganis capitur, et episcopo civitatis decollato plurimisque occisis reliqui captivantur.

Eugenius III. elected.

Lucio papæ successit [4]Eugenius natione Pi-

---

[1] Omit 'in epulis;' *M.*

[2] St. Bernard. Ep. 195, ad episcopum Constanciensem.

[3] Ibid. Ep. 196. ad Guidonem legatum. In the text of St. Bernard is added, 'Italia non vult recipere.'

[4] 'Qui avoit avant le nom Bernard, Pisan par nation;' Fr. Tr.

sanus, qui, cum esset primus abbas monasterii[1] sancti Anastasii martyris, quod Innocentius secundus fundavit apud Aquas Salvias, in ecclesia sancti Cæsarii est electus. Sed propter senatores, qui contra voluntatem prædecessoris sui a populo electi fuerant, ab urbe discedens in civitate quadam vicina,[2] convocatis illuc cardinalibus et prælatis, munus consecrationis accepit, invitatusque a rege Francorum Lodovico non multo post profectus est in Franciam.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCXLVI.	EUGENII III. 1.	CONRADI II. 9.	LODOVICI VII. 9.	STEPHANI 11.

The earl of Chester deserts Stephen.

REX STEPHANUS Ranulphum, comitem Cestriæ, nuper sibi confœderatum et devotum effectum, qui etiam profusis ipsum apud [3]Walingfordiam expensis[4] juverat, venientem confidenter et pacifice ad curiam suam Northamptonam, comprehendi jussit hostiliter, fidei propriæ immemor et honoris. Comes captivus castrum Lincolniense, et alia quæ usurpasse videbatur, sub obtentu liberationis suæ resignavit regiæ voluntati. Relaxatus autem postmodum, a rege recedens, eidem factus est perpetuus inimicus. Cumque jam regiæ potentiæ omnis vigor deperisset, cœperunt potentes regni, prout quisque poterat, munitiones construere, ut suos tutarentur fines, vel ut pervaderent alienos.

Thurstin, archbishop of York, and St. Gilbert of Sempringham.

Claruerunt his temporibus in Anglia viri sanctitate[5] illustres Thurstinus Eboracensis archiepiscopus et Gilbertus,[6] ordinis, qui dicitur de

[1] 'Le quel monster le Pape Innocent avoit fondé hors des mures de la cité de Rome;' Fr. Tr.

[2] 'ad Faisense monasterium;' *Ar.*

[3] 'Wallingfordiam;' *D'A.*

[4] 'auxiliis;' *M.*

[5] 'et scientia;' *Ar.*

[6] Gilbert of Sempringham, in Lincolnshire, founder of the order of Gilbertins, which was ap-

Symplyngham,[1] institutor. Quorum primus litterarum scientia præditus, post laudabilem officii pastoralis administrationem annis plurimis exercitam, præclaraque pietatis opera, cum jam fere expletum militiæ suæ tempus sentiret, resignato honore et excusans se ab onere, apud Pontem Fractum inter Cluniacensis ordinis monachos ultimos vitæ dies exegit. [2]Alter vero Gilbertus, eximiæ vir religionis, in feminarumque custodia gratiæ singularis ab adolescentia, ut fertur, propria non contentus salute, lucrandarum in Deo[3] animarum zelo ignitus, infirmiorem sexum cœpit propensius æmulari, omni æmulationis piæ ausu sumpto ex supernæ gratiæ fiducia, et conscientia propriæ castitatis.[4] Cumque cœptis ejus favor videretur arridere Divinus, veritus ne forte in vacuum curreret aut cucurrisset, si erumpentem zelum moderatrix scientia non condiret, Clarevallensem abbatem beatum Bernardum adeundum [5]censuit, cujus salubri informatus consilio, et in proposito roboratus, tanto ferventius quanto confidentius piis cœptis insistere non cessavit. [6]Prosperatus autem est in his quæ gerebat,

---

proved by Eugenius III., died 1190, aged 106, and was canonized by Innocent III. in 1202. At the time of the dissolution of monasteries there were twenty-one houses of Gilbertins, exclusive of the parent priory of Sempringham. The male houses of the order followed the rule of St. Augustine; the female that of St. Benedict, with some special restrictions. For which, with a contemporary life, see Dugdale, ii. 696, et seq.; also in Henschenius and Capgrave, Acta SS. Feb. 4.

[1] 'Simpligamensis;' 'Symplingham;' *D'A.* Under which name St. Gilbert is frequently denominated.

[2] 'venerabilis Gilbertus vir plane mirabilis et in custodia feminarum gratiæ singularis, a quo ordo Simpligamensis sumpsit exordium, et statum celebrem, celeri cum profectu. Hic ab adolescentia,' etc.; *Ar.*

[3] 'Christo;' *Ar.*

[4] 'Ad istum beatus Clarevallensis abbas Bernardus de perfectione et obedientia regularium epistolam quandam scripsit;' *Ar.* This epistle is not extant in St. Bernard.

[5] 'putavit;' *Ar.*

[6] Et sicut de nobili patri-

magnusque vehementer effectus est, tam in multitudine copiosa ad Omnipotentis Dei servitium congregata, quam in rerum temporalium ad necessaria vitæ subsidia corporalis. Denique servorum Dei duo et ancillarum Dei octo, non ignobilia construxit monasteria, quæ et numerosis replevit[1] collegiis, et juxta datam sibi a Deo sapientiam ornavit regularibus institutis.

St. William succeeds Thurstin.

Willelmus,[2] Eboracensis ecclesiæ thesaurarius, cedente Thurstino, pontificatum suscepit; vir plane et secundum carnem nobilis, et morum ingenua amabilis lenitate. Qui cum [3]pro petendo pallio responsales idoneos Romam misisset, emergentibus adversariis et contra eum multa proponentibus, negatum est; jussusque est in propria persona ad sedem ipsam accedere, et pro semetipso, tanquam ætatem habens, [4]respondere objectis. Causis tamen ingravescentibus, papaque Eugenio contra eum [5]implacabiliter irritato, deponitur, reversusque in Angliam, secessit Wintoniam; ubi a suo consecratore Henrico susceptus est honorifice, et splendide exhibitus per decennium fere, vel casus vel excessus suos [6]deplorans, temporumque mutationem patienter expectans. Eo amoto cathedram Eboracensis ecclesiæ, abbas Fontanensis [7]Henricus

He is deposed, and Henry Murdach elected.

archa dictum est, 'Ibat proficiscens, et succrescens, donec magnus vehementer est effectus;' *Ar.* (Vulgate, Gen. xxvi. 13.)

[1] 'implevit;' *D'A.*

[2] St. William was son of Earl Herbert and Emma, sister of King Stephen, and was canonized cir. 1280. For his penitential life and edifying death, see Stubbs, Actus Pont. Ebor.; Brompton and Gervase, ad annum; and Acta SS. Papebrochii, ii. 136, June 8th. He died (by poison, says Roger of Wendover, ii. 272) shortly after his succession to Henry Murdach, June 8, 1154.

[3] Insert 'ad sedem apostolicam;' *Ar.*

[4] 'his' respondere; *D'A.*

[5] 'sive per veritatem, sive per surreptionem;' *Ar.*

[6] deplorans, 'in silentio;' *Ar.*

[7] Henry Murdach, a Cistercian monk, presided in the metropolitan see of York for seven years, and died at Shireborne, 1153. See a contemporary epistle to him from St. Bernard, Ep. 160;

ascendit, annitente papa Eugenio, cujus apud Clarevallem sub patre Bernardo [1]fuerat consodalis. Quem in Angliam reversum rex Stephanus [2]renuit admittere, nisi eidem, de fidelitate servanda, juratoria præstita cautione. Exclusum a favore regio cives Eboracenses refutant, studia in depositum præsulem propensiora habentes. Interdicta propter hanc pervicaciam civitate, et suspensis ecclesiæ organis, Eustachius filius regis adveniens divina præcepit celebrari officia, et prætentis terroribus non cedentes ab urbe extrusit: propinqui etiam præsulis depositi, tam proprio furore quam regio favore feroces, cunctis qui depositioni ejus putabantur consensisse, molesti erant in tantum, ut seniorem archidiaconum, qui forte in manus eorum inciderat, abscidere minime vererentur. Verum post annos aliquot, placato rege, cives Eboracenses suum antistitem cum gaudio susceperunt.[3]

Rejected by Stephen,

but at last acknowledged.

Rex Francorum multique principes alii in Terram Sanctam a papa Eugenio apud Verzelliacum crucis charactere sunt signati. Ecclesia Tornacensis, quæ per annos circiter sexcentos, a tempore videlicet sancti Medardi, sub episcopo Noviomensi sine proprio steterat sacerdote, cœpit hoc anno proprium habere episcopum. His temporibus sancta [4]Hyldegardis, cujus mirabiles narrantur visiones et prophetiæ, in partibus Teutoniæ habebatur insignis.

The king of France takes the cross.

St. Hyldegard.

---

and a notice of his life in Stubbs, X. Script. col. 1721. 13.

[1] 'sodalis et condiscipulus fuerat, ejusque vitam, mores, et industriam optime cognoscebat. Denique electioni ejus favorem promptissime præbuit, et solemniter consecutus prærogativa pallii;' *Ar.*

[2] 'recipere noluit;' *Ar.*

[3] 'sicque post diutinum discordiæ malum, illuxit desideratæ pacis serenum;' *Ar.*

[4] 'Hildegardis;' *D'A.* 'Hildergaris;' *M. et Ar.* See her life and works in Stilting the Bollandist, Acta SS. Sept. 17, v. 630.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCXLVII.	EUGENII III. 2.	CONRADI II. 10.	LODOVICI VII. 10.	STEPHANI 12.

Crusade to the Holy Land

CONRADUS, Romanorum rex, apud [1]Frankefordiam, cum multis principibus, ab abbate Bernardo Claravallensi crucis signum accepit in Purificatione Virginis gloriosæ. Navalis DEI exercitus, ex Anglia, Flandria,[2] aliisque partibus maritimis collectus, pridie idus Aprilis de portu quodam Anglicano cum ducentis fere navibus profectus, quarto kal. Julii [3]Ulixibonam applicuit, Hispaniæ civitatem, quam protelata in quatuor[4] menses obsidione [5]ceperunt, et de Saracenis multitudinem plurimam [6]occiderunt, 'traditaque in manu Christianorum urbe, clericos in ea posuerunt, et eisdem episcopum præfecerunt.' Conradus [7]Romanorum, Lodovicusque Francorum post dies aliquot Pannoniam ingressi, gentisque illius rege placato, ne [8]victualia deessent exercitui, Danubium transierunt; inde per Thracias, suppetente [9]commeatus copia, prospere usque Constantinopolim pervenerunt. Fixis autem extra urbem tentoriis, per dies aliquot exercitum recrearunt. Pactis tandem cum ejusdem urbis imperatore initis, angustum illud fretum, quod Brachium sancti Georgii dicitur, transmeantes, minorem ingressi sunt Asiam, cujus pars quædam Constantinopolitanæ ditionis est; Soldanus vero Iconii reliquam partem tenet.

---

1 'Franchefordiam;' *D'A.*

2 'atque Lotoringia;' *M. Ar.* has both.

3 'Vixibononiam;' *M. et Ar.* 'Ulixisbona;' Brompton, X. Script. col. 1035. 37. The ancient Olysippo. Lisbon was recovered by assault from the Saracens, Oct. 25, 1147. See Chron. Lusitanum apud Florez, tom. xiv.

4 'decem;' *D'A.*

5 'cepit;' *Ar.*

6 'occidit; ibidem episcopum et clericos statuendo;' *Ar.*

7 'Romanorum rex;' *Ar.*

8 'venalia;' *M.*

9 'venalium;' *M. et Ar.*

Ibi,[1] perfidia imperatoris Græci, duorum maximorum exercituum parte longe majori casibus variis cladibusque profligata, cum parte residua duo illi magni principes Ierosolymam accesserunt, nullaque re memorabili ibi gesta inglorii [2]redierunt. ends ingloriously.

Interea Anglia intestinis malis exsanguis et saucia tabescebat. Et primo quidem videbatur regnum in duo divisum, quibusdam regi, et quibusdam imperatrici faventibus; inter partesque diu multumque certatum est alternante fortuna. Processu vero temporis provinciales discordantium motus [3]distribuere: castella quippe studio partium per singulas provincias surrexerant crebra; erantque in Anglia tot quodammodo reges, vel potius tyranni, quot castellorum domini, habentes singuli percussuram proprii numismatis, et potestatem dicendi subditis regio more jura. Intestine divisions in England.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCXLVIII.	EUGENII III. 3.	CONRADI II. 11.	LODOVICI VII. 11.	STEPHANI 13.

Eugenius papa Remis concilium celebravit; in quo Gilbertus Porretanus, per abbatem Bernardum de doctrina convictus minus sana, suum revocavit errorem.[4] Henricus, filius comitis Andegavensis, [5]suadente matre imperatrice, ad regem Scotorum David avunculum suum missus militaribus in urbe Carleoli armis accingitur ab eodem. Council at Rheims.

---

[1] 'Græci imperatoris perfidiam sunt experti;' *Ar.*

[2] 'recesserunt;' *M. et Ar.*

[3] 'graviter persenserunt;' *M. et Ar.*

[4] Here *M.* and *Ar.* add, 'Concilio celebrato papa ad urbem revertitur.' However, it would appear that Eugenius did not return to Rome for three years later. See infra, ad ann. 1149. 1152.

[5] 'suggerente;' *M. et Ar.*

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCXLIX.	EUGENII III. 4.	CONRADI II. 12.	LODOVICI VII. 12.	STEPHANI 14.

Summary of foreign events.

EUGENIUS papa de partibus Galliarum reversus est in [1]Italiam. Rogerus, Siciliæ rex, Affricam ingressus, civitatem quandam cepit [2]Affricam appellatam. Conradus Romanorum et Emanuel Græcorum imperatores confœderati, cum contra Rogerum Siciliæ regem exercitum duxissent, multitudine fame et intemperie [3]afflicta nihil proficere potuerunt.

St. Malachy dies.

Sanctus Malachias, episcopus Hiberniæ, apud Claramvallem defungitur, cujus vitam, virtutibus inclytam, descripsit Bernardus.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCL.	EUGENII III. 5.	CONRADI II. 13.	LODOVICI VII. 13.	STEPHANI 15.

Louis of France is taken prisoner.

LODOVICUS, Francorum rex, ab oriente repatrians, a Græcorum navibus capitur, Græcorumque imperatori præsentatur captivus; sed industria Rogeri regis Siciliæ ereptus, et ad præsentiam papæ Eugenii conductus, securus ad propria remeavit. Raymundus, princeps Antiochiæ, bello decertans cum Turcis, perimitur. Milites Templi Gazam, Palæstinæ urbem, reædificantes Ascalonitas graviter [4]molestabant.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLI.	EUGENII III. 6.	CONRADI II. 14.	LODOVICI VII. 14.	STEPHANI 16.

Geoffrey of Anjou dies.

GALFRIDUS,[5] comes Andegavensis, capto castro Monasteriolo super [6]Gifardum Belloii decessit,

[1] Wanting in *Ar.*

[2] A city near Tunis.

[3] 'afflicti;' *D'A.*

[4] 'infestabant;' *M. et Ar.*

[5] 'Gaufridus;' *M. et Ar.*

[6] Girandum, or Giraudum Belloy; *Ar.* Properly Bellojocenis, Bellus-jocus, now Beaujeu, in the diocese of Mascon.

et [1]Cenomannis in ecclesia sancti Juliani sepultus quiescit. Successit ei in utroque comitatu Cenomannensi[2] et Andegavensi, ac in ducatu Normanniæ, Henricus filius ejus ex imperatrice Matilde, [3]juvenis præclaram prudentiæ et fortitudinis præferens indolem, militarisque gloriæ non tepidus [4]æmulator.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLII.	EUGENII III. 7.	CONRADI II. 15.	LODOVICI VII. 15.	STEPHANI 17.

INTER regem Francorum et uxorem Alianordem, probata consanguinitate, celebratur divortium; et, eodem anno, Henricus dux Normanniæ, Andegavensisque comes, eandem duxit Alianordem, [5]integrum Aquitaniæ ducatum accipiens cum eadem. Eugenius papa, pace facta cum Romanis, urbem ingreditur, moram in ea faciens uno anno. Comes Viromandensis moritur, cujus ad comitem Flandriæ Philippum devolvitur comitatus. Decessit hoc anno Conradus, Romanorum rex, [6]imperialem benedictionem minime assecutus. Successit eidem Fredericus primus, nepos ejus, Saxoniæ dux existens. Henricus, comes [7]Northumbrorum, regis Scotorum filius, obiit, relictis [8][tribus] filiis, quorum primogenitum [9]Malcolmum avus sibi [10]successurum constituit; secundo vero genitum, Willelmum, fecit comitem Northumbrorum.

Henry of Anjou marries Eleanor, the divorced queen of France.

Frederick I. of Germany succeeds Conrad.

[1] 'Cenomanis;' *D'A.*

[2] 'Cenomanensi;' *D'A.*

[3] 'juvenis quidem;' *M. et Ar.*

[4] 'æmulator existens;' *M. et Ar.*

[5] 'amplissimum;' *M.*

[6] 'non consecutus imp. ben.;' *Ar.*

[7] 'Northumbriæ;' *M.*

[8] Not in Cod. Reg.; *D'A.*; but in *M.* and *Ar.*

[9] 'masculinum;' *Ar.* without a name.

[10] 'statuit successorem;' *M.*

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLIII.	EUGENII III. 8.	FREDERICI I. 1.	LODOVICI VII. 16.	STEPHANI 18.

Henry invades England.

HENRICUS, Normanniæ dux, imperatricis filius, ad regnum Angliæ, quod sibi materno jure debebatur, anhelans, occupatorem ejus regem Stephanum in manu potenti statuit [1]expugnare. Immunitam tamen nolens relinquere Normanniam, eo quod regem Francorum habebat suspectum (sororem namque ejusdem Eustachius, Stephani regis filius, uxorem duxerat) [2]cum exercitu tantum centum quadraginta militum, et tribus millibus peditum, se in Angliam transtulit. Confluentibus tamen ad eum militibus Angliæ, qui justitiæ ejus zelum gerebant, de die in diem ejus exercitus augebatur. Obsedit autem primo munitionem [3]Malmesbiriæ, ubi regis Stephani erat præsidium. Cui rex cum suo exercitu superveniens, nec ducem ad apertum prælii congressum evocare, nec obsidionem potuit amovere; quinimmo contra castra hostilia excubias prolixiores facere, crescente potestate adversa, tutum minime reputans, dum discederet, obsessa munitio in obsidentis transiit potestatem. Jamque incrementis virium, et felicitate successuum, ducis gloria adversarii nomen regium adumbravit. Dux inde cum exercitu instructo Stanfordiam [4]adiit, qua celeriter expugnata, munitionem ejus cepit, regio ejecto præsidio. Audiens autem villam [5]Gipewici, quæ ad ducis se partes transtulerat, obsideri a rege, illuc properat; sed

[1] 'Henricus Andegavensis comitis filius, dispositis pro angustia temporis rebus Aquitaniæ et Normanniæ, de regno Angliæ quod jure perspicuo competebat fraudare non patiens animi, licet negotio arduo difficilique, intendit;' *Ar.*

[2] 'cum parva manu;' *Ar.*

[3] 'Malmesburiæ;' *M. et Ar.*

[4] 'adit;' *D'A.*

[5] 'Gipeswici;' *M. et Ar.* Ipswich.

nuntiata ei loci deditione divertit usque Notinghamiam, qua mox expugnata vacuataque opibus, munitioni ejus, natura loci inexpugnabili, obsidendæ, vel capiendæ, inanem impendere operam recusavit.

Prince Eustace, the son of Stephen, dies.

Dum hæc [1]aguntur, obiit filius regis Eustachius, magnam reformandæ inter principes pacis, sua morte, occasionem relinquens. Pater enim ad bellicos [2]apparatus [3]segnior movebatur, et suadentium pacem sermones patientius audiebat; tandemque, mediantibus amicis, pax inter principes et caute reformata, et in solidum est firmata. Decretum namque est assensu principum, ut Stephanus deinceps, tanquam princeps legitimus, integre regnaret cum gloria et honore; cui, tanquam heres legitimus, succederet dux Henricus. Hanc pacis formam [4]uterque videlicet rex et dux tanquam utilem [5]et honestam admittentes, multis præ gaudio lacrymantibus, in mutuos se dederunt amplexus. Dux, accepta licentia, feliciter in Normanniam transfretavit; ante cujus reditum rex Francorum Lodovicus Castrum Vernonem in Normannia occupavit.

Peace is concluded between Stephen and Henry.

Anastasius IV. succeeds Eugene III.

Defuncto hoc anno papa Eugenio, successit Anastasius IV,[6] natione Romanus. Abbas etiam Clarevallensis Bernardus, religione et sanctitate insignis, fundatis ordinis sui [7]centum sexaginta monasteriis, [8]beato fine quievit, plurima sapientiæ suæ ad utilitatem aliorum monumenta relinquens.

St. Bernard dies.

---

1 'agerentur;' *D'A.*
2 'operatus;' *D'A.*
3 'segnius;' *M.*
4 'princeps uterque tamen;' *M. et Ar.*
5 Wanting in *D'A.*
6 'Cist pape fust avant nomé Conrad, evesque Sabineis né de Rome;' Fr. Trans.
7 '140;' *M. et Ar.*
8 'post plurima miraculorum insignia,' *Ar.* which, omitting all after 'quievit,' has instead, 'Henrico duce in Anglia existente, rex Francorum Ludovycus Verononem castrum Normanniæ occupavit.'

Peter the Lombard flourishes.

Baldewinus, rex Ierosolymorum, Ascalonem cepit, metropolin Palæstinæ. Floruit magister Petrus Lombardus his temporibus, episcopus Parisiensis,[1] qui librum Sententiarum conscripsit, et super Psalterium et [2] Epistolas Pauli edidit novas glossas.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLIV.	ANASTASII IV. 1.	FREDERICI I. 2.	LODOVICI VII. 17.	STEPHANI 19.

STEPHANUS Philippum quendam de [3] Coleville, nolentem munitionem quandam, quam fecerat in provincia Eboracensi, destruere, expugnando coegit finaliter obedire. Rogerus, Cantuariensis archidiaconus, in Eboracensem archiepiscopum electus, [4] ab archipræsule Cantuariensi munus consecrationis accepit, [5] sed pro pallio obtinendo ad Romanam curiam in propria persona iter arripuit. Obiit Rogerus, rex Siciliæ, filium suum Willelmum successorem relinquens. Defunctus est [6] et papa Anastasius quartus. Rex etiam Stephanus in Cantia infirmitate decumbens oct. cal. [7] Novembris decessit. Sepultus est in ecclesia monachorum de [8] Faversham, [9] quorum monasterium uxor ejusdem Stephani regina Matildis fundaverat, et prædiis magnis plurimisque dotarat.

King Stephen dies, Oct. 25.

Expliciunt gesta Stephani regis Anglorum.

[1] Petrus Lombardus, a native of Novara, and surnamed The Master of the Sentences. He seems not to have been bishop of Paris till about 1159. See infra ad annum. He died June 20, 1164.

[2] 'Epistolas Pauli ab Anselmo Londinensi per glossulas interlineales marginalesque distinctas, postea a Gilberto Porretano continuatione productas latius et apertius explicavit;' *M. et Ar.*

[3] 'Casevile;' *M. et Ar.*

[4] 'a præsule;' *M. et Ar.*

[5] 'et;' *M.*

[6] 'etiam;' *D'A.*

[7] 'Decembris;' *M. et Ar.*

[8] 'Feversham;' *M. et Ar.* The abbey of Faversham, in Kent, was founded 1148, for the Cluniacs; a charter of lands given to it by Matilda, 1150; confirmed, 1153. Chronologia August. Cant. X. Script. col. 2254. At the dissolution the body of King Stephen was thrown into the Swale, for the sake of the leaden coffin.

[9] 'a se ante aliquos annos constructa;' *M. et Ar.*

INCIPIUNT GESTA

HENRICI SECUNDI

REGIS ANGLIÆ,

Qui primus erat eorum regum, qui a comitibus Andegavensibus duxerunt originem, secundum lineam masculinam.

HENRICUS filius Galfridi, cognomento Plantegeneth, Andegavensis comitis, ex imperatrice Matilde, filia regis Anglorum, cum, defuncto patre Andegaviæ et Cenomanniæ comitatus, ex concessioneque matris Normanniæ, et per Alianoram uxorem Aquitaniæ jam obtineret ducatus, certificatus de morte regis Angliæ Stephani, jubente matre imperatrice, de assensu episcoporum et optimatum Normanniæ in Angliam transfretans, anno Domini MCLIV. septimo idus [1] Decembris, a clero excipitur et populo, cum gaudio maximo et honore. Henry II. arrives in England, Dec. 7.

Sexto[2] decimo cal. Januarii electus est in papam [3] Nicholaus episcopus Albanensis, vocatus Adrianus quartus: hic natione Anglicus, de urbe sancti Albani oriundus, cum esset abbas canonicorum regularium sancti [4] Rufi in [5] Provincia, ob eximiam religionem ab Eugenio papa factus est sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalis, qui legatione functus in [6] Warmatiam, pro verbi DEI præ- Adrian IV. is elected pope, Dec. 17.

---

[1] 'Septembris;' *M. et Ar.*
[2] 'Decimo sexto;' *D'A.*
[3] 'Nicolas Brekespere,' 'Hastifragus,' according to Leland.
[4] 'Ruphi;' MS. Reg. Hall's emendation: 'Ruthi;' *M. et Ar.*
[5] Provincia, query Valentia?
[6] So all the MSS. Hall con-

dicatione, gentem illam barbaram in lege divina diligenter instruxit, Romamque reversus sublimatur in papam.

Henry II. is crowned, Dec. 19.

Dominica vero ante Nativitatem Domini, quæ fuit decimo quarto cal. Januarii, apud Westmonasterium a Cantuariensi archiepiscopo Theobaldo Henricus dux in regem inungitur, et, præsentibus archiepiscopis Hugone Rothomagensi cum tribus suffraganeis, Rogero Eboracensi cum ceteris episcopis Angliæ, ac Theodorico comite Flandrensi cum comitibus et proceribus Anglicani regni, solemniter coronatur; ætatis autem suæ annum vicesimum secundum agebat; cujus formæ elegantiam, [1]morumque compositionem, Petrus Blesensis, Bathoniensis archidiaconus, in epistola[2] quadam ad Walterum, Panormitanum archiepiscopum, sic describit: 'De David legitur, ad commendationem decoris ejus, [3]'quoniam rufus erat.' Vos autem dominum regem subrufum hactenus exstitisse noveritis, nisi quia colorem hunc venerabilis senectus, et superveniens canities, aliquantulum alteravit. Statura ejus mediocris est, ut [4]nec inter parvos magnus appareat, nec inter majores minimus videatur. Caput ejus sphæricum est, tanquam sapientiæ magnæ sedes, et alti consilii speciale sacrarium; ea vero est capitis quantitas, ut collo et toti corpori proportionali moderatione respondeat. Oculi ejus orbiculati sunt: dum [5]placati est animi, columbini et sim-

Description of him by Peter of Blois.

---

jectures 'Sarmatia;' which is probable, meaning Central and North-Eastern Europe; though he is said to have proceeded as legate to Upsala in Sweden. Brompton has 'Wormaciam,' probably Worms, where a council had been held, with a legate from Rome presiding, in 1153.

[1] 'moremque compositum;' *D'A.*

[2] Ep. 66, entituled 'Acta gratiarum et descriptio Regis Angliæ,' fol. 30, ed. 1519, 4to.

[3] 1 Kings, xvi. 12.

[4] 'nec,' wanting in *M.*; 'et,' ed. 1519.

[5] 'pacati;' ed. 1519.

plices; sed in ira et [1]conturbatione cordis, quasi scintillantes ignem, et in impetu fulminantes. Cæsaries ejus damna calvitii non veretur; superveniente autem [2]artifici capillorum tonsura, leonina facies quasi in quadrangulum se dilatat. Eminentia naris ad totius corporis venustatem naturali est moderatione propensa. Arcuati pedes, equestres tibiæ, thorax extensior, lacerti pugiles, virum fortem, agilem, et audacem denuntiant; in quodam tamen articulo pedis ejus pars unguis innascitur carni, atque in contumeliam totius pedis vehementer increscit. Manus ejus, quadam grossitie sua, hominis incuriam protestantur; earum enim cultum prorsus negligit: nec unquam, nisi aves deferat, utitur [3]chirothecis. Peter of Blois' description of the king.

'Singulis diebus, in missis, in consiliis, et aliis publicis actionibus regni, semper, a mane usque ad vesperam, stat in pedes; et, licet tibias habeat frequenti percussione calcitrantium equorum enormiter vulneratas et lividas, nisi [4]cum equitet aut[4] comedat, nunquam sedet. Una die, si opus est, quatuor aut quinque dietas excurrit, et sic inimicorum machinamenta præveniens, malitias eorum frequenter [5]inopina subitione delusit. Ocreis sine plica, pileis sine fastu, et vestibus utitur expeditis. Vehemens amator nemorum, dum cessat a præliis, in avibus et canibus se exercet. Caro siquidem ejus se mole pinguedinis enormiter onerasset, nisi quia ventris insolentiam jejuniis et exercitio domat; atque in ascendendo equum, et excurrendo, levitatem adolescentiæ servans, potentissimos ad laborem,

---

[1] 'turbatione;' ed. 1519.

[2] 'artificii;' *M. et Ar.*

[3] 'cyrothecis;' MS. et ed. 1519.

[4] 'tamen' and 'vel;' ed. 1519.

[5] 'opportuna subtractione delusit;' *D'A.* who has in the margin, Alii, 'subitatione.'—'deludit;' ed. 1519.

Peter of Blois' description of the king.

singulis [1]fere diebus, itinerando fatigat. Non enim, sicut alii reges, in palatio suo jacet, sed per provincias currens explorat facta omnium, illos potissime judicans, quos constituit judices aliorum. Nemo est argutior in consiliis, in eloquio torrentior, securior in periculis, in prosperis timidior, constantior in adversis. Quem semel dilexit, vix dediligit; quem vero semel [2]odio habuit, vix in gratiam familiaritatis admittit.

'Semper in manibus sunt arcus, enses, venabula, et sagittæ; nisi sit in consiliis, aut in libris. Quotiens enim potest a curis et sollicitudinibus respirare, secreta se occupat lectione, aut in cuneo clericorum aliquem nodum quæstionis laborat evolvere. Nam cum rex vester bene litteras noverit, rex noster longe litteratior est. Ego enim in litterali scientia facultates utriusque cognovi. Scitis quod dominus rex [3]Siciliæ per annum discipulus meus fuit; et qui a vobis versificatoriæ atque litteratoriæ artis primitias habuerat, per industriam et sollicitudinem meam [4]beneficia scientiæ plenioris obtinuit. Quam cito autem egressus sum regnum, ipse libris abjectis [5]ad otium se contulit palatinum. Veruntamen apud dominum regem Anglorum, quotidiana ejus schola est; litteratissimorum conversatio jugis, et discussio quæstionum. Nullus rege nostro est honestior in loquendo, in comedendo urbanior, [6]nullus munificentior in eleemosynis, ideoque quasi unguentum effusum est nomen ejus, 'et eleemosynas illius narrat omnis ecclesia sanctorum.'[7]

---

[1] 'feriis;' *M. et Ar.*

[2] 'exosus habuerit;' ed. 1519.

[3] Viz. William II. surnamed 'the Good.'

[4] 'beneficium;' *Hall, D'A.*, et ed. 1519.

[5] 'paulatim ad otium se contulit;' ed. 1519.

[6] Ed. 1519 inserts 'moderatior in bibendo;' and, instead of eleemosynis, 'donis.'

[7] Ecclus. xxxi. 11.

'Rex noster pacificus, [1]victoriosus in bellis, gloriosus in pace, super omnia desiderabilia hujus mundi zelatur et procurat pacem populi sui. Ad pacem populi pertinet [2]quicquid cogitat, quicquid loquitur, quicquid agit; ut quiescat populus suus, labores anxios et enormes incessanter assumit. Ad pacem populi spectat quod concilia vocat, quod firmat fœdera, quod amicitias jungit et superbos humiliat, quod [3]prælia minatur, quod principibus terrores immittit. Ad pacem populi spectat immensitas illa pecuniarum quam donat, quam recipit, quam congregat, quam [4]dispergit. In muris, in propugnaculis, in munitionibus, in fossatis, in clausuris ferarum et piscium, et palatiorum ædificiis nullus subtilior, nullusque magnificentior invenitur. Pater ejus, potentissimus comes et nobilissimus, fines suos amplissime dilatavit; sed iste, patris facultatibus superaddens in fortitudine manus suæ ducatum Normanniæ, ducatum Aquitaniæ, ducatum Britanniæ, regnum Angliæ, [5]regnum Scotiæ, regnum Hiberniæ, regnum Walliæ, paternæ magnificentiæ titulos inæstimabiliter ampliavit.

Peter of Blois' description of the king.

'Nullus mansuetior est afflictis, nullus affabilior pauperibus, nullus importabilior est superbis. Quadam enim divinitatis imagine semper ambivit opprimere fastuosos, oppressos erigere, et adversus superbiæ tumorem continuas persecutiones, et exitiales molestias, suscitare. Cum autem juxta regni consuetudinem, in electionibus faciendis potissimas et potentissimas habeat partes, [6]habuit semper manus ab omni venalitate

---

[1] 'gloriosus;' *Cod. Reg., M. et Ar.*

[2] 'quicquid cogitat, quicquid loquitur,' are not in ed. 1519.

[3] 'præliantibus;' ed. 1519.

[4] 'dispargit;' ibid.

[5] 'regnum Scotiæ, regnum Hiberniæ,' omitted in ed. 1519.

[6] 'habuit tamen;' ibid.

Peter of Blois' description of the king.

innoxias et immunes. Has et alias tam animi quam corporis [1]sui dotes, quibus ipsum natura egregie præ ceteris insignivit, [2]tango summotenus, non describo. Meam [3]enim profiteor insufficientiam, crederemque sub tanta [4]sudare materia Tullium aut Maronem.'

Adeptus itaque Henricus iste, qui secundus dicitur, regnum, mores et actus Henrici regis primi, avi sui, fere in omnibus sequebatur.

Marriage of Louis VII.

Lodovicus, Francorum rex, Constantiam, Hispaniæ imperatoris filiam, uxorem accepit.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLV.	ADRIANI IV. 1.	FREDERICI I. 1. 3.	LODOVICI VII. 18.	HENRICI II. 1.

The king retakes the royal cities and castles.

HENRICUS, rex Angliæ, cœpit in jus proprium revocare urbes, et castella, villasque, quæ ad regis dominica pertinebant, castella noviter facta destruendo, et Flandrenses expellendo de regno, qui magnam partem ejus occupaverant; quorum nonnullos ad marchiam transtulit Walliæ occidentalis, deposuit et quosdam imaginarios et pseudo-comites, quibus rex Stephanus per omnia pæne ad fiscum pertinentia distribuerat minus caute.

Earthquake in Burgundy. Feb. 15.

Quintodecimo cal. Martii, terræ motu horribili facto in Burgundia absorptum est castellum quoddam juxta Cluniacum, et locus castelli repletus est aqua inæstimabilis profunditatis.

Henricus, Anglorum rex, exheredavit Willelmum Peverel de Notyngham, causa veneficii, quod [5]fuerat propinatum Ranulpho, comiti Ces-

---

[1] 'sui;' omitted ibid., *D'A.*, *et Ar.*
[2] 'tanto;' *M. et Ar.*
[3] 'ergo;' ed. 1519.
[4] 'materia sudare;' ibid.
[5] 'fuerit;' *MS. Reg.*: but 'fuerat;' *Ar.*

triæ. Quarto vero idus Aprilis fecit rex optimates Anglicani regni jurare fidelitatem Willelmo, filio suo, apud Walyngforde; et, si puer immatura morte in fata decederet, Henrico fratri suo, qui pridie cal. Martii natus fuerat anno isto. Hugo de Mortuo-mari cum castra sua munisset contra regem, rex ea obsidens, castrum, quod Cleburi[1] dicitur, post aliquantulum temporis captum destruxit. Idem Hugo cito post pacificatus est cum rege, redditis eidem castris de [2]Wygemore et de Bruges. Sopita est etiam discordia, quæ suborta fuerat inter regem et Rogerum, filium Milonis de Glovernia, comitem Herfordiæ, propter turrim Gloverniæ. Quo mortuo successit ei [3]Walterus, frater ejus, in paterna hereditate tantum, rege comitatum Herfordiæ et urbem Gloverniæ in manu propria retinente.

The king's nobles swear allegiance to his son. April 10.

Feb. 28.

Fredericus, rex [4]Alamanniæ, Romam veniens renitentibus Romanis, a papa Adriano imperialem benedictionem obtinuit. Dum vero ad stationem suam, quæ erat in prato Neronis, exivisset, Romani, armata manu familiam sequentes, in porta sancti Angeli crudeliter invaserunt, usque ad imperatoris tentorium persequendo. Sed, invalescente clamore, [5]Teutonici adunati Romanos atrociter repulerunt, adeo quod prostratis multis et captivatis, vix captivi magnis domini papæ precibus restituerentur. Cum vero imperator proposuisset transire in Apuliam, ut regnum Apuliæ, regemque ejus Willelmum pessundaret, mutata subito voluntate [6]in patriam est reversus. Nec tamen regi Willelmo bellum de-

The emperor of Germany obtains the imperial benediction from pope Adrian.

---

[1] 'Cleuburi;' *D'A.* Perhaps Claybrook? or Cleobury?

[2] 'Wigemore;' *D'A.*

[3] 'Waterus;' *D'A.*: 'Galfridus,' *M. et Ar.*

[4] Frederick, viz. Barbarossa. 'Almaniæ;' *Ar.*

[5] 'Teuthonici;' *M.*

[6] 'in propria;' *D'A.*

fuit, Roberto comite de Basevilla, cognato suo, per totum regnum graviter debacchante.

Adrianus[1] papa concessit Henrico, regi Anglorum, conquisitionem Hiberniæ; cujus concessionis potestatem, causam, et modum, in bulla sua ad regem directa exprimit sub his verbis:

Rescript of Adrian IV. to the king concerning Ireland.

'Adrianus, servus servorum Dei, carissimo in Christo [2][filio], illustri regi Angliæ, Henrico, salutem et apostolicam benedictionem. Laudabiliter et satis fructuose de glorioso nomine in terris, et æternæ felicitatis præmio [3]cumulando in cœlis tua magnificentia cogitat, dum ad dilatandos ecclesiæ terminos, ad declarandam [4]indoctis et rudibus Christianæ fidei veritatem, et vitiorum plantaria de agro Dominico exstirpanda, sicut Catholicus princeps, intendis; et ad id convenientius [5]exsequendum consilium apostolicæ sedis exigis [et] favorem. In quo facto, quanto altiori consilio et majori discretione procedis, tanto feliciorem progressum te, [6]præstante Domino, confidimus habiturum. Eo quod ad bonum exitum semper et finem valeant pertingere, [7]qui de ardore fidei et religionis amore principium acceperunt.

'Sane Hiberniam et omnes insulas, quibus Sol justitiæ Christus illuxit, et documenta fidei Christianæ perceperunt, ad jus beati Petri Apostoli et sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, quod tua

---

[1] All this paragraph is wanting in *D'A.* According to Roger of Wendover, the king had expressly applied for the grant of Ireland. 'Per idem tempus rex Anglorum Henricus nuntios solemnes Romam mittens rogavit papam Adrianum, ut sibi liceret Hiberniæ insulam hostiliter intrare, et terram subjugare, atque homines illos bestiales ad fidem et viam reducere veritatis, extirpatis ibi plantariis vitiorum; quod papa regi gratanter annuens, hoc sequens ei privilegium destinavit.' Roger of Wendover, vol. ii. p. 281.

[2] 'filio,' wanting in *MS. Reg.*

[3] Omitted in *D'A.*

[4] 'in doctis;' *D'A.*

[5] 'consequendum;' *M. et Ar.*

[6] 'præsente;' *D'A.*

[7] 'quæ,' *D'A.*; 'quæ arbore;' *M. et Ar.*

etiam[1] nobilitas recognoscit, non est dubium pertinere. Unde tantam in eis libentius plantationem, fidem vero et germen Deo gratum inserimus, quanto [2]a nobis in nostro examine districtius prospicimus exigendum. Significasti siquidem nobis, fili in Christo carissime, te Hiberniæ insulam, ad subdendum illum populum legibus, et vitiorum plantaria inde exstirpanda, velle intrare, et de singulis domibus annuatim unius denarii beato Petro velle solvere pensionem, et jura ecclesiarum illius terræ illibata et integra conservare. Rescript of pope Adrian IV.

'Nos itaque, pium et laudabile desiderium favore congruo prosequentes, et petitioni tuæ benigne impendentes assensum, gratum et acceptum habemus, ut pro dilatandis ecclesiæ terminis, pro vitiorum restringenda parte, et corrigendis moribus, et virtutibus inserendis, et pro Christianæ religionis augmento insulam illam ingrediens,[3] et quæ ad honorem Dei et salutem [4]illius spectaverint exsequaris, et illius terræ populus honorifice te suscipiat, et sicut dominum veneretur, jure nimirum ecclesiarum illibato et integro permanente, et salva beato Petro Apostolo et sacrosanctæ Ecclesiæ Romanæ de singulis domibus annuatim unius denarii pensione. Si ergo quod animo concepisti, affectu duxeris prosequendi[5] complendum, stude gentem illam bonis moribus informare, et cogites tam per te, quam per illos, quos ad hoc fide, verbo idoneos et vita, esse prospexeris, ut decoretur ibi ecclesia, plantetur et crescat fidei Christianæ religio, et quæ ad honorem Dei et salutem pertinent

---

[1] Omitted 'etiam;' *D'A.*
[2] 'id a nobis;' *Ar.*
[3] 'ingrediaris;' *Hall et Ar.*: 'ingrediens ea;' *D'A.*
[4] 'terræ illius;' *Ar.*
[5] 'prosequente;' *D'A.*

animarum taliter ordinentur, ut a Deo sempiternæ mercedis [1]cursum consequi merearis, vel in terris gloriosum nomen valeas [2]in sæcula obtinere.'[3]

The king holds a parliament at Winchester respecting the conquest of Ireland.

Rex igitur Henricus circa festum sancti Michaelis, [habito] Wintoniæ parliamento, de conquirenda Hibernia cum suis optimatibus tractavit. Quod quia matri ejus imperatrici non placuit, ad tempus aliud dilata est illa expeditio. Henricus, Wyntoniensis episcopus, germanus quondam regis Stephani, præmisso latenter thesauro suo per abbatem Cluniacensem, absque regia licentia ab Anglia clam discessit; propter quod rex Henricus pessundedit omnia castra ejus.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLVI.	ADRIANI IV. 2.	FREDERICI I. 1. 4.	LODOVICI VII. 19.	HENRICI II. 2.

Crosses over to Normandy.

Rex Henricus in Normanniam transfretavit; ad quem, cum esset Rothomagi, venit Terricus comes Flandriæ cum uxore sua regis amita, ut eidem Galfridum fratrem suum, qui et tunc illuc advenerat, reconciliarent. Sed Galfrido non suscipiente quæ offerebantur a rege, negotio infecto, ab invicem discesserunt.

Inundation at Rome.

Hoc anno facta inundatione Tyberis non modica, Romæ in quadam insula ejusdem fluminis, in ecclesiola antiqua inventum est in quodam sarcophago corpus beati Bartholomæi Apostoli, totum excepto corio integrum, quod Beneventi dicitur remansisse, quando imperator Otho secundus, capta eadem civitate, corpus prædicti

[1] 'fructum;' *D'A.*
[2] 'in sæculis;' *MS. Reg.* and in Roger of Wendover, ii. p. 282. Rymer, i. 15.
[3] See the same, with some unimportant verbal alterations, in Radulf of Diceto, X. Script. col. 522. 60. et seq.

Apostoli transtulit Romam, sicut duæ tabulæ æreæ demonstrant, scriptæ litteris Græcis et Latinis, quæ repertæ cum eodem corpore fuerant. Repertum est etiam in eadem ecclesia corpus beati Paulini, Nolani episcopi.

Galfridus, germanus regis Angliæ, comite Britanniæ Hoelo expulso, cepit consentientibus civibus Nanneticam civitatem. Nantes taken by Geoffrey.

Willelmus, rex Siciliæ, civitatem Barum funditus evertit, præter ecclesiam sancti Nicholai; quia cives illius, faventes Græcis, nequiter [1] conspiraverant contra ipsum. Græcos etiam terra marique superans, civitates et castella, quæ perdiderat, in jus proprium revocavit. Exheredavit etiam comitem Robertum de Basevilla, [2] cognatum suum, quia ab ipso, Græcis favendo, [3] desciverat. Reconciliatur etiam papæ Adriano, qui ipsum tanquam rebellem ecclesiæ excommunicaverat, faciendo eidem papæ homagium, et ab ipso suscipiens terram suam. Sicilian affairs.

In pago Parisiacensi capa Salvatoris nostri in monasterio [4] Argentolii revelatione divina reperta est, inconsutilis et subrufi coloris, quam gloriosa Mater ejus fecit ei, cum adhuc puer esset, prout repertæ cum ea litteræ indicabant.

Obiit Willelmus regis primogenitus, et Redingiæ est sepultus. Henricus rex cepit, post longam obsidionem, castra Mirabellum et Chinonem, quæ Galfridus frater ejus tenuerat. Reformata vero pace inter regem et Galfridum, ita quod rex annuatim eidem daret mille libras Anglicanæ monetæ et duo millia librarum Andegavensium, castrum tertium ei redditum est Lobdunum. Circa medium mensis Augusti cœpe- The king's eldest son dies.

---

[1] 'conspiraverunt;' *D'A.*

[2] 'cognominatum; *M. et Ar.*

[3] 'destituerat;' *Ar.*

[4] 'Argentasii;' *M.*: 'Argentarii;' *Ar.*

runt fieri pluviæ insolitæ, quæ impediebant collectionem messium, et subsequenter seminum sparsionem, quarum inundationibus, quia diu durabant, multæ turres et ecclesiæ et antiquæ materiæ in Normannia et Anglia corruerunt.

Mixed events.

Fredericus imperator duxit filiam Willelmi Matisconensis, accipiens cum ea urbem Vesentionem, et multas alias civitates. Conanus, comes Richemundiæ, de Anglia in Britanniam veniens, cepit urbem Redonensem, expulso Eudone qui [1]vitricus suus erat, quem non multo post tota fere Britannia in suum ducem admisit. Obiit Adalulphus, episcopus primus Carleoli.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLVII.	ADRIANI IV. 3.	FREDERICI I. 2. 5.	LODOVICI VII. 20.	HENRICI II. 3.

REX Siciliæ Willelmus navali expeditione cepit per admiralios suos civitatem [2]Sibillam, sitam inter [3]Affricam et Babylonem. Est autem eadem civitas caput regni insulæ [4]Gerp, in quam idem rex habitatores Christianos immisit, et archiepiscopum eis præfecit. Sabbato infra octavas Paschæ in villa quadam pagi [5]Abrincarum, qui est in Normannia, contra meridiem emersit quasi turbo quidam de terra, quæque proxima rapiens et involvens, ad ultimum quasi quædam columna rubei et cærulei coloris stetit; sub turbine vero ascendente in sublime etiam videbantur audiebanturque quasi lanceæ et sagittæ in ipsa columna configi, quamvis quis agitaret eas minime appareret. In turbine vero, qui stabat super columnas, quasi diversæ species volucrum,

Extraordinary whirlwind at Avranches.

[1] 'nutritius;' *D'A.*

[2] 'Sibellam;' *M. et Ar.*

[3] The city namely which Robert had taken in 1149. See before ad annum. 'Babylonem,' namely Cairo in Egypt; *D'A.*

[4] 'Grep;' *M. et Ar.*

[5] 'Abrincatum;' *Ar.*

in eodem volitantium, videbantur. Subsecuta est illico in eadem villa mortalitas hominum maxima, [1]ac deinde per totam Normanniam regionesque proximas est grassata.

Henricus rex, transfretans in Angliam, a [2]Malcolmo rege Scotorum recepit civitatem Carlioli, villamque Novicastri super Tynam, castrumque Bamburgiæ cum territorio adjacente; et ipse eidem restituit Huntyngdoniæ comitatum. Willelmus etiam, filius regis Stephani, regi reddidit castra de Penvensseye et Northwich, villas et munitiones omnes ad dominica regis pertinentes; et rex ei eam terram restituit, quam pater suus Stephanus tenuit, vivente avo suo rege Henrico. Exchange of certain counties in England between the king and Malcolm of Scotland.

Terricus, comes Flandriæ, cum uxore sua, iter Ierosolymitanum arripiens, Philippum filium suum, cum tota terra, in manu regis Anglorum Henrici dimisit. Mixed events. Circa festum sancti Joannis Baptistæ, rex præparata expeditione Wallensium insurgentium tumultum compressit; Insurrection in Wales. firmavitque in finibus Walliæ duo castra, [3]Rovelenc et Basyngwerc, et inter illa construxit Templi militibus domum unam. Mense Septembri natus est regi filius, quem Ricardum vocavit. Richard I. born. Hoc anno Thomas, Londonii, cancellarius regis efficitur. Saraceni, Hispaniam ingressi, ceperunt Almariam[4] civitatem, fugato rege Alphonso quinto, qui cito post obiit ex fugæ suæ verecundia et dolore. Eodem anno ruptis induciis, quæ erant inter Baldewinum regem Jerusalem et regem [5]Halapiæ, propter prædam quam rex Baldewinus a Saracenis ceperat inconsulte, obsessa est civitas Abilina, quæ olim dicta fuit

---

[1] 'nec etiam;' *M. et R.*

[2] 'Malcolino;' *D'A.*: 'Malculneo;' *Ar.*

[3] 'Rovelent;' *M. et Ar.*

[4] 'Almariam' is from *M.*; 'Abnariam,' or 'Abvariam,' *MS. Reg.*

[5] 'Balapiæ;' *MS. Reg.*: 'Halapiæ;' *Ar.* Aleppo?

Cæsarea Philippi, et a Saracenis capta et destructa totaliter, præter ejus munitionem principalem. Rex Baldewinus, insidiis circumventus, vix evasit; illataque est strages maxima Christianis.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLVIII.	ADRIANI IV. 4.	FREDERICI I. 3. 6.	LODOVICI VII. 21.	HENRICI II. 4.

Mixed events.

FREDERICUS imperator, Alpes post Pascha transiens, obsedit Mediolanum; et, post longam obsidionem, reddita urbe acceptisque obsidibus, disposuit ad oppressionem Willelmi regis [1]Siciliæ procedere, prout ipse et Emanuel imperator Constantinopolitanus inter se condixerant. Mortuo Galfrido, fratre regis Angliæ, qui comes Nannetensis erat, Conanus dux Britanniæ civitatem Nanneticam occupavit.

Death of Geoffrey earl of Nantes, the king's brother.

Interview between the king and Louis VII.

Henricus, rex Anglorum, mense Augusto transfretavit in Normanniam, collocutusque est cum rege Francorum, super fluvium [2]Etham, de pace, et matrimonio contrahendo inter filium suum Henricum et Margaretam filiam regis Francorum, præstitisque hinc inde super hoc sacramentis, rex Angliæ venit Argentomagum, ubi convocans exercitum, disposuit invadere Conanum ducem Britanniæ, pro invasione Nanneticæ civitatis. Interim vero, per regem Francorum evocatus, cum paucis venit [3]Parisios, et inæstimabili honore a rege Lodovico, et Constantia regina, regnique proceribus est exceptus. Rediens autem filiam regis Francorum secum duxit, Robertoque de Novoburgo, viro nobili et fideli, tradidit nutriendam. Mense vero Septembri, nono cal. Octobris, natus est regi filius, quem vocavit

Geoffrey, the king's fourth son, born. Sept. 23.

[1] 'Siciliæ,' omitted in *D'A*.
[2] 'Etam;' *M*.
[3] All the MSS. and *D'A*. have 'Parisius.'

Galfridum. In festo vero S. Michaelis sequentis, veniens Conanus ad regem Angliæ apud Abrincas existentem, reddidit ei civitatem Nanneticam, et totum pariter comitatum. Rex Henricus, recepta urbe Nannetensi, castrum [1]Toarti obsedit et cepit. Post aliquantulum vero temporis, perrexit obviam Lodovico regi Francorum, se [2]exponens venienti orationis gratia ad montem S. Michaelis de Periculo Maris; quem [3]deducens et reducens, quamdiu erat infra ducatum Normanniæ, impensis propriis procuravit.

Affairs in Normandy.

Mense Decembri Theobaldus, comes Blesensis, concordatus est cum rege Henrico, redditis ei duobus castris, Ambazia scilicet et Fracta-Valle. Rotrocus etiam, comes Perticensis, reddidit eidem regi duo castra, scilicet [4]Molinac et Boun, quæ pater ejus, tempore regis Stephani, occupaverat, et ad dominica ducis Normanniæ pertinebant. Rex autem Henricus eidem Rotroco concessit castrum Belismum, recipiens pro eo homagium ab eodem.

Invention of the bodies of the Three Kings.

Hoc anno inventa sunt tria magorum corpora, in quadam veteri capella, juxta urbem Mediolanum, in civitate reposita. Baldewinus, rex Jerusalem, Cæsaream [5]Palæstinæ, haud procul sitam ab Antiochia, cepit, et castrum quod vocatur [6]Harena. In partibus Saxoniæ sanctimonialis quædam Elizabetha mirabiles visiones de conceptione, nativitate, et assumptione beatæ Virginis vidit, et de gloria undecim millium virginum.

St. Elizabeth of Saxony.

---

[1] 'Toarci;' *D'A.*: 'Coarti;' *Ar.*

[2] 'Exponens' is from *M.* and *Ar.* Hall amends the text by substituting 'de' for 'se;' but thinks it probable, as his *MS. Reg. Ox.* has 'se,' that 'exponens' has been accidentally omitted.

[3] 'ducens;' *D'A.*

[4] 'Nolinas;' *M.*: 'Molinas;' *Ar.*

[5] Hall's emendation: all the MSS. have 'Palæstinam.'

[6] 'Harenc;' *D'A.*

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLIX.	ADRIANI IV. 5.	FREDERICI I. 4. 7.	LODOVICI VII. 22.	HENRICI II. 5.

Alliance of Henry and the count of Barcelona.

HENRICUS rex Angliæ et Raymundus comes Barchinonæ apud castrum Blaviam amicitiæ fœdus inierunt: hoc pacto, quod Ricardus filius regis filiam ejusdem Raymundi duceret tempore opportuno, et rex Angliæ eidem Ricardo concederet ducatum Aquitaniæ et Pictaviæ comitatum. Duxerat hic Raymundus filiam et heredem regis Aragoniæ. Nam, ut altius repetamus, Sanctius rex Aragonum tres habuit filios, qui sibi successerunt vicissim in regno, videlicet Sanctionem, [1]Anforcium, et Romelium. Primis duobus decedentibus sine liberis, Romelius, qui monachus fuerat, de monasterio extractus, et rex factus, duxit uxorem Matildem, matrem Willelmi comitis [2]Toarti, ex qua filiam unicam genuit, uxorem præfati Raymundi, de qua ipse filium genuit, qui postea fuit rex Aragonum, et filiam nomine Berengariam, quam fuerat ducturus filius regis Ricardus.

Mixed events.

Hoc anno imperator Fredericus urbem Mediolanum, [3]quia rebellaverat, iterato obsedit. Dejecit etiam turres Papiæ et Placentiæ, et sibi Lombardiam omnem subjecit. Rex Angliæ circa mediam Quadragesimam coadunavit exercitum magnum contra Raymundum, comitem S. Ægidii, pro civitate Tholosana, quam [4]uxoris suæ jure hereditario vindicavit. Robertus namque comes Moritonii,[5] frater Willelmi qui Angliam conqui-

Expedition of the king against Raymond of Tholouse, count of St. Giles;

[1] That is, 'Alphonsum et Ramirum;' *D'Acherius*. Sancho I. of Arragon was succeeded by his three sons, Pedro I. Alphonso I. and Ramiro II., whose daughter, Petronilla, the Count Raymund of Barcelona, mentioned in the text, married.

[2] 'Thoarci;' *M. et R.*

[3] 'quæ;' *D'A.*

[4] 'uxori;' *D'A.*

[5] 'Meritonii;' *D'A.* 'Meri-

sivit, unum filium habuit Willelmum, et tres filias; quarum unam duxit comes Tholosanus, germanus Raymundi comitis S. Ægidii, et ex ea filiam unicam procreavit, quam postea duxit Willelmus dux Aquitaniæ, et comes Pictaviæ, accipiens cum ea hereditatem paternam. Iste autem Willelmus, pro pecunia habenda in [1]expeditione Terræ Sanctæ, civitatem Tholosam, quam cum uxore sua acceperat, impignoravit Raymundo comiti S. Ægidii, patruo uxoris suæ. Quo mortuo, tenuit eandem civitatem [2]Amforcius filius ejus, et post mortem Amforcii Raymundus filius ejus, qui S. Ægidii comes fuit. Willelmus autem dux Aquitaniæ, qui Tholosam impignoravit, genuit Willelmum ex filia et herede comitis Tholosani; qui Willelmus, paternæ et maternæ hereditatis successor, pater erat Alianoræ reginæ Angliæ, ad quam tanquam heredem debuit hereditas paterna devolvi. Rex igitur Henricus Tholosanam civitatem, per avum uxoris suæ invadiatam, vindicans, cum exercitu magno partes Tholosanas ingressus, civitatem Caturcensem, et magnam partem comitatus Tholosani, sibi subjecit. Ad hanc expeditionem venit [3]Malcolmus rex Scotiæ, et ab Henrico rege Anglorum cingulo militiæ est accinctus. Audiens autem rex Angliæ regem Lodovicum civitatem Tholosam munisse, et eam velle pro Raymundo sororio suo contra regem Angliæ defendere, obsidionem Tholosæ ea vice dimisit.

at which king Malcolm of Scotland is present.

Magister Petrus Lombardus, qui Sententiarum librum compilavit, et Psalterium ac Epistolas Pauli glossavit, hoc anno factus est episcopus Parisien-

Peter the Lombard.

---

tonum,' properly Moritonii; now Mortain, in La Manche, Normandy.

[1] 'expeditionem;' *D'A.*

[2] *i. e.* Alphonsus. From 'filius ejus,' to 'filius ejus qui,' are omitted in *D'A.*

[3] 'Malcolinus;' *D'A.*

Death of pope Adrian IV.

sis. In vigilia S. Bartholomæi obiit Adrianus papa, cum sedisset annis quatuor, mensibus octo et diebus novem, et vacavit sedes diebus novem; sepultusque est in Vaticano juxta corpus Eugenii papæ. Hic castrum contra lacum sanctæ Cristinæ, et multas possessiones a comitibus comparavit. Cal. Septembris Rolandus cancellarius, tituli sancti Marci presbyter cardinalis, natione Tuscus, patria Senensis, in papam eligitur, et vocatus est Alexander III. Electus est ab aliquibus cardinalibus [1]Octavianus, tituli S. Mariæ in [2]Cosmodyn presbyter cardinalis, qui se vocari fecit Victorem tertium, et potestate parentum invasit papatum, suscitavitque schisma.

who is succeeded by Alexander III., a Tuscan.

The great schism.

Summary of minor events.

Terricus comes Flandriæ rediit in Jerusalem, cujus uxor, invito marito, remansit cum abbatissa S. [3]Lazari in Bethania. Mense Octobri Henricus rex Angliæ, munita civitate Caturcorum et commendata Thomæ cancellario suo, et dispositis custodibus auxiliisque in locis opportunis, in Normanniam est reversus. [4]Progrediensque inde in pagum Belvacensem villas multas combussit, castellumque munitissimum [5]Guerberay destruxit, excepta quadam firmitate, quam ne caperent homines regis, ignis prohibuit atque fumus. Simon comes Ebroicensis tradidit Henrico regi Angliæ firmitates suas, quas habebat in Francia, videlicet [6]Rupem-fortem, Esperlionem, et munitiones alias, quod magno detrimento fuit regi Francorum, eo quod non potuit libere procedere de [7]Parisiis, Aurelianis, vel Stampis, propter Normannos, quos posuerat rex Angliæ in

---

[1] 'Octovianus;' *Cod. Reg.* and *D'A.* throughout.

[2] 'Cosmedin;' *Ar.*

[3] 'Lazarii;' *MS. Reg.*

[4] 'Progrediens inde;' *D'A.*

[5] 'Guerberey;' *M.* 'Guerberoy;' *Ar.* Now Gerberoy, near Beauvais.

[6] *M.* and *Ar.* add 'Montemfortem.'

[7] All the MSS. and *D'A.* have 'Parisius.'

custodiis comitis Ebroicensis; propter quod acceptæ sunt treugæ inter reges, a mense Decembri usque ad festum Trinitatis anni sequentis.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLX.	ALEXANDRI III. 1.	FREDERICI I. 5. 8.	LODOVICI VII. 23.	HENRICI II. 6.

MENSE Maio reformata est pax inter Lodovicum Francorum et Henricum Anglorum reges, revolutis prioribus pactis et confirmatis, pacificatisque qui utrorumque partes [1]juverunt. Matthæus, filius comitis Flandriæ, inaudito exemplo, duxit abbatissam de [2]Romeseya, filiam Stephani quondam regis Anglorum, et cum ea Boloniensem habuit comitatum. Mense [3]Junii, Lodovicus coadunavit prælatos Franciæ Belvaci, et Henricus Anglorum rex prælatos Normanniæ apud Novum Mercatum, [4]tractaturi de receptione papæ Alexandri, et refutatione Victoris; et, reprobato Victore, consenserunt omnes unanimiter Alexandro. Mortua Constantia regina Franciæ, Lodovicus rex duxit filiam comitis Blesensis Theobaldi; nec [5]multum post Henricus, filius regis Angliæ, Margaretam regis Franciæ filiam desponsavit. Statimque Henricus rex Anglorum tria castella [6]communitissima, scilicet [7]Gisortium, Neafilam, et Novum Castrum sita super Etam[8] fluvium, in confinio Normanniæ et Franciæ, occupavit. Pepigerant enim inter se reges, quod, isto matrimonio consummato, Henricus rex illas munitiones haberet, quas constat ad duca-

Minor events in France.

[1] 'juverant;' *D'A.*
[2] 'Rosescia;' *D'A.*: 'Romesciea;' *Cod. Reg.* 'Romeseya' in the text is from *M.*
[3] 'Julii;' the following clause is omitted in *D'A.*
[4] 'tractaturos;' *D'A.*
[5] 'multo;' *D'A.*
[6] 'munitissima;' *M. et Ar.*
[7] 'Gisorcium, Neaffilam;' *M.* Gisors, Neufle, and Neufchâtel.
[8] 'Ectam;' *M.* Now the Epte.

tum Normanniæ pertinere. Rex tamen Francorum captionem castellorum graviter valde tulit; obsedit etiam castrum Calvi Montis, quod comes Blesensis cum aliis regis Francorum fautoribus in nocumentum regis Angliæ munierat, et capto castro cepit in eo milites triginta quinque, et viginti quatuor servientes. Munitionem autem sibi redditam tradidit Henricus rex Hugoni de Ambazia, adversario comitis Blesensis Theobaldi, quia in carcere ejusdem comitis Sulpicius, ipsius Hugonis pater, nequiter [1]fuerat interemptus. Rex autem Henricus, munitis turribus Ambaziæ et Fractæ-Vallis, dispositisque custodibus, cum regina Alienora egit festum natalis Domini Cenomannis. Walterus Cestrensis, et Robertus Exoniensis, vir religiosus et timens Deum, episcopi obierunt. Circa idem tempus beatæ Mariæ de [2]Rupe Amatoris miracula inceperunt.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLXI.	ALEXANDRI III. 2.	FREDERICI I. 6. 9.	LODOVICI VII. 24.	HENRICI II. 7.

The king improves the royal demesnes.

Rex Anglorum castra et mansiones regias ubique per Angliam, et alias terras suas, meliorari fecit; et in locis nonnullis palatia nova construxit. [3]Castellum etiam in villa, quæ dicitur Amandi-villa, super flumine Wyræ firmavit. Feria secunda Paschæ obiit Cantuariensis archiepiscopus Theobaldus. Post Pascha vero Lodovicus Francorum et Henricus Anglorum reges, concitante eos ad discordiam Theobaldo comite Blesensi, coadunatis exercitibus, cum primo in Wulcasino,[4] postea in Dunensi pago essent in

[1] 'fuit;' *Ar.*

[2] 'Rure Amatoris;' *M.* Properly Rupe; called Rocha Amatoris from its being the retreat of a hermit called St. Amator. Now Roquemador, department of Lot. —See infra ad annum 1181.

[3] 'Castella;' *M.*

[4] 'Vulcasino, postea in Duniensi;' *M. et Ar.*

procinctu congrediendi cominus, tandem acceptis induciis ad propria discesserunt. Post festum vero S. Joannis Baptistæ, rex Henricus in Aquitaniam pergens, castrum munitissimum Castellionem, juxta urbem Agenni situm, obsedit; et, mirantibus Vasconibus, intra septimanam ad redditionem coegit. Obiit magister Petrus, Parisiensis episcopus, et apud S. Marcellum juxta Parisiis sepelitur. Bartolomæus Exoniensis, et Ricardus Cestrensis archidiaconi, episcopi in ecclesiis [1] suis fiunt. Death of Peter the Lombard.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLXII.	ALEXANDRI III. 3.	FREDERICI I. 7. 10.	LODOVICI VII. 25.	HENRICI II. 8.

Galfridus de Meduana reddit Henrico regi Anglorum tria castella, quæ pater ejus tenuerat post mortem Henrici primi, quondam regis Angliæ, scilicet Goram, [2] Amberias, et Novum Castrum super fluvium Colunc. Comes Robertus de Basevilla, adversus Willelmum Siciliæ regem rebellans, in Apulia multos habens coadjutores, majorem partem maritimarum sibi conciliat civitatum. Imperator Fredericus civitatem Mediolanum, quam triennio obsederat, necessitate famis afflictam cepit; et, [3] reservatis matrice ecclesia aliisque quibusdam, destruxit. Discordia inter imperatorem et Alexandrum papam durante propter schisma Octaviani, quem Fredericus fovens secum habebat, Alexander papa, de regibus Francorum et Anglorum confidens, marina expeditione ad Cismontanos circa Pascha pervenit, et apud Montem Pessulanum in Provincia honorificentia debita est susceptus. Cismontani, et Affairs of the emperor Frederick in Italy.

[1] Omitted in *M.* and *Ar.*
[2] 'Ambrorias;' *M. et Ar.*
[3] 'resericatis;' *Cod. Reg. Oxon. M. et Ar.*

maxime [1]Aquitani, mortalitate affliguntur et fame. Rainaldus de Castellione, princeps Antiochiæ, dum incaute terras [2]Agarenorum intrat, captus est ab eis; multis de his, qui cum eo erant, occisis. Privignus etiam Raynaldi Boamundus tertius fit princeps Antiochiæ, vitrico suo adhuc in captivitate detento.

Thomas à Beckett made archbishop of Canterbury.

Thomas,[3] regis Anglorum cancellarius, fit archiepiscopus Cantuariensis; qui, post susceptum pastoris officium, super humanam æstimationem factus est DEO devotus. Consecratus enim cilicium clam induit, femoralibus etiam usus est usque ad poplites cilicinis; et, sub vestis clericalis honestate habitum celans monachalem, DEO studuit omnium virtutum exercitio placere. Mense Julio in Britannia [4]majori, scilicet in Retello, pluit sanguis, et de rivis cujusdam fontis ibidem effluxit.

Willelmus rex Siciliæ, transiens de Sicilia in Apuliam cum magno exercitu, fugato comite Roberto de Basevilla cum complicibus suis, civitates quæ a se defecerant recuperat et castella. Fredericus imperator et Lodovicus Francorum rex, cum debuissent juxta flumen Sagonam convenire de pace tractaturi, repente mutato animo propter schisma Octaviani, cujus partes fovebat imperator, infecto negotio ad [5]propria redierunt.

Henry and Louis receive pope Alexander the Third with great honour.

Exinde parvo temporis spatio interjecto, Lodovicus Francorum et Henricus Anglorum reges, [6]super Ligerim apud Toratum convenientes, Alexandrum papam Romanum honore congruo susceperunt; et, usi stratoris officio, pedites dextra levaque frenum equi ipsius tenentes, eum

---

[1] 'Aquitanii;' *M. et Ar.*

[2] 'Id est, Saracenorum;' Hall.

[3] See Roger of Wendover, vol. ii. p. 292.

[4] 'minori, scilicet Recello;' *M. et Ar.*

[5] 'propriam;' *Ar.*

[6] 'super Ligerim Cociatum convenientes;' *D'A. et Ar.*

usque ad papilionem proprium deduxerunt. Quo mediante, favente Domino, inter reges pax et concordia reformantur. Hoc anno Henricus, filius regis Anglorum septennis, prius in Normannia, et postea in Anglia, homagia et fidelitates baronum militumque suscepit. Willelmus Dalfinus et Forojuliensis comites fraude civitatem Lugdunensem archiepiscopo abstulerunt, quam cum idem archiepiscopus per regem Francorum rehabere non posset ad imperatorem se transtulit, qui eidem prædictam restituit civitatem. Et ex tunc archiepiscopus civitatem de imperatore tenuit; quamvis citra Rodanum sita, videatur ad regem[1] Franciæ pertinere.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLXIII.	ALEXANDRI III. 4.	FREDERICI I. 8. 11.	LODOVICI VII. 26.	HENRICI II. 9.

Mixed events.

MENSE Januario, Henricus rex in Angliam transfretavit. Robertus de Monteforti et Henricus de Essexia duello decertarunt, pro fuga prælii contra [2]Gualenses; in quo idem Henricus deficiens exheredatus est, et Radingiæ in monachum tonsoratus. Walenses regi pro libitu subjuguntur. [3]Malcolmus Scotorum rex fecit homagium Henrico regis Angliæ filio; et dedit ei obsides, scilicet David fratrem suum juniorem, et quosdam de filiis baronum suorum, pro pace tenenda, et de castellis suis quæ rex volebat habere. Mense Martio obiit rex Jerusalem Baldewinus tertius, et successit [4]Amalricus germanus ejusdem. Huic Baldewino a superna clementia concessum erat, ut Ascalonem caperet, et Agarenos expelleret, et divino servitio manci-

Malcolm of Scotland does homage to the king's son.

---

1 'regnum;' *Cod. Reg. Ox.*
2 'Walenses;' *M. et Ar.*
3 'Malcolinus;' *D'A.*
4 'Almarus;' *Cod. Reg. Ox.*

paret: quod nulli unquam regum antiquorum fuit permissum.

Council of Tours.

In octava Pentecostes Alexander papa Turoniis concilium tenuit, in quo excommunicavit Octavianum, cum aliis schismatibus et complicibus suis. In illo concilio duo episcopi, quorum unum consecraverat Teraconensis archiepiscopus, metropolitanus ejus, alium archiepiscopus Toletanus, totius Hispaniæ primas, de [1] Pampilonensi ecclesia sunt expulsi, ad cujus titulum ambo fuerant consecrati; et, tertio subrogato, concessum est eis, ut si vacantes ecclesiæ eos vocarent, earum fierent præsules.

Mortuo Ricardo episcopo Londoniensi, Gilbertus Herfordensis episcopus ad eandem sedem transfertur; et successit ei in sedem Herfordensem magister Robertus de [2] Maledone, Anglicus natione. Defuncto etiam Joanne Wigorniensi, electus est in loco ejus et confirmatus Rogerus, comitis Gloverniæ filius.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLXIV.	ALEXANDRI III. 5.	FREDERICI I. 9. 12.	LODOVICI VII. 27.	HENRICI II. 10.

TERRICUS comes Flandrensis vadit Jerusalem tertio, et filius ejus primogenitus Philippus ei succedens, duxit filiam Radulphi comitis Viromandensis; cum [3] qua, defuncto patre, et fratre elephantia percusso, duos scilicet Viromandensem et [4] comitis Desiderii obtinuit comitatus.

The bodies of the Three Kings are translated to Cologne.

Rainaldus Coloniensis electus, Frederici imperatoris cancellarius, trium magorum corpora de Mediolano Coloniam transtulit, quorum corpora integra exterius, quantum cutem et capillos, apparent. Quantumque ex eorum adspectu con-

[1] 'Pampilone;' *D'A.*
[2] 'Moledone;' *M.*: 'Maledonæ;' *Ar.*
[3] All the MSS. have 'quo.'
[4] 'Montis Desiderii;' *D'A.*

jici potest, unus annorum quindecim, alius triginta, tertius sexaginta esse videtur. Beatus autem [1]Eustorgius, dono cujusdam imperatoris, de Constantinopoli [2]ea Mediolanum transtulerat, cum quadam mensa, [3]cui superposita erant, in quodam vehiculo parvo, quod duæ vaccæ divina virtute et voluntate trahebant. Transtulit etiam præfatus Rainaldus exinde corpora beatæ Valeriæ martyris, sanctorum martyrum Gervasii et Protasii, et caput Naboris martyris.

Dedication of the abbey church of Reading.

Henricus Anglorum rex ecclesiam beatæ Mariæ de [4]Redingia dedicari fecit, et conventum monachorum solemniter procuravit, data eidem ecclesiæ dote non parva. Hamelinus, frater naturalis regis Henrici, duxit comitissam de Warenna, relictam Willelmi quondam comitis Moritonii, filii regis Stephani. Hanc comitissam genuerat Willelmus tertius comes de Warenna, qui cum rege Lodovico perrexerat Jerusalem, et ibidem obiit, relicta ista comitissa unica filia et herede. Octavianus schismaticus apud Lucam civitatem obiit, cui in eodem errore successit Guido [5]Cremensis, dictus Paschalis tertius.

Mixed events.

Comes [6]Carnotensis Theobaldus duxit filiam Lodovici regis Francorum, et ideo concessit ei rex dapiferatum Franciæ, quem comites Andegavenses antiquitus habere solebant. Postquam Fredericus imperator Lumbardiam sibi subdiderat, fiscumque regium in eodem regno ad quinquaginta millia marcarum reparasset, et tam indigenis quam peregrinis pacem ibidem reformasset, iterum Verona et civitates quædam aliæ

---

[1] 'Eustrogius;' *M. et Ar.* Properly Eustochius, who lived in the fifth century.

[2] 'ad;' *D'A.*

[3] Omitted in *D'A.*; 'supposita;' *M.*

[4] 'Redinga;' *D'A.*

[5] 'Tremensis' *D'A.*

[6] 'Caructensis;' *MS. Reg. Oxon.*: 'Carnocensis;' *M. et Ar.* The word in the text is from *D'A.*

Disturbances in Wales.

contra eum incipiunt rebellare. Gualenses, a fide regia [1]desciscentes, terras proximas latrociniis infestabant, agente principe eorum Reso cum suo avunculo Oweno vocato. Defuncto Waltero Giffard, comite de [2]Bugingham, sine herede, in manum regiam devolvitur comitatus. Amalricus rex Jerusalem, conductus ab amiralio Babylonico, cum exercitu in adjutorium ejus perrexit, et civitate Barbasta recuperata, quam [3]Salegon, seneschallus Noradini, fraude ceperat, multi liberantur captivi, tributum ejusdem amiralii duplicatur. Sed dum hæc aguntur, Noradinus cepit castrum [4]Harene, quod Christianorum fuerat, et cepit etiam Boamundum juniorem Antiochiæ principem, et multis interfectis a Saracenis pervasum castrum quod dicitur Abelina.

St. Thomas of Canterbury retires to Pontigny.

Thomas, Cantuariensis archiepiscopus, jura ecclesiæ, quæ publica potestas usurpaverat, in statum conatus est debitum revocare, propter quod innumeris lacessitus est injuriis. Tandem autem, sibi morte intentata, cedendum censuit esse malitiæ; spontaneumque subiens exsilium, a domino papa Alexandro Senonis honorifice susceptus est, et in monasterio Pontiniacensi studiose commendatus.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLXV.	ALEXANDRI III. 6.	FREDERICI I. 10. 13.	LODOVICI VII. 28.	HENRICI II. 11.

HENRICUS rex Angliæ, tempore quadragesimali, transfretavit in Normanniam; progrediensque usque [5]Gisortium, in [6]octavis Paschæ, cum rege Franciæ contulit de diversis. Quo reverso

[1] 'destruentes;' *Cod. Reg.*
[2] 'Bokyngham;' *M. Ar. et D'A.*
[3] 'Salegon;' *M. et Ar.*: 'Salegori;' *Reg. Oxon. et D'A.*
[4] 'Harenc;' *D'A. et Ar.*
[5] 'Gisorcium;' *M. et Ar.*
[6] 'octavo;' *D'A.*

in Normanniam, venerunt nuntii imperatoris ad regem, petentes unam filiarum regis ad opus filii sui, et aliam ad opus Henrici ducis Saxoniæ. Annuit petitionibus rex, pactionesque super his, hinc inde sacramentis præstitis, confirmantur. Regina Alienora, evocata a rege, venit in Normanniam, adducens secum filium suum Ricardum, filiamque Matildem. Henricus rex, remanente regina in Normannia, in Angliam transiens, cum multo apparatu bellico, Wallenses insurgentes repressit.

Two of the king's daughters betrothed.

Alexander papa, relinquens Senonem, ubi jam duobus [1]fuerat annis, ad Montem Pessulanum contendit; indeque navali expeditione perrexit ad terram regis Siciliæ Willelmi, cui nec in mari per piratas imperatoris insidiæ defuerunt. Lodovico, Francorum regi, filius nascitur mense Augusto, [2]Philippus vocatus. Moritur [3]Malcolmus, Scotorum rex, juvenis religiosæ indolis, cui successit Willelmus germanus ejusdem.

The pope returns to Italy.

Malcolm of Scotland dies.

Henricus, rex Angliæ, directis comminatoriis litteris ad Cistertiense capitulum, beatum Thomam a Pontiniaco exturbare curavit. Ipse vero, timens viris sanctis, sponte recessit; sed antequam inde progrederetur, confortatus est ostenso sibi cœlitus indicio, quod ad ecclesiam suam rediturus esset cum gloria, et per martyrii palmam migraturus ad Dominum. Transivit igitur ad sanctam Columbam, rege Francorum eum humaniter tractante, et in necessariis exhibente; cui etiam, successoribusque suis in ecclesia Lugdunensi præbendam perpetuam assignavit.

The king threatens the Cistercians of Pontigny for harbouring the archbishop of Canterbury. He voluntarily retires.

---

[1] *M.* here adds 'moratus.

[2] 'qui Philippus vocatur;' *M. et Ar.*

[3] 'Malcolinus;' *D'A.*

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLXVI.	ALEXANDRI III. 7.	FREDERICI I. 11. 14.	LODOVICI VII. 29.	HENRICI II. 12.

Subsidy for the defence of the Christian Faith in the Holy Land.

HENRICUS, Anglorum rex, dispositis rebus in Anglia munitisque confinibus Walliæ, quadragesimali tempore in Normanniam transfretavit. Audito etiam, quod rex Francorum statuisset de thesauris suis et reditibus, similiter et hominum omnium, tam clericorum quam laicorum, qui in sua ditione erant, singulis annis usque ad quinquennium de singulis viginti solidis singulos denarios mittere usque Jerusalem, ad defensionem Christianitatis; rex Anglorum magnanimus in tota potestate sua idem statuit, censum duplicans [1]primo anno. Obiit Willelmus rex Siciliæ, cujus filius ei Willelmus successit. Willelmus Talvatius, comes Sagiensis, de assensu filiorum atque nepotum, regi Henrico reddidit castra Alemcem[2] et [3]Rotham Laberiæ, cum omnibus, quæ pertinent ad ipsa castella. Quia vero optimates comitatus Cenomannici, et Britanniæ regionis, antequam rex transfretaret, minus obtemperaverant præceptis reginæ, proponentes ut dicebatur rebellare; rex ad libitum suum eos et eorum castella tractavit, et, adunato exercitu, obsedit castrum [4]Fulgeriarum et cepit, funditusque delevit. Pacto deinde connubio inter Galfridum filium suum et Constantiam unicam filiam Conani comitis Britanniæ [5]et Richemundiæ, comes Conanus concessit regi ad opus filii sui totum ducatum Britanniæ excepto comitatu Guniguamp,[6] qui sibi acciderat per comitem Ste-

---

[1] 'tamen primo;' *M. et Ar.*

[2] So also *D'A.*: 'Alenciem;' *M.* Alençon.

[3] 'Rothrum Labarie;' *D'A.*: 'Labirie,' *M. et Ar.*

[4] 'Sulgerianum;' *M. et Ar.* but improperly. Now Fougères.

[5] All wanting in *D'A.* to 'excepto comitatu.'

[6] Now Guingamp, in the department of Cotes du Nord.

phanum avum suum. Rex vero Britanniam ingressus perambulavit terram, considerans civitates, urbes et castella, recipiensque homagium fidelitatesque baronum et militum. Obiit Robertus episcopus Bathoniensis.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLXVII.	ALEXANDRI III. 8.	FREDERICI I. 12. 15.	LODOVICI VII. 30.	HENRICI II. 13.

Discord between the English and French kings.

HENRICUS filius regis Anglorum, de Anglia profectus, ad patrem venit Pictavis commorantem. Pater vero post Pascha, cum exercitu Alvernensem pagum ingressus, vastavit terras Willelmi comitis Alverniæ; quia data fide quod staret justitiæ regis Anglorum, super eo quod nepotem suum comitem juniorem exheredaverat, postea irrita fide ad regem Francorum se transtulerat, discordiam seminans inter reges, quam auxit vindicatio pecuniæ deferendæ Jerusalem, collectæ in Turonia. Volebat enim rex Francorum eam per suos mittere, quia ecclesia Turonensis sua erat; favitque in hoc regi Francorum archiepiscopus [1]Jocius. Rex Anglorum volebat eam mittere per suos, tanquam in suo comitatu collectam.

Alexandria is taken.

Amalricus, rex Jerusalem, evocatus ab amiralio Babyloniæ, cui confœderatus erat, obsedit cum eo Alexandriam, quæ caput est Ægypti, et captam reddidit amiralio; recipiens ab eodem, præter annuum tributum, quinquaginta millia bisantiorum, præter quinquaginta septem millia, quæ prius de Babylone recepit.

Affairs of the emperor.

Circa Pentecostem Fredericus imperator, missis exercitibus suis, multos Romanorum occidit, a quibus similia passus est. Circa mensem Julium, Leoninam [2][Romam] obsedit et cepit, porticum-

[1] 'Ocius' in *Cod. Reg.*, *M. et Ar.*; but elsewhere 'Jocius.'

[2] 'Romam' is from *M.*; Hall.

que et alia nonnulla juxta ecclesiam beati Petri destruxit. Antipapam etiam Guidonem Romam adduxit, et per manum ejus fecit uxorem suam imperatricem solemniter coronari; nec defuit ultio Divina, qua grassante mortalitate feruntur mortui de exercitu ejus XXV. millia [1] hominum. Inter quos fuerunt consobrinus imperatoris Carolus, filius Conradi imperatoris, et Rainaldus Coloniensis archiepiscopus; cujus, ut dicebatur, consilio mala plurima faciebat. Civitates Lumbardiæ, Mediolanum reædificantes, ab imperatore deficiunt omnes, Papia et Verzellis exceptis.

Truce between Henry and Louis.

In octavis Pentecostes, Francorum et Anglorum reges, convenientes in Vulcasino, cœperunt de pace tractare; sed nihil proficientes, collectis exercitibus, uterque terras alterius devastavit usque ad mensem Augustum, in quo acceptæ sunt inter eos, usque ad proximum Pascha, treugæ. Deinde rex Henricus, Britanniam ingressus, [2] Leonenses sibi subdidit, Cumhumario vicecomite eorum se submittente, et obsides regi dante.

The empress Maud, the king's mother, dies. Sept. 10.

Matildis imperatrix, mater regis Anglorum, decessit Rothomagi, quarto idus Septembris, rege Henrico adhuc in Britannia commorante; quæ in monasterio Beccensi sepulta est, filio ejus plurimos pro ea distribuente thesauros ecclesiis, monasteriis, et in usus pauperum diversorum. Fuit hæc imperatrix multum Deo devota, plurimaque in Normannia monasteria religiosorum fundavit.

Prince John born. Dec. 24.

Regi Anglorum reconciliatur Jocius archiepiscopus Turonensis. Regina Alienora in Angliam transiens filium peperit, quem Joannem vocavit, in vigilia Nativitatis Dominicæ, in

---

[1] 'hominum,' omitted in *D'A*. | [2] 'Lenonenses;' *M*.

qua apparuerunt in occidente duæ stellæ ignei coloris; una magna, et altera parva; primo conjunctæ, sed postmodum ab invicem longo spatio sunt distinctæ. Robertus Herefordensis [1]et Robertus Lincolniensis episcopi obierunt.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLXVIII.	ALEXANDRI III. 9.	FREDERICI I. 13. 16.	LODOVICI VII. 31.	HENRICI II. 14.

HENRICUS, dux Saxoniæ, Matildam, filiam regis Anglorum, uxorem accepit: fuit hic Henricus imperatoris Lotharii filius, qui etiam super Sclavos et Wandalicos tantum terræ acquisivit, ut in tres diœceses, quibus tres sunt deputati episcopi, partiretur. Obiit Terricus comes Flandriæ, cui filius ejus Philippus successit, qui comitatum rexerat, dum pater iter Jerusalem frequentabat. In Cenomannia juxta castrum, quod [2]Fraternay dicitur, fluvius [3]Sarcæ, equis nisi natando[4] immeabilis, ita siccatus est, ut calceati siccis pedibus possent transire; quod Londoniis de flumine [5]Tamensi, tempore Henrici primi, regis Anglorum, dicitur accidisse. Terræ motus factus est tertiodecimo cal. Martii, et globus igneus visus est per aera discurrere.

Mixed events.

Feb. 17.

Comes Engolismensium, Aymericus, de Lizeneyo, Robertus, et Hugo frater ejus, de Silleyo, et alii multi Aquitaniorum Pictavensium, contra regem Anglorum insurgentes, rapinis et incendiis incumbebant. Quorum vesaniæ obsistens rex Henricus castrum [6]Lizeneyum cepit, et ipsum muniens, villas destruxit et municipia prædic-

The count of Angoulesme revolts against the king.

[1] 'et similiter;' *M.*

[2] 'Freernay;' *M.*: 'Freterney;' *D'A.* Now Fresnay.

[3] 'Sarræ;' *D'A.*: properly 'Sartæ.' La Sarte, which flows into the Loire.

[4] 'nando;' *D'A.*

[5] 'Tamesi;' *D'A.*

[6] 'Lireneyum;' *Cod. Reg.*: 'Baeneium;' *M.*: 'Ligenege;' *Ar.*

torum. In octavis autem Paschæ, munitis castellis viris militaribus, qui ea custodirent, relictis ibi regina et Patricio Saresberiensi comite, rex Henricus Normanniam accessit, inter [1] Pateyum et Medantum locuturus cum rege Francorum, et de illatis injuriis conquesturus; siquidem Pictavenses ad regem Francorum venerant, et ei obsides dederant, confœderati contra dominum suum regem Anglorum. Cum autem hinc inde altercatio fieret, nec rex Francorum obsides quos acceperat reddere voluisset, datæ sunt induciæ usque ad octavam S. Joannis Baptistæ: circa octavas vero Paschæ, Patricius comes Saresberiensis, dolo Pictavensium occisus, apud S. Hilarium est sepultus, cui in comitatu successit filius ejus Willelmus.

Revolt in Brittany.

Britanni etiam, conspirantes contra regem, venire in ejus adjutorium renuerunt; contra quos rex profectus, a capite incipiens, terras [2] Eudonis vicecomitis de [3] Boeroch, castellumque [4] Joteban, quod præcipuum habebat, destruxit. Comitatum etiam de [5] Broerech eidem abstulit, et civitatem Venetensium, quæ caput ejus honoris est, rex in manu sua retinuit; cujus portum[6] Julius Cæsar, mirifice extollendo, laudat in libro, quem de Gallico Bello scripsit. Abstulit nihilominus rex dimidium Cornubiæ eidem Eudoni. Obsedit insuper castrum ejus de [7] Abray, et captum munivit. Vastata vero terra Eudonis, ad terras

---

[1] 'Paceyum;' *D'A.*: 'Pateyum et Medanorum;' *M. et Ar.*

[2] *Cod. Reg.* has 'Guidonis;' but all the other MSS., and *Cod. Reg.* a few lines below, have 'Eudonis.'

[3] 'Broereck;' *D'A.*: 'Poirhoit;' *M.*: 'Perohoit;' *Ar.*

[4] Is wanting in *D'A.* 'Jocelini;' *M. et Ar.*

[5] 'Broireth;' *M.*: 'Broizeth;' *Ar.*

[6] The modern Vannes, or its Forth, 'Le Morbihan.' Cæsar de Bello Gallico, iii. 8.

[7] 'Abrahi;' *D'A.*

Oliveri et Rolandi Dinanensis [1][se] convertit; eisque depopulatis, castra, quæ Heddei et [2]Betherel dicuntur, per obsidionem reddita communivit. In octavis S. Joannis Baptistæ, convenientes reges ad firmitatem Bernardi, cum cœpissent tractare de pace, infecto negotio ab invicem discesserunt. Multi autem de Britannia et Pictavia regi Francorum [3]adhæserant, et datis obsidibus ab eodem fidem acceperant, quod sine ipsis pacem non faceret cum rege Anglorum. Igitur usque ad Adventum Domini uterque terras alterius infestabat.

Obiit Guido antipapa Romæ, et successit ei in schismate [4]quidam pseudo-clericus, se faciens Calixtum vocari. Lumbardi ædificaverunt civitatem non longe a Verzellis, quam in honorem papæ Alexandri vocaverunt Alexandriam.

Death of the antipope Calixtus.

Foundation of Alexandria.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLXIX.	ALEXANDRI III. 10.	FREDERICI I. 14. 17.	LUDOVICI VII. 32.	HENRICI II. 15.

In Epiphania Domini concordati sunt Francorum Anglorumque reges. Henricus, filius Henrici Angliæ regis, regi Francorum fecit homagium pro Andegaviæ comitatu; et concessit ei rex ut esset seneschallus Franciæ, quod ad Andegavensem comitatum noscitur pertinere. Hanc seneschalliam, vel, ut antiquitus dicebatur, majoratum domus regiæ, Robertus, rex Franciæ, dedit Galfrido Grisagonella, comiti Andegavensi, propter adjutorium, quod ei impendit contra imperatorem Othonem: dedit etiam quicquid habebat in epi-

Peace concluded between the kings of England and France.

[1] 'Se;' Hall's emendation.

[2] 'Becherel;' *M. et Ar.*: 'Betherlum;' *D'A.*

[3] 'adhæserunt;' *Cod. Reg.*

[4] 'Johan de Sarmiene;' Old French translation. Johannes Sarmiensis, an abbot from Pannonia, took the title of Calixtus III., but renounced the schism before his death in 1164.

scopatu Andegavensi. Postea vero, cum Galfridus Perticensis et David Cenomanensis comites contra eundem regem rebellarent, eodem comite Andegavense adjuvante, obsedit rex castrum [1]Meritoniæ, quod erat comitis Perticensis, et cepit: et quia David Cenomanensis, evocatus ad regem Franciæ, venire contempsit, dedit rex præfato comiti Andegavensi homagium illius, [2]et ipsam civitatem, et quicquid habebat in Cenomanensi episcopatu. Henricus etiam filius regis Anglorum fecit homagium Philippo, filio Lodovici regis Francorum; et Galfridus filius regis Angliæ, jubente patre, fecit homagium Henrico, fratri suo, de ducatu Britanniæ.

King Henry overruns Gascony.

Rex Henricus in Vasconiam profectus, destructis multis castellis, quæ contra eum munita erant, [3]comites Engolismensium et de Marchia, multosque alios, ad pacem venire coegit. Galfridus filius regis Angliæ in Britanniam veniens, Redonis honorifice susceptus, recepit ibidem homagia et fidelitates baronum et militum Britannorum. Rex Henricus fecit fossata alta et lata, inter Franciam et Normanniam, ad prædones arcendos. In pago etiam Andegavensi, super Ligerim, ad arcendam aquam, quæ messes perdebat et prata, fecit quædam retinacula, quæ torcias vocant, per triginta miliaria; ædificare faciens mansiones hominum, qui [4]torcias tenerent, quos fecit liberos de exercitu et aliis, quæ pertinebant ad fiscum.

Earthquake at Catana, in Sicily.

Catina, civitas Siciliæ, terræ motu concussa et prostrata est, ita quod in ea plurimi perierunt.

---

[1] See note above, ad ann. 1159.

[2] Omitted in *M.* and *D'A.* to 'jubente patre.'

[3] 'Comites;' omitted in *M.* and *Ar.*

[4] Still called, according to D'Acherius, Les turcies de la Loire.

Rex Henricus, pacificatis rebus Vasconiæ, reversus in Normanniam fecit castrum munitissimum burgum grande juxta haiam de Malafee, quod Beauver vocatur; fecit et molendina et piscarias Andegavis in flumine Meduanæ. Cum Willelmus Goieth [1]obisset in itinere Ierosolymitano, et comes Perticensis vellet occupare [2]Montem-mirabilem et alias firmitates ejusdem Willelmi, et Henricus de Iven, qui de eisdem firmitatibus saisitus fuerat, quia filiam ejusdem duxerat, non posset resistere comiti Theobaldo, rege Francorum adjuvante partes ejus, dictus Henricus sub certis pactionibus easdem firmitates tradidit regi Anglorum; propter quod resuscitata est discordia inter reges et comitem Theobaldum. Hilarius Cicestrensis et Nigellus Eliensis episcopi obierunt.

Henry returns to Normandy,

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLXX.	ALEXANDRI III. 11.	FREDERICI I. 15. 18.	LODOVICI VII. 33.	HENRICI II. 16.

MARE circa æquinoctium vernale, limites suos excedens, messes quæ prope erant absorbuit: alluvioneque ejus ossa cujusdam gigantis in Anglia detecta sunt, cujus, ut ferunt, quinquaginta pedum erat corporis longitudo. Rex Henricus, in Angliam transfretans, graviter punivit vicecomites, qui populum afflixerant exactionibus et rapinis. Post Pentecostem rex Angliæ, vocato filio suo Henrico in Angliam, fecit eum, cum jam quindecim annos complesset, per Rogerum Eboracensem archiepiscopum (Thoma Cantuariensi adhuc in partibus Gallicanis commorante) in [3]regem ungi, et solemniter coronari. Interfue-

and crosses over to England.

Coronation of his son Henry.

[1] 'abisset;' *D'A.*
[2] Mont-mirail, in La Brie.
[3] 'Cist Henri Tierce morust devant son père;' Old French Tr.

runt autem coronationi Gilbertus [1] Londoniensis, Gocelinus Saresberiensis, Walterus Roffensis, Ricardus Cestrensis, Bartholomæus Exoniensis, Hugo [2] Dunelmensis episcopi. Rogerus vero Wigorniensis in Normannia morabatur. [3] Henricus Wintoniensis et Willelmus Norwicensis non affuerunt, ægritudine impediti. Ceteræ autem sex sedes episcopales in Anglia adhuc vacabant, videlicet Herefordensis, Bathoniensis, Lincolniensis, Cicestrensis, Eliensis, Carleolensis, cujus vacationis jam annus decimus sextus agebatur. Uxor autem junioris regis Margareta, regis Francorum filia, non est coronata cum eo, quia adhuc in Normannia morabatur.

In die apostolorum Petri et Pauli, terræ motus horribilis in transmarinis partibus factus est, quo civitas Tripolis corruit, multæque civitates aliæ tam Christianorum quam Agarenorum sunt concussæ.

Rex Henricus senior, transfretans in Normanniam, pacem fecit inter comitem Theobaldum et [4] Henricum de Iven, qui, ut dictum est, sibi tradiderat castra sua. Alienora, filia regis ejusdem, [5] Alfonso regi Hispaniæ desponsatur. Ricardus comes de [6] Strogoil, marescallus Angliæ, terris suis omnibus propter quandam offensam in manu regis acceptis, exsul in Hibernia commoratur. Hunc Ricardum Anglici, ob præcipuam fortitudinem, [7] Strangebowe cognominabant; cujus

Banishment of Richard Strongbow.

---

[1] 'Londonii;' *Cod. Reg.*: 'Londonensis;' *D'A.*

[2] 'Dunolmensis;' *Cod. Reg.*

[3] 'Henricus vero;' *M.*

[4] 'Herveum de Iven;' *Cod. Reg.* He is called Henricus in the preceding year, and that name is therefore retained here in the text.

[5] Alfonso III. of Castile.

[6] 'Strogoyl;' *M. et Ar.* Richard de Clare, earl of Pembroke and Strigul or Strogoyl, the ancient name for Chepstow, where a ruin in the neighbourhood still bears the name of Strigul or Strogle Castle.

[7] 'Strangbowe;' *Ar.*

brachia tam producta fuisse dicuntur, ut erectus stans palmas manuum genibus applicaret.

Miseratus summus pontifex Anglicanæ [1]desolationem ecclesiæ, ex absentia metropolitani sui, qui jam sex annis in Galliis exsulaverat, propositis regi comminatoriis vix tandem extorsit, ut pax ecclesiæ redderetur. Beatus igitur Thomas, reconciliatus [2]regi Anglorum, per mediationem regis Francorum, in Angliam transfretavit; quem post dies paucos damnis et injuriis affectum, cum audiret rex, juxta Baiocas natale Domini agens, inflexibilem a suo [3]esse proposito, nec velle omisso jure ecclesiæ suæ cedere regiæ voluntati, ira commotus planxit, neminem esse qui suam vicem doleret. Verbum ex ore regis quatuor milites Anglici, maleficiis famosi, Ricardus [4]Brito, Hugo de Morvilla, Willelmus Traci, et Reginaldus Filius-Ursi rapiunt, et continuo egressi, irrequisito rege, versus Angliam dirigunt iter suum. Quorum audito recessu, licet ad revocandum eos rex nuntios miserit, [5]tanta tamen celeritate pervenerunt ad mare, et tam prospero vento transierunt in Angliam, quod attingi non [6]potuerunt ante facinus perpetratum. Quinto itaque die post natalem Domini, Cantuariam venientes, pontificem verbis contumeliosis aggrediuntur, et ingressum ecclesiam, coram altari beati Dionysii, se et ecclesiæ suæ causam Domino commendantem, occidunt.[7]

Martyrdom of Saint Thomas of Canterbury.

Dec. 29.

---

[1] 'desolatione;' *D'A.*: 'desolationi;' *Cod. Reg.*

[2] 'regi Anglorum' are wanting in *M.*

[3] Hall's emendation. *Cod. Reg.* has 'suo tunc proposito.'

[4] 'Britto;' *D'A.* For the end of these murderers, see Baronius, with Pagi's notes, vol. xix. p. 399, ad ann. 1172.

[5] 'tanta' is wanting in *M.*

[6] 'potuerunt;' Hall's emendation. *Cod. Reg.* has 'poterant.'

[7] See Passio Sti. Thomæ Martyris, by his cross-bearer, Master Euvrard, apud Martene, vol. iii. pp. 1737-1746; also the Epistle of the Prior of the Holy Trinity, Cant., addressed to the bishop of Winton, ibid. pp. 1746-1750.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLXXI.	ALEXANDRI III. 12.	FREDERICI I. 16. 19.	LODOVICI VII. 34.	HENRICI II. 17.

The king's son, Geoffrey, obtains the dukedom of Brittany.

MORITUR hoc anno Conanus dux Britanniæ, cujus ducatum, cum comitatu Richemundiæ et honore [1]Gibewyci, Galfridus filius regis Anglorum obtinuit, spe futurarum nuptiarum cum Constantia ejusdem Conani filia et herede.

Judæi Blesenses in solemnitate Paschali, ad opprobrium Christianorum, puerum quendam crucifixerunt; et mortuum, in sacco positum, in flumine Ligeris projecerunt: cujus sceleris convicti, omnes a Theobaldo comite Carnotensi traduntur igni, exceptis illis, qui fidem Christianam recipere voluerunt. Simile scelus a Judæis, tempore hujus Henrici regis, apud Gloverniam in Anglia dicitur perpetratum.

Henry doubles the income of Normandy.

Rex Henricus senior fecit [2]per Normannos investigari terras, de quibus Henricus rex avus ejus fuit saisitus die qua obiit; et quas terras, quasque silvas, et quæ alia dominica proceres Normanniæ occupaverant post mortem ejusdem; et sic ducatus Normanniæ redditus duplicavit. Resus Wallensium princeps, cum avunculo suo Oweno, pacificatus est cum rege Anglorum, mense Julio. Rex apud Argentomagum barones suos convocat, de profectione sua in Hiberniam (cujus conquisitionem concesserat ei dominus papa, salvis ecclesiarum juribus, denarioque uno, qui dicitur Petri, per domos [3]singulas reddendo Romanæ ecclesiæ) tractaturus. Supervenerunt autem huic colloquio nuntii comitis Ricardi de Strogoil marescalli Angliæ, offerentes regi ex

He holds a conference with his barons at Argenton regarding the conquest of Ireland.

[1] 'Gebevyci;' *Cod. Reg.*: 'Gebewici;' *D'A. et Ar.* Ipswich.

[2] 'Normannos investigare;' *M.*

[3] 'singulas,' omitted in *M.*

parte ejus civitatem [1]Dubliniam et urbem Waterfordiæ, et omnes alias firmitates suas quas habebat in Hibernia [2]per mortem regis Dubliniæ, cujus duxerat [3]filiam et heredem. Quo audito, rex eidem comiti restituit terras in Anglia et Normannia; [4]plenamque terram, quam acceperat in Hibernia cum uxore, libere concessit, constituens eum totius Hiberniæ seneschallum. Assisted by Strongbow.

Henricus, Wintoniensis episcopus et abbas Glastoniæ, germanus regis Stephani, obiit isto anno; qui ante mortem cæcus reliquit Wintoniensi ecclesiæ, in ornamentis et aliis, bona multa. Henry bishop of Winchester, king Stephen's brother, dies. Mense Augusto rex Angliæ transivit in Angliam; et, coadunato pro tanta expeditione exercitu, in vigilia S. Lucæ profecturus in Hiberniam navibus se commisit: et feliciter applicans terram illam suo dominio, sine notabili resistentia, subjugavit. The king subdues Ireland.

Henricus rex junior apud Burgum juxta Baiocas, in natali Domini, curiam tenuit solemnem, vocatisque prælatis et proceribus terræ suæ, interfuerunt inter alios Willelmus de S. Joanne procurator Normanniæ, et Willelmus filius Hamonis Britanniæ seneschallus; qui dum in quadam comederent camera, exclusis ceteris qui non vocabantur Willelmi, centum et decem secum milites hujus nominis habuerunt. Fuerunt tamen alii multi similiter vocati, qui coram rege comedebant in aula. The young king holds a court near Bayeux. The hundred and ten Williams.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLXXII.	ALEXANDRI III. 13.	FREDERICI I. 17. 20.	LODOVICI VII. 35.	HENRICI II. 18.

HENRICUS, dux Saxonum, sororius regis An-

---

[1] 'Dublinæ;' *M.*: 'Dublinam;' *Ar.*: 'Dubliniæ;' *D'A.*
[2] 'post mortem;' *Ar.*
[3] 'filium;' *Cod. Reg.*
[4] 'planamque;' *M.D'A.et Ar.*

glorum junioris, perrexit Jerusalem cum magno militum comitatu. Post Pascha rex Henricus senior, audiens legatos duos ex parte domini papæ ad se missos, [1]Theodinum Portuensem episcopum et Albertum Romanæ ecclesiæ presbyterum cardinalem et cancellarium, dispositis rebus Hiberniæ, cum celeritate venit in Angliam; et, inde veniens in Normanniam, præmissis viris honorabilibus, primo allocutus est legatos [2]Savigneii, deinde Abrincis, tertio apud Cadomum, ubi causa illa finita est, jurante rege beatum martyrem Thomam nec de mandato, nec de voluntate sua occisum, ut testantur litteræ publicæ de hoc [3]facto. Cognoveruntque legati, ut scribit [4]Petrus Blesensis, Bathoniensis archidiaconus, innocentiam viri, atque sub umbra illius a quibusdam attentatum fuisse, totamque hanc iniquitatem a sanctuario processisse. Et ideo de mandato summi pontificis, post purgationem canonicam acceptam, publice sententiaverunt, regem ab hoc crimine innoxium esse coram Deo et hominibus; et in quosdam magnates, quorum malitiam in hac parte manifeste [5]convicerant, notam infamiæ [6]retorserunt.

The king swears before the papal legates that the murder of St. Thomas was committed without his knowledge, and is absolved by them.

Deinde, ad voluntatem regis Francorum, misit rex Anglorum Margaretam uxorem filii sui in Angliam, quam per manum Rothomagensis archiepiscopi fecit inungi, et in reginam Angliæ coronari. Circa festum vero S. Martini, venerunt de Anglia Henricus rex junior et uxor sua ad regem Francorum, quos ille [7]decentissime suscipiens plurimum honoravit.

Margaret, the young king's wife, is crowned.

---

[1] 'Theodonium;' *Ar.*: 'Thedinum;' Peter of Blois, ep. 66, ed. 1519.

[2] 'Savigenii;' *Cod. Reg.*

[3] 'factæ;' *Cod. Reg.*: 'facto;' *M. et Ar.*

[4] Ep. 66. See the original oath in Baronius, vol. xix. p. 393, ad ann. 1172.

[5] 'cognoverant;' *M. et Ar.*

[6] 'retrorserunt;' *Ar.*

[7] 'lætissime;' *M. et Ar.*

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLXXIII.	ALEXANDRI III. 14.	FREDERICI I. 18. 21.	LODOVICI VII. 36.	HENRICI II. 19.

COMES Sancti Ægidii pacificatur cum rege Anglorum, facto sibi [et] Ricardo filio suo duci Aquitanorum homagio pro Tholosa; promittente etiam comite, singulis annis, servitium centum militum per [1]quinquaginta dies, si rex eis opus habuerit. In Quadragesima sequenti suborta est discordia inter reges patrem et filium, quia rex pater a consilio et famulatu filii amovit Hastulphum de S. Hilario, et alios equites minores. Unde discedens a patre rex junior venit Argentomagum, et ignorantibus ministris, quos pater de novo servitio suo deputaverat, de nocte recedens adiit regem Francorum. Secuti sunt regem juniorem majores de Anglia et Normannia, inter quos erant comes Cestriæ et Willelmus Patrik[2] senior cum tribus etiam filiis; Robertus etiam comes [3]Mellenti, cujus castra sine custodibus relicta rex senior occupavit. A quo etiam abalienati sunt Alienora regina et duo filii ejus, Ricardus Pictaviæ et Galfridus Britanniæ comites, regi juveni adhærentes.

Discord between Henry and the young king,

whose side Eleanor, Richard, and Geoffrey espouse.

Rogerus, abbas Beccensis, electus in Cantuariensem, prætendens infirmitatem noluit assentire; propter quod monachi Ricardum, [4]priorem monachorum de Doure, in archiepiscopum elegerunt. Posita autem die, qua consecraretur electus, aliosque ad ecclesias alias electos consecraret, prior Cantuariensis litteras protulit regis junioris, in quibus dicebat electos prædictos non

Richard of Dover chosen archbishop of Canterbury.

His consecration forbidden by the young king.

[1] 'quadraginta;' *M. et Ar.*

[2] 'Patric;' *M.*

[3] Now Meulan, on the Seine, partly on an island.

[4] Hall's emendation; not in *Cod. Reg.*; 'monachum de Doure;' *D'A.*; perhaps more correctly 'Dovre.'

esse consecrandos; et si quis præsumeret imponere eis manum, eum ad domini papæ audientiam invitavit: [1]sicque infecto negotio omnes ad propria discesserunt.

Many barons and others desert from the king.

Post Pascha, multi barones de Normannia, et aliis terris regis Angliæ, avertentes se a patre, subdiderunt se regi juniori; inter quos erant Bernardus de Feritate, [2]Galerannus de Hybera, Gocelinus [3]Cospinus, Gilbertus de [4]Tegulariis, Robertus de Monte-forti, Radulphus de [5]Fraie, Galfridus de [6]Lizenon, Hugo de S. Maura et filius ejus, Willelmusque Camerarius de Tankarvilla. Philippus etiam comes Flandriæ, fovens partes filii, cepit castrum de Alba-Marla, dominumque castri Willelmum. Comes etiam [7]Augi se et castra sua regi subdidit juniori. Post festum[8] S. Joannis, Lodovicus Francorum rex, coadunato exercitu maximo, obsedit castrum Vernolii[9] fere per mensem; cui Hugo de Lacy et Hugo de Bello-Campo, custodes castri, viriliter restiterunt.

Proceedings of the young king.

Junior rex, associatis sibi Flandriæ et Boloniæ comitibus, novum castrum, quod Drincort vocatur, obsedit. Dego Bardulphi et Thomas frater ejus, custodes castri, videntes se illud tenere non posse, [10]insinuarunt hoc regi seniori; de cujus assensu illud obsidentibus reddiderunt. Matthæus comes Boloniæ ex vulnere ibi accepto mortuus est, cujus fratrem Petrum, electum ad

---

[1] 'sed quia;' *M.*

[2] 'Galeranus de Hibea;' *D'A. et Ar.*

[3] 'Crispinus;' *M. et Ar.*

[4] 'Tegularis;' *D'A.*

[5] 'Phaie;' *Cod. Reg.*: 'Faic;' *M. et Ar.*: 'de la Haie;' Roger of Wendover, vol. ii. p. 375.

[6] 'Lizinero;' *D'A.*: 'Legenon;' *Ar.*

[7] 'Angise,' omitting 'se;' *Cod. Reg.*: 'Augise;' *Ar.*

[8] 'festum etiam;' *M.*

[9] 'Venalii;' *Cod. Reg.*: 'Vernolii;' *Ar.*

[10] 'insinuant;' *D'A.*: 'insinuaverunt;' *Ar.*

episcopatum Cameracensem, comes Flandriæ militaribus armis cinxit. Obiit Robertus comes de Clara, cui filius ejus Ricardus successit, qui filiam Willelmi comitis Gloverniæ duxerat.

The king's courage nevertheless does not give way.

Henricus rex senior, videns majorem partem baronum suorum deficere, non est fractus; sed conduxit [1] Brabanzones et Rutarios, ex quibus coadunato magno exercitu, venit Britollium, ut auxilium ferret eis, qui in Vernolio obsidebantur. Cujus adventu audito, rex Francorum, omissa obsidione, fugit; magna parte papilionum et victualium aliorumque impedimentorum relicta. Radulphus de Fulgeriis castellum suum de [2] Fulgeriis, quod rex senior prius destruxerat, reædificare cœpit. Ad quem Hastulphus de S. Hilario et Willelmus Patrik cum tribus filiis conveniunt, quos comes Eudo et comes Cestriæ secuti sunt. Brabanzones, a rege seniore missi, ex magna parte terram Radulphi de Fulgeriis destruxerunt; sed eorum qui victualia exportabant ad exercitum, magna pars a militibus Radulphi de Fulgeriis est occisa. Tradidit nihilominus hic Radulphus castrum S. Jacobi incendio, castrumque [3] Tillioli. Audito autem adventu regis senioris, usque [4] Fulgeriam fugit; captaque est ab hominibus regis tanta præda, quanta nostris temporibus vix est visa. Præceperat namque Radulphus omnibus de terra sua, ut equos, armenta, et pecudes in suam forestam ducerent; quæ omnia, antequam pervenirent ad nemorum latibula, sunt ab hostibus intercepta.

He prepares for resistance.

Radulphus interim castrum de [5] Corbrok et civitatem Dolensem cepit cum custodibus, quos

---

[1] 'Barbanzones;' *Cod. Reg.* 'Rictarios;' *D'A.* 'Rutarios,' *M.* as in text. Properly 'Rutenos,' a district on the Aveiron.

[2] Now Fougères.

[3] 'Tilioli;' *D'A.*

[4] 'ad Fulgeriam;' *D'A.*

[5] 'Corbroc,' 'Corbreo;' *M. et Ar.*: probably for 'Corbrec;' *Hall.*

rex posuerat, prece corruptis et pretio. Quo audito, rex illuc Brabanzones suos misit cum aliis militibus, qui eos regerent et protegerent contra hostes. Qui habentes sibi obviam comitem Cestriæ, Hastulphum de S. Hilario, Willelmum Patrik, cum aliis militibus plurimis ac peditum multitudine magna, statim eos compulerunt in fugam, quamplures de peditibus occidendo. Capti sunt Hastulphus de S. Hilario et Willelmus Patrik, cum aliis quibusdam militibus, et[1] pro custodia ad Pontem [2]Ursionis transmissi. Comes vero Cestriæ et Radulphus de Fulgeriis cum aliis militibus sexaginta non potentes evadere per fugam, viis per hostes obstructis, incluserunt se in turri Dolensi, quam Brabanzones et milites regii obsederunt. Henricus senior, his auditis, cum esset Rothomagi, in crastino mane versus Britanniam proficiscitur tanta celeritate, quod proximo die sequenti Dolum pervenit: cumque machinas præparasset ad turrim capiendam, inclusi sibi providentes turrim reddiderunt, ac se voluntati regiæ subdiderunt; quorum aliquos per diversas firmitates mancipavit custodiæ; aliquos vero, acceptis obsidibus, in libera custodia retinens secum duxit. Interim comes Leycestriæ, associato sibi Hugone de Novo-Castello, turbare volens [3]regnum Angliæ, cum magna multitudine militum Flandrensium et aliorum, zelo regis junioris in Angliam transfretavit; qui juxta S. Eadmundum, ubi cœpit prædas exercere, una cum uxore ac prædicto Hugone [4][de Novo-Castello] per milites regis captus est et custodiæ

---

[1] What follows as far as 'sexaginta' is omitted in *D'A*.

[2] 'Ursonis;' *M. et Ar.* Pont-Orson, on the confines of Normandy and Brittany.

[3] 'regem;' *Ar.*

[4] 'de Novo-Castello' are omitted in *Reg. Cod.* and *Ar.*

traditus, pluribus Flandrensium aliorumque occisis, multisque captis. Barones aliqui Britones et Normanni, captis munitionibus eorum et castellis a rege seniore, ad nemora confugientes, terras regis more latrocinantium infestabant. Rex senior summi pontificis auxilium contra filios implorans, eidem litteras scripsit hujusmodi tenoris :

The king's letter to the supreme pontiff complaining of the conduct of his sons.

'Sanctissimo suo domino Alexandro, Dei gratia Catholicæ ecclesiæ summo pontifici, Henricus rex Anglorum, dux Normanniæ et Aquitaniæ, et comes [1]Andegaviæ, salutem et devotæ servitutis obsequium. In magnorum discriminum angustiis, ubi domestica consilia remedium non inveniunt, eorum suffragia implorantur, quorum prudentiam in altioribus negotiis experientia diuturnior approbavit. Longe lateque divulgata est meorum filiorum malitia, quos ita in exitium patris spiritus iniquitatis armavit, ut gloriam reputent et triumphum patrem persequi, et filiales affectus in omnibus [2]diffiteri. Præveniente meorum exigentia delictorum, ubi pleniorem voluptatem contulerat mihi Dominus, ibi gravius me flagellat; et quod sine lacrymis non dico, contra sanguinem meum et viscera mea cogor odium immortale concipere, et extraneos mihi quærere successores, ne videam de semine meo sedentem super solium meum. Illud præterea sub silentio transire non possum, quod amici mei recesserunt a me, et domestici mei quærunt animam meam. Sic enim familiarium meorum animos clandestina conjuratio toxicavit, ut perditæ [3]observationi conspirationis universa [4]post-

---

[1] 'Comes Andegavensis et Cenomanensis;' Baronius, xix. p. 403; and Petrus Blesensis, Ep. p. 136, ed. 1519.

[2] *Cod. Reg.* 'diferri.' 'Diffiteri' is from *M.* and *Ar.*

[3] 'obstinationi;' *D'A.*: 'observantiæ;' Baron.

[4] 'Præhabeant;' *Ar.*

The king's letter to the pope.

habeant; malunt namque filiis meis adhærere contra me transfugi et mendici, quam regnare mecum, et in amplissimis dignitatibus præfulgere.

'Quoniam [1] vero vos extulit Deus in eminentiam officii pastoralis, ad dandam scientiam salutis plebi Ejus, licet absens corpore, præsens tamen animo, me vestris advolvo genibus consilium salutare deposcens. Vestræ jurisdictionis est regnum Angliæ, et quantum ad feoditarii juris obligationem, vobis duntaxat obnoxius teneor. Experiatur Anglia quid prosit Romanus pontifex, et quia materialibus armis non utitur, patrimonium beati Petri spirituali gladio tueatur. Contumeliam filiorum poteram armis rebellibus propulsare, sed patrem non possum exuere. Nam et Jeremia testante: 'Nudaverunt lamiæ mammas suas, lactaverunt catulos suos.' [2] Et licet errata eorum quasi mentis efferatæ me [3] fecerunt, retineo paternos affectus; et quandam violentiam diligendi eos mihi conditio naturalis imponit. 'Utinam saperent et intelligerent, ac novissima providerent.' [4] Lactant filios meos domestici hostes, et occasione malignandi habita non desistent, quousque redigatur virtus eorum in pulverem, et, converso capite in caudam, servi eorum dominentur eis, juxta verbum illud Salomonis: 'Servus astutus filio dominabitur imprudenti.' [5] Excitet ergo prudentiam vestram Spiritus consilii, ut convertatis corda filiorum ad patrem. Cor enim patris pro beneplacito vestro convertetur ad filios, et in fide Illius, per quem reges regnant, vestræ magnitudini promitto, me vestræ dispositioni in omnibus pariturum. Vos,

1 'ergo;' *M. et Ar.*
2 Lam. iv. 3.
3 'fecerint;' *D'A.*
4 Deut. xxxii. 29.
5 Prov. xvii. 2.

ecclesiæ suæ, pater sancte, Christus diu servet incolumem.'

Hoc anno electi sunt ad episcopatus Wintoniensem, qui jam biennio vacaverat, Ricardus archidiaconus Pictavensis; Lincolniensem Galfridus filius regis Henrici naturalis; Herefordensem, qui jam vacaverat annis sex, Robertus Foliot archidiaconus Lincolniensis; Elyensem Galfridus [1][Rydel] archidiaconus Cantuariensis; Cicestrensem, qui jam vacaverat annis quatuor, [2]Gocelinus decanus ejusdem ecclesiæ; Bathoniensem, qui jam vacaverat annis sex, Rogerus Lombardus archidiaconus Saresberiensis.

Various sees filled up.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLXXIV.	ALEXANDRI III. 15.	FREDERICI I. 19. 22.	LODOVICI VII. 37.	HENRICI II. 20.

ARCHIEPISCOPUS Tarentasiæ a domino papa missus, pro reformanda pace inter reges Anglorum patrem et filium, nihil profecit. Cantuariensis electus, qui Romam profectus fuerat, a papa Alexandro Anagniæ consecratur. Fuit iste [3]Ricardus vir magnæ religionis, et in exteriorum administratione industrius; sed in corrigendis excessibus, defendendisque ecclesiæ libertatibus, de nimia remissione notatus: in tantum, quod rex, qui eum [4]specialiter diligebat, et contra turbatores ejus in curia Romana se pro eo opponebat, ipsius incuriam ac desidiam, secreta tamen [5]correptione, dicitur arguisse. [6]Reginæ Anglorum, Alienora uxor patris, et Margareta uxor filii, in Angliam deducuntur.

The archbishop of Tarentum comes from the pope to compose the differences between the king and his son.

[1] 'Rydel' is from *Cod. M.*

[2] Roger of Wendover calls him 'Johannes,' vol. ii. 370; also 'Gervase,' col. 1428. 'Johannes de Greneford,' as quoted by Baron. xix. 408.

[3] Richard was prior of Dover. See Peter of Blois' ep. to him, ep. 5, wherein he is severely rebuked; and Gervase, X. Script. col. 1465.

[4] 'spiritualiter;' *D'A.*

[5] 'correctione;' *M. et Ar.*

[6] 'Regina;' *M. et Ar.*

Louis supports the young king against his father.

Lodovicus rex Francorum, convocatis baronibus regni sui, rogavit eos, ut Henrico regi juniori essent in auxilium contra patrem. Tres igitur comites, Flandrensis, Carnotensis, et [1] Claremontensis, juraverunt se transfretaturos cum rege juniore, et eidem regnum Angliæ ex integro subacturos. Alii vero juraverunt, quod cum exercitu per Normanniam pergerent, et castella pessundarent, [2] urbemque Rothomagum obsidione cingerent, quod utique licet aggrederentur nihil penitus profecerunt. Rex enim Henricus senior castella sua, quæ erant in finibus Normanniæ, armis, militibus, et victualibus optime communivit. Removit etiam quosdam castellorum custodes, quos habebat suspectos, fideles de quibus confidebat substituens. Multos etiam de baronibus Franciæ [3] oberratos habebat, et sibi familiares fecerat obsequiis atque donis. Allocutus est etiam barones Normanniæ, et obsecrando hortatus est, ut viriliter ac fideliter agerent, memoresque essent, quomodo patres eorum multotiens Francos fines eorum invadentes, cum eorum verecundia, fortiter [4] expulissent.

Henry is successful.

The king devoutly visits the tomb of St. Thomas the Martyr.

Deinde, paucis aut nullis de baronibus Normanniæ assumptis, cum Brabanzonibus in Angliam transfretans, cum maxima humilitate tumbam beati Thomæ martyris visitavit: ut enim Cantuariensem vidit ecclesiam, equo desiliens, in veste lanea, nudis pedibus peditando, usque ad illam, per paludes et saxa acuta, cum summa devotione perrexit. Ad sepulcrum vero martyris prostratus, in oratione et in lacrymas ita profusus est, ut adstantes etiam ad lacrymas invitaret. Feria sexta illuc venerat, et impransus ibidem

---

[1] 'Claromontensis;' *D'A.*
[2] 'patriamque vastarent;' *M.*
[3] Hall unnecessarily corrects this by substituting 'obæratos.'—'aberratos;' *D'A.*
[4] 'expulsissent;' *D'A.*

noctem totam continuans vigilavit. Mane autem facto capitulum ingressus, in tantum se humiliavit ad pœnitentiam, ut verberibus se subderet monachorum.[1] Die autem, qua a sancto loco recessit, captus est Willelmus, rex Scotiæ, a baronibus Eboracensis provinciæ, apud Alnewicum; qui, ea æstate, cum Rogero de Moubray, et aliis complicibus, in favorem regis junioris, aquilonares partes Angliæ devastaverat. Rex itaque senior, tanto exhilaratus nuntio, facta pace cum Hugone Bygod, et positis in firma custodia Willelmo Scotorum rege et Roberto Leycestriæ comite, cum aliis eorum comitibus, revertitur in Normanniam, pacificatam relinquens Angliam, quam fere perditam, in triginta recuperavit[2] diebus.

His penance.

William, king of Scotland, is taken prisoner.

Henry's success.

Veniens autem Rothomagum cum multitudine Wallensium, misit eos trans Secanam, ut in nemoribus victualia diriperent, quæ ad Francorum exercitum vehebantur. [3]Franci itaque, ex una parte timentes regem, et ex parte alia Wallenses, ad regem Anglorum de pace conveniunt locuturi. Super quo lætatus rex, terminum reformandæ pacis, apud Gisortium, statuit festum Nativitatis Virginis gloriosæ. In vigilia vero Assumptionis beatæ Mariæ, omissa obsidione Rothomagi, exercitus Francorum discessit. Adveniente termino reformandæ pacis convenerunt partes, sed nihil proficientes alium terminum in festo S. Michaelis juxta civitatem Turonis statuerunt. Quibus die et loco iterum convenientes, pax provenit, et tres regis filii patri suo se humiliter subdiderunt. Rex autem Francorum et comes Flan-

He returns to Normandy.

His three sons submit to him.

[1] Compare Gervase, X. Script. col. 1427; also Herbert, an eyewitness, apud Baronius, vol. xix. p. 410.

[2] 'recuperaverit;' *D'A.*

[3] 'Francii;' *M.*

driæ firmitates, quas in Normannia ceperant, regi Angliæ reddiderunt.

Affairs of the Holy Land.

Post festum S. Joannis moritur Almaricus rex Jerusalem, successitque filius ejus Baldewinus quartus. Obiit etiam Noradinus rex Halapiæ, et successit filius ejus, natus ex sorore comitis S. Ægidii, quam in itinere Ierosolymitano captivam acceperat. Ipsa vero et filius ejus, acceptis induciis a rege Jerusalem usque ad septennium, promiserunt ei plurimam summam auri. Saraguntat, Noradini nepos, [1]occidit amiralium Babyloniæ, tam Babyloniæ quam Alexandriæ princeps factus. Joannes Oxoniensis, Saresberiensis decanus, ad episcopatum eligitur Norwicensem.

John of Salisbury made bishop of Norwich.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLXXV.	ALEXANDRI III. 16.	FREDERICI I. 20. 23.	LODOVICI VII. 38.	HENRICI II. 21.

Affairs of the emperor.

Fredericus imperator, cum uxore sua et liberis, maximoque exercitu, in Italiam veniens, obsedit Alexandriam; nihil proficiens, sed multa sustinens detrimenta. Circa Pascha, filii regis Anglorum pacificati venerunt ad patrem, qui retento secum Henrico rege, Ricardum fratrem suum misit in Aquitaniam; Galfridum vero in Britanniam, procuratorem terræ suæ Rolandum de Dinan eidem assignans. Frederico imperatore recedente ab Alexandria, tractatum est de pace inter dominum papam et ipsum, sed noluit imperator paci adquiescere, nisi dirueretur Alexandria, quod Lumbardi facere renuerunt. Remansit autem imperator in urbe Papiensi, non patente ei, pro libitu, copia recedendi. Galfridus dux Britanniæ revocavit in ditionem suam Venetum et Pleasmelum, Aurei medietatemque

[1] 'occidit admiralium Babyloniæ, estque Alexandriæ;' *D'A.*

Cornubiæ, et alia pertinentia ad dominium suum, quæ occupaverat comes Eudo.

Post Pascha vero, rex senior Henricus et filius ejus rex junior in Angliam transfretarunt; in quorum adventu, multi de clero et populo, pro venatione illicita, graviter sunt puniti. Rex Scotiæ pacificatus est cum rege Angliæ sub hac forma: fecit enim homagium et ligantiam, de omni terra sua, ut proprio domino; et concessit, ut idem facerent omnes terræ suæ comites et barones. Episcopi autem et abbates sacramento se constrinxerunt, quod forent subditi archiepiscopo Eboracensi. Tradidit insuper rex Scotiæ munitiones tres; scilicet [1]Rokisburgiam, [2]castrum Puellarum, [3][et castrum] Berewici regi Angliæ, in quibus posuit rex Henricus custodes, per regem Scotiæ in necessariis [4]exhibendos. Præterea concessit rex Willelmus, quod episcopatus, abbatias, et alios honores in Scotia daret rex Angliæ, vel saltem sine consilio ejus non darentur. Obiit [5]Reginaldus, comes Cornubiæ, primi Henrici regis Anglorum filius naturalis, cujus terras omnes in Anglia, Normannia, et Wallia, (excepta parva portione quam filiabus ejus dedit,) retinuit rex in manu sua, ad opus Joannis filii sui junioris. Obiit Ricardus comes Gloverniæ, cui successit filius ejus Philippus. Venit in Angliam, [6]hoc anno, Hugo Leonis, apostolicæ sedis legatus.

Mixed events.

Scottish affairs.

---

1 'Rokesburgiam;' *D'A.*

2 'Castrum Puellarum;' Edinburgh.

3 'et castrum,' are from *M.*

4 'exhibendis;' *D'A.*

5 All the MSS. have 'Rogerus;' but a later hand corrects *Cod. Reg.* by 'Reginaldus,' which agrees with Gervase, X. Script. 2, and Radulf of Diceto. Brompton twice has 'Raynaldus.'

6 'hoc anno;' omitted in *D'A.*

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLXXVI.	ALEXANDRI III. 17.	FREDERICI I. 21. 24.	LODOVICI VII. 39.	HENRICI II. 22.

Death of Richard Strongbow.

Nix et gelu a Nativitate Domini usque ad Purificationem continue duraverunt. Obiit Ricardus de Strogoil, relinquens parvulum ex filia regis Dubliniæ successorem. Hic regi Henrico Anglorum reddidit Dubliniam, Waterfordiam, et quasdam alias firmitates. Hibernienses tributum regi Angliæ, de qualibet domo corium bovis, vel duodecim denarios, promiserunt. In vigilia Paschæ factus est ventus [1]vehemens, dissipans domos et eradicans silvarum ligna.

Abuses in the administration of civil protection to the Church.

His temporibus erant in Anglia tres episcopi regi plurimum familiares, Ricardus Wintoniensis, Galfridus Eliensis, Joannes Norwicensis, quorum frequentiam ac moram in curia regia papa Alexander redargui per archiepiscopum Cantuariensem Ricardum mandaverat, qui eos apud eundem vere et rationabiliter excusavit: per quorum mediationem procuravit præfatus archiepiscopus damnabilem consuetudinem, quæ in Anglia invaluerat, et in enorme cleri dispendium excreverat, aboleri. Si quis enim sacerdotem vel clericum occideret, ecclesia, sola excommunicatione contenta, materialis opem gladii non quæsivit, unde hujusmodi transmisit epistolam ad episcopos tres prædictos:

The archbishop of Canterbury's letter thereon.

'Ricardus Dei gratia Cantuariensis archiepiscopus, totius Angliæ primas, apostolicæ sedis legatus, venerabilibus et in Christo dilectis fratribus Ricardo Wintoniensi, Galfrido Eliensi, Joanni Norwicensi episcopis salutem et salubre consilium. In ecclesia Anglorum damnosa omni-

[1] 'Validus;' *M. et Ar.*

bus et omnino damnanda consuetudo invaluit, quæ, nisi per vestram industriam fuerit sublata de medio, in enorme totius cleri dispendium vehementer excrescet. Si Judæus aut laicorum vilissimus occiditur, statim supplicio mortis occisor [1] addicitur. Si quis vero sacerdotem sive clericum minoris aut majoris status occiderit, sola excommunicatione contenta, aut ut verius loquar contempta, [2] [ecclesia] materialis opem gladii non [3] requiret? Scitis equidem, quod a Domino dictum est Moysi, 'Maleficos non patieris vivere:'[4] et Apostolo teste; Princeps gladium habet 'ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum.'[5] Sed et Dominus dicit, 'Qui vos tangit, me tangit;'[6] et per prophetam, 'Nolite,' inquit, 'tangere christos meos.'[7] Ubi ergo posset maleficium immanius et exsecrabilius inveniri, quam grassari in christos Domini; et in populum acquisitionis, libera impunitatis licentia, gladium exercere? Accepta mihi esset sententia excommunicationis in talibus, si timorem incuteret: sed culpis, sed culpis nostris exigentibus, gladius Petri rubigine obductus est, et, quia non potest incidere, datus est in contemptum. [8] Si capra, si ovicula furto sublata sit vel occisa, in [9] hujus rei actorem, si lateat, sententia excommunicationis emittitur; convictus vero aut confessus [10] furcarum patibulo deputatur. Porro clerici vel episcopi occisores Romam mittuntur, euntesque in deliciis, cum plenitudine apostolicæ gratiæ, et majore delinquendi audacia, revertuntur. Talium vindictam excessuum dominus

The archbishop of Canterbury's letter.

---

1 'adducitur;' *M.*
2 'ecclesia;' not in *Cod. Reg.*
3 'requirit;' *D'A.*
4 Exod. xxii. 18.
5 1 Pet. ii. 14.
6 Zac. ii. 8.
7 Ps. civ. 15.
8 'Si capra' are from *Ar.*
9 'hujusmodi rei auctorem;' *M.*
10 'furtum;' *D'A.*

The archbishop of Canterbury's letter.

rex sibi vendicat, sed nos eam nobis damnabiliter reservamus; atque liberam præbentes impunitatis materiam, in fauces nostras laicorum gladios provocamus. Ignominiosum est, quod pro capra vel ovicula gravior, pro sacerdote occiso pœna remissior irrogatur. Sed [1][his] et durioribus digni sumus, qui jurisdictionem alienam, et nobis omnino indebitam, ambitione temeraria usurpamus. Nam et in corpore Decretorum, et in Epistola ad Romanos, hæc verba legisse meminimus: 'Sunt quædam enormia flagitia, quæ potius per mundi judices, quam per rectores et judices ecclesiarum, vindicantur; sicut est, cum quis interficit pontificem aut presbyterum, hujusmodi reos reges et principes mundi damnant.' Omnis equidem justitia ideo exercetur, ut debita [2]quiete gaudeat innocentia, et malignantium temeritas refrenetur. Veruntamen in hac jurisdictione maledicta, quam ambitiose et superbe præsumimus, [3]et DEUM offendimus et dominum regem, viamque in clericos malignandi tutissimam laicis aperimus. Nuper apud Wintoniam sacerdos litteraturæ commendabilis, et conversationis honestæ, malitiose occisus est a Willelmo [4]Freschet et uxore ejus; nec illi maleficium diffitentur. Prompti sunt ergo curiam adire Romanam; nam confidit in ea cor viri sui, atque in specie et pulcritudine sua intendit prospere procedere, et de lenocinio uxoris in via, præter absolutionis beneficium, fructus uberioris manipulos reportare.

'Vos ergo, dilectissimi fratres, huic publicæ pesti, dum in suo cursu est, maturiore consilio studeatis occurrere; nam si liberius aliquantu-

---

[1] 'his' is from *M.*

[2] 'equitate;' *Ar.*

[3] 'et DEUM offendimus et' are wanting in *D'A.*

[4] 'Frescher;' *D'A.*

lum et licentius evaserit, periculum, quod inter pauperes nunc versatur, nostris in proximo cervicibus imminebit. Ecclesia jurisdictionem suam prius exerceat, et si illa non sufficit, ejus imperfectum suppleat gladius sæcularis. Hujus rei auctoritas ex synodo Urbani papæ, ex decreto Gregorii, ex epistola Nicholai episcopis Galliarum, [1] ex concilio etiam Martini papæ, et ex concilio Carthaginensi tertio, et ex multis sanctorum patrum institutionibus emanavit. Nec dicatur, quod aliquis bis puniatur propter hoc in idipsum, nec enim iteratum est, quod ab uno incipitur, et ab altero consummatur. Duo sunt gladii, qui mutuum a se mendicant auxilium, atque ad invicem sibi vires impertiuntur alternas, sacerdotium regibus et sacerdotibus regnum. Unde si ab altero suppletur alterius insufficientia, non videtur duplex contritio et punitio combinata. Nam et illi qui ad mortis patibulum sunt damnati, juxta Magontinense concilium, antequam ad tormenta ducantur, per cordis contritionem et pœnitentiam spiritualiter puniuntur, nec duplicitatem contritionis inducit; sed quædam præparatio est ad mortem [2] pœnitentia, et satisfactione quæ præcedit. 'Reddentes igitur Deo quæ Dei sunt, et quæ Cæsaris Cæsari,' [3] juxta petitionem domini regis, ei tantorum vindictam excessuum relinquamus. Reis autem in mortis articulo constitutis, quia sententiam lati canonis incurrerunt, si absolutionem postulaverint, et in hoc et in aliis, quantum possumus sine scandalo et sine periculo ecclesiæ, humanitatis consilium misericorditer impendamus. Publice namque interest, ut [4] materiali gladio cohibeantur, qui nec Deum timent,

The archbishop of Canterbury's letter.

---

[1] This clause is omitted in *D'A*.

[2] 'prævia pœnitentia;' *D'A*.

[3] S. Matth. xxii. 21.

[4] 'naturali;' *D'A*.

nec deferunt ecclesiæ, nec censuram canonum reverentur. Bene valeatis.'

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLXXVII.	ALEXANDRI III. 18.	FREDERICI I. 22. 25.	LODOVICI VII. 40.	HENRICI II. 23.

Affairs in Lombardy.

In hebdomada Pentecostes Lumbardi, et maxime Mediolanenses, debellaverunt exercitum Frederici imperatoris, qui in urbe Papiensi eo tempore morabatur, qui etiam vix evadere potuerat fugiendo. Joannes Saresberiensis, vir sapiens et honestus, qui prius fuerat clericus archiepiscopi Cantuariensis Theobaldi, et postea beati Thomæ martyris successoris, factus est episcopus Carnotensis. Willelmus rex Siciliæ Joannam, filiam Henrici senioris regis Anglorum, uxorem accepit. Philippus comes Flandriæ cum magna manu militum perrexit Jerusalem, in quo itinere decessit Hastulphus de S. Hilario. Quinta feria in Cœna Domini occisus est sanctus [1]Willelmus Parisiis a Judæis, ob quod facinus concremati sunt igne. In æstate et autumno fuit maxima siccitas; unde et satio terræ, messis, et fœnum ex magna parte periit, et collectio messium et vindemiarum evenit solito citius.

John of Salisbury made bishop of Chartres.

Peace between the pope and the emperor. July 24.

Nono cal. Augusti concordati sunt dominus papa et imperator in Venetiarum civitate. Timens enim imperator, ne a [2]dominio suo caderet, propter Lumbardorum rebellionem et Alexandri papæ prosperitatem, missis solemnibus nuntiis, ut reconciliaretur summo pontifici laboravit. Postquam reconciliatus fuit, pro emenda charactere crucis se fecit signari.[3]

[1] Another St. William, when only twelve years of age, was slain by the Jews at Norwich, in 1137, whose feast was kept in England on March 24.

[2] 'domino;' *D'A.*

[3] For a full account of this reconciliation between the pope and emperor, see Baronius, with Pagi's notes, ad an. 1177, vol. xix., particularly p. 403-405; and for the emperor's subsequent perfidy, p. 472.

Mense Augusto [1] Henricus Anglorum rex senior, cum Galfrido filio duce Britannorum, in Normanniam transfretavit; ubi occurrentibus sibi filiis Henrico rege juniore et Ricardo Aquitaniæ duce, progreditur una cum eis ad Vadum S. Remigii. Ibique cum rege Francorum locutus est ea quæ ad pacem sunt, et de susceptione crucis in obsequiis JESU CHRISTI. Inde vero misit Galfridum, ducem Britanniæ, ad expugnandum [2] Guidonem Leonensem, qui postea venit ad regem, se ejusdem in omnibus subjiciens voluntati. Pergens autem rex in pagum Bituricensem, accepit in manu sua castrum Radulphi de Dolis, et filiam ejus unicam cum hereditate tota, quia ad suum feodum pertinebat. Isoldunense vero castrum a baronibus, quorum custodiæ erat deputatum, sibi post mortem domini oblatum accipere renuit; quia non simul offerebant heredem, quem dux Burgundiæ furtim abstulerat, quia fuerat ejus cognatus. Castrum vero munitissimum Turonium [3] redditum est ei ab ejus vicecomite, totam etiam terram comitis de Marchia rex emit sibi pro sex millibus libris argenti. Castrum vero juxta civitatem Lemovicam, [4] in quo S. Martialis requiescit, Ricardus filius regis, dux Aquitaniæ, abstulit vicecomiti ejusdem castri, quia fovit partes comitis Engolismensium contra ducem.

Peace between Henry and Louis.

Sicut in æstate magna siccitas, sic in hieme maxima inundatio fuit aquarum. Multi homines hoc anno, circa festum S. Joannis, in fluminibus perierunt. Multæ etiam naves submersæ sunt

---

[1] 'En le temps cist rei Henri Secound estoit famous Mestre Johan Beleth, qui fist un livre tres bon de offices de seint Eglise;' Old French Translation.

[2] 'Guiomarum;' *Ar.*: which is good, as he is so called by all the MSS. infra ad an. 1179.

[3] That is, 'Turennæ;' *D'A.* in the margin.

[4] Limoges.

in mari, inter quas una quæ portabat Galfridum præpositum Beverlaci, junioris regis cancellarium, juxta Sanctum periit Walaricum.[1] Vigilia S. Andreæ apparuit [2]lux mane veniens ab oriente usque ad occidentem, quo die Christiani cum Saracenis apud S. Georgium de Ramula pugnaverunt. Putabat quidem Saladinus, quod posset capere urbem Jerusalem, defensoribus destitutam. Abduxerat enim comes Flandriæ, ad obsidionem castri Harenæ, omnes fere milites Christianos. Sed tamen rex Jerusalem et patriarcha et alii viri religiosi, habentes paucos milites et servientes, per virtutem sanctæ crucis innumerabilem vicerunt exercitum paganorum; cujus crucis longitudo a terra usque ad cœlum paganis apparuit, ut dixerunt. Locupletati vero sunt auro et argento, equis et armis, in hac victoria Christiani.

Affairs of the Holy Land.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLXXVIII.	ALEXANDRI III. 19.	FREDERICI I. 23. 26.	LODOVICI VII. 41.	HENRICI II. 24.

A vision appears to Stephen bishop of Rennes.

STEPHANUS [3]Redonensis episcopus obiit, cui ante mortem, ut ipse fassus est, apparens quædam [4][persona], parvo levique sibilo dixit ei hos versus: ‘Desine ludere temere; nitere surgere propere de pulvere.’ Ipse enim [5]multa, rythmico carmine et prosa, jocunde et ad plausus hominum scripserat; et quia Miserator hominum eum in proximo moriturum sciebat, monuit eum, ut a talibus abstinens pœniteret.

Mixed events.

Willelmus, rex Siciliæ, fieri fecit chartam Joannæ[6] reginæ, uxori suæ, de dote sua, sub

---

[1] Now St. Valeri les Plains.

[2] ‘lux magna veniens;’ *Ar.*

[3] ‘Rodonensis;’ but incorrectly. Now Rennes.

[4] ‘persona;’ Hall’s emendation. *D’A.* has ‘quidam.’

[5] ‘multa rythmica, carmine,’ etc.; *D’A.*

[6] Omitted in *M.*

bulla aurea. Lodovicus Francorum et Henricus Anglorum reges, convenientes ad colloquium, tractaverunt de pace et firma concordia inter se et suos, et de susceptione crucis [1]pro Ierosolymitanorum itinere; statuentes ut si quis eorum decedat in fata in ipso itinere, superstes omnem thesaurum et homines illius habeat cum omnibus mobilibus, et tam pro se quam pro defuncto iter explebit. Hæretici, quos Albigenses vocant,[2] et alii multi, conveniunt circa Tholosam, male sentientes de sacramento altaris, de matrimonio et aliis sacramentis; ad quorum confutationem Petrus legatus Romanus, et multæ aliæ personæ religiosæ, cum prædictis regibus, licet parum profecerint, convenerunt.[3] The heresy of the Albigenses.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLXXIX.	ALEXANDRI III. 20.	FREDERICI I. 24. 27.	LODOVICI VII. 42.	HENRICI II. 25.

PHILIPPUS, comes Flandriæ, ab itinere rediit Ierosolymitano. Emanuel, imperator Constantinopolitanus, accepit filio suo uxorem, filiam regis Francorum. Alexander papa vocari fecit prælatos pro concilio generali, anno sequenti Romæ, Quadragesimali tempore, celebrando. Facta est eclipsis solis idibus Septembris. Hiems facta est magna, ita ut nix duraret usque ad Purificationem, quæ infra octavam Dominicæ Nativitatis incepit. Secuta est inundatio aquarum maxima, præcipue apud urbem Cenomanen- Mixed events.

---

1 'Ierosolymitanoque itinere statuentes;' *M.*

2 See Baronius, with Pagi's notes, ad an. 1178, vol. xix. pp. 484-486 and 492; also Guill. de Nangis, ad an. 1210, apud D'Acherii Spicilegium, iii. 24, who says of the Albigenses, 'Deum scilicet tantummodo bonum, et non justum, prædicabant.'

3 'Lan de Grace mil et cent septauntime octime fu founde labbey de Benedon;' Fr. Trans. *i. e.* Bindon.

sem, pontes et domos evertens ac molendina, hominesque multos submergens.

King Henry separates from his wife.

Henricus, Anglorum rex senior, abalienatus ab uxore sua, in custodia eam detinuit multis annis. Galfridus filius, Guiomarum, vicecomitem Leonensem, ac [1]filios ejus sibi rebelles subegit; castella eorum capiens, et in manu sua retinens, et de terris eorum relinquens [2]eis respective modicam portionem. Ricardus etiam dux Aquitaniæ Galfridum de Ranchun humiliavit, ejus castrum Taleburgum ad solum diruens, cum quatuor aliis castellis ejusdem. Dominum etiam de Ponte, eidem Galfrido faventem, subpeditavit; castrum ejus, quod [3]Pons dicitur, diruendo. Non multum vero post, Ricardo duce in Angliam ad S. Thomam profecto, quidam Basclorum et [4]Navarrorum Brabanzonum suburbium [5]Burdegalæ vastaverunt. Philippus, regis Francorum filius, dum venationi insistit, amissis sociis, tota nocte in silva vagabundus permansit; tandem [6]per quendam carbonarium a casu inventum, reductus est ad suos. Ex solitudine tamen et pavore tantam incurrit ægritudinem, quod coronatio cjus, quam pater in Assumptione beatæ Virginis fieri decreverat, est omissa. Rex autem Lodovicus, pro se et filio, peregre profectus est in Angliam ad beatum Thomam, cui aliquando magnam humanitatem exhibuerat cum in Galliis exularet.[7] Rex autem Anglorum, qui paulo ante in Angliam transierat, ipsum cum maximo suscepit gaudio et honore.

Emanuel, imperator Constantinopolitanus, sol-

---

[1] 'filium;' *M.*
[2] 'ei;' *M.*
[3] 'et Pons;' *D'A. et Ar.*
[4] 'Navariorum;' *M.*
[5] 'Burdegaliæ;' *M.*
[6] 'per quendam carbonarium inventum reductus;' *D'A.*
[7] See a full account in Baronius, xix. 501.

tano Iconii, qui eum anno præterito fugaverat, et multos de militibus ejus capiens crucem ei Dominicam abstulerat, rependens hoc anno vicem ipsum fugavit, cogens urbem Iconii vacuam relinquere, multosque de militibus ejus cepit.

Petrus Comestor obiit, qui utriusque Testamenti historias in uno volumine, et allegorias in alio, compilavit. Sepultus vero est [1]Parisiis in ecclesia S. Victoris, pauperibus et ecclesiis omnes facultates suas relinquens; cujus tumulo hoc inscriptum est epitaphium: Death of Peter Commestor.

Petrus eram quem petra tegit, dictusque Comestor.
Nunc comedor. Vivus docui, [2]nec cesso docere
Mortuus; ut dicat, qui me videt incineratum,
'Quod sumus iste fuit, erimus quandoque quod hic est.'

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLXXX.	ALEXANDRI III. 21.	FREDERICI I. 25. 28.	LODOVICI VII. 43.	HENRICI II. 26.

ALEXANDER papa circa mediam Quadragesimam, Romæ concilium[3] tenuit generale. Ad quod venit civis quidam Pisanus, nomine Burgundio, in Græca Latinaque lingua peritus, afferens evangelium S. Joannis, expositum sermone [4]homeliatico a Joanne Chrysostomo,[5] de Græco in Latinum translatum, asseruitque magnam partem The 11th general council.

[1] All the MSS. and *D'A.* have 'Parisius.' Petrus Comestor was a native of Troye in Champagne, and a canon regular of St. Victor, Paris. Hoffmann, on the authority of certain charters of St. Victor, asserts that his death occurred in 1198.

[2] 'nunc;' *M. et Ar.*

[3] The eleventh general council of Lateran sat from the 5th to the 19th of March, 1179, following the Florentine calculation of commencing the year on Lady-day, used by Alexander III. As our author reckons from the 1st of January, his date, 1180, is quite correct.

[4] 'emeliaco;' *M. et Ar.*: 'omeliatico;' *Cod. Reg.*: more correctly 'homiliatico.'

[5] See vol. viii. Ben. ed. of St. John Chrysostom's works.

libri Genesis a se jam esse translatam. Dixit etiam quod Joannes Chrysostomus Græce exposuit totum Vetus Testamentum et Novum.

Mixed events.

Emanuel, imperator Constantinopolitanus, dedit filiam suam Raynerio filio Willelmi principis Montis-Ferrati, et dans ei honorem Thessalonicensium, qui est in imperio illo magna potestas, fecit eum coronari in regem; quia juraverat filia sua, se nolle unquam nubere nisi regi. Conradus, frater dicti Raynerii, archiepiscopum Maguntinensem, cancellariumque imperatoris Romani, carceri mancipavit. Galeæ regis Siciliæ ceperunt filiam regis Marochiæ, missam per mare ut maritaretur cuidam Saracenorum regi; pro qua redimenda reddidit pater regi Siciliæ duas civitates per Saracenos patri regis Siciliæ ablatas, videlicet Affricam et Sibillam. Rex Jerusalem, licet lepra percussus, adjutus tamen Christianitate transmarina, munitissimum castrum fecit super fluvium Jordanem, situ amœnum, quod vocavit Vadum Jacob, et erat nocivum plurimum Saracenis.

Philip, son of the French king, is crowned.

In festivitate Omnium Sanctorum coronatus est Remis, ab archiepiscopo ejusdem loci, in regem Philippus filius regis Francorum; cui solemnitati rex Anglorum junior cum magno interfuit militum comitatu.

Affairs of the Holy Land.

Hoc anno inito conflictu Christianorum contra Saladinum, aggravatum est bellum super Christianos; multisque cadentibus, magister militiæ Templi captus est; quem cum Saladinus commutare vellet pro nepote suo, quem ceperant Christiani, renuit magister Templi dicens, non esse consuetudinis militum suæ religionis, ut aliqua pro eis daretur redemptio, præter cingulum et cultellum; sicque in captivitate detentus mortuus est. Postea obsedit Saladinus castrum de

Vado Jacob, et illud violenter cepit, omnesque in eo inventos occidit.

Obiit Rogerus Wigorniensis episcopus, vir moribus honestus et genere; erat enim filius Roberti comitis Gloverniæ, filii Henrici primi Anglorum regis.

Hoc anno initum est fœdus inter reges Francorum et Anglorum per litteras continentes hanc formam:

Treaty concluded between Henry and the French king. June 28.

'Ego Philippus Dei gratia rex Franciæ, et ego Henricus eadem gratia rex Angliæ, ad omnium volumus tam præsentium quam futurorum pervenire notitiam, quod fœdus et amicitiam fide media et sacramento innovavimus, quam dominus meus rex Francorum et ego Henricus rex Angliæ formaveramus inter nos apud [1] Luen, in præsentia Petri cardinalis et Ricardi Wintoniensis episcopi; et ut inter nos tollatur amodo omnis materia discordiæ, concessimus ad invicem quod de terris et possessionibus, et de omnibus aliis rebus quas habemus, alter [2] adversus alterum nihil amodo petet, excepto eo de Avernia, de quo est inter nos contentio, et excepto feodo de castro Radulphi, et exceptis [3] minutis et divisis terrarum nostrarum de Berri, si homines nostri quid inde interceperant, vel inter se vel adversus alterum nostrum. Si autem super his, quæ superius excepta sunt, per nosmetipsos convenire non potuerimus, ego Philippus rex Franciæ elegi tres episcopos et tres barones, [4] qui hoc inter nos dicent, et nos eorum dicto bona fide firmiter stabimus. Hæc autem omnia suprascripta nos ob-

---

[1] 'Lueri;' *M. et Ar.*: also Radulf de Diceto, X. Script. col. 610. 65.

[2] 'contra;' *M. et Ar.*

[3] Supply 'feodis;' Rad. of Diceto, X. Script. col. 614. 11.

[4] 'et ego Henricus rex Anglorum elegi tres episcopos et tres barones, qui hæc;' *Ar.*

servaturos fide et sacramento promisimus. Acta sunt hæc quarto cal. Julii inter Gisortium et Triam.'

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLXXXI.	ALEXANDRI III. 22.	FREDERICI I. 26. 29.	LODOVICI VII. 44.	HENRICI II. 27.

Schism in the Church.

ALEXANDER papa hoc anno moritur, cum sedisset annis viginti uno, mensibus undecim, diebus novendecim. Hic quatuor vicit schismaticos: quorum primus [1]Octavianus se fecit vocari Victorem; secundus Guido se vocari fecit Paschalem; tertius Joannes [2]Strunnensis vocatus est Calixtus; quartus Lando se dixit Innocentium. Hujus tempore ejectus est conventus S. Anastasii, cujus locum vindicavit abbas S. Pauli, favore regis schismatici; quem tamen locum postea papa restituit Alexander. Hic Fredericum Romanum et Emanuel Constantinopolitanum imperatores, Willelmumque regem Siciliæ, ad concordiam revocavit. Episcopum autem Papiensem crucis et pallii dignitate privavit; quia Frederico imperatori tunc, et ab antiquo regibus ecclesiæ persecutoribus, adhærebat. Alexandro successit Hubandus Ostiensis episcopus, natione Tuscus, vocatus Lucius tertius.

French affairs.

Lodovicus Francorum rex gravissimam ægritudinem incidit; cujus filius Philippus rex junior, inconsulto patre aliisque amicis, filiam comitis Hannoniæ[3] duxit uxorem, quam in die Ascensionis Dominicæ, in offensam non modicam archiepiscopi Remensis, fecit coronari ab archiepiscopo Senonensi. Lodovicus Francorum rex hoc anno obiit,

---

[1] 'Octovianus;' *Cod. Reg.* throughout.

[2] Platina calls him 'Johannes Sarmiensis abbas ex Pannonia,' p. 177.

[3] 'Hanoniæ;' *D'A.*: 'Hanneniæ;' *M. et Ar.*

et in quodam monasterio Cistertiensis ordinis, quod ipse construxerat, est sepultus.[1] Obiit et Joannes Saresberiensis, Carnotensis episcopus, qui passionem beati Thomæ martyris luculento stylo descripsit. Scripsit etiam librum de Nugis Curialium, in quo honestatem vitæ clericalis, exemplis tam sanctorum patrum quam plurimorum gentilium, integumentisque fabularum suadet, quem Policraticon voluit appellari.[2] Death of John of Salisbury.

Rex Jerusalem Baldewinus dedit sororem suam nobili militi Guidoni de [3]Lizemyn; qui de ea genuit filium, quem regni Ierosolymitani [4]sperabant heredem futurum. Obiit Emanuel Græcorum imperator: [5][cui successit Alexius filius, qui filiam duxerat regis Francorum.] Rex Malsamitorum in Africa cœpit reædificare Carthaginem. Affairs of the East.

Dicitur hoc anno apud Rocham Amatoris miraculum hujuscemodi contigisse. Monachi de ecclesia beatæ Virginis a quodam burgense pecunia accepta mutuo, eidem nomine pignoris cortinas ecclesiæ tradiderunt. Postea vero, instante gloriosæ Virginis festivitate, ne ecclesia suo destitueretur ornatu, rogabant monachi præfatum burgensem, ut cortinas eis concederet, restituendas statim post festum. Qui cum ad hoc faciendum Legend of Roquemador.

---

[1] Louis died on the 14th cal. of October, 1180.

[2] John of Salisbury, preceptor of Peter of Blois, and bishop of Chartres, was present at the Lateran Council held in 1179, and died according to some in 1181, to others 1182. His works are, Vita et Passio S. Thomæ Cantuar., called Quadrilogum; a volume of Epistles printed at Paris, 1611; 303 Epistles in Bibl. Pat. vol. 23; Policraticon, vel de Nugis Curialium, in eight books. See Peter Blesensis, ep. 22 and 114; also Gervase, ii. col. 1434. According to Hugo of Auxerre, quoted by Pagi apud Baron. xix. p. 527, he died in 1179.

[3] 'Kremyn;' *D'A.*: 'Lizenini;' *Ar.*

[4] 'sperabat;' *M.*

[5] The clause from 'cui' to 'Rex' is from *Cod. M.*

Legend. non flecteretur precibus, hoc respondit, Quia illæ cortinæ circa lectum uxoris suæ, quæ nuper filium pepererat, tendebantur, nec inde possent aliquatenus amoveri. Transita igitur festivitate, nocte proxima beata Virgo uxori illius burgensis apparens, sic eam alloquitur : 'Vir tuus peccatum grande commisit, nec impietatis ejus excessus relinqui poterit impunitus. Tertio itaque die morietur filius tuus, et vir tuus die octavo debitum mortis solvet, pœnas juxta merita recepturus. Tu autem proficiscere ad ecclesiam meam in Bethleem, et conspectis ibi tribus sepulchris, tibi medium eliges. Interim vero omni feria quarta, circa horam nonam, deficiet [1]in te spiritus tuus, et decurret ab ore tuo et naribus sanguis, et usque ad nonam sabbati velut mortua permanebis; sabbato vero eadem hora restituetur spiritus tuus tibi.' His dictis beata Virgo disparuit. Mulier vero timore nimio expergefacta, somnium repetens, illud in crastino conjugi suo per ordinem enarravit; qui mulieris verba parvi pendens, nec etiam cum videret tertio die filium morientem ad pœnitentiam commotus, octavo die juxta visionem præostensam debitum mortis solvit. Mulier marito defuncto Romam adiit, summoque pontifici rem revelat: prænuntiavit etiam, anno quinto post illum, famem pestilentiamque futuram. Cupiens Apostolicus certior esse de his, quæ narravit mulier, duodecim matronis nobilibus eam commendavit; præcipiens eis, ut cum illa deficiente spiritu obdormiret, plantis ejus calentes subulas infigerent, et de sanguine fluente ab ore et naribus aliquas vestes intingerent. Hæc cum fecissent, illa nec in perforatione plantarum est mota, nec infectio vestium

---

[1] 'vitæ;' *D'A.*

a sanguine, in sabbato reverso spiritu ejus, potuit apparere.[1]

Ad episcopatum Wigorniensem electus est hoc anno Baldewynus, abbas Fordensis. Obiit autem Joannes [2]Cicestrensis, cui Sifridus canonicus ecclesiæ ejusdem successit.

Philippus comes Flandrensium, audita regum confœderatione, multos de suis et aliis contra regem Francorum commovit; rem eo devenisse denuntians, ut munitiones eorum subverterentur, vel pro regis arbitrio deputarentur custodiæ. Fredericum[3] etiam imperatorem, nunc per se, nunc per nuntios, sollicitavit, ut adversus regem Franciæ insurgens imperii limites dilataret. Comes vero ipse, coadunato exercitu, [4]Noviomenses attrivit, fines [5]Sylvanectensium depopulatus est, [6]succenditque villas, et vineas exstirpavit. Stephanus comes, dominus castelli quod [7]Sacrum-Cæsaris dicitur, contra regem insurgens Flandriæ comiti se subjecit. Henricus rex Angliæ junior et frater ejus Ricardus Aquitaniæ dux, patre absente, maximo coadunato exercitu, in subsidium regis Francorum venerunt, et primo dominum castri, quod Sacrum-Cæsaris dicitur, ad subjiciendum se Francorum regis gratiæ compulerunt. Deinde Flandrensium comitem coactum in fugam, et in castello de Crespi receptum, obsedissent, nisi quorundam suorum consilium obstitisset.

The earl of Flanders takes arms against the French king.

---

[1] See the same legend more at large in Robertus de Monte, apud Baron. xix. 505.

[2] 'episcopus Ciscestrensis;' *D'A.*

[3] 'En le temps cist emperour Frederique estoit en Calabre l'abbé Joachym, qui estoit tenus pur prophete, & plusurs choses escrit & dist del temps que est a venir;' Fr. Tr.

[4] 'Noviomensem;' *M. et Ar.* Now Noyon.

[5] Now Senlis.

[6] 'succendit;' *M. et Ar.*

[7] Now Saucerre.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLXXXII.	LUCII III. 1.	FREDERICI I. 27. 30.	PHILIPPI II. 1.	HENRICI II. 28.

King Henry returns to England.

CIRCA finem mensis Julii, Henricus rex senior in Angliam transfretavit. Galfridus, filius regis Angliæ, filiam Conani, comitis Britanniæ, solemniter desponsavit. [1]In solemnitate Paschæ ad castrum, quod dicitur [2]Mons-Aureus, quædam mulier infamis cum acciperet Corpus CHRISTI, non glutivit illud, sed posuit illud in arca sua, involutum panno lineo. Cum autem quidam amasius ejus aperiret eandem arcam, invenit hostiam Dominici Corporis in effigiem carnis et sanguinis transmutatam.

The mother of the Soldan of Iconium a Christian.

Mater soldani Iconii, quæ ut supra dictum est soror fuerat comitis S. Ægidii, [3]veniens ad extrema, revelavit filio suo, quod semper celaverat, quod esset videlicet Christiana; rogavitque quod crederet in CHRISTUM, et quod diligeret Christianos. Cui filius, se non audere hoc aperte facere propter paganos, respondit. Dixitque mater: 'Fili, cum mortua fuero, excelsam mihi sepulturam fac sicut pyramidem, et super eam colloca signum crucis.' Qui cum responderet se non audere hoc facere de die, dixit ei ut faceret de nocte; quo indignati Saraceni contra principem suum, volebant eum occidere. Adscendens autem quidam ut crucem deponeret, corruens exspiravit. Alius quoque ad idem agendum adscendens, casum similem experitur. Tertia vero die conveniente magna multitudine, ut ædificium illud dirueret, multi de eis coruscatione et fulgure perierunt. Tunc fertur apparuisse angelus DOMINI, et clarissimum signum crucis super illam pyramidem posuisse. Ex quo factum est, ut

[1] 'Solemnitate Paschali;' *M.*
[2] Now Montoire.
[3] Omitted in *D'A.*

multi in CHRISTUM crederent, et venerando crucem illam humiliter adorarent.

Galfridus Lincolniensis [1] electus, filius naturalis regis Henrici, cum jam sine consecratione in manibus suis episcopatum novem annis tenuisset, electioni de se factæ renuntiavit, et factus est cancellarius patris sui; cui pater in Anglia et Normannia reditus dedit magnos. Obiit Rogerus Eboracensis archiepiscopus, qui ecclesiam suam multis ampliavit prædiis, et pulcherrimis ædificiis decoravit. Rex Henricus Anglorum, jam quadragesimum nonum annum agens, in pias causas, Ierosolymitanorum præcipue providens necessitatibus, quadraginta duo millia marcarum argenti et quingentas marcas auri distribuit. Post [2] hoc in Normanniam transfretavit, ut vel regem Francorum contra comitem Flandriæ juvaret, vel inter eos pacem et concordiam procuraret.

Geoffrey, the king's natural son, made his father's chancellor.

King Henry distributes large alms.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLXXXIII.	LUCII III. 2.	FREDERICI I. 28. 31.	PHILIPPI II. 2.	HENRICI II. 29.

POST clausum Pascha convenerunt Sylvanectis, in præsentia Henrici Albanensis episcopi, domini papæ legati, reges Franciæ Philippus et Angliæ Henricus tam pater quam filius, Philippus comes Flandrensis, et alii qui ejus fuerant complices; interfuit et Willelmus Remensis archiepiscopus; ubi facta est pax inter reges et comitem in hac forma:

Peace concluded between the kings of England and France and the earl of Flanders.

Philippus comes Flandriæ reddidit regi Francorum, et rex [3] idem episcopo Suessionensi, et episcopus Agathæ, quæ fuit uxor Hugonis de Orsi, quicquid eam hereditario jure contingebat,

The conditions.

[1] 'electus;' omitted in *D'A*.

[2] 'hoc' is from *M.*: *Ar.* has 'hæc.'

[3] 'eidem;' *D'A*.

The conditions of peace.

tenendum de ipso episcopo, et episcopus de rege. Civitas Ambianensis, concessione regis Francorum, remansit episcopo Ambianensi, de ipso rege tenenda; et si comes Flandriæ quicquam in ea calumniabitur, episcopus Ambianensis inde ipsi comiti plenitudinem justitiæ [1]in sua vel regia curia exhibebit. Comes Claremontis et [2]Raderus de Thusaco remanent ex toto in manu regis Francorum, liberi omnino a comite Flandriæ. Philippus quoque Flandrensis clamavit quietum Henricum regem, filium regis Anglorum, de omnibus conventionibus quæ inter eos erant. Concessit etiam ut barones Flandriæ [3]plenarie faciant regi Anglorum servitium, quod ei debent de feodo quod de ipso tenent; et quod feoda illa sine recuperatione amittant, nisi servitia ei fecerint.[4] Convenit etiam ibidem inter regem Angliæ et comitem Flandriæ, quod nullus ex suis amitteret terram in Flandria propter servitium regis Angliæ, si sibi servituri in terram suam venerint. Omnibus igitur ad pacem reductis, quotquot a fidelitate regis Francorum et opera discesserant, redierunt in ejus ligantiam; damna tam hinc quam illinc illata, mutua compensatione, deleta sunt.

Henricus dux Saxonum archiepiscopum Coloniensem damnis et injuriis affecit; qui favore imperatoris et principum obtinuit, ut dux in exilium cogeretur. Qui ad socerum suum, regem Anglorum Henricum patrem, in Normanniam veniens, cum ducissa et duobus filiis, Henrico et Othone, cum eodem triennio morabatur.

---

[1] 'in sua curia vel regis curia;' *M.*: 'in curia sua,' etc.; *Ar.*

[2] 'Radulphus;' *D'A.*: 'Radulphus de Thusiaco;' *M.*: 'R. de Thuseiaco;' *Ar.*

[3] 'plenarium facerent;' *M. et Ar.*

[4] 'facerent;' *Ar.*

Obiit Walterus Roffensis episcopus, in cujus successorem Gwalerannus, Bajocensis archidiaconus, electus, ab archiepiscopo Cantuariensi, apud Lexovium, in episcopum consecratur. Ricardus, [1]Oxoniensis archidiaconus, in Lincolniensem ab archiepiscopo Cantuariensi Andegavis consecratur. Post reditum archiepiscopi in Angliam, magister Gerardus, dictus Puella, electus et consecratus est in episcopum Coventrensem. Episcopal changes.

Henricus rex Angliæ junior moritur,[2] qui corpus suum legavit ecclesiæ Rothomagensi. Mortem ejus planxerunt principes et milites, qui eam comitari solebant, tanto dolore, ut nullus ab antiquis temporibus [3]ei similis audiretur. Cives Cenomannenses, per quorum urbem erat funus deportandum, cum nocte in ecclesia eorum majori quievisset, coegerunt illud ibidem in crastino sepeliri. Sed ecclesia Rothomagensis, cui se [4]devoverat, jus suum non negligens, agente viro nobili Roberto Rothomagensi decano, Cenomanenses post decem septimanas compulit reddere sibi funus. Quod a Cenomannis usque Rothomagum, quatuor videlicet dietis, non nisi principum et nobilium virorum cervicibus est delatum; ubi in metropolitana basilica juxta majus altare a dextris, non sine miraculorum gloria, ut nonnulli scribunt, honorifice est sepultum. Mortem vero ejus [5]rex pater inconsolabiliter dicitur deplorasse.[6] Death of Henry the young king.

---

[1] 'Exoniensis;' *M. et Ar.*

[2] Compare Baron. xix. 537, where a touching account of his death is given.

[3] 'eis;' *M. et Ar.*

[4] 'donaverat;' *D'A.*

[5] 'rex' omitted in *M.* and *Ar.*

[6] See the consolatory letter addressed to him by Peter of Blois, ep. 2, a masterpiece of ascetic composition.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLXXXIV.	LUCII III. 3.	FREDERICI I. 29. 32.	PHILIPPI II. 3.	HENRICI II. 30.

Episcopal changes.

GERARDUS Coventrensis, cum sedisset octodecim septimanis, in fata concessit. Ricardus Cantuariensis archiepiscopus, cum sedisset annis novem, hebdomadis quadraginta quinque, diebus quinque, mortem subiit apud Halinges, quæ est villa episcopi Roffensis. Walterus, Lincolniensis episcopus, in Rothomagensem archiepiscopum postulatur. Rex Anglorum, per Flandriam transiens, venit in Angliam tertio idus Junii. Dux Saxoniæ similiter in Angliam venit, cui apud Wyntoniam infra paucos dies ducissa peperit filium, nomine Willelmum.

Election of an archbishop of Canterbury.

Lucius papa suffraganeis ecclesiæ [1] Cantuariensis, priori et conventui monachorum ecclesiæ Christi [2] Cantuariensis scripsit, ut electionem archiepiscopi [3] accelerarent. Ad hanc monitionem regisque [4] convocationem convenerunt suffraganei et monachi Cantuarienses, primo Redingiæ, postea Windelesoræ. Sed nulla facta est electio, monachis ad [5] hoc suffraganeos renuentibus admittere quoquo modo. Tertio Londoniam venerunt, ubi suffraganei Baldewynum, Wigorniensem episcopum, in archiepiscopum elegerunt. Pronuntiavit electionem Gilbertus episcopus Londoniensis; sed recusante electo ingressum ecclesiæ Cantuariensis contra pacem monachorum, recedenteque rege, prior cum monachis, reprobato facto episcoporum, eundem elegerunt, et ejus consecrationem a domino papa Lucio impetrarunt.

Mixed events.

Venit hoc anno in Angliam Philippus Coloniensis archiepiscopus, habens secum comitem

[1] 'Cantuariensi;' *M. et Ar.*
[2] 'Cantuariæ;' *M. et Ar.*
[3] 'acceleraretur;' *M. et Ar.*
[4] 'vocationem;' *M. et Ar.*
[5] 'hæc;' *Ar.*

Flandriæ, beato Thomæ vota debita soluturus; quos rex Angliæ Londoniam invitans, ipsos cum maximo honore suscepit. Jocelinus, episcopus Saresberiensis, moritur decimo quarto cal. Decembris. Philippus Coloniensis archiepiscopus Angliam exiens, cum tota potestate comitem Flandriæ juvit contra Baldewinum comitem Hanoniensium, sororium ipsius comitis, socerumque regis Francorum. Willelmus etiam de Magna-Villa, comes Essexiæ, in auxilium Flandrensium transfretavit.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLXXXV.	LUCII III. 4.	FREDERICI I. 30. 33.	PHILIPPI II. 4.	HENRICI II. 31.

Rex Hungariæ Margaretam, relictam Henrici regis junioris Anglorum, regis Franciæ sororem, accepit uxorem. Baldewynus Cantuariensis archiepiscopus, convocatis per regem prælatis et proceribus, ad præsentiam [1] Heraclii patriarchæ Ierosolymitani, nuper ad ipsum regem [2] missi pro subsidio Terræ Sanctæ, verbum exhortationis proposuit coram eis; quorum multi corde compuncti crucis characterem acceperunt. Rex vero, per manum patriarchæ et militum Templi, in subventionem Terræ Sanctæ, tria millia marcarum dicitur transmisisse; promittens nihilominus patriarchæ, succursum celerem affuturum. Heraclius, patriarch of Jerusalem.

Lucius papa moritur, cum sedisset annis quatuor, mensibus duobus, diebus octodecim. Eodem anno, post vacationem trium dierum, electus est Pope Lucius III. dies.

[1] 'Cist Eracles vint en Angleterre, que avant lui nul Patriarche avoit fest;' Fr. Tr. From an inscription in the circular nave of the Temple Church, over the great entrance, wherein the Patriarch (having consecrated the church) grants an annual indulgence of sixty days from the enjoined sacramental penance, it appears that Heraclius was in London the 10th Feb. 1185.

[2] 'misso;' *Cod. Reg.*: evidently a mistake.

Urban III. is elected.

in papam Urbanus III. natione Lumbardus, de civitate Mediolanensi, dictus prius Umbertus. Walterus, quondam Lincolniensis episcopus, cum processione solemni Rothomagi in archiepiscopum est receptus.

Mixed events.

Rex Anglorum, cum patriarcha, episcopo Dunolmensi, et magistro [1] hospitalis, mare transiens diem Paschæ Rothomagi celebravit. Rex Franciæ, audito regis Anglorum adventu, venit apud Vallem Rodolii, ubi de agendis reges ipsi sunt mutuo collocuti. Joannes, filius regis Angliæ, militaribus armis cinctus a patre ante transitum suum apud Windelesore, pridie cal. Aprilis in Hiberniam transfretavit. Hugo de Laci, dominus [2] Midiæ, a quodam infirmo homine, octavo cal. Augusti, occiditur. Herebertus Anglicus natione, transiens in Calabriam, factus est archiepiscopus [3] Consensanus; et eodem anno, cum clero et familia, ac magna parte civium, obrutus est terræ motu. Willelmus rex Siciliæ, maximo ac fortissimo coadunato navigio, Durachium applicuit, villam cepit, et Andronicum invasorem imperii interfecit. Cursat Angelus, ex sorore Emanuelis imperatoris progenitus, Constantinopolitanus imperator efficitur. [4] [Gilbertus, Lexoviensis archidiaconus, fit Roffensis episcopus.] Rex Francorum regem Anglorum infirmitate tactum visitavit [5] secundo idus Novembris apud Beauver, moram cum eo faciens triduanam. Septimo idus Novembris apud Albam-Marlam reformata fuit pax inter regem et comitem Flan-

---

[1] 'hospitali;' *M.* Matth.West. calls him 'Rogerius;' but much obscurity hangs over the succession of the masters of St. John at this period.

[2] 'Mediæ;' *M.*: 'Undiæ;' *D'A.*

[3] 'Consentianus;' *D'A.*, *M. et Ar.* Now Cosenza in Calabria citeriore.

[4] From 'Gilbertus' to 'Rex' are from *M.*

[5] 'quinto;' *Ar.*

drensem, sed complementum non accepit quousque suum imperator præbuisset assensum. Joannes, filius regis, reversus est de Hibernia decimo sexto calendas Januarii.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLXXXVI.	URBANI III. 1.	FREDERICI I. 31. 34.	PHILIPPI II. 5.	HENRICI II. 32.

Death of Geoffrey duke of Brittany.

MORITUR Galfridus dux Britanniæ, regis Anglorum filius tertius; et sepultus est [1] Parisiis, in ecclesia beatæ Virginis, ante magnum altare. Hic ex uxore Constantia unam filiam habens, nomine Alienoram, uxorem imprægnatam reliquit. Hoc anno beatus [2] Hugo, prior cujusdam domus ordinis Cartusiæ in diœcesi Bathoniensi, procurante rege ob religionem et sanctitatem, quam in eo plurimum venerabatur, assumptus est ad Lincolniensis ecclesiæ præsulatum. Henricus rex Teutonicus, filius imperatoris, duxit Constantiam, amitam Willelmi regis Siciliæ.

St. Hugh of Lincoln.

Mixed events.

Sexto Martii juxta Gisortium redacta sunt ad pacem et concordiam, quæ vertebantur inter regem Francorum et comitem Flandriæ, de toto tenemento Radulphi quondam comitis Viromandorum. Quinetiam quæstio, quæ mota fuerat inter regem Anglorum et Margaretam relictam filii sui regis, tam super dote sua quam super donatione propter nuptias, amicabili compositione finem accepit. Rex Anglorum, una cum regina, in Angliam transiens, in portu Hamtonæ applicuit quinto cal. Maii. Willelmus de Veer, vir nobilis genere, consecratus est in die S. Laurentii in episcopum Herefordensem. Wil-

---

[1] 'Parisius;' all the MSS. ut supra.

[2] 'Seint Huue . . . primierement fu chanoine ruler, & puis lour priour . . . et andereyn . . . fu fest evesque de Nicole;' that is, Lincoln. See his life by Adam. Carth. 1340.

lelmus de [1]Norhalla, archidiaconus Wigorniæ, fit ejusdem ecclesiæ episcopus.

Letter of Urban to archbishop Baldwin on the distribution of the offerings made at the shrine of St. Thomas of Canterbury.

Scripsit papa Urbanus Baldewyno Cantuariensi, ut quarta pars oblationum apud S. Thomam remaneret usibus monachorum, alia vero quarta[2] fabricis ecclesiæ deputaretur, tertia quarta pauperibus erogaretur, et ultima quarta dispositioni archiepiscopi relinqueretur.[3] Joannes, cantor Exoniensis, factus est ejusdem ecclesiæ episcopus. Walterus, Rothomagensis archiepiscopus, cum offensa aliquali regis Francorum discedens ab eo, et per Flandriam transiens, venit in Angliam decimo quinto calendas Decembris. Nuntii regis Anglorum, ad regem Francorum missi Noviomum, recepti sunt minime gratiose. Misit tamen rex Francorum nuntios proprios milites suos, petens a rege Anglorum, quod Ricardus filius ejus, comes Pictaviæ, cessaret ab inquietatione comitis S. Ægidii, si vellet Normannos ab infestatione esse quietos. Guido Joppensis, Pictavensis genere, Sibillam regis Almerici filiam unicam et heredem habens uxorem, in mense Augusto rex Ierosolymorum efficitur.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLXXXVII.	URBANI III. 2.	FREDERICI I. 32. 35.	PHILIPPI II. 6.	HENRICI II. 33.

Henricus rex Angliæ, decimo tertio cal. Martii, in Normanniam transfretavit. Obiit Gilebertus Londoniensis duodecimo cal. Martii. Constantia comitissa Britanniæ, relicta Galfridi, quarto cal. Aprilis peperit filium, qui vocatus est Arthurus.

Prince Arthur, the posthumous son of Geoffrey, born.

[1] 'Northalla;' *M. et Ar.*

[2] Here, and after each division, *M.* and *Ar.* add 'pars,' but unnecessarily.

[3] See the letter on the archbishop's receiving the pall, in Peter of Blois, ep. 99; and the pope's answer, apud Baron. xix. pp. 567, 568.

Discordia inter Philippum Francorum et Henricum Anglorum reges suborta est propter castrum Gisortii, et alia quædam castra, quæ rex Angliæ, tempore Lodovici regis, tanquam ad feodum ducatus Normanniæ pertinentia occupavit: rex autem Franciæ ea vindicavit, tanquam data a patre in dotem filiæ, et post mortem Henrici regis junioris ad regem Franciæ reversura. Fiunt igitur in terris eorum hinc inde incendia et rapinæ, munitionesque destruuntur et castra. Cum autem [1]appropinquaret rex Francorum castro Radulphi ut illud obsideret et caperet, rex vero Anglorum ut illud defenderet et obsidionem impediret, paratique essent reges [2]congredi, mediantibus viris quibusdam prudentibus, cum legatis Romanæ ecclesiæ qui tunc pro pace reformanda venerant, datis induciis, discedentes ab invicem, ad propria redierunt.

Discord between Henry and Philip of France;

which is appeased by the Roman legates.

Dum autem reges ibi moram facerent, apud castrum vicinum quod Dolis dicitur, duo Brabanzones ludentes ad tesseras, coram imagine beatæ Virginis super columnam ecclesiæ posita, maleque perdentes quod inique adquisierant, in verba blasphemiæ in [3]DEUM et beatam Virginem [4]proruperunt. Quorum alter lapidem in imaginem projiciens, brachium imaginis parvi JESU avulsit, statimque sanguis [5]profluxit; qui, a multis qui in obsidione erant visus et collectus, multos a variis languoribus illo inunctos infirmos curavit. Brachium vero sanguinolentum Joannes, regis Anglorum filius, inter reliquias cum magna veneratione secum portavit. Blasphemus autem ille infelix, eodem die a dæmone quo agebatur arreptus, miserrime vitam finivit. Hujus miraculi

A miracle.

---

[1] 'appropinquaverit;' *M. et Ar.*
[2] 'inimice congredi;' *M. et Ar.*
[3] 'Dominum;' *M.*
[4] 'perruperunt;' *M. et Ar.*
[5] 'ubertim profluxit;' *M. et Ar.*

inter alia mentionem facit, qui scripsit [1]Mariale; adjiciens quod imago Virginis, fracto brachio parvi, vestes suas divulsit. Asserit etiam se et sanguinem, et vestem divulsam, vidisse.

Jerusalem taken by Saladin.

Saladinus, princeps Damasci, commisso cum Christianis prælio, victor effectus, cepit Guidonem regem Jerusalem, Reynaldumque principem Antiochiæ, et alios quamplurimos in prælio interemit. Capta est civitas Jerusalem, lignumque sanctæ Crucis, et Judæa fere tota, cum civitatibus omnibus maritimis, præter Tyrum; cujus archiepiscopus diræ cladis nuntius ad orbem Christianum missus est, et specialiter ad regem Anglorum Henricum, cujus fama longe lateque diffusa erat super [2]terram divitiis, potentia, ac virtute. Statimque præ aliis Ricardus filius regis Anglorum, zelo [3]Dei accensus, ob ulciscendam Crucis injuriam crucem accipiens, ceteros omnes præcedit facto, quos invitat exemplo. Boamundus, comes Tripolitanus, quindecim diebus elapsis post captam Jerusalem, proditionis reus, versus in amentiam exspiravit.

Urban III. dies of grief thereat.

Hoc anno Urbanus papa, cum de transmarinis partibus tam flebilem rumorem audisset, præ nimio dolore obiit; sepultusque est in Ferraria, cum sedisset uno anno, mensibus decem, diebus viginti quinque. Cui successit Gregorius octavus, natione Beneventanus, prius dictus Albertus; qui eodem anno, missis litteris ad diversas provincias pro Terra Sancta, mortuus est, cum sedisset mense uno, diebus viginti septem. Post vacationem vero dierum triginta, successit Clemens tertius, natione Romanus, ex patre Joanne Scolari. Baldewynus Cantuariensis per litteras apostolicas prohibitus est ab exsecutione ecclesiæ

---

[1] 'Miraculo,' instead of 'Mariale,' an evident mistake; *D'A.*

[2] 'terram' is from *M.* and *Ar.*

[3] 'Dei;' omitted in *M.* and *Ar.*

novæ, quam inchoaverat apud [1]Lamehuthe, et institutione collegii clericorum. Margareta, regina Francorum, peperit filium, nomine Lodovicum.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLXXXVIII.	CLEMENTIS III. 1.	FREDERICI I. 33. 36.	PHILIPPI II. 7.	HENRICI II. 34.

The kings of France and England take the Cross.

Die decimo tertio Januarii, convenientes reges Philippus Francorum et Henricus Anglorum ad colloquium inter Triam et Gisortium, contra omnium opinionem, instinctu Spiritus Sancti, pro liberatione Terræ Sanctæ Crucis characterem acceperunt. Multi etiam archiepiscopi, duces, comites et barones, aliique inferioris gradus homines innumeri, cruce signantur cum eis. Fertur quod rex Anglorum primo [2]susceperat crucem albam ab archiepiscopis Tyrensi et Rothomagensi, postmodum rex Francorum ab archiepiscopis Tyrensi et Remensi crucem rubeam. Philippus quoque, comes Flandrensis, crucem viridem, ab eisdem; in coloribus autem crucis, ceteri omnes se suis principibus [3]conformarunt. Obiit Ricardus, Wintoniensis episcopus, tempore [4]crucis signationis prædictæ. Rex Anglorum, suscepta cruce, clericum suum Ricardum de [5]Bare, archidiaconum Luxoviensem, pro salvo conductu [6]et mercatu victualium, tam pro se quam pro rege Francorum misit, scribens imperatoribus Frederico et Cursat Angelo, utrumque imperatorem Romanorum 'semper Augustum' vocans, addens tamen in littera [7]Cursat imperatoris Constantinopolitani,

[1] So all the MSS. and *D'A.* Lambeth. See infra ad an. 1199.

[2] 'acceperat;' *D'A.*

[3] 'conformaverunt;' *Ar.*

[4] 'consignationis;' *M. et Ar.*

[5] 'Barre;' *M. et Ar.*

[6] 'et mercatu' are omitted in *D'A.*

[7] Isaac II., surnamed Angelus, was proclaimed emperor in 1185; but was afterwards driven out and deprived of his eyes in 1195. See infra, ad ann. 1203.

'a DEO coronatum;' qui eidem rescribentes, petitioni suæ benigne in omnibus annuebant. Duo vero reges in loco eodem, ob facti hujus monimentum, crucem erexerunt ligneam, fundantesque ecclesiam inter se fœdus pacis perpetuæ inierunt. Locus autem ille Ager Sacer a populo appellatur.

The earl of St. Giles revolts against the king.

Eodem anno comes S. Ægidii, qui homagium fecerat pro Tholosa Ricardo duci Aquitaniæ, filio regis Anglorum, ab eo defecit; propter quod Ricardus terram ejus ingressus cepit Mosacum, aliaque castella pertinentia ad jus comitis antedicti. Rex autem Francorum, pulsatus a comite super auxilio ferendo, contra legem fœderis terram regis Anglorum ingressus, castrum Radulphi et quædam alia castra cepit. Quo audito rex Anglorum, ingressus terras regis Francorum, castrum Drocharum incendit; [1]alia etiam castra cepit, villasque et munitiones destruxit. Superveniente vero hieme uterque rex, datis induciis, a bello cessavit. Galfridus autem de [2]Liziniaco quendam familiarissimum Ricardo, comiti Pictavensi, interfecit insidiis: in cujus ultionem Ricardus plura ejus castella in deditionem accepit; hominesque ejus trucidans, illis pepercit qui crucis volebant charactere insigniri. Galfridus prædictus, regis Anglorum fultus auxilio et pecunia, ut dicitur, contra comitem per tempus aliquod rebellavit.

Peace restored between the kings of France and England.

In octavis S. Martini collocuti sunt reges prope [3]Bonsmulins, procurante Ricardo comite Pictavensi; proposuitque rex Francorum, quod regi Anglorum restitueret ea quæ ceperat post crucem susceptam, et ex tunc manerent omnia in eodem statu, in quo ante crucem susceptam

---

[1] 'aliaque;' *M. et Ar.*
[2] 'Lizeniaco;' *M. et Ar.*
[3] 'Bonsmuluns;' *M. et Ar.*

fuerunt.[1] Cui cum respondisset rex Anglorum, melius esse inter se firmam pacem inire consilio tam cleri quam baronum, quam litem protrahere forte damnosam; contradixit filius comes Ricardus, timens quia hac servata conditione Caturcum redderet et totum comitatum, et alia plura de dominio suo pro feodo de castro Radulphi, et castrum Isolduni et [2]Crasai, quæ sua non erant [3]dominica, licet de eo essent tenenda. Petivit etiam, per mediationem regis Franciæ, sororem ejusdem in uxorem, et ut terram suam sibi, veluti heredi, faceret juramento firmari. Renuente autem patre hoc pro tunc facere, quia coactio videbatur, comes Ricardus regi Francorum homagium fecit de toto tenemento patris in regno [4]suo; salvo jure patris sui dum viveret, et salva fide quam patri debebat. Sicque finitum est colloquium, prorogatis treugis usque ad festum S. Hilarii.

Affairs in the Holy Land, and ransom of the prisoners.

Eodem anno Heraclius patriárcha et Barisianus Neapolitanus, et Reginaldus dominus Sidoniorum, Saladino [5]Ascalonam, et castellum quod dicitur [6]Baron, et Gazam, et [7]Galatetidem, et [8]Blancam-Gardam, et Turrim Militum, et Castellum Arnaldi, et Petram-Platam, et Neapolim, et Gybilinum, et Joppen pro liberatione Guidonis regis Jerusalem, et magistri militiæ Templi, reddere consenserunt. Convenit etiam ut [9]unusquisque qui ei solvere posset quinque bizantia, et femina quæ posset solvere duo bizantia et dimidium, et puer qui posset solvere unum bizantium et dimidium, eruerentur a manibus Saracenorum,

---

1 'fuerant;' *D'A. et Ar.*

2 'Crazai;' *M. et Ar.*: 'Crasari;' *D'A.*

3 'dominia;' *M. et Ar.*

4 'suo' is omitted in *Cod. Reg.*

5 'Ascalonem;' *D'A.*

6 'Varon;' *D'A.*

7 'Galtedidem;' *D'A.*: 'Galatocidem;' *M. et Ar.*

8 'Blanchiam;' *M. et Ar.*

9 'unusquisque homo; *M. et Ar.*

et conductum haberent transeundi usque Tyrum. Postmodum viginti millia hominum ducti sunt in captivitatem apud Damascum, et statim frater regis liberatus est; ut post Pascha sequens, rex et magister Templi. Imperator Fredericus comminatorias litteras Saladino transmisit.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCLXXXIX.	CLEMENTIS III. 2.	FREDERICI I. 34. 37.	PHILIPPI II. 8.	HENRICI II. 35.

Philip and Richard of Poitou attack king Henry's castles.

POST lapsas treugas inter reges Francorum et Anglorum, et Ricardum comitem Pictavorum, bis habitum est colloquium prope[1] Feritatem Bernardi. Ad ultimum, post longos tractatus, discordes ab invicem discesserunt. Rex Francorum et comes Pictavensis, copiis undique congregatis, intra paucos dies Feritatem Bernardi, Montem-fortem, Baahim, Bellum-montem, factis irruptionibus, occuparunt; a municipalibus quoque circumquaque comiti Ricardo fit deditio castellorum. Galfridus de Meduana, Guido de Valle, Radulphus dominus Fulgeriarum, hostes regis Anglorum, ad Ricardum comitem transfugerunt. Rege Anglorum Cenomannis residente, [2]appropinquabant rex Francorum et comes Pictaviæ, cum armatorum multitudine copiosa. Rex vero Anglorum, quamvis militum multitudinem maximam haberet, paratam ad hostibus resistendum, præcavens tamen obsidione vallari, Cenomannis sufficienter victulibus refertam reliquit. In crastino sancti Barnabæ, vehemens ignis a parte regis Anglorum injectus, intra modicum temporis, suburbana consumpsit. Rex Franciæ et comes Pictavensis, urbem ingressi, cum processione solemni in majori ecclesia sunt recepti. Post decimum diem,

[1] Now La Ferte Bernard.

[2] 'appropinquabat;' *D'A.*

turris prope portam quæ respicit ad aquilonem, de mandato regis Anglorum, regi Francorum reddita est. Tandem pax inter tantos principes, [1]magnatum consilio, reformata est in hunc modum: Anglorum regi restituebantur omnia, tam Castrum Radulphi, quam alia post crucem susceptam ablata, scilicet intra Bituricam provinciam. Regi Francorum numerata sunt viginti millia marcarum, expensarum nomine, quos fecerat circa Castrum Radulphi. Postmodum rex Anglorum homagium fecit regi Francorum; et eidem quietum clamavit quicquid in Alvernia ipse vel prædecessores sui possederant. Facta sunt hæc in vigilia apostolorum Petri et Pauli.

Rex autem Henricus post hæc, cum regnasset annis triginta quatuor, mensibus sex, tribusque hebdomadis, apud Chinonem in ægritudinem decidens, diem suum extremum clausit in octava beatorum apostolorum Petri et Pauli. Sepultus vero est apud Fontem-Ebrardi,[2] in ecclesia monialium; quarum monasterium, multis prædiis ditatum, ipse fundavit. Solemnitatem sepulturæ ejus peregerunt Turonensis et Treverensis archiepiscopi, præsente filio [3][ejus] Ricardo comite Pictavensi. Contulerat hoc anno Henricus perpetuam eleemosynam centum marcarum capitulo Cisterciensium monachorum.[4]

Death of king Henry.

He is buried at Font-Evraud.

Hoc anno in festo S. Georgii Fredericus imperator in Terram Sanctam iter peregrinationis per terram arripuit apud Reynesburgum, per Hungariam, et ultra Danubium, per Bulgariam transiturus. Veniens autem in Thraciam, cum denegasset ei imperator Græcorum ulteriorem

The emperor sets out for the Holy Land.

---

[1] Hall's emendation. *Cod. Reg.* has 'magnorum.'
[2] 'Eraudi;' *D'A.* Fontevraud.
[3] 'ejus' is from *M.*
[4] See Roger of Wendover, vol. ii. p. 444.

transitum, divertens in Græciam, Thessalonica expugnata, et subacta adjacente provincia, ibidem cum exercitu hiemavit. Hoc anno Galfridus Eliensis obiit; cujus bona, quia intestatus decesserat, sunt omnia confiscata.

Expliciunt gesta Henrici II. regis Anglorum.

INCIPIUNT GESTA

RICARDI

REGIS ANGLORUM,

Qui secundus erat eorum regum, qui a comitibus Andegavensibus duxerunt originem, secundum lineam masculinam.

RICARDUS, comes Pictavensium, patri successit in regnum; inter quem et regem Franciæ [1]sunt consummata, quæ inter regem Francorum et patrem ejus fuerant ordinata. Cui Philippus rex civitates Turonensem et Cenomannensem reddidit, castellumque Radulphi cum toto feodo. Quapropter rex Ricardus regi Francorum feodum [2]Teriati, et omnia quæ habebat in Alvernia, dicitur quietasse; et, quia post susceptam crucem contra patrem arma moverat, apud Sagium ab archiepiscopis Rothomagensi et Treverensi absolutionis beneficium petiit et recepit. Inde tendens Rothomagum, ibidem ab archiepiscopo gladio et vexillo ducatus Normanniæ insignitur. Et inde, ordinatis rebus in Normannia, transfretans in Angliam, apud Wintoniam in die Assumptionis Virginis gloriosæ, et apud Westmonasterium in die S. Ægidii, receptus est cum processione solemni. Die vero tertia sequenti, quæ fuit Dominica, inunctus est solemniter in regem, ex

Richard I. succeeds his father.

He is anointed king at Westminster, Sept. 3,

---

[1] 'consummata est pax, quæ inter regem F. et patrem ejus primo fuerat ordinata;' *M. et Ar.*

[2] 'Traciati;' *M. et Ar.*

officio manum ei imponente, et ministerium exsequente, Baldewino archiepiscopo Cantuariensi, assistentibus archiepiscopis Rothomagensi, Treverensi, et Dubliniensi, ac suffraganeis [1][ejus] plurimis; et coronatus est, circumstantibus fratre suo [2]comite Joanne et matre eorum Alienora; [3]quæ post mortem regis Henrici, per mandatum filii sui Ricardi, educta erat de custodia, in qua fuerat circiter decem annos: præsentibus etiam comitibus et baronibus militibusque, ac multitudine hominum infinita.[4] Et cum multis esset dies ista dies lætitiæ et exsultationis, Judæis tamen erat mala et amara valde. Cum enim coronationi regis se ingererent, et repelli juberentur, putabatur ab omnibus judicium exitiale latam in eos; propter quod Londoniis eodem die destructi sunt, et multa postea per Angliam sunt [5]perpessi.[6]

and crowned.

Massacre of the Jews.

Character of Richard, by Richard canon of the Holy Trinity, London.

Tricesimum autem secundum ætatis suæ annum in coronatione compleverat Ricardus; cujus mores corporisque formam Ricardus, canonicus sanctæ Trinitatis Londoniensis, qui itinerarium ejusdem regis prosa et metro [7]scripsit, secundum ea quæ ut ipse asserit præsens vidit in castris, per hunc modum describit: 'Subjectos omnes

---

[1] 'ejus' is from *M.* and *Ar.*

[2] 'comite;' wanting in *D'A.*

[3] According to Gervase, X. Script. 1475. 19, queen Eleanor had been released from close confinement in 1186, after nearly twelve years' imprisonment: but one of Richard's first acts was to release her entirely; ibid. 1547. 44. See ante, ad an. 1179.

[4] 'A quel coronation estoit present Philippe, donc rey de Fraunce, a graunt honour del regal poer;' Fr. Tr. For a full detail of the ceremony of his coronation see Roger of Wendover, vol. iii. pp. 5, 7.

[5] 'perpensi;' *M. et Ar.*

[6] Roger of Wendover, iii. 5, et seq. gives, perhaps, a clue to the real occasion of this outbreak in his account of the banquet at the coronation, which he concludes with saying, 'Baccho per pavimentum et parietes palatii discurrente:' and the hour assigned to it by Richard of Devises seems to make this probable; p. 1. 10.

[7] 'scribit, et secundum ea;' *M. et Ar.*: 'scilicet ea;' *D'A.*

lætificabat rex Ricardus operibus suis; cui virtus inerat Hectoris, magnanimitas Achillis: quinimmo nostri temporis commendabiliores facile multifariam transcendit, cujus velut alterius Titi dextera sparsit opes. Et, quod in tam famoso milite perrarum esse solet, lingua Nestoris, prudentia Ulixis, in omnibus negotiis vel perorandis, vel gerendis, aliis merito excellentiorem reddebant. Quem si quis præsumptionis æstimaverit arguendum, [1]noverit ejus animum vinci nescium, injuriæ impatientem, ad jure debita repetenda innata generositate compulsum congrue excusari. Erat quidem statura procerus, elegantis formæ, inter rufum et flavum medie temperata cæsarie, membris flexilibus et directis. Brachia productiora, quibus ad gladium [2]educendum nulla habiliora, vel ad feriendum efficaciora; [3]tibiarum nihilominus longa divisio, totiusque corporis dispositione congrua species digna imperio. Felix profecto, secundum hominem dico, reputandus, si gloriosis ejus gestis invidentibus æmulis caruisset.'

His character.

His external appearance.

Solemnitate coronationis peracta, et magnatum terræ homagio fidelitateque susceptis, ad sanctum Eadmundum regem est profectus. Inde [4]contendit Cantuariam; ubi veniens ad eum Willelmus rex Scotiæ homagium [5]fecit, et interveniente pecunia recepit castra Scotiæ, Berewicum, Rokesburgum, quæ rex pater dum viveret in sua retinuit potestate. Tertium autem castrum, quod Puellarum sive Edenburgum dicitur, vivente adhuc patre pro quodam maritagio fuerat restitutum. Pecunia etiam interveniente, epi-

He receives homage from William of Scotland for certain parts of the Lowlands.

---

[1] 'noluerit;' *D'A.*

[2] 'tendendum;' *D'A.*: 'producendum;' *Ar.*

[3] 'tibiarum;' wanting in *M.* and *Ar.*

[4] 'conscendit;' *M.*

[5] 'fecit ei;' *M.*

scopo Dunelmensi ejusdem patriæ vendidit comitatum. Multa etiam alia vendidit, multorumque coacervatas pecunias sibi in Terræ Sanctæ subsidium adquisivit.[1] Ad regis etiam Ricardi imperium, ad episcopatus (quorum nonnulli prius vacantes tenebantur in manu patris) electi sunt, et assentiente rege inthronizati episcopi tam in Anglia quam in aliis [2] terris. Inter quos fuerunt Hubertus Walteri Sarisberiensis, et Willelmus de Longo-campo Eliensis,[3] quem rex suum cancellarium et totius justitiarium regni fecit. Ricardus Eliensis factus est Londoniensis episcopus, et [4]Godefridus de Luci Wintoniensis.

Præparata itaque classe centum octo navium et amplius, armis et victualibus onustarum, ceterisque ad iter transmarinum necessariis, regnoque Angliæ prout angustia temporis permisit disposito, transiit in Normanniam, et apud Lexovium egit festum Nativitatis Dominicæ: votique persolvendi sollicitus regi Francorum scripsit, se ad iter Terræ Sanctæ expeditum; exhortans ut et ipse festinaret procedere, ex patris argumentando exemplo, quod semper nocuit differre paratis. Archiepiscopus Treverensis in Anglia moriens sepultus est Northamptonæ apud S. Andream.

---

[1] Richard of Devises writes, that the king said, 'Si invenissem emptorem, vendidissem Londiniam;' which, he quaintly says, did not get wind at the time, or the cunning merchant might have acted on the old English proverb, 'Emere pro duodecim, et pro uno et semis vendere;' Ric. Div. p. 10. 30.

[2] 'terris suis;' *M.*

[3] Longchamps. 'Alter Jacob, licet non luctasset angelo;' Ric. Div. 11. 18.

[4] 'Godefridus' is from *M.* and *Ar.*, and adopted by Hall. *Cod. Reg.* and *D'A.* have 'Galfridus;' infra, ad an. 1204.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCXC.	CLEMENTIS III. 3.	FREDERICI I. 35. 38.	PHILIPPI II. 9.	RICARDI I. 1.

CONVENERUNT reges Francorum et Anglorum apud Druellos,[1] super dispositione itineris sui collocuturi; ubi primo turbati sunt animo rumoribus auditis de morte reginæ Franciæ, et Willelmi regis Apuliæ sororii regis Ricardi. Revocatis tamen viribus condixerunt, ut uterque regum in octava S. Joannis Baptistæ cum suis Verzelliacum convenirent. Meeting of the kings of England and France.

Imperator Fredericus cum imperatore Græcorum in concordiam [2]reductus, transito [3]Baffore seu Brachio S. Georgii, Armeniam intravit, quæ partim ditionis Constantinopolitanæ est, [4]parti vero reliquæ præsidet Soldanus Iconii; ubi per penuriam victualium et insultus hostium sustinuit damna multa: sed cum omnia vincens de hostibus triumphasset, in transitu cujusdam fluvii suffocatur. Filius autem, dux Sueviæ, funus paternum detulit usque Tyrum; quo ibidem sepulto, Ptolemaidam, quæ et Achon dicitur, obsidere cœpit infra octavam Assumptionis Virginis gloriosæ. Principes autem Alemanniæ [5]Henricum filium Frederici, quem ad custodiam imperii pater reliquerat, eligendo in paternum solium sublimarunt.

Reges Francorum et Anglorum, cum Verzelliacum juxta condictum convenissent, fœdus de fide sibi invicem ubique observanda et securitate mutua percusserunt; statueruntque ut qui prius ad civitatem Siciliæ Messanam pervenisset, alte- They set out for the Holy Land.

---

1 'ad vadum sancti Remigii.' Roger of Wendover, iii. p. 16.

2 'ductus;' *M. et Ar.*

3 'Lifforio;' *M. et Ar.*: 'Baffore,' corruptly, as is likely, for 'Bosphoro;' Hall.

4 'partim;' *M.*

5 'Cist Henri conquist tanque à la cité de Naples;' Fr. Tr.

rius subsecuturi patienter præstolaretur adventum. Simul itaque profecti sunt reges usque ad Lugdunum, ac inde rex Francorum usque Januam; cujus cives sibi alligaverat, veluti gnaros maris. Post cujus [1]discessum fractus est pons; impeditusque plurimum fuisset transitus peregrinorum, nisi rex Ricardus fecisset citato opere ex cymbis invicem fortiter colligatis pontem, qualem suggerebat imminens necessitas præparari. Post tridui vero moram rex Ricardus, de Lugduno profectus, versus Marsiliam iter suum direxit; ubi die proxima post festum Assumptionis beatæ virginis Mariæ naves ingressus, diutina navigatione, ad Messanam civitatem pervenit circa festum Michaelis archangeli; ubi et classem suam, quæ a littore Britannico promota, prospero cursu et agmine inseparabili procellosas Africæ evadens angustias, tanquam in obsequium navigantium ventis conjuratis, optatam Messanæ applicuerat ad portum, invenit se ut mandaverat præstolantem. Regem vero Angliæ per aliquot dies prævenerat rex Francorum.

They go to Lyons, and proceed, the French king by Genoa,

and Richard by Marseilles.

Disturbances in Sicily.

Cum autem indigenæ loci illius peregrinis molesti essent, et pro resarciendis injuriis reges alloquerentur justitiarios regis Siciliæ,[2] contigit ut cives quidam egressi homines regis Angliæ perimerent, et nobilis viri Hugonis [3]Brun tentoria invadentes, pertinaciter insisterent dimicando: quorum satagens rex Ricardus animos verbis emollire, et a sævitia compescere, nihil profecit; sed contumaciores experitur, se et suos opprobriis et contumeliis insectantes. Exasperatus itaque suos ubique armari jussit, [4]cum quibus

[1] 'transitum;' *D'A.*

[2] Tancred, who usurped the throne on the death of William the Good, was the bastard of the eldest son of Roger II.

[3] 'Bruni;' *M.*

[4] 'cum;' wanting in *D'A.*: 'cum quibus et ipse armatus;' *M.*

citius et ipse armatus globo civium se ingerens, ipsos in civitatem coegit velociter fugere; ipsamque civitatem obsedit, et per posternam quandam cum suis ingressus subegit. Subacta vero civitate, maxima civium multitudo occubuisset, nisi motus pietate parcere rex jussisset.

The English king takes Messina.

Mittuntur igitur nuntii ad regem Siciliæ Tancredum, requisituri super hominum suorum tam enormi commisso satisfactionem; et quid super his, quæ gesta fuerant, censeret agendum. Mandavit præterea rex Ricardus eidem regi, ut sorori suæ reginæ, uxori quondam Willelmi regis Apuliæ, quæ cum dote eidem assignata in custodia regis Tancredi erat, super dote competenti provideret, et super portione thesauri mariti sui, quæ eam jure contingeret; super mensa quoque aurea æqua sorte ei quæ illius uxor exstiterat dividenda. Super his rex Tancredus primo locutus est in dubiis, asserens regibus satisfaciendum pro tempore et loco et modo convenienti, de consilio principum terræ suæ. Sed cum perpenderet regem Ricardum, qui jam castrum quoddam construere cœperat, quod in contemptum indigenarum, qui vulgo Grifones dicuntur, [1]Mategriffum appellavit, a cœptis non temperaturum, donec pro [2]voto consequerentur effectum; missis legatis obtulit pacem et petiit concordiam, asserens se paratum si vellet interveniente pecunia cum eo amicitiæ fœdus inire, et pro dote reginæ Siciliæ sororis suæ se daturum viginti millia uncias auri, et præter hoc alia viginti millia in maritagium cum quadam filia maritanda, si vellet, nepoti suo Arthuro, filio et heredi Galfridi quondam ducis Britanniæ. Quibus cum assensisset rex Ricardus, invitatus a rege Tancredo, sibi occurrere promittente, civi-

Intrigues of the allied Crusaders in Sicily.

[1] 'Mategriffun;' *D'A.* | [2] 'victo;' *M. et Ar.*

Intrigues in Sicily.

tatem [1]Catinensium adiit, ubi uterque super alterius adventu eximie est lætatus. Reversus vero rex Ricardus, de consilio Walteri Rothomagensis archiepiscopi, fecit denuntiari sub interminatione anathematis, ut quicquid auri vel argenti sive cujusque generis pecuniæ victorum manus in captione Messanæ diripuisset, civibus restitueretur in integrum. Pecuniam vero a rege Tancredo acceptam, licet de jure confœderationis non teneretur, cum rege Francorum ex mera liberalitate divisit. Quem in festivitate Nativitatis Dominicæ ad castrum suum de Mategriffun invitavit, et eum venientem cum turba nobilium veneranter excepit; celebritateque juxta regiam magnificentiam peracta, pretiosis diversi generis muneribus honoravit.

King Richard's liberality.

His prodigality.

The abbot Joachim.

His temporibus Joachim abbas Florensis fuit in Calabria, qui plures libros super Jeremiam, Apocalypsim, et de [2]Oneribus prophetarum conscripsit.[3] Qui, regibus Francorum et Anglorum requirentibus, de peregrinatione in Terram Sanctam, quam faciebant, [4]prædixit quod parum proficerent, eo quod nondum tempus debitum advenisset.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCXCI.	CLEMENTIS III. 4.	HENRICI VI. 1.	PHILIPPI II. 10.	RICARDI I. 2.

The French king leaves Sicily for the Holy Land.

REX Francorum, ascensis navibus sabbato post Annunciationem, versus Terram Sanctam de Messana progreditur civitate. Rex autem Ricardus, audito adventu matris suæ ad civitatem

[1] 'Cathanensium;' *M.*

[2] 'omnibus;' *D'A.*

[3] See Roger of Wendover, ii. pp. 401-404, etc., and note, p. 401, where the condemnation of Joachim's book against Peter the Lombard in the fourth Lateran (twelfth General) Council, in 1215, is given at large. For his erroneous doctrine see Baronius, xix. p. 618, with Pagi's long note.

[4] 'prædixit quod nondum tempus,' etc.; *D'A.*

Risam, illuc obviam [1]ei properat, ac eam inde secum usque Messanam adduxit. Habebat autem regina Alienora secum in comitatu nobilem puellam, filiam regis Navarræ, nomine Berengariam, regis Ricardi futuram uxorem. Recusaverat enim rex Ricardus, amore illius allectus, sororem regis Francorum. Alienora regis mater, post aliquam moram, regrediens per bargas venit Salernam, et inde in Normanniam; præfata Berengaria cum rege Ricardo relicta, quam una cum sorore sua regina Siciliæ præmisit versus Cyprum in navibus quæ vulgo dromones dicuntur, ipse in galeis mox cum navibus onerariis secuturus. Die itaque Mercurii post Dominicam in ramis Palmarum, adspirantibus auris, cum classe navium copiosa rex progreditur, diversa in illa navigatione maris pericula et plurima experiens infortunia tempestatum; quarum vi dispersæ sunt naves, de quibus quædam prævenerunt regem, quarum tres perierunt, et quidam qui inerant submersi sunt, inter quos Rogerus Malus-Catulus regis sigillifer, cum cujus etiam corpore sigillum postea est inventum. Eorum vero qui naufragium evaserunt, vel [2]integri pervenerunt ad terram, quidam ab indigenis perimuntur, quidam vero armis spoliati et in custodiam intromissi inedia affliguntur.

King Richard meets with Berengaria.

In die vero S. Joannis ante Portam Latinam rex Ricardus cum universo comitatu suo, post multos et fastidiosos labores, quibus retardatus erat, gubernante Deo, deductus est ad portum Cypri apud urbem [3]Limezun. Nec statim in terram ascendit, sed ad tempus se cohibuit infra naves. Auditis vero querimoniis super hominum

He sets out for the Holy Land, and reaches Cyprus. May 6.

[1] *D'A.* omits 'ei.'
[2] 'qui integri;' *D'A.*
[3] 'Lunezeum;' *M. et Ar.* Now Limasol.

suorum discrimine, imperatorem per nuntios, ut super illatis injuriis emendam faceret, requisivit. Quo renuente, armata manu violenter portum adquisitis quinque galeis obtinuit; repulsisque qui in terram descensum prohibebant, primus de navibus egressus, sequentibus aliis, imperatorem cum suis coegit in fugam; captaque civitate quæ Limezun dicitur, reginam Siciliæ et Berengariam, quæ eum in Buza prævenerant, sed fixis anchoris in portu manentes applicare nolebant, timentes Græcorum qui insulam habitabant malitiam, educi fecit et in villa hospitari, ut aliquali quiete, post tot maris tædia, reficerentur. Sequenti die, rex eductis equis [1]armisque suis imperatorem persequitur; et cum eo congressus, ceteris fugientibus, ex adverso venientem lancea excipiens equo dejecit, et interfecto vexillario ejus baneriam pretiosam lucrifecit. Exinde edicto publico præconizari fecit, ut indigenæ pacis amatores, eundo et redeundo ad libitum, gauderent solita libertate.

Guy, king of Jerusalem, comes to consult Richard. May 11.

Quinto idus Maii venit Guido, rex Ierosolymorum, a rege Ricardo consilium et auxilium petiturus, super eo quod rex Francorum Marchisum quendam disposuit regem Jerusalem facere, ipso abjecto; cujus ut jus in regnum pateat, altius repetendum.

Right of succession to the throne of Jerusalem.

Fulco enim, pater Galfridi comitis Andegavensis avique regis Ricardi, in regem Ierosolymorum electus, de filia regis Baldewini prædecessoris sui duos filios genuit, Baldewinum et Amalricum: quorum seniore sine liberis defuncto, junior regni diademate insignitur; qui bino conjugio variam utriusque sexus progeniem suscitavit. Ex prima namque uxore filium genuit no-

---

[1] 'armatisque suis;' *M.*

mine Baldewinum, filiamque Sibillam. Baldewinus regnum paternum adeptus, licet leprosus, cum careret liberis, filium sororis Baldewinum designavit regiæ dignitatis successorem. Quo una cum patre defuncto, nupsit Sibilla Guidoni, qui per uxorem paternum solium vindicantem adscendit ad regiam majestatem. Sed ipsa cum prole quam de ea genuerat defuncta, Guido de regno passus est calumniam. Amalricus enim supradictus de secunda uxore duas genuit filias; quarum una defuncta, ad alteram jure successionis hereditariæ devolutum est regnum, et, quia istam duxerat Marchisus præfatus, Guidonem de regno expellere satagebat. Rex itaque Ricardus Guidonem venerabiliter excepit, et rebus tenuem pecunia pretiosisque muneribus honoravit.

Richard espouses the cause of Guy.

In crastino vero, qui erat dies sanctorum martyrum Nerei et Achillei, contractum est matrimonium inter regem Ricardum et Berengariam, filiam regis [1]Navarræ, [2]quæ et ibidem, præsentibus archiepiscopo Burdegalensi et episcopis Ebroicensi et [3]Baneriensi, coronatur et inungitur in reginam.

He marries Berengaria. May 13.

Post hæc, per mediationem prioris Hospitaliariorum, inter [4]regem et [5]imperatorem Cypri facta est concordia sub hac forma: obtulit enim imperator se juraturum fidelem fore regi Ricardo [6]per omnia, et quod quingentos equites secum duceret Ierosolymam juxta regis Ricardi dispositionem; et ne super hoc regi scrupulus dubii remaneret, castra sua omnia et munitiones regiis

Treaty between the English king and the emperor of Cyprus.

[1] 'd'Arragonne;' Fr. Tr.

[2] His marriage with Berengaria had been deferred till this time on account of Lent; Richard of Devises, p. 41.

[3] 'Baiona;' Brompton, 1199. 64.

[4] 'regem Ricardum;' *M.*

[5] His name was Cursac, according to Diceto, Gervase, and Roger of Wendover; but Vinesauf and Hoveden call him Isaac.

[6] 'per omnia;' omitted in *D'A.*

Treaty with the emperor of Cyprus.

obtulit custodibus mancipanda. Præterea, in satisfactionem pecuniæ direptæ, daret marcas [1]quingentas. Si enim rex juxta conditiones datas fideliter perpenderet eum militasse, restitueret ei cum amicitia perpetua munitiones et castra. Cum autem rex Ricardus conditiones has acceptasset, ecce sequenti nocte, quodam milite [2]nomine Pagano de Cayphas suggerente mendaciter imperatori, quod Ricardus volebat eum rapere et vinculis mancipare, imperator ipse, mutato proposito, ad urbem Famagustam tentoriis suis relictis aufugit. Quo audito, persecutus est eum rex Ricardus, et omnia regni ejusdem castra munitionesque, in quarum una capta est imperatoris filia, [3]potenter subegit. Perpendens autem [4]imperator se satis urgeri adversis, missis legatis ad Ricardum regem pro agenda sua causa, ipse a castro suo de [5]Tandora descendens, subsecutus est habitu lugubris et vultu dejectus, veniensque ad regem, se misericordiæ ejus ex toto submisit. Sic infra quindecim dies rex Ricardus insulam Cypri obtinuit, et suis eam inhabitandam commisit.

It is broken off.

The emperor of Cyprus surrenders himself,

and Richard takes possession of Cyprus;

[6]Rex ad transfretandum accelerat, sarcinisque dispositis, et spirantibus ventis, soluta est a littore classis. Sulcantibus vero mare [7]citra Sidonem versus Baruth apparuit navis quædam magnitudine mirabilis, tribus malis altissimis fastigiata. Ferebatur autem onerata centum camelorum sarcinis, omnis generis armorum [8]magnis cumulis, balistarum, arcuum, pilorum, et sagittarum; [9]sep-*

but forthwith abandons the same.

A great naval engagement with a wondrous Saracen ship.

---

[1] 'tria millia quingentas;' *Ar.*
[2] 'nomine' is from *M.* and *Ar.*
[3] 'potenter;' from *M.*
[4] 'imperator se fatis urgeri adversis;' *M. et Ar.*
[5] 'Candera;' *M. et Ar.*
[6] 'Exinde rex;' *Ar.*
[7] 'circa;' *D'A.*
[8] 'magnis videlicet cumulis,' etc.; *Cod. Reg.:* 'magnis etiam cumulis,' etc.; *M.*
[9] 'ibique;' *D'A.*

temque inerant Saracenorum [1]admirati, et octingenti Turci electi, et præterea diversi generis victualia omnem æstimationem excellentia; habebant et ignem Græcum abundanter in phialis, et ducentos serpentes periculosissimos, [2]in Christianorum exitium procuratos. Hanc navem cum [3]didicisset esse Saracenicam, a Saladino missam in subsidium obsessorum in Achon, jussit suis eam fortiter oppugnare. Sed cum perciperet non absque magno discrimine navem integram posse capi, ut galeatores sui attentaverant, jussit ut unaquæque galea navem perpungeret rostris suis [4]ferratis. Galeæ itaque retroactæ multiplicatis remorum pulsibus cum impetu feruntur in navem ad ejus latera perforanda, statimque navis soluta mergi cœpit. Turci vero, ut mortem evaderent exsilientes, partim undis partim gladio perierunt. Trigintaque tantum retinuit rex vivos, septem scilicet [5]admiralios, et alios machinarum conficiendarum peritos; ceteri perierunt cum serpentibus, armis, et victualium magna parte, nave pessumdata.

A wondrous Saracen ship.

Rex versus Achon gaudenter properans septimo idus Junii applicuit cum magno exercitu bellatorum; cui statim concurrentes Pisani, se ejus obsequiis manciparunt. Cum autem didicisset regem Franciæ singulis militibus pro mense quolibet tres aureos dare, ipse quibusque volentibus stipendiis suis militare quatuor erogavit. Post dies autem paucos gravissimam incurrit ægritudinem, quæ vulgo arvoldia vocatur, ex

Richard proceeds to Acre. June 7.

---

[1] 'admirali?' or 'admiralii?' infra.

[2] These most perilous serpents, though Trivetus seems to take them in the literal sense, were probably a kind of firework to be thrown by a machine or by hand. Infra, ad an. 1192, we find the king of France making use of petards and mangonels.

[3] 'cum rex Ricardus didicisset;' *Ar.*

[4] 'feriatis;' *D'A.*

[5] 'admiratos;' *Cod. Reg.*: 'admirals;' Fr. Tr.

Siege of Acre.

ignotæ regionis constitutione cum sua complexione naturali minime concordante. Invitatus nihilominus per regem Franciæ ad assultum faciendum, cum se morbo excusaret, ipse rex Franciæ in octavis S. Joannis [1]Baptistæ cum suis urbi dedit insultum. Sed cum non proficeret, quin immo machinas et alia instrumenta bellica igne Græco correpta dissipari per [2]Turcos vidit, ex tædio in languorem dicitur incidisse; cito tamen convalescens iterum civitati dat insultum, cui intererant homines regis Ricardi. Et ipse quidem, licet plene non convaluerit, gerendorum tamen sollicitus, se illuc in [3]culcitra serica deportari fecit; sedensque subter tricleia sua, cujus erat peritus utebatur balista, cujus jaculo Saraceni cujusdam, qui in armis militis Christiani nuper occisi gloriabundus, in eminentiori loco muri ad invidiam Christianorum se ostenderat, pectoris ampla transfixit. Cumque turres et muri civitatis ex una parte per machinas regis Franciæ, et ex alia parte per machinas regis Angliæ diruerentur et conquassarentur, Saraceni qui intus erant, missis ad reges legatis, petierunt inducias; spondentes quod nisi Saladinus [4]cito eis destinaret adjutorium, civitatem redderent, ea conditione, ut obsessi libere abirent cum armis et omnibus quæ erant eorum. Sed ne huic petitioni assentiretur, obstitit rex Ricardus; asserens esse nimis grave post tanti temporis laboriosam obsidionem intrare vacuam civitatem. Regressi igitur, consultoque per internuntios Saladino (qui remandavit ut pacem facerent quam possent), iterum diebus aliquibus elapsis regibus obtulerunt, ut civitatem ipsam redderent, et crucem duoque millia

Sickness of king Richard, and his spirit.

Proposal for surrender;

witty saying of the king thereon.

---

[1] 'Baptistæ' is from *Cod. M.*
[2] 'Turcos;' Hall's emendation: 'turres;' *Cod. Reg.*
[3] 'culcita;' *D'A.*
[4] 'citum;' *M. et Ar.*

Christianorum nobilium, et quingentos captivorum inferiorum, ita quod obsessi egredientes nihil præter camisias asportarent, darentque pro redemptione capitum suorum Saracenicorum duo millia talentorum, et super his fideliter observandis traderent obsides nobiliores Turcorum qui invenirentur in urbe. His conditionibus admissis, reddita est regibus civitas [1]Achon quarto idus Julii, et obsides traditi. Fit igitur æqua distributio civitatis; in sortem regis Franciæ cessit Templariorum nobile palatium, regi Ricardo palatium regale, in quo reginas uxorem posuit et sororem: armorum quoque et victualium repertorum et obsidum proportionaliter divisionem sortiuntur æqualem.

Post dies paucos inter reges gravis suboritur discordia, dum rex Francorum Marchisi partem, vindicantis regnum Jerusalem, fovet; Ricardus vero rex partem Guidonis: quæ tamen, procurantibus viris discretis, his conditionibus conquievit; videlicet, ut Guido regiam obtineret ad vitam dignitatem, Marchisus vero, qui regni heredem duxerat, haberet [2]comitatus Tyri, Sydonis, et Baruth, defunctoque Guidone regni diademate insigniretur. Quod si Guidonem et Marchisum cum conjuge contingeret humanis rebus eximi, dum rex Ricardus in partibus illis moraretur, ipse de regno ordinaret ut commodius videretur.

Discord between the kings of France and England.

Exeunte itaque mense Julii, rex Francorum repatriare disponens ducem Burgundiæ loco suo reliquit. Ante tamen discessum suum, conventus a rege Ricardo de mutua conservanda fidelitate securitatis, juravit quod suis aut terræ suæ non noceret quamdiu rex Ricardus in peregrinatione maneret, nec etiam post reditum in

Philip returns to France.

---

[1] 'Acres;' Fr. Tr. | [2] 'comitatum;' *Ar.*

terram suam ante dies quadraginta exactos. Discessit igitur rex Francorum a Terra Sancta in die S. Petri ad vincula,[1] datis ei ad rogatum suum a rege Ricardo galeis duabus; qui, tam beneficii quam juramenti immemor, in suo reditu in Franciam terras regis Ricardi invasit. Rex Ricardus, post discessum regis Francorum, omnem adhibuit operam muris civitatis Achon in altius et perfectius reparandis. Reliquerat autem rex Franciæ in manu ducis Burgundiæ et Marchisi partem suam obsidum, ut de eorum redemptione, quam æstimabat ascendere ad centum millia aureorum, usque ad Pascha relictam ibi militiam exhiberet. Cum autem Gallici aliam penitus non haberent exhibitionem, plurimum murmuris et contentionis inter eos ortum est, quousque [2]rex Ricardus duci Burgundiæ super obsides sibi relictos marcarum quinque millia commodaret. Exeunte autem redemptionis termino, et exspectata ulterius una septimana, cum non esset qui de redimendis curaret, de assensu omnium in crastino [3]Assumptionis Virginis gloriosæ obsides omnes, reservatis tantum aliquibus majoribus, si forte vel ipsi redimerentur, vel pro eis aliqui Christiani captivi liberarentur, a satellitibus decollantur. Exinde progreditur Christianus exercitus, duce rege Ricardo, versus Ascaloniam maritimam civitatem.

Great victory over the Saracens.

Pervenit autem exercitus ordinatis dietis progrediens, post multas a Turcis illatas molestias, ad fluvium qui vulgo dicitur [4]Rochetaille. Exercitus autem Turcorum ex omni paganismo congregatus, qui æstimabatur ad trecenta millia

---

[1] August 1st.
[2] 'rex;' wanting in *D'A.*
[3] 'Assumptionis' is from *M.* The morrow of a feast being the first within the octave, the date is here determined to the 16th of August.
[4] 'Rochetgaylle;' *M. et Ar.*

hominum, ascendens haud longe a loco exspectabat, paratus bello accipere Christianos. In vigilia itaque Nativitatis beatæ Virginis, rex Sept. 7. Ricardus cum Christianorum exercitum, qui centum millia hominum non excedebat, ordinasset per acies, ipse una cum duce Burgundiæ et electa militum sequela hinc inde oberrans, undique observabat a dextris et a sinistris, sollicitius Turcorum perpendens habitudinem, ut juxta quod videret expedire producendum exercitum castigaret. Congressis itaque agminibus dira pugna committitur, ac in [1]marte ancipiti diutius dimicatur; sed auxiliante Deo provenit Christianis victoria, qui, fugatis Turcis et interfectis, spolia plurima sunt adepti. Referebant qui ad locum certaminis redierant, se numerasse Turcorum admiralios repertos occisos eo die triginta duos, de aliis vero septem millia, exceptis vulneratis, qui divertentes a certamine, sparsim postquam defecerant, jacuere per arva defuncti. De exercitu vero Christianorum non ceciderat in bello Turcorum comparatione saltem pars decima, vel etiam decima decimæ. His auditis, Saladinus præcepit omnia castra dirui, præter Jerusalem, [2]Erek, et Darum.

The French oppose Richard's plan for the total subjugation of the Holy Land.

Rex Ricardus, cognito quod muri Ascalonis ex desperatione diruerentur, voluit illuc exercitum ducere, et eam a diruentibus eruere, murosque ejus reparare, eo quod esset civitas maritima et peregrinis valde opportuna; quod si complevisset, fuisset terra tota a Turcis penitus liberata. Sed renitentibus huic consilio Gallicis, ad reparationem Joppe plurimum laborabat. Exeunte vero jam mense Septembri, minorabatur valde exercitus; multis discedentibus per navi-

---

[1] 'morte;' *Ar.*

[2] So also *M.*; possibly Jericho: but, a little further on, *Cod. Reg.* has 'Crak.'

The crusaders diminish.

gium usque Achon, et ibi morantibus in tabernis. Quos cum per mediationem regis Guidonis revocare non posset, rex Ricardus ad exercitum ipse illuc profectus, et efficacissime verbum faciens ad populum de fide et spe quæ in DEUM est, et [1]peccatorum remissione dummodo peregrini fuerint non ficti, quamplurimos ab Achon usque ad [2]Joppen secum reduxit. Quo etiam reginas cum puellis transtulit, septem ibidem ad coadunandam gentem commorans septimanis.

Adventure of Richard.

Cum autem die quadam, cum paucissimis familiaribus, cum falconibus suis spatiatum egressus esset, ex itinere fatigatus et laboris pertæsus, in loco quodam sub divo dormivit: et ecce cum impetu irruebant Turci, ut ipsum comprehenderent improvisum; qui ex advenientium fremitu expergefactus, equum ascendit, et extracto gladio cum suis, Turcis obviam procedit, fugamque simulantes insequitur acrius, usque ad locum insidiarum ipsorum. Unde subito erumpentes plurimi regem cum paucissimis suis circumdederunt, quem tunc humano destitutum auxilio comprehendissent, si ejus plenam notitiam habuissent. Sed ecce, confuso certamine contendentibus, unus sociorum regis, nomine Willelmus [3]de Pratellis, exclamavit idiomate Saracenico, se regem esse affirmans. Cui Turci credentes, ipsum Willelmum comprehensum confestim ad suum exercitum deduxerunt [4]captivum. Fama facti perveniens ad exercitum, ipsos ad arma commovit; qui dum progrediuntur regem quæsituri, revertenti occurrunt. Abierunt enim Turci longius, putantes se regem adducere, cujus quatuor socii in bello ceciderant interfecti. Post hoc,

---

[1] 'de peccatorum;' *D'A.*

[2] 'Joppe;' *D'A.*

[3] 'de Pratellis' is from *M.* and *Ar.* Brompton calls him 'de Purcellis,' X. Script. 1241. 14.

[4] 'captivum;' wanting in *M.* and *Ar.*

rege cum exercitu proficiscente ad reparandum [1]castellum de Planis, custodibus de Joppe præcepit, ut satagerent consummare muros, portumque ejus strictissime observarent, ne quis abiret de populo, præter mercatores victualia reportantes. Dum vero Ricardus rex duorum castellorum de Mayen et Planis restaurationem instaret, sæpe Turcorum impetus qui Christianos infestabant repressit; de quibus etiam plures, inter quos duos admiralios nobiles, interfecit.

Mense Novembri, cum rex Ricardus per legatos a Saladino exegisset ex integro regnum Syriæ, et tributum de Babylone, obtulit Saladinus sub forma pacis totam terram Ierosolymitanam, scilicet a flumine Jordane usque ad mare occidentale, Christianis liberam; ita ut dirueretur Ascalon, nec a Christianis reædificaretur in posterum vel a Turcis. Attendens autem rex Ricardus res turbatas, bellique casus esse in ambiguo, dilapsum populi, et regis Francorum discessum, decrevit hanc pacem admittere, ita quod castrum de [2]Erec diruerent Saraceni. Denique rex Saphadinum fratrem Saladini in familiaritatem recollegit, sperans per ejus mediationem celerius assequi votum suum: sed cum negotii exitum non videret, certior etiam factus quod castrum de Erek [3]nolebat Saladinus diruere, perpendit Saphadinum sibi tantum verba dedisse; propter quod se avertit ab eo, profectus cum exercitu versus Ramulam, cujus muros diruens Saphadinus aufugit. Saladinus etiam de castro Darum se transtulit in Jerusalem, cujus relictus exercitus abiit ad montana. Rex autem, de Ramula cum exercitu progrediens, Betenopolim

Proposed treaty between Richard and Saladin.

---

[1] 'casellum;' *Cod. Reg. et D'A.*: 'castellum;' *M.* So also few lines further on.

[2] 'Crak;' *Cod. Reg.*: 'Crek;' *M. et Ar.* So also a few lines below.

[3] 'volebat;' *D'A.*

pervenit; ubi quia sperabat populus in proximo videre Dominicum sepulcrum, eximie lætabatur.

Clement III. dies.

Clemens papa mortuus est, cum sedisset annis tribus, diebus sexdecim. Hic claustrum apud S. Laurentium foris muros ordinavit, et Lateranense palatium fecit altius, et puteum fecit ante equum æreum fieri. Successit huic Cœlestinus [1]tertius, natione Romanus, consecratus in die Dominicæ Resurrectionis. In crastino vero consecrationis suæ, id est feria secunda Paschæ, Henricum sextum ad imperium coronavit, qui eodem mense, scilicet Aprili, cum maximo exercitu intravit Apuliam. Eodem etiam mense [2]regnum Tusculanum traditum est Romanis, et ab eis destructum. Eodem anno sol obscuratus est nono cal. Junii, a tertia hora fere usque ad nonam. Imperator terram Apuliæ cepit usque Neapolim, ipsamque urbem obsedit per menses tres; ibique tanta infirmitas invasit ejus exercitum, quod omnes fere mortui sunt, reversusque est languens imperator cum paucis. Accepit hic uxorem Constantiam, regis Siciliæ filiam.

Celestine III. succeeds him.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCXCII.	CŒLESTINI III. 1.	HENRICI VI. 1. 2.	PHILIPPI II. 11.	RICARDI I. 3.

King Richard is dissuaded by his council from his proposed march on Jerusalem.

Rex Ricardus, convocato concilio, cum viris sapientibus et discretis, tam peregrinis quam illius terræ incolis, tractare cœpit et inquirere, an expediret ulterius progredi versus Jerusalem: qui omnes unanimi decreto pro tunc obsidionem Jerusalem dissuaserunt, multas et varias allegantes rationes; quarum una [3]erat et maxima, quia civitatem non [4]expediret capere, nisi statim deputarentur viri robustissimi qui custodirent

[1] 'tertius;' wanting in *D'A.*
[2] So all the MSS. D'Acherius suggests 'castrum.'
[3] 'erat;' wanting in *D'A.*
[4] 'expedierat;' *M. et Ar.*

civitatem, quod non posse fieri existimabant; præsertim cum perpendissent plebem avidissimam ad consummandam peregrinationem, ut inde repatriarent singuli sine mora. Redeundum ergo senserunt, et Ascaloni insistendum reparandæ; quæ sententia cum innotuisset plebi, inæstimabili dolore contabuit. Cum autem reversus esset exercitus usque Ramulam, cœpit plurimum diminui, parte Francorum maxima recedente; quorum quidam Achonem, quidam Joppen, quidam Tyrum ad Marchisum dirigunt [1]iter suum. Rex Ricardus nihilominus cum Henrico comite [2]Campaniæ, et reliquo exercitu, Ascalonem perrexit. Naves autem regis, quæ cum victualibus Ascalonem tendebant, galeæque illuc transmissæ, vi tempestatis, cum omnibus quæ in eis fuerant, perierunt. Rex itaque omnem operam muris Ascalonis reparandis adhibuit; propriis manibus, ut exemplum daret aliis, laborando. Cum tres partes civitatis diligentia et sumptibus regis Ricardi consummatæ essent, contigit ut per domesticos Saladini mille ducenti Christiani captivi versus Babyloniam ducerentur. Quibus, cum venissent ad castrum quod Darum dicitur, supervenit cum manu militum electa rex Ricardus, et excussis de manu Turcorum captivis, Turcos fugientes insequitur; quorum plurimis occisis, [3]triginta vivos de majoribus comprehendit secumque Ascalonem [4]adduxit.

He rebuilds the walls of Ascalon.

Dum autem rex residuæ parti murorum Ascalonis totis viribus intenderet, stipendiaque Francis deessent, dux Burgundiæ, quem rex Francorum capitaneum suorum reliquerat, a rege Ricardo pecuniam mutuo sibi concedi petivit. Cui cum rex Ricardus non annueret, eo

Further discord among the crusaders.

[1] 'gressus suos;' *M.*
[2] 'Campagniæ;' *D'A.*
[3] 'xx;' *M. et Ar.*
[4] 'deduxit;' *Ar.*

quod pecuniæ sibi [1]antea commodatæ solutio in nihilum defluxisset, dux cum Francis suis ab Ascalone discedens perrexit in Achon; ubi cum Pisanos et Januenses invenissent invicem confligentes, in auxilium Januensium, qui partem Marchisi zelabant, se conferunt. Pisani vero prævalentes eos a civitate excluserunt, portas ejus firmiter obserantes. Quo adveniens Marchisus, cum urbem tribus diebus oppugnasset, audito quod rex Ricardus a Pisanis vocatus adveniret, reversus est Tyrum. Reformata autem pace inter Pisanos et Januenses, rex et Marchisus ex condicto ad [2]castellum Imberti convenerunt ad colloquium; ubi cum monuisset rex Marchisum, ut ad unitatem exercitus rediret, et juvaret adquirere regnum ad quod adspirabat, quod et ei alias per legatos rex mandaverat, nolentem obtemperare, de consilio majorum, abjudicavit a terris reditibusque promissis. Adveniente Pascha, se velle discedere dicebant Franci; quos ut ulterius remanerent, rex Ricardus nullis precibus, [3]etiam promissis stipendiis, potuit obtinere.

The miraculous lamp before the Holy Sepulchre.

In solemnitate Paschali Saladinus ad Dominicum veniens sepulcrum, cum vidisset [4]lampadem divino igne accendi, et per eum bis extincta tertio accenderetur, asseruit vel se in brevi moriturum, vel civitatis sanctæ dominium amissurum. Mortuus est autem proxima Quadragesima sequente.

A messenger from England brings to Richard

Post Pascha venit de Anglia prior Herefordensis, missus ad regem per Willelmum episcopum Eliensem regis cancellarium, nuntians

[1] 'ante accommodatæ;' *M. et Ar.*

[2] 'castellum;' from *M.*: 'casellum;' *Cod. Reg.* and *D'A.* corruptly.

[3] 'et;' *D'A.*

[4] 'lapidem;' *M.*

dictum cancellarium, aliosque per regem ad regni custodiam deputatos, jam fuisse a munitionibus terræ exturbatos; et quod, procurante Joanne fratre regis, fugatus erat idem cancellarius [1]in Normanniam. Post cujus discessum præfatus Joannes a regni comitibus et proceribus juramenta et fidelitates, ac subjectiones castrorumque custodias, pertinaciter exigebat; necnon et manus extenderat ad regii fisci præstationes annuas usurpandas, quæ dicuntur de scaccario. Confœderatus enim erat regi Francorum, qui magnam pecuniam ei mutuo tradidit, ut fratri suo regi Ricardo gravamina suscitaret. Conturbatus rex Ricardus hujusmodi nuntio, repatriare disposuit; relictis ibi trecentis militibus et duobus millibus peditum, quos suis stipendiis exhiberet. Communicato super hoc consilio, cum prudentiores sentirent ante ejus recessum in illa terra regem statuendum, obtulit rex se illi daturum regnum quem de duobus eligerent, Marchiso scilicet vel Guidoni, qui omnes Marchisum elegerunt; [2]quorum redarguens rex levitatem, quod prius Marchiso detraxerant, statim per legatos Marchisum vocavit. Qui antequam veniret ad regem, cum commedisset die quadam cum episcopo Belvacensi, a duobus assasinis [3]rediens est occisus. Post cujus mortem petebant Franci, qui nondum discesserant, ab uxore Marchisi civitatem Tyri, conservandam ad opus regis Franciæ, sibi reddi; quæ respondet eis, se

the news of John's treacherous usurpation.

---

[1] 'de Anglia in Normanniam;' *M.* For a full account of Longchamp's fall, with an amusing detail of his escape in female attire, consult Roger of Wendover, iii. p. 50 et seq.: also Hugh bishop of Coventry's reproaches against him; 'Proh dolor! vir factus est femina; cancellarius, cancellaria; sacerdos, meretrix; episcopus, scurra;' apud Baron. xix. 637.

[2] From 'elegerunt' to 'antequam' in the following sentence are omitted in *M.* and *Ar.*

[3] 'rediens e convivio;' *M.*

nulli eam reddere, nisi regi Angliæ, sicut dominus suus moriens ordinavit.

Count Henry is chosen king of Jerusalem.

Post hæc ab universo populo in regem Jerusalem eligitur comes Henricus Campaniæ. Super quod eximie lætatus rex Ricardus, statim eidem civitatem [1]Achon concessit in dominium sempiternum. Post hæc profectus rex Ricardus ad castrum Darum, quod erat fortissimum, decem et septem turribus munitum, [2]obsidione posita, infra quatuor dies cepit; captum vero dedit Henrico comiti, jam in regem electo, cum pertinentiis omnibus adquisitis. Cepit post hæc castrum quod dicitur Ficuum. Redeunti deinde per [3]Cannetum Sturnellorum occurrit quidam clericus veniens de Anglia, nomine Joannes de Alenton, nuntians Angliam turbatam per Joannem comitem fratrem regis, qui a rege Franciæ, crebris intercurrentibus nuntiis, sollicitabatur ad hujusmodi nefariam proditionem. Super quo valde commotus, cum omnino repatriare disposuisset, post sermonem cujusdam capellani, eleganter eidem moram ulteriorem persuadentis, mutavit propositum.

Richard resolves to besiege Jerusalem;

Deinde rex Bethonopolim profectus disposuit Jerusalem obsidere: ubi audito quod Turci sederent in montanis in insidiis, illuc profectus ipsos comprehendit improvidos; de quibus plurimis interfectis, cepit præconem Saladini, plurimamque lucratus est prædam. Cum autem apud majores altercatio esset de obsidione Jerusalem, rex de communi omnium consensu eligi fecit viginti viros, quinque Templarios, quinque Hospitalarios, quinque Syrianos illius terræ indigenas, et quinque de peregrinis, qui jurati arbitrarentur quid de obsidione Jerusalem agendum utilius

but is dissuaded from his purpose by advice of a council especially called to advise thereon.

[1] 'Achon;' wanting in *M.*
[2] 'obsidioneque;' *M. et Ar.*
[3] 'Cannettum;' *Cod. Reg.*

[1]deputarent; qui convenientes in unum, post deliberatum tractatum, omnino judicabant esse commodius Babyloniam obsidere. [2]Interim nuntiatur regi ab exploratoribus carvannam Saracenorum de Babylonia egressam versus Jerusalem profecturam. Ad quam comprehendendam rex cum exercitu progressus, ipsam juxta Rotundam Cisternam bipartito exercitu in custodes et duces irruens comprehendit. Turcorum equitum ibi peremptorum in locis diversis æstimabatur numerus ad mille septingentos, exceptis peditibus in plurima multitudine ad internecionem contritis. Camelorum vero et dromedariorum onera portantium æstimabatur numerus ad quatuor millia septingentos; multitudo vero mulorum [3]et asinorum onerariorum sub [4]numero non cadebat. Portabant enim diversi generis species pretiosas, aurum et argentum, pallia [5]holoserica, purpuram, cyclades, ostrum, et multiformium ornamenta vestium; præterea arma varia, tela multiplicia, infinitas loricas, [6]culcitras de serico acu variatas operosa, papiliones et tentoria pretiosissima, panes biscoctos, frumentum, hordeum et farinam, electuaria plurima, pelves, utres, et scaccaria, ollas argenteas et candelabra, piper, [7]cyminum, [8]zucarum, et ceram, aliasque diversorum generum species electas, pecuniam infinitam, et rerum copias innumerabiles. Asserebantque plurimi quod nullorum unquam temporibus præliorum tanta simul et semel fuerant adquisita: quibus revertente rege cum exercitu usque Bethanem deductis, divisit ea rex inter

He captures an exceeding rich caravan.

[1] 'reputarent;' *M. et Ar.*
[2] 'Iterum;' *Cod. Reg.* etc.: 'Interim' is from *Ar.*
[3] 'et asinorum' are from *M.*
[4] 'numerum;' *D'A.*
[5] 'serica;' *M. et Ar.*
[6] 'culcitas;' *D'A.*
[7] 'cuminum;' *D'A.*
[8] 'sucarum;' *M.*: 'zacarum;' *D'A.*

milites et servientes proportionaliter juxta merita singulorum.

Richard is disheartened by the proceedings of the crusaders.

Profectus inde rex venit Bethonopolim; ubi cum dilaberetur exercitus, desolatus eo quod dissuaderetur obsidio Jerusalem, nec a Saladino potuit impetrare inducias nisi diruta Ascalone, jussit rex castrum Darum solo tenus dirui; et de Hospitalariis, Templariis, et aliis trecentos milites misit, qui custodirent et munirent firmissime Ascalonem. Rex cum reliquo exercitu Achonem contendit. Eadem vero die qua rex Achonem venit cum exercitu, in crastino scilicet S. Jacobi, Saladinus cum maximo exercitu veniens Joppen civitatem obsedit. In die vero S. Germani effracto muro ingressi sunt Turci, diripientes omnia et destruentes, Christianosque quosque crudeliter perimentes; turrim etiam principalem, in quam multi confugerant, statim expugnassent, si non fuissent per patriarcham induciæ acceptæ usque ad horam nonam diei sequentis, ita ut nisi tunc veniret subsidium, redderetur Turcis, [1]solveretque vir quisque qui in turri erat Saladino pro capite suo decem bizantia, mulier quinque, [2]puerque tria. A principio vero obsidionis nuntii missi in Achon, pro subsidio quærendo, invenerunt regem se ad repatriandum parantem; jamque septem galeas cum gente armata, ad capiendum castrum [3]Baruth, per quod erat transiturus, præmiserat. Qui, audito statu civitatis Joppe, ascendens naves cum aliquibus militibus illuc [4]per mare contendit, reliquo exercitu terreno itinere gradiente. Venti autem contrarietate triduo retardatus, tandem in portum Joppe pervenit nocte præcedente

Comes to Acre, July 26.

Saladin besieges Joppe the same day, and takes it, July 31.

Richard comes to the relief of the citadel.

---

[1] 'solverentque qui in turri erant;' *D'A.*

[2] 'puer;' *D'A.*

[3] 'Baruch;' *M.*

[4] 'permeare;' *M. et Ar.*

diem Sabbati, cujus hora nona terminus erat reddendæ turris, et præfatæ redemptionis solvendæ. Cognito autem regis adventu, ruunt Turci catervatim in littus parmas habentes et ancilia; et ne qua parte liber pateret applicantibus ascensus, Turcorum resistentium pluunt densissime jacula, sagittæ, et pila: fervet littus obsitum hostium multitudine, quorum equites profundius in mare se agebant certatim spicula missuri, ne quando possent littus occupare appulsi. Cum autem nonnulli suaderent regi nihil ulterius tentandum, quia tot millia hostium littoris aditum asserebant impossibilem, nec credibile esse aliquos qui liberarentur [1]superstites, præsertim cum jam Turci terminum prævenientes præfixum a mane bizantia exigerent, et nihilominus post solutionem postposita fidelitate [2]quosque interficerent; ecce ad regem sacerdos quidam natando pervenit, qui in galeam regis admissus, spiritu fatigato et palpitante adhuc corde, ait ad regem: 'O rex magnifice, gens residua quæ tuum adspirat adventum, enses lanistarum vibratos cervicibus opperitur exertis, sicut oves occisionis jamjam perituri, nisi te cooperante Divinum adsit adjutorium.' Cui rex, 'Num superest quisquam? aut ubinam [3]loci?' Cui sacerdos: 'Etiam, domine, coram illa turri coartantur jam [4]feriendi.' Quo audito, 'Pereat,' inquit rex, 'modo qui non processerit.' Galeis [5]igitur regis ad ejus imperium ad littus propulsis, ipse primus tibias inermis se misit in mare pube tenus; post regem primi erant et proximi Galfridus de [6]Bosco et Petrus de [7]Pratellis: hos omnes alii sequebantur, pro-

Relief of Joppe.

---

[1] 'esse superstites;' *M.*
[2] 'quoscunque;' *M. et Ar.*
[3] 'locus;' *M.*: 'aut ubi locus;' *Ar.*
[4] 'finiendi;' *Ar.*
[5] 'igitur;' wanting in *D'A.*
[6] 'Basco;' *D'A.*
[7] 'Purcellis;' *M. et Ar.*

Relief of Joppe.

silientes in mare, et versus littus pedites procedebant. Rex autem singularis præstantiæ balista, quam manu gestabat, Turcos in littore passim prosternit; cujus etiam comites electi per littoris ampla Turcos cedentes persequebantur. Neque enim ulterius, viso rege, erat eis spiritus, nec eidem [1][appropiare] audebant. Littore a Turcis evacuato, rex per cocleam quandam, quam forte perspexerat in domibus Templariorum, solus primus intravit, suisque sequentibus jussit suas banerias eminentius explicari. Quibus cognitis, Turcorum multitudo, quæ ad tria millia [2]infra civitatem æstimabatur, plurimum conturbatur. Rex cum suis extracto gladio progrediens, Turcos jam fugientes insequitur; et qui in turri erant resumptis viribus egressi, regiæque militiæ conjuncti, horrendam ingerunt Turcis cædem. Saladinus autem, audito regis adventu, et ejus congressu cum suis qui civitatem occupaverant, avulsis papilionibus velociter fugiendo abscessit. Rex autem Ricardus, post discessum Saladini, in eodem loco papiliones et tentoria fixit; [3]in crastino vero die Dominica duobusque diebus sequentibus sollicite procuravit murorum diruta reparari, sed sine calce et cæmento, ut qualemcumque qui in urbe erant munitionem haberent.

It is recovered, and Saladin flies.

The Saracens attempt to retake it.

Interim quidam de genere Saracenorum, dicti [4]Coridini et Menelones de Halapia, juventus videlicet expedita, mutuum iniere fœdus, arroganter jactantes quod regem Ricardum, in suo tentorio comprehensum, præsentarent infra biduum Saladino. Hora igitur noctis media procedunt armati ad lunæ splendorem, super agen-

[1] Or 'approperare?'—all the MSS. have 'appropriare.'

[2] 'intra;' *D'A.*

[3] 'in crastina vero Dominica;' *M.*

[4] 'Cordini;' *M. et Ar.*: 'Coridui;' *D'A.*

dis ad invicem conferentes; et ecce DEUS misericordiarum, qui in Ipsum sperantes non negligit, in eos spiritum contentionis immisit; et dum inter se certant qui pedites præcedere, qui equites debeant observare, sic procedendi moras innectunt, quod apparuit diei aurora. Egressus itaque de castris forte fuerat Januensis quidam ad loca campestria, qui audito itinerantium strepitu obstupuit; et demisso capite vidit eminus scintillare contra cœlum vertices galearum. Cursu igitur rapido ad castra reversus, non cessabat clamare voce vehementi, ut se armarent celerius universi. Rex, ex clamore audito expergefactus, de stratu suo prosiliens lorica induitur, suosque jubet armari; quorum quamplurimi ex articuli urgentis conturbatione consternati nudis tibiis procedebant ad bellum, nonnulli etiam sine feminalibus raptim armati, tota die sic in prælio permansuri.

Jam propinqui facti sunt Turci. Cum ecce rex equum processurus ascendens, socios equites tantum decem habebat; videlicet, comitem Henricum comitem Leicestriæ, Bartholomæum de Mortuo-Mari, Radulphum de Malo-Leone, Andream de [1]Chevegny, [2]Giraldum de Furmuralle, Rogerum de [3]Lacy, Willelmum de Stagno, Hugonem de Nevilla servientem probissimum, Henricum Teutonicum, Rogerum signiferum. Hi tantum equos habebant. Per ordines igitur disponuntur agmina, et singulis castigandis assignantur præfecti: locis maritimis destinantur milites probiores, quoniam eo versus se [4]præcipitarunt Turci agmine densiori; extra hortos suburbanos assignantur Januenses et Pisani,

The disposition of the crusading force.

[1] 'Chevigni;' *D'A.*

[2] 'Gerardum de Furnival;' *Ar.*: 'Furnival;' *M. et Ar.*

[3] 'Laci;' *D'A.*

[4] 'præcipitabant;' *D'A.*

Battle of Joppe.

cum commixta gente diversa. Irruunt Turci clamore horrendo, ad quorum impetus excipiendos Christiani milites se aptabant, dextrum genu solo figentes, pedumque dextrorum articulos affigebant in terra; pedes vero sinistros sinuato poplite habebant: manus sinistræ tenebant clypeos, dextræ lanceas, quarum capita posteriora in terra figebantur; anteriora vero, cum cuspide ferrata, adversariis irruentibus opposita [1]tenebant. Rex inter quoslibet duos sic aptatos, duos statuit balistarios, quorum unius officium erat tendendi, alterius jugiter pila jaciendi; quod non modicum nocuit hostibus, et plurimum profuit Christianis. Hostilis exercitus per septem erat ordinatus acies et turmas, quarum quælibet quasi millenis constabat equitibus. Harum prima militibus Christianis prædicto modo dispositis [2]appropians, cum jam immineret irruitura, quia Christianos attendit immobiles, subito resiliens divertit ab eis in partem; eodem modo secunda acies, et tertia, reliquæque modo simili, cum jam cominus viderentur præliaturæ, versuta calliditate in partem alteram flexis loris equos celerius [3]regyrabant. Quod cum rex diutius [4]perspexisset, non æstimans eos aliud acturos, cum his qui equos habebant, subditis equo calcaribus, demissis lanceis vehementius agebatur in turbam hostium densiorem; [5]consertoque gravissimo prælio, rex comitem Leicestriæ, equo dejectum, defensurus advenit citius, [6]eique ad scandendum equum obsequium præstitit; videns etiam Radulphum de Malo-Leone captivum trahi ab hostibus, celerius accurrit, et a manibus Turcorum ereptum eum restituit sibi ipsi. Rex

Gallantry of king Richard.

[1] 'tenebantur;' *M. et Ar.*
[2] 'approprians;' all the MSS. as supra, n. 1, p. 142.
[3] 'regnabant;' *M. et Ar.*
[4] 'prospexisset;' *M.*
[5] 'concretoque;' *Ar.*
[6] Hall's emendation. All the MSS. have 'atque.'

itaque ea die adeo jugi vexatus est exercitio, ut cutis dextræ vibrantis gladium rumperetur.

Interea factus est clamor magnus a facie Turcorum, jam villam Joppe certatim occupantium. Quo audito, rex cum multitudine balistariorum, equitibus tantum duobus eum comitantibus, accurrit; et in ipsa [1]platea duos Turcos sibi obvios dejiciens, equos duos lucrifecit: repulsisque Turcis, mandavit murorum interrupta reparari, adhibens custodes qui civitatem custodirent ab incursione Turcorum. Deinde ad littus maris accedens, plurimos qui in galeis fugam tentabant efficacissimis verbis ad prælium revocavit; cum quibus ad locum pugnæ unde digressus fuerat veniens, ferocissimo impetu in Turcorum dimicantium se turbam ingessit, qui regem undique circumvallantes, ita ut nusquam videretur a suis, conabantur opprimere. At ille tanta vivacitate in illa Turcorum multitudine se agebat trans ausus hominum, ut ad nullius pavens occursum, hostes transverberaret undique irruentes. Inter quos admiralium quendam [2]ceteris eminentiorem, et insigni cultiorem apparatu, unico sed admirabili vulnere interfecit; qui cum alios velut desides redarguens, equo sublimi vectus, rapido cursu obvius regi dejiciendo venisset, irruenti multipliciter armato rex gladium tota virtute objiciens, caput cum scapula dextra et brachio amputavit. Quo viso, ceteri Turci viam spatiosam cedentes, a longe sagittas et pila tantum in ipsum emittere satagebant. Regis itaque corpus circumquaque [3]obsitum pilis creberrimis infixis, sicut ericius aculeis; similiter et equus ejus sagittis hærentibus in ejus phaleris horrebat innumeris. Sic miles eximius regressus est a

Prowess of Richard.

[1] 'placia;' *M.*: 'palacia;' *Ar.*
[2] 'ex Turcis;' *M. et Ar.*
[3] 'obsitum sit;' *M. et Ar.*

pugna gravissima, a mane commissa usque ad vesperam. Miranda quidem relatu, et forte fide censebuntur indigna, tam longe [1]impari numero perdurasse certamina ; sed revera DEI miserantis opitulatione non ambigendum hoc esse patratum, cum in illa die funesta nostrorum corruerint unus vel duo tantum, Turcorum vero amplius quam septingenti.

King Richard's illness.

Porro ex illius prælii fatigatione, cadaverumque fœtore, unde locus corruptus est ita ut plurimi morirentur, Ricardus rex incidit in languorem.[2] Invalescente autem ægritudine nimium, rex de recuperanda sanitate [3]desperatus est. Unde tam pro aliis quam pro seipso nimis anxius, maluit minus inconveniens eligere, ut inducias exigeret, quam si infecto negotio recedens terram depopulandam omnino desereret, sicut et omnes alii fecerant, jam catervatim in navibus abeuntes. Obtinuit itaque a Saladino inducias sub hac forma: videlicet, ut Ascalon, quæ superstes Saladino terrori erat, dirueretur, a nullo hominum reparanda ante terminum trium annorum ad Pascha proximum incipientium; post triennium quisquis [4]superiori vigeret potentia, Ascalonem occuparet. Concessit autem Saladinus ut Joppe restauraretur, Christicolis libere et quiete inhabitanda, cum universa regione vicina, [5]locisque, maneriis et montanis. Confirmandam etiam sanxit et inviolandam pacem inter Christicolas et Saracenos, salvumque utrorumque per omnia esse meatum, et ad sanc-

He concludes a truce with Saladin.

---

[1] 'impari;' wanting in *M.* and *Ar.*

[2] 'Quidam morbus pestifer ex aeris corruptione proveniens;' Roger of Wendover, iii. p. 64. 'Typhus erat continuus;' Ric. Divis. p. 69.

[3] 'desperat;' *M.*: 'desperat. Quem cum;' *Ar.*

[4] 'superior;' *M.*

[5] 'locisque maritimis et montanis;' *M. et Ar.*

tum Dominicum sepulcrum, absque cujuscunque pensionis exactione, accessum, et cum libertate transitum deducendarum rerum quarumcunque venalium per omnem terram, et ad libere exercenda commercia. Annuit et huic rex Ricardus, quia nimirum sperare non poterat potiorem, ut æger et quam modico fretus auxilio, et non prorsus aberat ab inimicorum statione duobus milliariis. Scriptis et juramentis confirmatis induciis, rex Cayphan se ut potuit procuravit deduci, [1]ut sanaretur acceptis ibidem salutiferis medicinis; ubi statuit, ut populus qui vellet libere Dominicum visitaret sepulcrum, utque oblationes suas reportaret Joppen, ad auxilium conficiendorum murorum. Populus igitur in tres turmas dividitur; quarum primæ præfuit Andreas de [2]Chevengni, secundæ Robertus Tessun, tertiæ Hubertus Sarisberiensis episcopus; quorum expedita peregrinatione, Saladinus episcopum ad sui colloquium invitavit. Post quod obtulit Saladinus episcopo ut ab eo peteret quod optaret; qui ut apud Dominicum sepulcrum, et in Bethleem atque Nazareth, duo presbyteri Latini, cum totidem diaconis, divina honestius quam antea celebrarent, obtinuit.

Terms of the truce.

Saladin, at the request of the bishop of Salisbury, allows two Latin priests to minister at the Holy Sepulchre.

Interea regis Ricardi navigium instruitur, et omnia necessaria ad reditum præparantur. Tunc pro Willelmo de [3]Pratellis redimendo, decem ex nobilioribus Turcis commutandos liberos dimisit. Die autem S. Dionysii Ricardus rex naves ascendit; et circa festum beati Martini ex diuturna tumultuantis pelagi jactatione, jam pertæsus navigationis, applicuit in terra imperii Constantinopolitani: verum quoniam suspectam habuit im-

King Richard leaves the Holy Land.

[1] 'ut sanaretur: acceptis ibidem salutiferis medicinis, statuit;' *D'A.*

[2] 'Cheveigni;' *M. et Ar.*

[3] 'Purcellis;' *M. et Ar.*

He lands, and is taken prisoner at Vienna. 20th Dec.

peratoris et Græcorum suorum versutiam, nolens ibi videri, cum piratis forte inventis paciscens, dato quantum postulaverant naulo, exegit ab eis ut expeditius ipsum in terram commodiorem transveherent. Relicta [1] igitur classe regia, habitu mutato se regem dissimulans, cum quatuor [2] tantum sociis transvectus est Sclavoniam: inde pertransiens Aquileiam, cum intrasset terram [3] Limpoldi ducis Austriæ, captus est in civitate Wienna decimotertio cal. Januarii; quem dux Limpoldus [4] exosum habens pro morte [5] Marchisi, de qua suspectum regem habebat, carceri mancipavit. Ab hac tamen morte princeps Hassacenorum, a quibus (ut supra patuit) interfectus est Marchisus, regem Ricardum per litteras hujuscemodi excusavit:

Letter of the Old Man of the Mountain, in vindication of king Richard.

'Limpoldo, duci Austriæ, Vetus de Monte salutem. Cum plurimi reges et principes ultra mare, Ricardum regem Angliæ et dominum de morte Marchisi [6] inculpent; juro per DEUM, qui in æternum regnat, et per legem quam tenemus, quod in ejus morte nullam culpam habuit. Est causa siquidem mortis ipsius Marchisi talis. Unus ex fratribus nostris in unam navem de [7] Salteleia ad partes nostras veniebat, et [8] tempestas illum forte apud Tyrum appulit; et Marchisus fecit illum capere et occidere, et magnam

---

[1] 'sibi;' *M. et Ar.*

[2] 'etiam;' *M.*

[3] 'i. e. Luitpoldi;' *D'Acherius.* Leopold.

[4] *Cod. Reg.* has 'exosam.'

[5] Namely, Conrad, marquis of Montferrat and prince of Tyre, whose cause Richard had espoused, the successful competitor for the throne of Jerusalem over Guy of Lusignan; Vinsauf, p. 324: see ante, p. 137. The accusation alluded to in the text was preferred by the emperor, to whom Richard was sold for sixty thousand pounds of silver of Cologne weight; Roger of Wendover, iii. 70. The ruins of the castle of Tyernstein (now Dürrenstein) still exist as one of the most interesting features of the picturesque banks of the Danube, between Lintz and Vienna.

[6] 'inculpant;' *M. et Ar.*

[7] 'Saltelia;' *D'A.*

[8] 'tempus illud;' *M. et Ar.*

pecuniam ejus rapuit. Nos vero Marchiso nuntios nostros misimus, mandantes ut pecuniam fratris nostri nobis redderet, et de morte fratris nostri nobiscum se concordaret: et noluit, necnon et nuntios nostros sprevit, et mortem fratris nostri super Reginaldum dominum Sidonis posuit; et nos tantum fecimus per amicos nostros, quod [1]in veritate scivimus, quod ipse fecit illum occidere et pecuniam rapere. Et iterum alium nuntium, nomine Edrisum, misimus ad eum, quem in mare mergere voluit; sed amici nostri illum a Tyro festinanter fecerunt recedere, qui ad nos cito pervenit, et ista nobis nuntiavit. Nos quoque ex illa hora Marchisum desideravimus occidere; [2]tuncque duos fratres misimus ad Tyrum, qui eum aperte et fere coram omni populo Tyri occiderunt. Hæc utique fuit causa mortis Marchisi, et bene dicimus vobis in veritate, quod dominus Ricardus rex Angliæ in hac Marchisi morte nullam culpam habuit: et qui propter hoc domino regi Angliæ malum fecerint, injuste fecerint et sine causa. Sciatis pro certo quod nullum hominem hujus mundi pro mercede aliqua vel pecunia occidimus, nisi prius nobis malum fecerit; et sciatis quod litteras fecimus istas in domo nostra ad castellum nostrum Messiat in dimidio Septembris, anno ab Alexandro millesimo quingentesimo quinto.'[3]

The Old Man of the Mountain's letter.

Hinc proculdubio regem constat esse innoxium, quia falsæ conceptæ præsumptioni rite præjudicat spontanea rei confessio; sed ubi motibus suis indifferenter agitur præcipitata voluntas,

---

[1] 'veritatem;' *M.*

[2] 'tumque;' *D'A.*

[3] This letter of 'The Old Man of the Mountain,' Diceto, col. 680. 38., though conditionally allowed by Dr. Lingard, ii. p. 340, seems very questionable evidence; besides, the date from Alexander is erroneous by ten years.

ratio non videtur locum habere; nec esset vitium, si non ratione careret.

Post autem aliquod tempus Limpoldus regem Ricardum imperatori Henrico sexto reddidit, quem ille usque Maguntiam transtulit captivatum.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCXCIII.	CŒLESTINI III. 2.	HENRICI VI. 2. 3.	PHILIPPI II. 12.	RICARDI I. 4.

The French king invades Normandy.

Rex [1]Francorum, per litteras Henrici imperatoris de captivitate regis Ricardi certificatus, postposita fide fractoque juramento, quo se præfato regi Ricardo ante recessum suum de Achon adstrinxerat, invasit terras ejusdem in manu hostili; cui Gilbertus de Vascolio, domini sui effectus proditor, castrum munitissimum Gisortii, suæ commissum custodiæ, reddidit. Ipse etiam rex multa castra vicina cepit, atque [2]in brevi cum potente exercitu totum Vulcasinum Normanniæ occupavit. Ulterius vero profectus cepit urbem Ebroicam, et ecclesias Dei contrivit in spiritu vehementi: non pepercit [3]episcopatui, abbatiis, aliisve monasteriis; quinimmo monachos ejiciens, reditus eorum in proprios usus convertit. Cepit et [4]Vallem Rodolii, ac Novum-Burgum, Rothomagumque obsedit; sed cum nihil proficeret, combustis petrariis et mangonellis, iratus discedens obsidionem circa [5]Demolium posuit.

Means taken for the release of Richard.

Interea Cœlestinus papa et multi principes Germaniæ indigne ferentes regem Angliæ ab

---

[1] 'Franciæ;' *D'A.*

[2] 'brevi;' *M.*

[3] That is, says Hall, the episcopal residence.

[4] 'Vallem Redolii;' *M.*: 'Villam Redolii;' *Ar.*

[5] 'Vernalium;' *Ar.*: which seems the true reading; see infra, p. 154, 'Vernolium.'

imperatore, cui per ducem Austriæ redditus erat, detineri captivum, suggesserunt ei ut liberum dimissum sineret ad propria remeare.[1] Neque enim merita ejus sic recompensanda erant, qui pro totius Christianitatis negotio tot periculis expositus fuerat, et laboribus tantis attritus. Imperator vero in sui excusationem dicebat se ab eo exigere pecuniam, [2]quia terram suam Siciliam asseruit eum spoliasse; contra quod rex Ricardus se nihil nisi dotem sororis suæ a rege Tancredo retulit exegisse. Dum hæc aguntur, taxato ab imperatore redemptionis pretio usque ad ducenta millia marcarum, Alienora mater regis procuravit in omni gente sua collectam fieri plurimam; variarumque distractionem rerum [3]rex, ut ad taxatam summam redemptionis census excresceret. Accipiebantur etiam ab ecclesiis calices, vasa quoque aurea et argentea in usus ecclesiasticos consecrata; nec erat hoc secundum Patrum decreta illicitum, cum urgentissimus instaret necessitatis articulus.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCXCIV.	CŒLESTINI III. 3.	HENRICI VI. 3. 4.	PHILIPPI II. 13.	RICARDI I. 5.

RICARDUS rex quarto nonas Februarii pecunia redemptionis soluta liberatus, a Maguntia tetendit in Coloniam, ab archiepiscopo civitatis illius instantissime invitatus; a quo in ecclesia cathedrali receptus missam audivit, ipso archiepiscopo cantoris officium supplente, et officium illud, 'Nunc scio [4]vere,' celebriter inchoante. Deinde

The king is ransomed. Feb. 2nd.

[1] See Peter of Blois, about the queen-mother Eleanor's interesting herself for his release; Ep. 144, 145, 146. Also his Ep. 130, to archbishop Conrad of Mayence, whither Richard was sent by the emperor.

[2] 'qua;' *Cod. Reg.*

[3] 'rex' is wanting in *D'A.*

[4] *Cod. Reg.* has 'certe,' which

Lands at Sandwich. March 13.

accelerans in Angliam, tertio idus Martii apud Sandwycum applicuit, statimque [1]Londonias accessit; et inde Wintoniam, ubi præsente Willelmo Scotorum rege regiam portavit coronam.[2] [3]Portus denique marinos statuit observari, ne qua [4]navis videlicet externorum vel indigenarum annonas frugum vel cujuscunque generis victualium aliena deportaret in regna, intendens ut propriorum quæ gigneret ubertate bonorum Anglia non careret. [5]Coros frugum vel modios rerum venalium, sive quascunque mensuras quæ tunc temporis [6]diversissimæ plurimis habebantur in locis, per totum regnum fieri statuit uniformes; quas ne quis forte minueret, vel quocunque modo vitiaret, summitates vasorum hujusmodi jussit circulis ferreis coronari; similiter et de [7]batis vel amphoris seu metretis, quas vulgo galones dicimus, statuit mensuras legitimas; et apud singulos provinciarum præfectos vel urbium præpositos [8]conservari jussit hujusmodi regales mensuras [9]ad probandas veras, et falsas cum necesse fuerit convincendas. Telas etiam pannorum in latitudine per totum duarum ulnarum infra oras, atque ubique fideliter æque contextas,

He revises the weights and measures;

---

is bad. 'Nunc scio vere' is the introit to the feast of St. Peter ad Vincula, August 1st, and to most of the other feasts in his honour; and was sung as a votive mass in thanksgiving for Richard's liberation. In the church of St. Peter, according to Diceto, X. Script. 672. 53.

[1] 'Londoniis;' *M. et Ar.*

[2] Namely, on his second coronation. From this it seems probable that Richard actually had resigned his crown into the hands of the emperor, which Dr. Lingard appears to doubt. See Hoveden, p. 412. See also Peter of Blois' letter to pope Celestine, Ep. 64, ed. 1519, fol. 29.

[3] 'Portusque marinos;' *M.*

[4] 'navis;' wanting in *D'A.*

[5] 'Choros;' *Cod. Reg.*

[6] 'diversimode;' *M.*

[7] 'batis;' wanting in *D'A.*

[8] 'conservari, ut sint hujusmodi regulæ mensuras;' *Ar.*

[9] 'ad probandum, et falsas;' *Ar.* Hall here remarks, that the text of D'Acherius in all this paragraph regarding weights and measures is exceedingly faulty.

sine quocunque [1]fuco vel superinductione fallaci, fieri statuit; alterius schematis inventas, non obstante cujuscunque auctoritate indigenæ sive alienigenæ, a regiis ministris comburi. Fecit etiam fieri ulnas ferreas, quas diminuere de facili nemo possit. Unam insuper monetam per totam terram, ad magnam populi utilitatem, qui ex ejus diversitate gravabatur, statuit admittendam. Sophisticationes pannos vendentium, qui ex repercussione meliorum colorum, vel ex adumbratione locorum, colores adulterinos gratiores reddebant, penitus abolevit.

and causes one coinage to be used throughout the realm.

Ad hæc etiam Judæis procuratores præposuit, qui inter Christianos et Judæos, vel etiam inter ipsos Judæos, si quid querelæ emergeret, diffinirent. Ad cohibenda etiam dolosa Judæorum machinamenta, statuit inter Catholicum et Judæum nihil clam contrahendum, sed sub quorundam testimonio ad hoc deputandorum publice contractus fieri; super quibus trina [2]conficerentur scripta, quorum unum apud fiscarios, aliud sub custodia viri fide digni, tertium vero penes Judæum creditorem maneret; in quo siquid doli ut prius machinarentur, ex duplici convincerentur producta scriptura.[3] Christianum feneratorem fieri prohibuit, aut quacunque conventionis occasione aliud recipere ultra id quod mutuo concessisset. Quod si quis reditus vel terras in pignus acceperit, unde annuum proveniret emolumentum, recepta tantum sorte obligata possessio rediret ad dominum, non obstante pactione cujuscunque termini nondum transacti. Hæc et

Laws relating to the Jews, and to usury.

---

[1] 'ficto;' *M.*

[2] 'consisterentur;' *Ar.*

[3] D'Acherius denies that this law was due to Richard, asserting that he had adopted it from the constitutions of the kings of France, and referring to V. Cl. Eusebius de Laurière, in his book 'Ordinationum Regiarum.'

alia populo terræ [1]pernecessaria, zelo justitiæ a rege constituta, toto ejusdem tempore servabantur illæsa. Justitiariis autem suis præcepit, ne cuiquam conquerenti justitiam denegarent. Advertens [2]etiam nonnullas ecclesiarum campestrium argenteis carere calicibus, cum didicisset eos suæ redemptionis occasione sublatos, sibi tanquam reo imputans ad culpam, divina minus digne in hac parte celebrari, jussit fieri per loca diversa calices quamplurimos, [3]eosque ecclesiis indigentibus distribui sine mora. Cum apud Westmonasterium in aula sua, quæ dicitur Parva, die quodam pranderet, certum accepit rumorem, quod Philippus Francorum rex, ingressus Normanniam, Vernolium obsideret; quo audito jurasse fertur, se nunquam aversurum faciem, quousque regi Francorum cum eo pugnaturus occurreret: unde effracto muro e directo, per aperturam factam, cujus hodie vestigium ostenditur, egressus, acceleravit ad mare, quartoque idus Maii in Normanniam transfretavit; ubi obviam habens Joannem fratrem suum, eidem misericordiam petenti super [4]commissa, culpam incunctanter indulgendo, hoc dicitur respondisse, 'Utinam apud me delictum tuum in oblivionem transeat, ita quod apud te permaneat in memoria quod fecisti.'[5] Normanni, adventu regis Ricardi confortati, civitatem recuperaverunt Ebroicam. Rex autem Francorum, omissa obsidione Vernolii, ne revertendo Parisios nihil fecisse videretur, munitiunculam quandam cepit, ad cujus custodiam deputati fuerant homines tantum octo.

He replaces in the churches the silver chalices which had been melted for his ransom.

Anecdote of Richard.

He goes to Normandy. May 12.

---

[1] 'pro necessario zelo;' *D'A.*
[2] 'id;' *M. et Ar.*
[3] 'eisque;' *M. et Ar.*
[4] 'commissis;' *M.*
[5] But he refused to restore, at that time, his lands or castles. See Roger of Wendover, with Var. Lect. of Matthew of Paris, v. 125, to p. 82. 16. vol. iii. For Richard's liberality to him at the beginning of his reign see Richard of Devizes, p. 7, § 8.

Ricardus autem rex, ablata recuperare satagens, castrum cepit quod [1] Locas vocant, civitatemque Turonis, inde expellens canonicos, regi Francorum faventes; cepit et Taleburgum, totamque terram comitis Engolismensis. Regem vero Francorum Philippum, [2] Vindocino cum exercitu appropinquantem, exterruit et fugavit.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCXCV.	CŒLESTINI III. 4.	HENRICI VI. 4. 5.	PHILIPPI II. 14.	RICARDI I. 6.

Mixed events.

HUBERTUS, archiepiscopus Cantuariensis, legationis suæ potestatem procuravit super clerum Eboracensis provinciæ dilatari. Ricardus rex, circa recuperationem perditorum insistens, castrum [3] Virsionis cepit in pago Bituricensi, et usque ad solum evertit. Philippus autem Francorum rex Albam-Marlam cepit et destruxit, castrumque quod [4] Novencuria appellatur. Hoc anno rex Ricardus fratri suo restituit comitatus Moritoniæ in Normannia et Gloverniæ in Anglia, cum honore de [5] Heia, dans ei annuatim pro terris suis residuis octo millia librarum Andegavensis monetæ. Soror Philippi regis Francorum, quam repudiaverat rex Ricardus, comiti [6] Pontivi desponsatur. Hoc anno imperator Henricus totum regnum Apuliæ subjugavit, plurimosque sibi rebelles diversis pœnis affecit. Tancredum vero, filium Tancredi regis Siculorum, cum matre sua Margareta, ac regem Epirotarum secum duxit in Alemanniam captivos. Divortium inter Philippum regem Francorum et soro-

[1] Now Loches.

[2] 'Vindecino;' *Cod. Reg.*

[3] Hall's emendation: 'Jussonis;' *M.*: 'Vissionis;' *Cod. Reg.*: 'Jussionis;' *Ar.*

[4] 'Novencia;' *M. et Ar.*

[5] 'Eya;' *M. et Ar.*

[6] 'Pontinii;' *M. et Ar.*

rem regis Danorum non rite factum, per Cœlestinum papam in irritum revocatur. Dux Austriæ Limpoldus, cum Natalitium apud [1]Gratiam ageret, in die S. Stephani equo lapsus, subita pedis attritione sauciatur tam periculose, quod necessitate urgente, ut mortem imminentem evaderet, abscindi eum fecit de consilio medicorum; divinam in se ultionem expertus, pro regis Ricardi [2]captione injusta.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCXCVI.	CŒLESTINI III. 5.	HENRICI VI. 5. 6.	PHILIPPI II. 15.	RICARDI I. 7.

Mixed events.

JOANNA, soror regis Ricardi, regina Siciliæ, comiti S. Ægidii desponsatur. Seditio contra regem Ricardum in civitate Londoniensi suscitata est per quendam [3]Walterum filium Osberti; qui cito post captus dignas luit sceleris sui pœnas. Inundatio aquarum tanta facta est Parisiis, ut intumescens Sequana fluctibus procellosis omnia circa se involveret; ita ut Philippus Francorum rex relicto ob hoc palatio usque S. Genovefam, et episcopus relicta ecclesia usque ad S. Victorem pernoctaturi accesserint. Philippus Francorum rex Ricardum Anglorum regem interpellavit, ut electis hinc inde quinque militibus disrationaretur jus utriusque regis per eos, ut utrique populo [4]guerris vexato de cetero parceretur. Annuit rex Ricardus [5]petitioni ea conditione, ut ex utraque parte vicem quinti militis in propria persona rex suppleret. Joan-

[1] Now Gratz.

[2] 'captivatione;' *M. et Ar.*—For a circumstantial account of the archduke's miserable death see Roger of Wendover, iii. 88.

[3] Roger of Wendover, iii. 93; Brompton, 1175. 64; Diceto, 691. 10; and Hoveden, 444, call him William Fitz-Osbert.

[4] 'per guerras vexato;' *M. et Ar.*

[5] 'petitionem;' *Ar.*

nes, Rothomagensis decanus, episcopus Wigorniensis factus est.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCXCVII.	CŒLESTINI III. 6.	HENRICI VI. 6. 7.	PHILIPPI II. 16.	RICARDI I. 8.

Proceedings of Richard in Normandy.

RICARDUS Anglorum rex, cum conventio de pugna quinque militum non procederet, castellum S. [1] Walerici succendit, adjacentemque vastans provinciam, quinque naves victualibus onustas cepit; et per Mercaderum, [2] Rutariorum principem, Philippum Belvacensem episcopum, virum in armis strenuum, regisque Francorum consanguineum, una cum Willelmo de Meloto seniore; quos missos in Angliam longo tempore carceri mancipavit. Capti sunt et alii quamplures, pago Belvacensi undique devastato. Attendens autem Ricardus rex villam Andeliaci, ac quasdam villas alias adjacentes, ad jus ecclesiæ Rothomagensis pertinentes, hostium irruptionibus nimium opportunas; commutationem fecit cum archiepiscopo et dicta ecclesia, dans pro dictis villis molendina sua apud Rothomagum, ita quod archiepiscopus solvat eleemosynas de eis ab antiquo statutas; villamque de Depe, et villam de Busseles, ita quod solvat in eleemosynam assignatam trecentas septuaginta duas libras Andegavensis monetæ. Dedit eis etiam manerium de Lovers, et forestum de Alermund, cum feris et omnibus pertinentiis aliis. Walterus [3] Map, de quo multa referuntur jocunda, ex præcentore Lincolniensi archidiaconus Oxoniensis efficitur.

---

[1] 'Valerici;' *M.*
[2] 'Ruthariorum;' all the MSS.
[3] 'Mayp;' *M. et Ar.*: or Mapes. See his works, or those attributed to him, in a recent publication of the Camden Society.

Moritur Willelmus, Eliensis episcopus, in itinere versus Romam.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCXCVIII.	CŒLESTINI III. 7.	HENRICI VI. 7. 8.	PHILIPPI II. 17.	RICARDI I. 9.

Death of the emperor.

Otho IV. succeeds.

DEFUNCTO Panormi in Sicilia imperatore Henrico VI., Otho filius Henrici ducis Saxoniæ, nepos Ricardi ex sorore Matilde, procurante avunculo abundanter expensas, a quibusdam Teutoniæ principibus in regem Romanorum eligitur; aliis eligentibus Philippum ducem Sueviæ, fratrem Henrici quondam imperatoris. Hunc sibi confœderavit Philippus [1] Francorum rex, sperans per eum comitem Flandriæ facilius subjicere, et Anglorum regem Ricardum fortius impugnare. Comes Flandrensis Sanctum Audemarum obsedit, et infra paucos dies ad deditionem coegit. Ricardus autem rex Anglorum cum Vulcasinum juxta Gisortium vastaret, [2] Torcillas villasque alias incenderet, superveniens rex Francorum Philippus prælio [3] decertavit cum eo; sed inferior factus aufugit: qui nisi in castrum Gisortii a custodibus [4] attractatus fuisset, (fracto namque sub eo ponte dum fugeret, pene submersus fuerat,) a rege Ricardo vehementius insequente comprehensus fuisset. De cujus militibus nominatissimis capti sunt circiter octoginta; inter quos præcipui erant Alanus de Rusciaco, Matthæus de Marliaco, Gilbertus de Melloto junior, Philippus de [5] Nantolio.

The French king is defeated by Richard.

Death of Celestine III.

Obiit hoc anno Cœlestinus papa, cum sedisset annis sex, mensibus octo, diebus undecim. Hic

---

[1] 'Francorum;' wanting in *M.* and *Ar.*

[2] 'Gorcellas;' *D'A.*: 'Cortellas;' *M. et Ar.*

[3] 'decretavit;' *M. et Ar.*

[4] 'attractus;' *D'A.*

[5] 'Naucolio;' *M. et Ar.* Compare Diceto, 704.

apud S. Petrum fecit palatium. Successit Cœlestino Innocentius tertius, natione Campanus, consecratus in festo Cathedræ S. Petri; ad quem rex Ricardus, missis nuntiis, conquestus est de rege Francorum super fide fracta, et juramento nullatenus observato. Super quo cum vellet eum dominus papa convenire per legatum, volentem respondere excusabant prælati Franciæ apud dominum papam, rogantes ut [1]jurisdictionem non læderet regis Francorum; quos super petitione irrationabili redarguit vehementer papa, sicut patet Extra. de Judiciis, capitulo Novit ille. Petrus Capuanus, diaconus cardinalis, legatus in Franciam missus est, ad pacem inter duos reges et concordiam reformandam: sed nihil proficiens, inducias tantum quinquennales, vix assentiente rege Ricardo, qui nondum totaliter recuperaverat a Philippo rege injuriose usurpata tempore suæ detentionis in Alamannia, fide utriusque regis interposita impetravit.

Innocent III. succeeds him.

Hubertus Cantuariensis archiepiscopus, auctoritate fultus apostolica, clericos, quos Hugo Cestrensis episcopus, ejectis monachis, posuit apud Coventreiam, amovit, monachosque reduxit. Eustachius, Saresberiensis decanus, fit episcopus Eliensis. Galfridus quidam, in Cestrensem electus, in episcopum consecratur. [2]Sexto idus Julii Othoni nepoti regis Angliæ redditum est Aquisgranum, quod nuper obsederat; in cujus crastino uxorem duxit septennem, ducis Brabantiæ filiam et heredem: quarto vero idus ejusdem mensis, ab Adulfo Coloniensi archiepiscopo ex mandato Innocentii tertii coronatus, sedem Augustorum ascendit.

Ecclesiastical affairs.

---

[1] 'jus;' *Ar.*

[2] 'Septimo;' *D'A.*: but *M.* and *Ar.* read, 'in episcopum consecratur sexto idus Julii. Othoni,' etc.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCXCIX.	INNOCENTII III. 1.	OTHONIS IV. 1.	PHILIPPI II. 18.	RICARDI I. 10.

New church at Lambeth ordered to be demolished.

RICARDUS rex apud Andeliacum castrum construxit insigne. [1]Hubertus archiepiscopus ecclesiam, in honore beati Thomæ fundatam apud [2]Lambethe, quam prædecessor ejus Baldewinus inchoaverat, de mandato domini papæ Innocentii tertii demolitus est. Willelmus, genere Normannus, fit Londoniensis episcopus. Ricardus rex cum militem quendam super inventione thesauri convenire voluisset, quem solent sibi principes vindicare, tanquam in hoc eis singulariter natura deserviat, veritus ille severitatem regiam ad [3]vicecomitem Lemovicensem aufugit; qui rogatus a rege ut militem redderet, cum parere neglexisset, rex terras ejus ingressus castrum quoddam, quod [4]Caluca dicitur, juxta Lemovicas obsedit, et fortiter impugnavit. Septimo vero cal. Aprilis, dum castrum considerando circuiret inermis, subito balistæ jaculo in humero sinistro letali confoditur vulnere. Incipiens autem periclitari, tres ordinis Cisterciensis [5]accersisse fertur abbates, quibus omnia peccata sua confessus est cum singultu et fletu. Quos cum ad injungendam sibi vel innotescendam pœnitentiam salutarem cerneret stupefactos, dixit, 'Ut placetur justus Judex DEUS, pœnam purgatoriam

King Richard is mortally wounded at Chaluz. April 26.

---

[1] 'Humbertus;' *D'A.*

[2] 'Lambethe;' *Cod. Reg.*: 'Lamheye;' *M. et Ar.* Compare Diceto, col. 705, with ante ad ann. 1188. The apparent cause for its demolition seems to have arisen from fear lest the seat of the archbishop should be transferred from Canterbury to Lambeth; Roger of Wendover, iii. 128, 129.

[3] Namely, Vidomar, viscount of Limoges.

[4] 'Chalouns;' Fr. Tr. Chaluz. Diceto, col. 705, and Roger of Wendover, iii. 135, say the wound was inflicted by an arrow shot by Peter Basil.

[5] All the MSS. have 'accessisse.'

usque ad diem judicii libens pro meis admittam delictis.' Prolem vero non habens, Joannem fratrem suum regni, ac terrarum suarum omnium, testamento suo designavit heredem. Thesauri vero sui [1]tres partes Othoni, nepoti suo, in regem Romanorum jam coronato, contulit; reliquam servientibus suis pauperibusque divisit. Tandem dierum undecim languore vexatus, die duodecimo, octavo videlicet idus Aprilis, ætatis suæ anno quadragesimo secundo, diem clausit extremum. Hic Ricardus propter magnanimitatem cordis, quia ardua quæque aggredi non refugit, Cor leonis appellatus est ab Anglicis et Normannis. Hujus mortem magister [2]Galfridus de Vinosalvo, in libro quem de Eloquentia composuit, versibus his deplorat:

His death. April 6.

Geoffrey de Vinsauf's Lament for Richard.

'Neustria sub clypeo regis defensa Ricardi,
Indefensa modo, gestu testare dolorem.
Exsudent oculi lacrymas, exterminet ora
Pallor, connodet digitos tortura, cruentet
Interiora dolor, et verberet æthera clamor.
Tota peris ex morte sua: mors non fuit ejus,

---

[1] 'in tres partes;' *M. et Ar.*

[2] Geoffrey de Vinsauf flourished in this and the following reign: see infra, ad ann. 1204. The lines in the text are from his poem 'De Nova Poetria,' otherwise 'De arte dicendi.' The Itinerarium of Richard, in the Hist. Angl. Script. ii. p. 242, is ascribed to him. Alluding to the line beginning 'O Veneris lacrymosa dies,' v. 8, Chaucer thus addresses Vinsauf:

'O Gaufride, dere maister soverain,
That, whan thy worthy Richard was slain
With shot, complainedest his deth so sore,
Why ne had I now thy science, and thy lore,
The Friday for to chiden as did ye?
(For on a Friday sothely slain was he.)
Then wold I shew you how that I could plaine.'
The Nonnes Preistes Tale, v. 15353.
Tyrwhitt's ed. iii. p. 212.

Geoffrey de Vinsauf's Lament.

Sed tua; non una, sed publica mortis imago.
O Veneris lacrymosa dies, O [1]sidus amarum!
Illa dies tua nox fuit, et Venus illa venenum.
Illa dedit vulnus, sed pessimus ille dierum,
Primus ab undecimo, qui vitæ vitricus, ipsam
Clausit; uterque dies homicida tyrannide mira.
Trajecit clausus exclusum, tectus apertum,
Providus incautum miles, munitus inermem
Et proprium regem. [2]Quid miles, perfide miles?
Perfidiæ miles, pudor orbis, unica sordes
Militiæ miles, manuum factura suarum,
[3]Ausus es hoc in eum scelus? hoc scelus istud es ausus?
O dolor! O plusquam dolor! O mors! O truculenta
Mors! esses utinam mors mortua. Quid meministi,
Ausa nefas tantum? placuit tibi tollere solem,
Et tenebris damnare solum? Scis quem rapuisti?
Ipse fuit jubar in oculis, et dulcor in [4]aure,
Et stupor in mente. Mors impia, quem rapuisti?
Ipse fuit dominus armorum, gloria regum,
Deliciæ mundi, nihil addere noverat ultra.
Ipse fuit quicquid patuit natura: sed illud
Causa fuit quare rapuisti: res pretiosas
Eligis, et viles quasi dedignata relinquis.
Et de te Natura queror, quia nonne fuisti
Dum mundus puer esset adhuc, dum nata jaceres
In cunis in eo studiosa, nec ante senectam
Desiit hoc studium. Cur sudor tantus in orbem
Attulit hoc mirum, si tam brevis abstulit hora?
Sudorem tantum placuit tibi [5]tradere mundo,
Et revocare manum: dare sic, et tollere donum.
Cur irritasti mundum? aut redde sepultum,
Aut forma similem; sed non tibi suppetit unde.

---

[1] 'idus;' *M. et Ar.*: but in the latter MS. corrected 'sidus,' in a later hand.

[2] 'Qui;' *Cod. Reg.*

[3] 'Ausus est hoc in eum? miles, hoc scelus istud es ausus?' *D'A.* 'Ausus est hoc in eum? scelus hoc scelus es ausus?' *Ar.*

[4] 'ore;' *D'A.*

[5] 'tendere;' *M. et Ar.*

Quicquid erat tecum vel mirum vel pretiosum,
Huic erat impensum: thesauri deliciarum
Hic sunt exhausti; ditissima facta fuisti
Ex hac factura; fieri [1] pauperrima sentis
Ex hac jactura. Si felix ante fuisti;
Tanto plus misera, quanto felicior ante.
Si fas est, accuso DEUM: DEUS optima rerum,
Cur hic degeneras, cur obruis orbis amicum?
Si recolis, pro rege facit [2] Japhe tua, quam quot
Millibus oppositis solus defendit; et Achon,
Quam virtute sua tibi reddidit; et crucis hostes,
Quos vivus [3] [semper] sic terruit, ut timeatur.
Mortuus ipse fuit, sub quo tua tuta fuerunt.
Si DEUS es, sicut esse decet, fidelis et expers
Nequitiæ, justus, rectus, cur minuisti
Ergo dies ejus? potuisses parcere mundo.
Mundus egebat eo, sed eum magis eligis esse
Tecum quam secum; mavis succurrere cœlo
Quam mundo; Domine, si fas est dicere, dicam.
Pace tua poteras fecisse decentius istud,
Et properasse minus; saltem dum frena dedisset
Hostibus: et tanquam facti mora nulla fuisset,
Res erat in foribus; tunc posset honestius ire,
Et remeare tibi; sed hac re scire dedisti,
Quam brevis est risus, quam longaque lacryma mundi.'

Geoffrey de Vinsauf's Lament.

Sepultus est autem præfatus Ricardus rex apud [4] Fontem-Ebraudi, in monasterio monialium, ad pedes patris sui Henrici II., cum regnasset annis novem, mensibus totidem, sexque diebus.[5]

Richard is buried at Font-Evraud.

Expliciunt gesta Ricardi regis Anglorum.

---

[1] 'miserrima;' *M. et Ar.*

[2] *i. e.* Joppe.

[3] 'semper;' wanting in all the MSS.

[4] 'Fount-Everad;' Fr. Tr.

[5] 'Par l'estoire si avaunt escrite . . . piert que Jakes, le Patriarche de Jerusalem, malement escrit en son livre qu'il escrit de la Terre Seinte, et blama le rei Richard de ce qu'il se hasta tant de retourner en Engleterre;' Fr. Tr.

INCIPIUNT GESTA

JOANNIS

REGIS ANGLORUM.

Accession of John.

JOANNES filius [1]junior Henrici secundi, regis Anglorum, ex Alienora Aquitaniæ ducissa, non modo jure propinquitatis, sed [2]testamento fratris sui Ricardi designatus successor post mortem ejusdem, anno Domini MCXCIX., regnum obtinuit Anglicanum. Hic a patre 'Joannes sine terra' cognominatus est, quia fratribus ejus ad amplissimos honores sublimatis, puta Henrico in regem Angliæ coronato, Ricardo vero ducatu Aquitanico et Galfrido ducatu Britannico insignitis, ipse nihil habebat; quanquam postea ditatus fuerit comitatibus Moritoniæ in Normannia et Gloverniæ in Anglia, collatis insuper eidem a patre terris omnibus in Hibernia conquisitis. Triginta duorum annorum erat, cum in octavis Paschæ apud Rothomagum ducatus Normannici gladio cingeretur. Statim vero in Angliam transfretans, die Dominica infra octavas Ascensionis, [3]Londoniæ ab archiepiscopo Huberto inungitur, et coronatur in regem Angliæ; assistente prælatorum, comitum, et baronum, aliorumque nobilium multitudine infinita.

His coronation.

The French king invades Normandy,

Porro Philippus Francorum rex, Ricardo rege

---

[1] 'minor;' *Ar.*
[2] 'in testamento;' *M. et Ar.*
[3] 'Londoniæ apud Westmonasterium;' *M. et Ar.*

Anglorum defuncto, omnia quæ libuit sibi licere reputans, non deferens induciis quas juramento firmaverat, Normanniam ingressus cepit urbem Ebroicam, terrasque regis Angliæ usque Cenomannis undique devastavit. Arthurus autem, nepos Joannis regis ex fratre Galfrido, Britanniæ dux, aspirans ad regnum Angliæ patruo cœpit esse infestus; regique Francorum occurrens Cenomannis, occupato in manu valida Andegavensium comitatu, pro eodem homagium fecit ei. Alienora quoque regina pro ducatu Aquitaniæ, quem jure possedit hereditario, eidem regi fecit homagium, cum Turonis advenisset. Joannes, coronationis suæ solemnitate peracta, classe in portu de [1]Schoreham coadunata, cum exercitu magno decimo tertio cal. Julii in Normanniam transfretavit. Sed eodem anno urgentibus causis, dispositis rebus in Normannia pro articulo temporis, [2]reversus in Angliam Willelmo regi Scotorum occurrit apud Lincolniam: quem per archiepiscopum Cantuariensem Hubertum ac nobilem virum Rogerum de [3]Bygot, datis de salvo conductu litteris, ad speciale colloquium fecerat accersiri; ubi post multos ad invicem tractatus habitos, decimo cal. Septembris, rex Scotorum Willelmus in conspectu totius populi [4]regi Joanni [5]fecit homagium, et super crucem Cantuariensis archiepiscopi fidelitatem juravit eidem. Hoc anno generale interdictum per totum regnum Franciæ, propter injustum [6]Ingelburgis reginæ repudium, observatur. Philippus vero rex in clerum desæviens episcopos omnes, qui interdicto consenserant, et prælatos alios, de

whither John proceeds. June 19.

Interdict laid on France.

[1] 'Schorham;' *D'A.*, *M. et Ar.*
[2] 'reversus est;' *M. et Ar.*
[3] 'Bigod;' *D'A.*: 'Bygod;' *M. et Ar.*
[4] 'regi Joanni' are from *M.*
[5] 'de jure suo in Anglia,' Wendover says expressly; iii. p. 137.
[6] All the MSS. have 'Ineburgis.'

suis sedibus exturbavit. Ingelburgem etiam reginam, uxorem suam [1]legitimam, in castro de Stampes reclusit. Eodem etiam anno, ab omnibus hominibus regni sui tertiam partem bonorum accepit, et a burgensibus exactiones et tallias insuetas extorsit.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCC.	INNOCENTII III. 2.	OTHONIS IV. 2.	PHILIPPI II. 19.	JOANNIS 1.

John loses his French possessions.

JOANNES rex iterum in Normanniam transfretat, inter quem et regem Francorum in Ascensione DOMINI, inter Vernonem et insulam Andeliaci, in subscripta forma pax et concordia reformantur: restitutis nempe regi Angliæ civitate Ebroica cum toto comitatu, castellis, pagis et prædiis, quæ rex Francorum occupaverat violenter; præstitoque a rege Angliæ homagio regi Francorum, et eidem fidelitate jurata, Lodovicus regis Francorum primogenitus nobilem puellam, Blancam nomine, [2]Hildefonsi regis Castellæ filiam, regis Angliæ ex sorore Alienora neptem, accepit uxorem. Cui rex Joannes concessit omnes munitiones et possessiones, a rege Francorum sibi noviter restitutas: annuens etiam eidem omnes terras suas, quas in regno Franciæ tenebat, post decessum suum, si absque herede de corpore suo contingeret eum mori. Firmata inter reges pace atque concordia, [3]Arthurus comes Britanniæ patruo suo Joanni fecit homagium pro comitatu Britanniæ, qui spectat ad feodum ducatus Normanniæ, et aliis terris suis, quas vel in Anglia vel in Aquitaniæ ducatu habebat.

He marries Isabella of Angoulême.

Eodem anno Joannes rex uxorem accepit Isa-

[1] 'legitimam' is wanting in *D'A.*
[2] Alfonso III. of Castile.
[3] 'Arturus;' *Cod. Reg.* throughout.

bellam, comitis Engolismensis filiam et heredem; quæ octavo idus Octobris coronata est Londoniæ in reginam. Hanc ferunt quidam vicecomiti Toracensi Hugoni Brun prius nupsisse, ipsumque propter uxorem violenter ablatam a fidelitate regis Angliæ discessisse.[1]

Death of St. Hugh of Lincoln.

[2]Decimo octavo cal. Octobris ejusdem anni beatus Hugo Lincolniensis episcopus de præsenti vita temporali transiit in æternam, qui de imperiali Burgundia oriundus, a juventute sua inter viros religiosos educatus, primo factus est canonicus regularis, deinde ampliori in DEUM proficiens desiderio, quo magis carnem suam a mundanis abstraheret ablectamentis, Cartusium se transtulit; ubi inter monachos devotione claruit singulari. Cujus religiosæ sanctitatis fama ad aures Henrici regis secundi allapsa, ipsum in amorem ejus vehementer accendit: qui vix multis precibus, ut in domo [3]quadam ejusdem ordinis in Anglia, quam idem rex in diœcesi Bathoniensi multis ditatam prædiis et privilegiis fundaverat, curatoris admitteret officium, potuit obtinere. Quem dum sæpius visitaret, verbis et virtutibus ejus delectatus, vacante sede Lincolniensi, suasit ecclesiæ canonicis, ut priorem domus suæ Hugonem in episcopum eligerent, et præficerent in pastorem. Sed electioni favore regio celebratæ vir DEI non consentiens, [4]decanum ceterosque ecclesiæ majores, qui pro ipso venerant, vacuos dimisisset, si non eum unanimi liberaque volun-

[1] 'Quæ copula postmodum regi et regno Angliæ magno detrimento fuit;' Rog. Wend. iii. 148; viz. by reason of the double crime in the contracting parties, both having been previously married and divorced.

[2] 'xv. cal. Dec.' (Nov. 17), Rog. Wend. iii. 161; which is the correct date. St. Hugh was born in 1140. John visited him in his last illness, and with William of Scotland aided in carrying his bier to Lincoln cathedral, which St. Hugh had finished.

[3] Namely, that of Witham, in Somersetshire; Dugdale, i. 959.

[4] 'decanos;' *M. et Ar.*

tate iterum elegissent. Egressus autem monasterium, ut jam admissam exsequeretur pastoralis officii curam, prima nocte inter soporem et vigiliam constitutus, vocem ad eum cœlitus missam audivit: 'Egressus es in salutem populi tui, in salutem cum CHRISTO tuo.' Fragilitatis autem suæ non immemor, solebat leprosos ad osculum pacis admittere; super quo objicienti [1]sibi cancellario suo quod Martinus osculando leprosos sanabat, urbana humilitate respondit, 'Osculum Martini sanavit carnem leprosi, sed osculum leprosi sanat animam meam.' Itaque multis clarescens virtutibus quatuordecim fere annis tenuit præsulatum; qui quanti meriti fuerit apud DOMINUM, ex ejus tumba desudans oleum crebraque sanitatum miracula protestantur.

[2]Cursath, imperator Græcorum, a fratre suo Alexio captus et excæcatus, in carcere detinetur annis tribus; quibus Alexius, invasor ejus, imperium occupavit. Alexius autem filius Cursath, patrui crudelitatem veritus, ad Philippum Sueviæ ducem, qui ejus duxerat sororem, transfugit.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCI.	INNOCENTII III. 3.	OTHONIS IV. 3.	PHILIPPI II. 20.	JOANNIS 2.

Dissension between John and Philip.

JOANNES rex Angliæ Parisiis veniens, a rege Francorum honorifice recipitur, multis eidem et variis collatis muneribus pretiosis: tenuis tamen et tenera erat inter eos amicitia, quia rege Anglorum uxorato, evacuata videbatur illa sponsio,

[1] Roger of Wendover, iii. 157, gives to William's objection a more charitable construction, which throws light on the continual cheerfulness of the holy St. Hugh. 'Unde bonæ memoriæ Wilhelmus, ejusdem ecclesiæ cancellarius, volens experiri utrum propter hoc elatio tangeret animum viri, dixit ad eum,' etc. The Martin here alluded to is St. Martin of Tours. Nov. 11.

[2] i. e. Isaac.

quam de terris suis in regno Franciæ fecerat Lodovico. Unde non multo post habito inter reges colloquio inter Vernonem et insulam Andeliaci, rex Francorum occasiones quærens fidei non servandæ, et initi fœderis infringendi, regem Angliæ submonuisse fertur, ut Parisiis in quindena Paschæ compareret, super his quæ adversus eum proponeret, pro ducatu Britanniæ et comitatu Andegaviæ, responsurus. Æstate vero sequenti Philippus Francorum rex, exercitu collecto, Normanniam ingrediens munitiunculam evertit, quæ [1] Boteavant dicitur. Cepit Arguellum, Mortuum-Mare, [2]Gornacum, totamque sibi terram Hugonis de Gornaco subegit. Et ut majores regi Angliæ inimicitias concitaret, Arthuro nepoti ejus, militaribus armis cincto, comitatum Britanniæ tradidit, præcipiens ut Pictavensium et Andegavensium sibi comitatus adquireret, ducentos ei tradens in subsidium milites, insuper et pecuniæ largiens magnam summam. Joannes rex undique lacessitus injuriis, resumpto animo in Arthurum nepotem suum, quem domesticum hostem gravius ferebat, et fautores ejus, quorum præcipui erant [3]Hugo Brunus et Galfridus de Ladunano, convertit exercitum, et suæ saluti consulere compulit fugiendo; quos ipse non segniter insequens, in castro Mirabelli obsedit, et obsessos brevi tempore ad deditionem coegit. Cepit et postea vicecomitem Lemovicensem, aliosque quamplures, qui ab ejus fidelitate desciverant, Arthuroque adhærentes ipsum contra patruum [4]concitaverant; quorum nonnullos trajecit in Angliam per diversa castra

The French king takes arms against John.

---

[1] 'Botevant;' *M. et Ar.*

[2] 'Carnatum;' *M. et Ar.*: and in the following line 'Carnato.'

[3] The affianced or real husband of his queen Isabel; see ante, p. 167.

[4] 'concitarent;' *M. et Ar.*

servandos, quosdamque acceptis obsidibus remisit ad propria. Arthurum vero misit Rothomagum, sub arctiori custodia detinendum. Ob istam victoriam multi putant sibi convenire illud Merlini fatidici, 'Capite leonis coronabitur.' Et iterum illud, 'Linguas taurorum abscindet, et colla rugientium onerabit catenis.'

The interdict is removed from France.

Octavianus Ostiensis et Joannes Veletrensis episcopi venientes in Franciam, Philippo rege ad eorum monitionem Ingelburgam reginam in gratiam recipiente, celebratoque inter ipsum et superinductam divortio, interdictum in Francia, quod triennio duraverat, relaxarunt.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCII.	INNOCENTII III. 4.	OTHONIS IV. 4.	PHILIPPI II. 21.	JOANNIS 3.

John is again crowned.

JOANNES rex apud Cantuariam per manum Huberti archiepiscopi iterum coronatur; qui eodem anno Philippum Belvacensem episcopum, quem Ricardus rex præliantem ceperat, a custodia liberans, ad propria redire permisit. Philippus rex in exheredationem regis Angliæ totis viribus laborans, Aquitaniam ingressus, quasdam cepit munitiones, militum Pictavensium [1]Britonumque favore. Inter hæc papa Innocentius, pro pace inter reges reformanda, abbatem misit de [2]Casamarrii, qui, adjuncto sibi abbate Trium-Fontium, auctoritate apostolica præcepit utrique regi, ut convocatis episcopis et principibus regni, salva utriusque justitia, pacem facerent; et abbatias ceterasque ecclesias, per eorum bella destructas, in statum debitum repararent. Philippus autem rex, apostolico non obstante mandato,

Philip again enters Normandy.

[1] 'Britanniæque;' *Ar.*

[2] 'Casamarii;' *M.*: 'Casa Marii;' *Ar.*

Normanniam ingreditur, et [1]Radipontem obsidens, erectis per circuitum turribus ligneis, expugnavit et cepit; castrum quoque Gailardi, quod in excelsa rupe super Sequanam fortissimum rex Ricardus firmaverat, sex mensium obsidione subegit.

Hoc anno, ut a plerisque traditur, cœpit Tartarorum dominium; qui sub montibus Indiæ in regione Tartara constituti, dominum suum regem Indiæ David nomine, filium Joannis presbyteri, occidentes, ad deprædationem processerunt aliarum terrarum. Origin of the Tartars.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCIII.	INNOCENTII III. 5.	OTHONIS IV. 5.	PHILIPPI II. 22.	JOANNIS 4.

ARTHURUS Rothomagi moritur, de cujus morte regem Joannem quidam ejus æmuli infamarunt. Qui non multo post obsides etiam Pictavensium, infidelitatem eorum expertus, fecit suspendi. Philippus vero rex a cœptis non desistens, castra Normannica Andeliacum, [2]Conchis de Valle Rodolii, Falesiamque, et Domofrontem ac Cadomum expugnavit, terramque totam circumpositam usque ad Montem S. Michaelis in suam ditionem accepit. Normanni enim a fidelitate regis Angliæ [3]deficientes, favoremque regis Francorum quærentes, civitates et castra suæ custodiæ commissa sine ulla resistentia reddiderunt; videlicet, Constantiam, Baiocas, Lixovium, Abrincas cum suburbanis et pagis. [4]Itaque nihil regi Angliæ in Normannia, fraudibus suorum a se alienata, remansit, exceptis civitate Rothomagi et duobus castris Vernolio atque Archis. Murder of prince Arthur. The Normans submit to the French king.

[1] 'Arudi;' *Ar.*: 'Arudipontem;' *M.*
[2] 'Conchus;' *M. et Ar.*
[3] 'desciventes;' *M. et Ar.*
[4] 'Jamque nihil regi;' *Ar.*: 'regis;' *M.*

Joannes rex Anglorum Alienoram, sororem Arthuri, in Angliam transtulit; quæ, in castro Bristolli honorifice exhibita, ibidem consenuit. Mater ejus Constantia, heres Britanniæ, post mortem viri sui Galfridi, Guidoni nupsit de [1]Toraco, qui de ea unicam filiam generavit: quam postea duxit Petrus, filius Roberti comitis [2]Drocharum, cognomento Mauclerk, accipiens cum eadem Britanniæ comitatum.

Alexius, filius Cursath imperatoris Græcorum, collectis stipendiariis Teutonicis, Gallicis, et Venetis, patruum suum Alexium ab imperio quod invaserat expulit, Constantinopolim cepit, et in imperatorem coronatus patrem suum Cursath de carcere sublevavit.

St. Dominic. His temporibus in Hispania claruit vir Dei Dominicus, sanctitate et religione insignis, qui in villa quæ [3]Calaroga dicitur ex piis natus parentibus, et religiose nutritus, cœpit esse puer ingeniosus, utpote qui sortitus est animam bonam. Dum autem adhuc puerulus esset, nondum a nutricis diligentia separatus, deprehensus est sæpe lectulum dimittere, et super nudam terram accumbere, quasi jam carnis delicias abhorreret. Cujus futuræ doctrinæ claritas, qua illuminaturus erat eos qui in tenebris et in umbra mortis sedent, hujuscemodi visione matri suæ spirituali, quæ ipsum de fonte sacro levaverat, est divinitus præostensa; vidit enim [4]puerum Dominicum, stellam habentem in fronte, quæ terram totam suo lumine perlustrabat. Puerilibus autem annis innocenter excursis, cum missus esset [5]Palen-

---

[1] 'Toarcho;' *M. et Ar.*

[2] 'Drocarum;' *D'A.*: 'Dorcarum;' *Ar.*

[3] 'Karaloga;' *Cod. Reg.*: 'Kelaroga;' *M. et Ar.* Properly 'Caleruega,' according to Quetif and Echard; Script. Ord. Pred. i. 3, note B.

[4] 'parvum;' *Cod. Reg.*

[5] 'Pallentiam;' *Cod. Reg.*: in the diocese of Osma: not 'Valentiam,' as has been supposed; as

tiam, ubi tum vigebat studium generale, cœpit eruditionem diligenter intendere, et omissis frivolis, quibus solet ætas [1]adolescentior effluere, sese maturioribus studiis occupare ; et, ut animum suum transferret plenius ad sapientiam, [2]abstraxit a vino per decennium carnem suam. Postmodum vero, lassescente stomacho, compulsus est ab episcopo Didaco saltem temperato et modico vino uti. Liberalibus autem artibus competenter instructus, ad theologiæ studium se transtulit, cœpitque vehementer divinis eloquiis inhiare ; nec solum sanctarum meditationum et affectionum segetes, sed bonorum operum fructus uberrimos producebat. Fame namque prævalida in universis Hispaniæ partibus ingruente, adhuc manens Palentiæ [3]ut vidit egenorum miserias, neminemque consolatorem, anxiæ admodum motus compassionis affectu, venditis libris, quos valde necessarios habebat, omnique supellectili, acceptum pretium dispersit et dedit pauperibus. Talibus autem virtutum floribus in beato viro gratissima venustate vernantibus, cœpit odor sanctitatis ejus circumquaque diffundi ; quæ cum Oxomensis episcopi Didaci attigisset auditum, continuo accersitum fecit eum in ecclesia sua canonicum regularem. Qui statim inter canonicos velut singulare jubar emicuit, et de virtute in virtutem mira celeritate proficiens, omnium in se provocavit affectum. Mirantur canonici tam subitum religionis apicem, et eum licet invitum sibi constituunt subpriorem. Qui factus omnibus vitæ speculum, et religionis exemplum, in oratione assiduus, caritate præ-

Account of St. Dominic.

proved by the historians of the Order, who show that Valentia at that period was completely in the power of the Arabs ; Script. Ord. Pred. i. 3, note c.

[1] *M. et Ar.* : 'adolescentiorum ;' *Cod. Reg.*

[2] 'abstinuit ;' *Ar.*

[3] 'cum videret ;' *Ar.*

cipuus, compassione anxius, et omnibus erat humilitate subjectus. [1]Specialem gratiam contulit ei DEUS flendi pro peccatoribus, pro miseris et afflictis; et animarum pereuntium zelo succensus, nec minus desiderio cœlestis habitationis, crebro in orationibus pernoctabat: frequenter quoque aures divinæ clementiæ hac spirituali petitione pulsabat, quatinus cordi ejus illam caritatem dignaretur infundere, qua proximorum salutem posset efficacius procurare, exemplo Illius qui se totum nostram obtulit in [2]sanitatem. Sane librum, qui Collationes Patrum inscribitur, studiose legens ac vigilanter intelligens, salutis in eo semitas [3]rimatus, magnæ perfectionis apicem apprehendit. Willelmus Blesensis, præcentor Lincolniæ, in ejusdem ecclesiæ episcopum consecratur.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCIV.	INNOCENTII III. 6.	OTHONIS IV. 6.	PHILIPPI II. 23.	JOANNIS 5.

ALIENORA ducissa Aquitaniæ, mater regis Anglorum Joannis, ex hac luce migravit. Civitas Rothomagensis a Gallicis obsessa, cum jam fere per annum se fortiter defendisset, de subsidio regis Anglorum desperans, [4]cui jam Normannia erat suspecta, Philippo regi Francorum se reddidit: qui statim muros ejus diruens, ne unquam reædificarentur in posterum civibus interdixit; redditis etiam deinde duobus castellis Archis et Vernolio, totam ex integro Normanniam habuit subjugatam. Nec ex his rex Philippus contentus, ulterius progreditur, et [5]Ceno-

The French king takes Rouen,

and all submits to him.

[1] This is from *Ar.* All the other MSS. have 'Spiritualem.'
[2] 'salutem;' *Ar.*
[3] 'rimans;' *D'A.*
[4] 'cum jam Normannia erat despecta;' *M. et Ar.*
[5] 'Majouns, Tureyne, e Pettowe;' Fr. Tr.

manniam, Turoniam, atque Pictaviam sine difficultate occupat nemine resistente. Capta est etiam in dolo Andegavensis civitas a Willelmo de Rupibus, milites suos sub capis armatos, velut mercatores ad nundinas, inducente. Inter tot adversa Joannes Anglorum rex, cum non posset, suis detrectantibus militiam, pro perditis recuperandis vel non perditis defendendis exercitum congregare, certo experimento didicit, in voluntate obsequentium sitam esse totam principum potestatem.

Eo tempore magister Galfridus de Vinosalvo, qui ad papam Innocentium librum de arte Eloquentiæ scripsit, [1]clarus habetur. Petrus rex [2]Aragonum regnum suum obtulit ecclesiæ Romanæ, et illud eidem constituit censuale. Græci suum imperatorem Alexium abjiciunt, et alium sibi creant nomine Nicolaum; quem Franci et Veneti capta Constantinopoli occiderunt, et assensu unanimi Baldewinum, Flandrensium comitem, in imperium sublimarunt. Constantinopolim tamen capi ab homine multi de civibus impossibile reputabant, tum propter civitatis fortitudinem, tum propter prophetiam quam habebant antiquam: nempe prophetatum erat, quod deberet capi per Angelum; et ideo capi per hominem non credebant. Sed hostibus per murum ubi angelus pictus erat intrantibus, se deceptos per æquivocationem angeli cognoverunt.

Geoffrey of Vinsauf.

Hoc anno [3]Aldephonsus rex Castellæ Didacum Oxomensem episcopum ad Marchias, pro cujusdam nobilis puellæ connubio filio suo, Ferdinando [4]nomine, conciliando. Qui, assumpto

---

[1] 'in grammatica clarus;' *M.*: 'illustris habetur;' *Ar.*

[2] Peter II.

[3] 'Adelfonsus;' *D'A.* Alfonso IX. of Leon and Castile.

[4] 'nomine;' omitted in *M.* and *Ar.*

St. Dominic proceeds to Tholouse,

juxta status sui decentiam comitatu, etiam beatum Dominicum, ecclesiæ suæ subpriorem, secum adducens proficiscitur. Cum autem pervenisset Tholosam, eadem nocte qua in ipsa urbe susceptus est, beatus Dominicus hospitem suum hæreticum tam affabili persuasione dejiciens, quam irrefragabili rationum connexione devincens, ad fidem Catholicam Dei Spiritu cooperante convertit. Didacus itaque episcopus, expedito nuntio pro quo venerat, in Hispaniam reversus, iterumque remissus curiam Romanam adivit. Interim a domino papa Innocentio duodecim abbates Cisterciensis ordinis, cum uno apostolicæ sedis legato, in terram Albigensium, pro prædicanda contra hæreticos fide Catholica destinantur. Quibus, super negotio sibi commisso deliberantibus, supervenit episcopus Didacus, de curia jam regressus; qui habens secum beatum Dominicum, biennio fere cum eisdem prædicationis officio insistens, remansit in partibus Tholosanis. Obiit hoc anno Godefridus de Lucy, Wintoniensis episcopus.

where he preaches against the Albigenses.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCV.	INNOCENTII III. 7.	OTHONIS IV 7.	PHILIPPI II. 24.	JOANNIS 6.

Episcopal changes.

Petrus de Rupibus in Wintoniensem episcopum a papa Innocentio consecratur, qui in ecclesia illa quamplurima digna memoria dereliquit. Obiit Hubertus archiepiscopus Cantuariensis, qui plenum legationis officium super totam Angliam obtinuit a papa Cœlestino. Hic prius Sarisberiensis fuerat episcopus, et in peregrinatione Terræ Sanctæ regis Ricardi comes: ubi apud sepulcrum Dominicum cum missam more Latinorum celebrasset, quosdam Latinos [1]ibidem

[1] Wanting in *M.* and *Ar.*

provisa eis annona constituit sacerdotes. Monachi Cantuarienses in electione futuri pontificis discordes, alii magistrum [1]Reginaldum subpriorem suum, alii Joannem de [2]Gray Northwicensem, episcopum elegerunt.

Philippus Francorum rex, castris fortissimis Lochis et Chinone captis, a dominio Andegaviæ et Turoniæ totaliter regem Anglorum exclusit. Eo tempore quo episcopus Didacus cum beato Dominico insistebat prædicationi in partibus Tholosanis, contigit ut apud Montem-Regalem cum prædicatoribus Catholicis hæretici disputarent. Unus autem de nostris, Dominicus nomine, socius episcopi Oxomensis, sicut in Gestis viri nobilis nominatique Simonis comitis Montis-fortis legitur, auctoritates quas in medium produxerat redegit in scriptis, et [3]cuidam hæretico tradidit schedulam, ut super objectis [4]deliberatis responderet. Qui nocte ad ignem sedens cum sociis, de eorum assensu schedulam projecit in ignem, facta protestatione quod si combureretur, vera esset fides, immo perfidia, hæreticorum; si vero incombusta maneret, fidem quam prædicabant Catholici veram esse faterentur. Projecta schedula in ignem non tantum semel, sed iterum et tertio, toties resiluit etiam incombusta. Hoc per quemdam qui aliquantulum Catholicis consentiebat, et tunc præsens erat, ad Catholicorum pervenit notitiam. Cum autem eo tempore nobiles quidam, egestate compulsi, filias suas traderent hæreticis nutriendas, beatus Dominicus earum perniciosum miseratus opprobrium, monasterium pro earum receptione instituit, in loco

St. Dominic and the Albigenses.

---

[1] 'Raynerum;' *Cod. Reg.*
[2] 'Grey Norwicensem;' *M. et Ar.*
[3] 'nudam;' *M. et Ar.*
[4] 'deliberans;' *Ar.*

N

qui dicitur Prulianum; ubi ancillæ DEI sub perpetua clausura, sub arto silentio, jocundum suo Creatori exhibent famulatum.[1] Savaricus, Bathoniensis et Wellensis episcopus, obiit isto anno.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCVI.	INNOCENTII III. 8.	OTHONIS IV. 8.	PHILIPPI II. 25.	JOANNIS 7.

Mixed events.

JOANNES de [2] Florentia, diaconus cardinalis, a papa Innocentio destinatur in Angliam legatus: qui ab Ascensione DOMINI usque ad Adventum in Anglia commorans, apud Radingiam concilium celebravit. Joannes rex Angliæ in Aquitaniam transfretavit, et innumeras ad Rupellam copias secum duxit: sed adveniente illuc rege Francorum cum exercitu, absque conflictu, munita villa in Angliam remeavit. Eo tempore Jocelinus de Wellia in Bathoniensem episcopum consecratur. Jocelinus iste, nativitatis suæ locum honorans, ecclesiam Wellensem a fundamentis erexit, et præbendas ejus multiplicans, multis eam donariis et pretiosis ditavit: maneria etiam episcopi ampliatis prædiis, etiam ædificiis pulcherrimis decoravit. Obiit Willelmus de [3] Bleis, episcopus Lincolniensis. Philippus dux Sueviæ Ottonem ducem Saxoniæ, qui secum in discordia in regem Romanorum electus fuerat, a Colonia sibi favente expulit violenter. Henricus, frater Baldewini, in imperatorem Græcorum eligitur.

Clericus quidam nomine Gualo a Constanti-

[1] This monastery of Prouille, near Fanjaux, department of the Aude, is considered the mother-house of the Dominicanesses, though its rule varied but little from that of St. Augustine. It was not founded till the year 1206. The order of Friars Preachers was not confirmed till ten years later. See the life of St. Dominic, by Jordan, p. 10; and Humbert, cap. 16 and 19, pp. 28, 29, with Quetif and Echard's notes, vol. i. Script. Ord. Pred.

[2] 'Florena;' *M. et Ar.*: 'Joannes de Ferentino;' Rog. Wend. iii. 187.

[3] 'Bleys;' *M.*: 'Bloys;' *Ar.*

nopoli rediens, faciem S. Joannis Baptistæ secum deferens, Ambianis eam reposuit in ecclesia cathedrali. Didacus Oxomensis episcopus, [1]expleto in prædicatione contra hæreticos biennio, ad suam reversus ecclesiam, post dies paucos decessit. Solus autem frater Dominicus, cum paucis sibi absque professionis vel voti vinculo adhærentibus, per decennium fere in continuatione prædicationis indefessa permansit. Quo tempore multa ab hæreticis perpessus, non est fraudatus apostolorum gloria, quia dignus habitus est pro nomine JESU contumeliam pati. Fidelium vero apud eum crescebat devotio, et apud prælatos ecclesiarum, pro sui sanctitate, ingenti dignus habebatur honore.

Mixed events.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCVII.	INNOCENTII III. 9.	OTHONIS IV. 9.	PHILIPPI II. 26.	JOANNIS 8.

INNOCENTIUS papa [2]utrisque Cantuariensis ecclesiæ quassatis electis, magistrum Stephanum de [3]Langedono, tituli sancti Chrysogoni presbyterum cardinalem, postulantibus monachis ejusdem ecclesiæ præficiens, quinto-decimo cal. Julii in archiepiscopum consecravit.[4] Super quo indignatus rex Joannes, qui partem Norwicensis episcopi fovebat, per Falconem de Cantelupo, et Petrum de Cornhulle, monachos de suo monasterio expulit, et Stephano archiepiscopo, ne ac-

Stephen Langton elected archbishop of Canterbury.

[1] 'expleta prædicatione;' *Cod. Reg.*: 'expleta in prædicatione;' *M. et Ar.*

[2] See, on the subject of Langton's election, Mr. Tierney's note in his edition of Dodd's Church History of England, vol. i. p. 113, note 1. For the final decision of Innocent III. consult Rog. Wend. iii. 188, et seq.; and the Epistles of the pope, 159, 160.

[3] 'Langeton;' *M. et Ar.*

[4] He received consecration from the hands of Innocent himself at Viterbo; Rog. Wend. iii. 13.

cedendo ad suam ecclesiam intraret Angliam, interdixit. Quinimmo prælatos tam majores quam minores clericosque archiepiscopo faventes coegit in exsilium, rebus eorum omnibus confiscatis.

Otho, dux Saxoniæ, in regem Romanorum quamvis in discordia electus, in [1]Angliam ad regem Joannem avunculum suum venit; pro cujus subsidio rex Angliæ a clericis et laicis tertiam decimam partem bonorum accepit. Philippus Francorum rex in exheredationem regis Angliæ non segniter agens, ne qui prædatur non prædaretur, multas ei in Aquitania munitiones abstulit; quarum quasdam evertit, quasdam in manu marescalli sui Willelmi de Rupibus dereliquit: terras etiam vicecomitis [2]Toarcensis ingressus, Perteniacum cepit, et alia loca plura. Eodem anno apud Wintoniam, in die S. Remigii, Joanni regi natus est filius, quem vocavit Henricum, in memoriam patris sui.

Birth of prince Henry.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCVIII.	INNOCENTII III. 10.	OTHONIS IV. 10.	PHILIPPI II. 27.	JOANNIS 9.

An interdict laid on England. March 22.

ANGLIA per papam Innocentium [3]interdicto supponitur undecimo cal. Aprilis, exsequentibus papale mandatum Willelmo Londoniensi, Eustachio Eliensi, et Malgero Wigorniensi episcopis, quia rex Joannes archiepiscopum Stephanum ad suam ecclesiam accedere non permisit; qui tempore sui exsilii mansit in monasterio Pontiniacensi inter viros religiosos, gloriosissimi martyris

---

[1] All the MSS. have 'in Anglia;' Hall.

[2] 'Marcensis;' *M. et Ar.*

[3] So severely was the interdict enforced, that it was not till the following year that archbishop Langton gave permission to the monks of Canterbury to celebrate the divine mysteries once a week; Rog. Wend. iii. 226.

Thomæ prædecessoris sui vestigia imitatus. Otho dux [1]Saxoniæ, regis Angliæ ex sorore nepos, regnum Alemanniæ pacifice obtinuit, Philippo duce Sueviæ, qui cum Othone diu [2]contenderat de imperio, a Landecravio Turingiæ interfecto. Joannes de [3]Brennia in regem Jerusalem coronatur. Obierunt Philippus Dunelmensis et Galfridus [4]Cicestrensis episcopi.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCIX.	INNOCENTII III. 11.	OTHONIS IV. 11.	PHILIPPI II. 28.	JOANNIS 10.

Mixed events.

JOANNI regi Angliæ natus est filius secundus, in vigilia Epiphaniæ, quem in fratris sui memoriam appellavit Ricardum. Hoc anno idem rex apud Merleberge [5]comitum et baronum aliorum de se tenentium per totam Angliam suscepit fidelitates et homagia iterato. Hoc anno ex præcepto regis de palatio Westmonasterii juxta Londonium usque Northamptoniam scaccarium est translatum. Audito autem quod Willelmus rex Scotorum filiam suam comiti Boloniensi junxisset connubio, quia irrequisito suo assensu factum fuerat, ægre tulit. Propter quod circa festum Mariæ Magdalenæ, coadunato copioso exercitu, usque Berewicum processit, bello aggredi regem Scotorum disponens; sed illico reformata pace, acceptis duabus filiabus regis Scotiæ obsidibus, in Angliam rediit proposito immutato. Otho rex Romanorum, in Italiam veniens, imperialem benedictionem ab Innocentio recepit; qui statim cum Romanis pugnam habuit, et contra voluntatem domini papæ regnum in-

---

1 'Saxonum;' *M. et Ar.*

2 'concertavit;' *Ar.*

3 'Bruna;' *M. et Ar.*

4 'Castrensis;' *D'A.*

5 'comitum, baronum, aliorumque de se tenentium;' *M. et Ar.*

travit Apuliæ, auferens illud regi Siciliæ Frederico. Crux contra Albigenses de mandato domini papæ in Francia prædicatur. [1]Multitudo igitur Gallicorum contra fidei refugas profecta, adjuncto sibi comite Tholosano, [2]Viterim primo ac deinde Carcasonam obsident et expugnant. Moxque reversuri ad propria, comitem Montisfortis Simonem, virum armis strenuum et consilio discretum, toti præficiunt regioni. Cui admodum familiaris erat beatus Dominicus, propter communem zelum adversus hæreticorum perfidiam; contra quos ille materiali gladio, iste spirituali qui est verbum DEI, assidue dimicabant. Hugo Wellensis archidiaconus, germanus Jocelini Bathoniensis, fit Lincolniensis episcopus.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCX.	INNOCENTII III. 12.	OTHONIS IV. 1. 12.	PHILIPPI II. 29.	JOANNIS 11.

Innocent III. excommunicates the emperor of Germany and the king of England.

INNOCENTIUS papa in Othonem imperatorem, ecclesiæ Romanæ rebellem, excommunicationis sententiam fulminavit, principesque Teutoniæ ab ejus fidelitate absolvit; ac ne quis eum imperatorem appellaret interdixit sub interminatione anathematis. Excommunicavit etiam Joannem, regem Angliæ, pro eo quod archiepiscopum Stephanum ad suam ecclesiam accedere non permisit. Joannes vero rex eodem anno circa festum S. Joannis Baptistæ profectus in Hiberniam, expulit inde Hugonem de Laci, et in suam ditionem redegit totam terram, Catholo rege Connaciæ triumphato. Judæi per totum regnum Angliæ captivantur, et bonis eorum omni-

John subjugates Ireland.

[1] 'Multi Gallicorum etc. profecti;' *M. et Ar.*

[2] For 'Biterias;' Beziers. *D'Achery.*

bus confiscatis, de terra sub edicto publico [1]expelluntur.

His temporibus claruit in territorio Belvacensi [2]Elinandus monachus, qui chronicam ab initio mundi usque ad tempus suum diligenter conscripsit: edidit et duos libros, unum de Regimine Principum, et alium quem de Planctu [3]Monachi voluit appellari. Henricus Græcorum imperator, coadunato exercitu, terram pervagans, resistentes subjecit, et subjectos pacifice vivere coegit; dominationis suæ terminos undique amplians et dilatans. Joannes rex Angliæ, de Hibernia quarto calendas Septembris prospere reversus, de abbatiis aliisque religiosorum domibus, et præcipue Cisterciensium, exegit tallagium nimis grave. Elinandus flourishes.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXI.	INNOCENTII III. 13.	OTHONIS IV. 2. 13.	PHILIPPI II. 30.	JOANNIS 12.

OTHONE auctoritate apostolica condemnato, principes Alemanniæ Fredericum regem Siciliæ, Henrici quondam imperatoris ex sorore Constantia nepotem, filium Willelmi quondam regis Siciliæ, in regem [4]eligunt Romanorum; qui Romam veniens, honorifice suscipitur, et transcensis Alpibus Alemanniam ingressus, apud Maguntiam in regem Alemanniæ coronatur. Rex Angliæ Joannes Galenses rebellantes subegit, qui nihilominus resumptis viribus iterum eodem anno Angliam infestabant. Nuntii mittuntur in Angliam a papa Innocentio Pandulphus et Durandus, ut si quo modo possent, pacem inter regem et archiepiscopum procurarent. Eo- Affairs of the empire.

[1] 'expellente;' *M. et Ar.*
[2] 'Elimandus;' *M. et Ar.*
[3] 'Monachi lapsi;' *M.*
[4] 'elegerunt;' *Ar.*

dem anno sub edicto publico prælati et clerici, qui cedentes malitiæ temporum Angliam deseruerant, ad propria revocantur: castrum vero Londoniensis episcopi, quod [1]Scorteforde dicitur, a rege evertitur. Alexander regis Scotorum primogenitus, Londonias veniens, a rege Joanne militaribus armis accingitur. Innocentius papa, videns regem Joannem ecclesiastica disciplina nullatenus emolliri, scripsit regi Francorum, et aliis principibus [2]conterminis, ut regem Angliæ inquietarent, quatenus saltem per hujusmodi fractus exercitium rigorem animi conceptum remitteret, et ad Romanæ ecclesiæ obedientiam rediret tædiis et angustiis undique molestatus.

Alexander of Scotland is knighted by king John.

Rex quidam Saracenorum, [3]Meramomelinus dictus, fines Hispaniæ cum magno est ingressus exercitu ; contra quem rex Castellæ, venientibus ei in adjutorium regibus Aragonum et Navarræ, procedens, prælio commisso, favente Domino, victoriam obtinuit et triumphum : in cujus pompam rex Aragonum lanceam et vexillum Meramomelini Romam misit, quæ usque hodie in beati Petri apostoli basilica reservantur. Ferrandus, filius regis Portugaliæ, uxorem accepit filiam Baldewini imperatoris Constantinopolitani, Flandriæ comitissam.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXII.	INNOCENTII III. 14.	FREDERICI II. 1.	PHILIPPI II. 31.	JOANNIS 13.

SUBORTA inter regem Francorum Philippum et Reginaldum Boloniæ comitem discordia, comes de terris suis expellitur, et de regno Franciæ auctoritate regia exbannitur. Philippus etiam

[1] 'Forteforde ;' *M. et Ar.*
[2] 'cum terminis ;' *M. et Ar.*
[3] 'Moromomelinus ;' *M.*: 'Moramomelinus ;' *Ar.* Mohammed Alnassir. The battle here alluded to was that of Navas de Tolosa.

rex, convocata [1]Suessionis concione procerum, tractare cœpit de transfretando in Angliam ad bellandum regem Joannem; quod ipse [2]titulo justitiæ, eo quod esset rebellis ecclesiæ, et a suis odio habitus, colorabat. Rex autem Joannes eodem anno exercitum duxit in Walliam, [3]repressisque Wallensium incursibus, revertitur, circa festum Assumptionis Virginis gloriosæ, in Angliam. Eodem tempore cœperunt barones a rege Joanne deficere, prætendentes libertates eis debitas minime conservari; de quibus per regem acti sunt in exsilium Robertus filius Walteri, et Stephanus Ridel, qui in Galliis morabantur. Galfridus vero de Norwico apud Notingham carceri mancipatur. Hi tres creduntur fuisse contra regem capitanei factionis.

The French king meditates the invasion of England.

The barons begin to revolt from John.

Hoc anno beatus Franciscus, natione Tuscus, de civitate Assisii, post lasciviam juvenilis ardoris et negotiorum sæcularium vanitates, mente compunctus abiit, et venditis universis quæ habuit, pecuniam cuidam ad ecclesiæ suæ reparationem obtulit sacerdoti; quam cum ille [4]renueret abjiciens, CHRISTO in paupertate voluntaria servire decrevit. Ab hoc anno conversionis beati Francisci institutio ordinis Fratrum Minorum, cujus ipse fundator exstitit primusque minister, incipit annotari. [5]Malgerus Wigorniensis apud Pontiniacum obiit.

Conversion of St. Francis of Assisium,

who institutes the order of Friars Minor.

---

[1] 'successionis intentione;' *M. et Ar.*

[2] 'spe justitiæ quod esset;' *Ar.*

[3] 'pressisque;' *M. et Ar.*

[4] 'removeret;' *D'A.*

[5] He and the bishops of London and Ely were the three appointed by the pope to publish the interdict; supra, ad ann. 1208.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXIII.	INNOCENTII III. 15.	FREDERICI II. 2.	PHILIPPI II. 32.	JOANNIS 14.

The king of France prepares to invade England;

PHILIPPUS Francorum rex, coadunato navigio apud [1]Calesium, perpendens Ferrandum Flandrensium comitem regi Anglorum favere, divertit in Flandriam, ut, ea prius subjugata, liberius deinde Angliam occuparet. Interim Joannes rex Angliæ copiosa classe navium parata, et præpositis eidem Willelmo de Longa-spata Saresberiensi, Reginaldo de [2]Dammartino Boloniensi comitibus, ac nobili viro Hugone de Novavilla cum viris navalis belli peritis, transmisit eam in Flandriam, ut regis Francorum navigium [3]destruerent, et ipsum ab impugnatione comitis Flandrensis impedirent. Ingressi igitur prædicti nobiles portum [4]Damonis cum classe sua, totam fere multitudinem navium [5]Gallicarum, victualibus onustarum et armis, in Angliam abduxerunt. Rex autem Francorum, tam subito consternatus eventu, [6]relictas (timens ne in usum cederent adversariorum) in ira vehementi præcepit comburi, et acceptis de Gandavo obsidibus, villisque quibusdam redditis, versus Parisios dirigit iter suum.

but, his fleet being destroyed by the English,

he returns to Paris.

John, being oppressed by his barons,

Joannes rex Angliæ videns barones suos contra se insurgere, utpote qui cum rege Francorum per litteras suas ligias fecerant, spondentes regnum Angliæ Lodovico filio regis ejusdem, offensamque domini papæ super se de die in diem aggravari, flexus est animo, et in primis archiepiscopum Stephanum ad suam permisit sedem

[1] 'Galerium;' *D'A.*: 'Calosium;' *M. et Ar.*

[2] 'Samartino;' *M.*

[3] 'destrueret,' and at the end of the sentence 'impediret;' *M.*

[4] 'Damme;' *Ar.*

[5] 'galearum;' *Ar.*

[6] 'pauculas naves relictas;' *Ar.*

accedere, ac libere in omnibus fungi sibi debita dignitate. Cupiens etiam contra hostes tam domesticos quam extraneos ecclesiastica protectione muniri, procurante Pandulpho, apostolicæ sedis legato, totum regnum suum Angliæ et Hiberniæ Deo et beato Petro apostolo, ejusque vicario Catholico Innocentio papæ tertio, successoribusque Catholicis, in remissionem peccatorum suorum totiusque generis sui, in mille marcis, scilicet pro Anglia septingentis, et pro Hibernia trecentis constituit censuale, superque hoc chartam suam fecit [1]subscriptum continentem tenorem: offers to become tributary to the pope.

'Joannes Dei gratia rex Angliæ, dominus Hiberniæ, dux Normanniæ et Aquitaniæ, comes Andegaviæ, omnibus sanctæ matris ecclesiæ filiis, ad quos præsens scriptum pervenerit, salutem. Universitati vestræ notum fieri volumus, quod cum Deum et matrem nostram sanctam ecclesiam in multis offenderimus, et propter hoc plurimum indigere divina misericordia noscamur, nec quid digne offerre possimus pro satisfactione Deo et ecclesiæ debita facienda, nisi nos ipsos habeamus et regna nostra, volentes humiliari pro Illo qui se humiliavit pro nobis usque ad mortem, gratia Spiritus Sancti inspirante, non vi inducti vel timore coacti, sed nostra bona spontaneaque voluntate, ad optimum consilium baronum nostrorum, offerimus et libere concedimus Deo et sanctis apostolis suis Petro et Paulo, et sanctæ Romanæ ecclesiæ matri nostræ, ac domino nostro papæ Innocentio, ejusque Catholicis successoribus, [2]totum regnum Angliæ et totum His letter to pope Innocent III.

[1] 'subscriptum tenorem continentem;' *M. et Ar.*: an inversion very common in these MSS., but which we have but rarely noticed.

[2] 'totum regnum Angliæ;' omitted in *M.*, but inserted in the margin of *Ar.*

King John's letter to the pope.

regnum Hiberniæ cum omni jure et pertinentiis suis, pro redemptione peccatorum nostrorum, et totius generis nostri, tam pro vivis quam pro defunctis, et amodo illa a Deo et ecclesia Romana, tanquam feodarius, recipientes et tenentes in præsentia prudentis viri Pandulphi, domini papæ subdiaconi et familiaris; fidelitatem exinde domino papæ prædicto Innocentio, ejusque successoribus Catholicis, et ecclesiæ Romanæ, secundum subscriptam formam, et homagium ligium eidem fecimus, sicut in præsentia domini papæ faciemus, coram eo quandocunque esse poterimus. Successores nostros de uxore nostra in perpetuum obligantes, ut simili modo [1]pontifici qui pro tempore fuerit, et ecclesiæ Romanæ sine contradictione debeant fidelitatem præstare, et homagium recognoscere.

'Ad indicium hujus perpetuæ nostræ obligationis et concessionis volumus et stabilimus, ut de propriis et specialibus reditibus prædictorum regnorum nostrorum pro omni consuetudine, quam pro ipsis facere debemus, salvo per omnia denario S. Petri, ecclesia Romana mille marcas sterlingorum percipiat annuatim: primo in festo S. Michaelis quingentas, et in Pascha quingentas; septingentas pro regno Angliæ, et trecentas pro regno Hiberniæ: salvis nobis, et heredibus nostris, justitiis, libertatibus, et regalibus nostris. Quæ omnia [2][sicut] supradicta sunt, rata esse volentes, et perpetua atque firma, obligamus nos et successores nostros contra non venire; et si nos vel aliquis successorum nostrorum hoc attentare præsumpserit, quicunque fuerit ille, nisi admonitus resipuerit, cadat a jure regni.

---

[1] 'summo pontifici;' *M. et Ar.*

[2] This word, omitted in all the MSS., is supplied from Rymer, i. 176.

'Et ut charta obligationis et concessionis nostræ semper firma permaneat:[1] King John's letter to the pope.

'Ego Joannes DEI gratia rex Angliæ, dominus Hiberniæ, dux Normanniæ et Aquitaniæ, comes Andegaviæ, ab hac hora et in antea ero fidelis DEO et beato Petro, et ecclesiæ Romanæ, et domino papæ Innocentio, successoribusque ejusdem Catholice intrantibus; nec ero in facto, dicto, consensu, consilio, ut vitam perdant vel membra, vel mala capiantur captione. Eorum damnum si scivero impediam, et removere faciam si potero; alioquin eis quam citius potero intimabo, vel tali personæ dicam, quam eis credo pro certo dicturam. Consilium quod mihi tradiderint per se, vel per nuntios suos, vel per litteras suas, secretum tenebo, et ad eorum damnum nulli pandam me sciente. Patrimonium beati Petri, et specialiter regnum Angliæ et Hiberniæ, adjutor ero ad tenendum et defendendum contra omnes homines pro posse meo. Sic me DEUS adjuvet, et hæc sancta evangelia.[2] Teste meipso apud domum militiæ Templi juxta Dovoriam, anno regni nostri quarto-decimo.'

His peractis, Joannes rex a sententia excommunicationis absolvitur publice in ecclesia ca- John is absolved from excommunication.

---

[1] After giving the date, and the list of witnesses, Roger of Wendover divides this deed into two, premising to the second part 'Charta itaque regis in scriptum, ut dictum est, redacta, tradidit eam rex Pandulpho Romam papæ deferendam; et continuo, cunctis videntibus, homagium fecit subscriptum, Ego Johannes,' etc.

[2] This deed was publicly given at St. Paul's, London, Oct. 3, 1213, in the fifteenth year of John's reign; Rymer, i. 176. See D'Achery, Spicilegium, iii. p. 579. Roger of Wendover dates it the 15th May, in the fourteenth year of his reign, on the eve of the Ascension (iii. 254), which is correct as far as the year of his reign is concerned; for, as John's regnal years are reckoned from a moveable feast, they varied in duration accordingly. The Ascension, however, fell that year on the 23rd of May. Sir H. Nicolas, Chronol. Hist. 325. See Dr. Lingard's note on this deed, iii. 33.

thedrali Wintoniensi, præstita juratoria cautione de restitutione ablatorum tam clericis quam laicis facienda, et recipiendis omnibus in plenam gratiam et amorem. Exinde Pandulphus [1]legatus, in Galliam transiens, Francorum regi Philippo sub anathematis interminatione prohibuit, ne transiret in Angliam, [2]seu regem Angliæ jam reconciliatum ecclesiæ, quo minus regnum suum pacifice possideret, aliquatenus per se vel per alios infestaret. Duravit tamen adhuc interdictum in Anglia, clero illud relaxari nolente, quousque de ablatis satisfactum esset ad plenum.

He recovers some of his Norman castles.

Joannes rex eodem anno transfretans, susceptus est honorifice in Rupella. Nec multo post, reconciliatis sibi comite Marchiæ et Galfrido de Laudunano cepit urbem Andegavensem, et castrum quod dicitur Bellum-forte, aliasque munitiones quamplures. Turba militum ejus trans Ligerim missa ad prædandum, Robertum comitis Drocarum filium, et milites quatuordecim cum eo in armis, sibi occurrentes ceperunt.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXIV.	INNOCENTII III. 16.	FREDERICI II. 3.	PHILIPPI II. 33.	JOANNIS 15.

JOANNES rex, impetratis a sede apostolica quinque annorum induciis super restitutione ablatorum, ita quod singulis annis [3]usque ad complementum una pecuniæ portio solveretur, invito clero relaxationem obtinuit interdicti, quod jam sex annis, mensibus tribus, et diebus septem et decem duraverat. Urbem vero Andegavensium, quam nuper ceperat, usque ad Medianam

[1] 'legatus in Angliam;' *Ar.*
[2] 'neu;' *D'A.*
[3] 'usque complementum;' *M.*

fortissimo muro cinxit. Exinde progressus ulterius, castrum quod Rupes-Monachi dicitur, a Willelmo de Rupibus, Andegaviæ marescallo, ob tuitionem itineris constructum, obsedit; sed superveniens Lodovicus regis Francorum primogenitus cum exercitu valido, obsidionem dissolvi coegit, discedentiumque cum celeritate papiliones et alia utensilia [1][bellica] occupavit. Urbs Andegavis regi Anglorum infida Lodovico se reddidit, qui muros ejus, noviter constructos a rege, ad solum diruens complanavit. Attendens autem Anglorum rex Pictavenses et Andegavenses plus parti Gallicorum quam suæ favere, in treugas quinquennales, a rege Franciæ per Robertum domini papæ legatum et Ranulphum comitem Cestriæ impetratas, consensit. Eodem anno Otho, ab imperio judicio ecclesiæ depositus, associatis sibi duce Brabantiæ ac comitibus nonnullis, cum Philippo rege Francorum apud Bovinas congressus, et inferior factus, suæ saluti consuluit fugiendo. Capti sunt a Gallicis in hoc prælio comites Ferrandus Flandrensis, Willelmus de Longa-spata Saresberiensis, et Reginaldus de Dammartino Boloniensis, et alii multi milites et barones. Affairs of Normandy.

Obiit Willelmus de Glanvile, episcopus Roffensis: Ricardus decanus Sarum in [2]Cicestrensem, et Walterus cancellarius regis in Wigorniensem episcopos consecrantur.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXV.	INNOCENTII III. 17.	FREDERICI II. 4.	PHILIPPI II. 34.	JOANNIS 16.

OTHO adversante sibi fortuna post bellum quod ad Bovinas commissum est, in Saxoniam Repentance and death of Otho.

[1] This is from *Ar.*

[2] 'Cistrensem;' *D'A.*

reversus, privatam vitam toto ævo suo duxit in ducatu, qui sibi jure hereditario competebat. Tandem dysenteriæ morbo laborans, convocatis episcopis alioque clero, instanter cum lacrymis absolutionem super sua rebellione petiit et accepit. Miles quidam Anglicus, dictus Joannes de Bonavilla, qui sub isto Othone pluribus militaverat annis, sæpe de illo cum magna devotione referre solebat, quod cum instante morte viaticum recipere (quia nihil retinere poterat) non auderet, tamen corpus CHRISTI ad instantiam ejus, ut illud videret, allatum humiliter adoravit: [1]et cum quasi amplexaturus brachiis expansis, nudato pectori approximaret, hostia illa in loco ubi cor latuit, subito facta apertura, intravit prosiliens de manibus sacerdotis, et absque omni cicatricis vestigio reclusus est locus, sicque decumbens spiritum reddidit.

Frederick is again crowned king of the Romans. July 25.

Fredericus Siciliæ rex, qui [2]ad jussum Innocentii papæ Maguntiæ in regem Romanorum fuerat coronatus, audita fuga Othonis apud Bovinas, collecto exercitu de partibus Sueviæ ubi tunc morabatur, Aquisgranum contendit, et civitatem obsidens tandem cepit; et in eadem octavo calendas Augusti in regem Romanorum iterum coronatur.

The barons rise against king John.

Joannes rex Angliæ una cum comitibus Cestriæ, [3]Derbeyæ, aliisque nobilibus, crucem accepit a Willelmo Londoniensi episcopo in ecclesia S. Pauli; verum adversante fortuna non licuit ei tam utili vacare proposito, insurgentibus contra eum baronibus suis post Pascha, eo quod libertates et jura ab eo petita, et ut dicebant promissa, [4]non persolverit nec impleverit in effectum:

---

[1] Hall's emendation: 'et tum;' *Cod. Reg.*

[2] 'jussu;' *M. et Ar.*

[3] 'Derby;' *M.*

[4] 'non persolvit, nec impleverat;' *M.*: 'vel impleverat;' *Ar.*

unde et per quendam canonicum regularem ipsum diffidarunt apud Redingiam, tertio nonas Maii. Joannes rex Willelmum de Longa-spata, comitem Saresberiensem, a Gallicis captum, mutatione Roberti filii comitis Drocarum redemit, licet ex quibusdam causis hoc prius facere renuisset. Civitas Londoniarum, a rege deficiens, decimo sexto calendas Julii se transtulit ad barones. Rex Joannes multos de baronibus et militibus in castro Roffensi, quod sibi post aliqualem obsidionem redditum fuerat, cepit, et ad castrum insigne de Corf captivos transmisit. Barones Lodovicum, regis Francorum filium, in suum subsidium evocant, eidem, rege Joanne expulso, regnum Angliæ promittentes. Eodem anno mense Septembri multi viri nobiles Brabantini et Flandrenses, profusis regis Anglorum stipendiis allecti, volentes transfretare in Angliam, passi naufragium inter fluctus periclitantur marinos.

London revolts from the king. June 26.

Hoc anno mense Novembri sub papa Innocentio Lateranense celebratur concilium,[1] in quo lata est sententia [2]excommunicationis in omnes, qui regem Angliæ satagebant de regno suo modo quolibet exturbare. Raymundus comes Tholosanus, cum filio suo Raymundo, pravitate pollutus hæretica condemnatur; quem postmodum rex Francorum expugnans, Tholosanum obtinuit comitatum. Libellus de Trinitate, quem abbas Joachim contra magistrum Petrum Lumbardum Parisiensem episcopum edidit, reprobatur. [3]Damnatus est et Amalricus quidam, cum sua doctrina impia et perversa. Asseruit namque ideas in mente Divina et creare, et creari; ideoque Deum

The fourth council of Lateran.

[1] The twelfth General and fourth council of Lateran. Consult Baron. xx. 373 et seq.

[2] 'excommunicationis;' omitted in *Ar.*

[3] 'Damnatur;' *D'A.*

The pernicious doctrine of Almaric condemned.

dici finem omnium, quod omnia sunt reversura in Eum, ut in DEO immutabiliter quiescant, et unum individuum in Eo atque incommutabile permanebunt: et sicut alterius naturæ non est Abraham, alterius Isaac, sed unius ac ejusdem; sic dixit omnia esse unum, et omnia esse DEUM. Dixit enim DEUM esse essentiam omnium creaturarum, et esse omnium. Iterum dixit, quod sicut lux non videtur in se, sed in aere; sic DEUS nec ab homine, nec ab angelo videbitur, sed tantum in creaturis. Iterum asseruit, quod si homo non peccasset, in duplicem sexum partitus non fuisset, nec generasset, sed eo modo quo angeli multiplicati sunt, multiplicati fuissent et homines. Et quod post resurrectionem uterque sexus adunabitur, sicut (ut asserit) fuit prius in creatione: et talem dixit CHRISTUM fuisse post resurrectionem. Qui omnes errores inveniuntur in [1]libro, qui intitulatur [2]Peri Physeos; qui liber Parisiis ponitur inter alios libros damnatos. Iste Amalricus Parisiis cum suis sequacibus fuit combustus. Dixerit etiam inter alia, quod in caritate constitutis nullum peccatum imputabatur, unde sub tali specie pietatis ejus sequaces omnem turpitudinem committebant.

St. Dominic.

Instante tempore, quo prælati ad hoc concilium se parabant, civis quidam Tholosanus, nomine Petrus, se et domos suas ædificiis spectabiles, quas habebat juxta castrum, beato Dominico obtulit, ut in eis cum sibi adhærentibus habitaret. Fulco vero Tholosanus episcopus, fidei zelator eximius, sextam partem decimarum,

---

[1] Namely, that of Joannes Scotus Erigena, intituled περὶ φύσεων μερισμοῦ. Mabillon asserts that Joannes Erigena is a different person from Joannes Scotus, abbot of Ethelnay, though William of Malmsbury confounds the two. See E. H. S. Ed. vol. i. pp. 186-190.

[2] 'Peri Physeon;' *M. et Ar.*

de consensu capituli, beato Dominico et suis, qui jam moribus religiosorum se cœperant conformare, dedit, ad libros et alia necessaria: sperans se de eis habiturum fideles fidei pugiles ad hæreses extirpandas. Cum hoc episcopo beatus Dominicus concilium adiit Lateranense, ut [1] confirmationem ordinis a summo pontifice impetraret, qui Prædicatorum diceretur et esset. Sed cum papa super hac petitione redderet se difficilem, visum est ei nocte quadam, quod cum Lateranensis ecclesia minaretur ruinam, beatus Dominicus cadentem humeris sustentavit, et a lapsu cohibuit, eam in statu debito detinendo, qua visione inclinatus est ad hoc, ut ordinem confirmaret; mandavitque beato Dominico, ut ad fratres suos rediens, de eorum assensu regulam aliquam eligeret approbatam.[2]

The approval of his order.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXVI.	INNOCENTII III. 18.	FREDERICI II 5.	PHILIPPI II. 35.	JOANNIS 17.

INNOCENTIUS papa, cum inter Januenses et Pisanos, pro subventione Terræ Sanctæ, pacem intenderet reformare, [3] in itinere constitutus moritur Perusii, cum sedisset annis decem et septem, mensibus quatuor, diebus viginti tribus, et in ecclesia S. Laurentii tumulatur. Hic inter alia fecit Hospitale Spiritus Sancti, et renovavit ecclesiam S. Sixti; composuit et decretales, sermones, librumque de misera conditione humani generis, et multa alia gloriosa. Item dedit singulis ecclesiis in Roma unam libram argenti, pro

Death of pope Innocent III.

---

1 'affirmationem;' *M. et Ar.*

2 See the Tabula Chronologica Actorum Sti. Dominici, i. 84, with the contemporary Lives of the Saint, by B. Jordan and Humbert, apud Quetif and Echard, De Script. Ord. Pred.

3 'in itinere ad hoc constitutus;' *M.*

singulis calicibus earum, quæ non habuerunt calices argenteos, tali pacto quod eos vendere non possent. Hujus temporibus Livonia conversa est ad fidem. Post mortem hujus Innocentii statim electus est Honorius tertius, natione Romanus, qui et decretales dicitur compilasse, et ecclesiam S. Laurentii extra muros, [1]basilicamque, quæ Sancta Sanctorum dicitur, renovasse.

The papal legate tries to dissuade Louis from invading England.

Gualo, apostolicæ sedis legatus, tituli S. Martini presbyter cardinalis, venit Parisios, Philippum regem studiose exhortans, ut filium suum Lodovicum a transitu in Angliam cohiberet: super quo etiam nihilominus auctoritate apostolica ipsum monuit Lodovicum, denuntians tam patri quam filio sententiam excommunicationis, latam in Lateranensi concilio in omnes, qui [2]Joannem regem Angliæ, ut a regno dejicerent, expugnabant. Lodovicus, spreta monitione legati, a cœptis nequaquam destitit; sed apud Calesium, Flandriæ portum, classem coadunari præcepit, pro exercitu in Angliam [3]transportando.

Gualo goes to England.

Gualo legatus in Angliam tendens, et Lodovicum præveniens, sategit inter regem et barones toto nisu pacem componere, licet frustra. In crastino Ascensionis Lodovicus naves conscendens cum exercitu suo applicuit in [4]insula, quæ Thanatos appellatur; ubi recreatis aliquantulum militibus, feria secunda Sandewycum pervenit, concurrentibus sibi ibidem baronibus suæ partis et eum deducentibus usque Roffam, cujus castrum [5]redditum est eidem. Feria quinta in hebdomada Pentecostes veniens Londonias, cum processione solemni receptus est in ecclesia S.

---

[1] 'basilicamque sanctorum;' *M. et Ar.*

[2] 'Joanni regi . . . . repugnabant;' *M. et Ar.*

[3] 'transfretando;' *D'A.*

[4] 'insulam;' *D'A.*

[5] 'statim redditum est;' *Ar.*

Pauli, ubi cum suscepisset homagia civium, usque Westmonasterium transiens, suscepit homagia procerum adhærentium parti suæ; cum quibus progrediens cepit castra Raygate, [1]Gildeforde, Fernaham, civitatemque Wintoniæ in crastino S. Joannis Baptistæ, et eodem die tam regis quam episcopi castra reddita sunt eidem; revertendo [2]cepit castrum de Odiham.

Gualo legatus Lodovico plurimum conabatur obsistere, excommunicando et interdicendo; sed parum proficere potuit, populo fere toto in regis sui odium nimium provocato. Interim Joannes rex, valido collecto exercitu, proposuit cum Lodovico et ejus fautoribus prælio decertare: sed in ipso belli apparatu morbo correptus decubuit, et post paucos dies defungitur apud Newerk, [3]quarto decimo calendas Novembris, cum regnasset annis decem et septem, mensibus quinque, ac decem diebus. Sepultus est autem Wigorniæ coram altari magno in medio inter sacrosancta corpora [4]Oswaldi et Vulfstani, pontificum beatorum. Hic rex abbatiam Cisterciensis ordinis in Wintoniensi diœcesi, quæ [5]Bellus-locus dicitur, et monasterium virginum apud Godestowe in Lincolniensi diœcesi, pro anima Rosamundæ, quæ aliquando patris sui fuerat concubina, [6]fundavit; propter quod putant non-

The hatred of the people towards the king.

Death of John. Oct. 19.

---

[1] 'Geldeforde;' *Cod. Reg.*: 'Gylford et Farnham;' *M. et Ar.*

[2] 'revertendo autem;' *Ar.*

[3] The day after that assigned to it by Coggeshall, p. 112: but Roger of Wendover says he died on the night immediately following the feast of St. Luke, namely, the 19th Oct.; iii. 385.

[4] To the latter of whom, St. Wulstan, he had specially recommended his soul; Rog. Wend. iii. 385.

[5] Beaulieu. See Dugdale, v. 580.

[6] 'fundavit.' The priory was founded in 1138, in the presence of king Stephen; and in 1191 the body of Rosamund was removed from the church and buried in the churchyard by order of St. Hugh of Lincoln. Compare Dugdale, i. 525 et seq. with ii. 884, also iv. p. 357.

nulli ad illum Merlini fatidici vaticinium referri, quo dixit, 'Virginea munera virginibus donabit. Promerebitur inde favorem Tonantis, et inter beatos collocabitur.'[1]

The confirmation of the Dominican order.

Eodem anno beatus Dominicus, electa a fratribus regula beati Augustini, doctoris eximii, Romam reversus, defuncto papa Innocentio, ab ejus successore Honorio confirmationem ordinis, qui Prædicatorum diceretur, obtinuit;[2] cujus ipse primus fundator exstitit, et magister. Data est hoc anno fratribus ecclesia S. Romani in Tholosa, ubi et prima domus ordinis est fundata.[3]

Expliciunt gesta Joannis regis Anglorum.

---

[1] This is severe: but his epitaph, given in Roger of Wendover, iii. 386, is much more so, which, however, was not inscribed on his monument in Worcester cathedral:

'Hoc in sarcophago sepelitur regis imago,
Qui moriens multum sedavit in orbe tumultum;
Hunc mala post mortem timor est ne fata sequantur.
Qui legis hæc, metuens dum cernis te moriturum,
Discute quid rerum pariat tibi meta dierum.'

[2] This confirmation was granted on the 22nd Dec.; Echard et Quetif, Tab. Chron. i. 84.

[3] Which house, however, was dissolved in the following year, infra, p. 202, in consequence of an insurrection at Tholouse.

INCIPIUNT GESTA [1]TEMPORUM

HENRICI [1]TERTII

REGIS [1]ANGLORUM,

Qui fuit filius Joannis, qui fuit quartus eorum regum, qui a comitibus Andegavensibus duxerunt originem, secundum lineam masculinam.

HENRICUS filius Joannis regis ex Isabella filia comitis Engolismensis, annum ætatis decimum agens, post patrem defunctum, anno Domini MCCXVI. sublimatur in regem: et præsentibus Gualone apostolicæ sedis legato, cum episcopis Jocelino Bathoniensi, Willelmo Coventrensi, aliisque prælatis pluribus, reginaque Isabella cum comitibus Willelmo [2]Marescalli, Willelmo de Ferrariis, magnaque aliorum nobilium multitudine, per [3]Petrum Wintoniensem episcopum quinto calendas Novembris, in die videlicet apostolorum Simonis et Judæ, in ecclesia beati Petri monachorum Gloverniæ inunctus in regem solemniter coronatur. Lodovicus regis Francorum filius, cum jam castrum [4]Dovoriæ obsedisset diebus quindecim, nihil proficiens Londoniam revertitur, ubi in die sancti Leonardi redditur ei turris. Progressus vero de Londonia, castrum de [5]Hert-

Accession of Henry III.

He is crowned. Oct. 28.

[1] These words are wanting in *M.* and *Ar.*; as also the whole clause following, 'Qui fuit filius,' etc.

[2] Earl of Pembroke.

[3] Namely, Peter de Rupibus, or des Roches. See ante, ad ann. 1205.

[4] 'Doveriæ;' *D'A.*

[5] 'Herford;' *D'A.*: 'Herteforde;' *M. et Ar.*

ford cepit in die apostoli Andreæ, et castrum de [1]Berchamstede in die sanctæ Luciæ. Et exinde acceptæ sunt treugæ inter regem juvenem Henricum et Lodovicum usque ad festum Fabiani et Sebastiani martyrum beatorum, quibus firmatis, Lodovicus in Gallias transfretavit. Interim vero multitudo magna baronum et militum, rupto fœdere quo se Lodovico adstrinxerant, ea mentis levitate qua a patre desciverant, ad filium revertuntur.

A truce between Henry and Louis agreed to, till Jan. 20.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXVII.	HONORII III. 1.	FREDERICI II. 6.	PHILIPPI II. 36.	HENRICI III. 1.

Proceedings of Louis after Jan. 20.

POST lapsum treugarum Lodovicus in Angliam rediens, et applicans Dovoriæ, castrum ejus obsedit; sed intentione frustratus, usque [2]Windelesoram castrum insigne contendit. Quod cum ad capiendum non proficeret, ordinatis dietis cum exercitu valido versus Lincolniam dirigit iter suum. Sabbato vero in hebdomada Pentecostes, exercitus regis juvenis, brevi tempore vehementer auctus, Lodovico in Lincolnia existenti superveniens bellum indixit. Igitur juxta civitatem gravissimo conserto prælio nutu Divino juveni regi Henrico cessit victoria et triumphus, fugiente Lodovico nempe cum suis.[3] Interfecti sunt de Gallicis milites ut fertur quadringenti, inter quos cecidit nobilis ille comes Thomas de Perticis, quem cum ex sorore Othonis imperatoris utriusque regis Francorum scilicet et Anglorum consanguineus esset, paci potius quam bello, in

The Fair of Lincoln.

[1] 'Berkamstead;' *M. et Ar.*
[2] 'Windelsoram;' *D'A. et M.*
[3] This battle was commonly called the Fair (Nundinæ) of Lincoln, as Roger of Wendover says, iv. 25: 'In opprobrium Lodowici ac baronum 'Nundinas' appellabant; habens initium hora inter primam et tertiam media, sed ante horam nonam a bonis negotiatoribus sunt omnia consummata.'

exheredationem sanguinis, decuerat studuisse. Feruntur etiam captivati quinquaginta duo milites de complicibus Lodovici, de quorum numero erat Gilbertus [1]de Clare, vir inclytus, quem cepit Willelmus Marescalli, et Gloverniam deduci fecit custodiæ mancipandum; cui postea, sedatis rebus paceque reflorente, Isabellam filiam suam matrimonio copulavit. Lapsis post hoc prælium diebus paucis, cæsus est ab Anglicis navalis exercitus Lodovici. Huic præerat Eustachius quondam ut fertur monachus, qui ut decebat apostatam, suam ostendens inconstantiam, sæpe de uno rege transiit ad alium, et tanquam de monacho factus dæmoniacus, dolo et perfidia plenus fuit; cujus caput abscissum, delatum est per diversa loca Angliæ super palum.

Loss on the side of Louis.

Lodovicus Londoniæ receptus, terra marique sibi comperiens detrimenta augeri, adversamque partem de die in diem roborari, pacem petiit necessitatis articulo compellente. Convocatis igitur ad præsentiam domini Gualonis, apostolicæ sedis legati, prælatis et proceribus Angliæ, in quadam insula juxta villam de Kingestone, per mediationem eorum pax et concordia in integrum [2]reformantur. Lodovicus enim præstito juramento, quod mandatis pareret ecclesiæ, a sententia excommunicationis absolvitur. Sicque renuntians regno Angliæ præstitoque juramento, quod, adepto regno paterno, omnia per patrem suum regibus Angliæ injuste ablata restitueret, liber cum suis omnibus remeavit.[3]

Peace concluded between Henry and Louis.

Honorius papa Petrum, Autissiodorensem comitem, in imperatorem Constantinopolitanum coronavit in ecclesia S. Laurentii extra muros.

Mixed events.

---

[1] 'de Claro;' *M. et Ar.*
[2] 'reformatur;' MSS.
[3] For the ignominious terms which Louis was compelled to accept, see Rog. Wend. iv. 31 et seq.

Mixed events.

Qui cum Joanne de Columna, presbytero cardinali, in Græciam transfretans, Durachium civitatem obsedit; sed post non multos dies a duce ejus urbis Theodoro captivatur. Eodem anno insurgentibus Tholosanis contra comitem Montisfortis, beatus Dominicus, electo fratre quodam nomine Matthæo in abbatem, qui primus et ultimus fuit in ordine, fratres dispersit; quosdam mittens in Hispaniam, quosdam vero Parisios.

Miracles of St. Dominic.

Ipse autem Romam adiens, domum sororum apud sanctum Sixtum instituit, ubi dum moram faceret, nepotem cujusdam cardinalis equo lapsum, factumque exanimem vitæ restituit: architectum quendam etiam, præcipitatum ad mortem, mirabiliter suscitavit. Illis diebus morabatur in curia magister Reginaldus, decanus sancti Aniani Aurelianensis, doctor juris canonici, qui beato Dominico admodum [1]familiaris, ingressum ordinis vehementer habebat in voto; sed intercedente ex causis dilatione, tam gravi [2]febrium vexatione correptus est, ut invalescente morbo relinqueretur a medicis penitus desperatus. Qui, orante pro eo beato Dominico, vidit gloriosam matrem Dei ad se venire, comitantibus eam duabus virginibus admodum speciosis: quæ extensa manu virginea oculos sibi et nares, osque, renes ac pedes perunxit unguento quod secum attulerat salutari, verba proferens propria ad singulas unctiones, de quibus tantum illa retinuit, quæ ad renes dicebantur et pedes: quorum ad renes erant, 'Stringantur renes tui cingulo castitatis;' ad pedes vero, 'Ungo pedes tuos in præparationem evangelii pacis.' Tandem ei habitum, quo nunc utuntur fratres, ostendens ait, 'Hic est habitus ordinis tui.' Mane igitur facto, venienti ad se beato Dominico narravit per ordinem

[1] 'familiaris effectus;' *M. et Ar.* | [2] 'febris;' *D'A.*

visionem. Illa vero cœlestis unctio virum sanctum non modo celeriter ab æstu febrium sanavit, sed et carnem ejus sic ab ardore concupiscentiæ temperavit, ut nec primus libidinis motus in ea (sicut ipse fassus est postmodum) pullularet. Sanus autem effectus habitum ordinis, qualem sibi ostensum [1] viderat, suscepit; et Deo se totum offerens, professionis vinculo Dominico se adstrinxit. Ricardus Cicestrensis episcopus translatus est usque Sarum. Obiit Willelmus de Vernon comes Devoniæ. Miracles of St. Dominic.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXVIII.	HONORII III. 2.	FREDERICI II. 7.	PHILIPPI II. 37.	HENRICI III. 2.

Nobiles multi Francorum et Anglorum, devotione allecti, peregrinationem Ierosolymitanam sunt aggressi; inter quos fuerunt Ranulfus Cestriæ et Willelmus Derebeyæ comites, viri strenui et famosi. Joannes rex Jerusalem, et dux Austriæ, coadunato exercitu valido ex multitudine peregrinorum nationum diversarum, civitatem[2] Damiatam obsederunt. Ceperant autem prius cum labore maximo turrim quandam munitissimam in alveolo fluminis sitam. Stephanus Cantuariensis, diu Romæ detentus, tandem impetrata licentia in Angliam rediit cum honore. [3]Septimo idus Junii, apud Wigorniam, beati Vulstani confessoris corpus venerabile in capsam transfertur argenteam. Circa festum beati Clementis martyris Pandulfus venit in Angliam, Gualone ad curiam revocato. Simon comes Montis-fortis, in obsidione Tholosæ, ictu petrariæ percussus A crusade, and mixed events.

---

[1] 'fuerat;' *M.*

[2] For a detailed account of this crusade, and of the taking of Damietta, see Roger of Wendover, iv. 36 et seq.

[3] June 7. 'Junii' is from *Ar. Cod. Reg.* has 'Julii.'

decedit.[1] Ranulphus quidam fit episcopus Cicestrensis. Beatus autem Dominicus, post receptionem fratris Reginaldi, profectus in Hispaniam, duas in ea domos fratrum fundavit. Eodem anno, cum fratres missi Parisios starent in quadam [2]domo conducta, inter domum episcopi et domum Dei, universitas attendens eorum religiosam conversationem, et vitam studiosam acceptans, contulit eisdem domum [3]sancti Jacobi, ubi nunc manent, cujus usque in præsens penes se retinet patronatum.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXIX.	HONORII III. 3.	FREDERICI II. 8.	PHILIPPI II. 38.	HENRICI III. 3.

Affairs of the Holy Land.

Urbs Ierosolymitana, licet inexpugnabilis videretur, a Coradino filio [4]Saphadini capta est; cujus muros cum turribus evertit, et in lapidum acervos redegit: templo tantum, et turri David detulit, Dominicoque sepulcro. Credunt namque Dominum Jesum magnum fuisse prophetam, et de virgine natum, ingentiaque miracula fecisse, prout in eorum legitur Alcorano. Christiani vero in obsidione Damiatæ frequentes dantes assultus, per totam æstatem plurimum laborabant, proficientes parum aut nihil. In die vero Decollationis sancti Joannis [5]Baptistæ, Saraceni copiam fecerunt pugnæ, in qua multi Christianorum nobiles occisi sunt, et capti. Superveniente vero peregrinorum auxilio, quorum Savaricus de Malo-Leone erat capitaneus, [6]reparatur obsidio. Nonis vero Novembris, annuente Domino Jesu

[1] 'decidit;' *M.*
[2] 'porta;' *M.*
[3] 'Sti. Nicholai;' *Ar. et Harleian*, 29 *Plut.* See infra, ad ann. 1238, p. 225.
[4] 'Saladini;' *D'A.*
[5] August 29. 'Baptistæ' is from *Ar.*
[6] 'reparatur;' omitted in *M.*

CHRISTO, et domino Pelagio Albanensi episcopo solerter agente, capitur Damiata in oculis regis Babylonis, qui divino terrore [1]percussus, milites Christianos more consueto aggredi non est ausus. Est autem Damiata civitas Ægypti maritima in terra Gessen, inter Ramesse et [2]Campotaneos sita, antemurale totius Ægypti, Heliopolis dicta olim. Capture of Damietta. Nov. 5.

Hoc anno Willelmus Marescalli senior defungitur, et in crastino Ascensionis apud Novum Templum Londoniæ sepelitur. Hic prole felix, quinque habuit filios, quorum Willelmus fuit paternæ hereditatis successor: et quinque filias, quarum seniorem Matildem Hugoni Bigoth, [3]secundam Joannam Garino de Monte-Camisii, tertiam Isabellam Gilberto de Clare, quartam Sibillam Willelmo de Ferrariis comiti Derebeyæ, quintam Evam Willelmo de Brehuse, dum adhuc viveret, maritavit. Ad quarum heredes, deficiente fratribus successione, totius Marescalliæ hereditas amplissima est devoluta. Death of William the Marshal.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXX.	HONORII III. 4.	FREDERICI II. 9.	PHILIPPI II. 39.	HENRICI III. 4.

FREDERICUS, Romanorum et Siciliæ rex, ab Honorio papa in basilica S. Petri apostoli, imperiali diademate coronatur. In festo Pentecostes rex Henricus Londoniis coronatur. Treugæ quatuor annorum inter Philippum Francorum et Mixed events.

---

[1] 'perculsus;' *D'A.*

[2] i. e. Taphneos. 'Hæc est Taphnis cujus campi in psalmo meminit propheta David, et Esaias: 'Stulti principes Taphneos,' et cætera;' Rog. of Wend. iv. 62.

[3] His effigy lies on the epistle side of the circular nave of the Temple Church, London; his sword piercing the head of a dog. Beside him lies, with crossed legs and in the act of sheathing his sword, the figure, also recumbent, of the earl of Pembroke the younger, his son.

Henricum Anglorum reges, circa Cathedram S. Petri, pro Pictavia sunt acceptæ. Hoc anno inchoatum est novum opus Westmonasterii, cujus in propria persona rex primum posuit lapidem fundamenti. De singulis autem carucis Angliæ dati sunt regi duo solidi, pro [1]relevamine status sui. Stephanus Cantuariensis, crucem prædicans apud Westmonasterium, canonisationem S. Hugonis Lincolniensis episcopi publicavit, a papa Honorio nuper factam. Nonis Julii corpus venerabile beati Thomæ Martyris, præsentibus Henrico rege et Pandulfo apostolicæ sedis legato, cum multitudine prælatorum et procerum, translatum est, et in capsa pretiosa diligentissime collocatum. Latini qui morabantur in Græcia, detento adhuc in carcere Petro imperatore, missis solemnibus nuntiis ad filium ejus comitem [2]Namurcii, ut veniret et eis imperaret suppliciter invitarunt. Qui honorem sibi oblatum respuens, fratrem suum, Henricum nomine, ad eos transmisit; quem illi gratanter admittentes, imperiali honore et diademate sublimarunt. Hoc anno ceperunt Christiani civitatem Ægypti Tanis, non minori miraculo quam prius ceperant Damiatam. Hoc anno, in itinere peregrinationis Ierosolymitanæ, Henricus de Boun Herfordensis, et [3]Saerus de Quenci Wintoniensis comites obierunt.

The abbey of Westminster rebuilt.

St Hugh of Lincoln is canonized.

Translation of St. Thomas of Canterbury. July 7.

Recovery of Damietta.

In ordine Prædicatorum cœperunt haberi capitula generalia, quorum primum Bononiæ hoc anno sub beato Dominico celebratur. Statutum est in hoc capitulo, ne possessiones et reditus amodo reciperentur in ordine, et quod illis renuntiarent, quas habebant in partibus Tholo-

Affairs of the Dominicans.

---

[1] 'elevamine;' *M.*

[2] 'Namurcii;' *M.*: 'Mauricii;' *Ar.*

[3] 'Socrus de Quenti;' *Cod. Reg.* and MSS., except *M.* which has 'Quenu.'

sanis: unde tria castra quæ beato Dominico pro sustentatione fratrum suorum collata erant, data sunt sororibus monasterii Pruliani. Hoc anno clerici, qui infra castrum regis apud Veterem Sarum manebant, una cum sede episcopali ad villam episcopi, quæ nunc Nova Sarum dicitur, et privilegio civitatis donata est a rege Henrico, transferuntur; procurante negotium episcopo Saresberiensi Ricardo, et eodem rege devotius annuente.

Removal of the see of Salisbury.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXXI.	HONORII III. 5.	FREDERICI II. 1. 10.	PHILIPPI II. 40.	HENRICI III. 5.

ISABELLA, mater regis Angliæ, irrequisito [1]filio vel consilii sui consensu, transfretans in Galliam, nupsit comiti Marchiæ, filio Hugonis Brun, qui statim quædam castra regis in Pictavia in manu expugnans valida occupavit. Eodem anno Willelmus de Fortibus, comes de Alba-Marla, in comitatu Lincolniæ multos ad rebellionem commovit: qui dum ad [2]pacem regis venire contemnit, a domino Pandulfo apostolicæ sedis legato excommunicationis sententia innodatur; quem etiam rex cum fautoribus subigens, quosdam carcerali custodiæ, quosdam exilio perpetuo condemnavit. Fuerunt quidam alii viri magni, qui munitiones, et castra, possessionesque alias regis [3]dominicas injusto dominio usurpabant: inter quos præcipui erant Faukesius de Breaute, qui comitatus Northamptoniæ, Oxoniæ, Bukinghamiæ, Bedefordiæ cum castris et forestis adjacentibus; Petrus de Malo-Lacu, qui castra de [4]Corf et de Schirebourne, cum comitatibus

Affairs in Poictou.

[1] This is from *M.* and *Ar.*: *Cod. Reg.* has 'filii.'
[2] 'pedem;' *M. et Ar.*
[3] Omitted in *D'A.*
[4] 'Corfe;' *M.*

Somersetensi et Dorsetensi, custodiis et forestis; Philippus de Mark, qui castra de Notingham et de Pecto cum comitatibus Notinghamiæ et Derebeyæ ac forestis; Engelardus de [1]Ciconia, qui castra de Windelesore et de Odiham, in regis injuriam detinuerant, et nunc coacti sunt omnia resignare regiæ voluntati. Hubertus de Burgo, comes Cantiæ, sororem regis Scotiæ accepit uxorem; qui ob probitatem et fidelitatem eximiam custos regis juvenis et totius Angliæ justitiarius factus est, omnium de regno majorum assensu.

Affairs of the Holy Land.

Pelagius apostolicæ sedis legatus in Terra Sancta, in festo apostolorum Petri et Pauli cum magna parte exercitus versus Babylonem profectus, cum ad locum medium, ubi Nilus in tria magna flumina scinditur, venisset; occupato ponte quem [2][de navibus] Saraceni construxerant, in planitie littoris tentoria figi jussit. Soldanus Christianos ferventes esse attendens ad pugnam noluit aperto marte confligere, sed ut exercitum affligeret inedia, prohibuit apportationem victualium, viarum aditibus undique custoditis. Supervenit et inundatio Nili, quæ totam terram ubi erat exercitus Domini occupans, usque ad genuum profunditatem resolvit in cœnum. Quibus malis coacti sunt Christiani (ea pactione quod pars crucis Dominicæ quam Soldanus Babylonis et Damasci asportaverat de Ierosolymis, eis redderetur, liberarenturque omnes Christiani captivi, dato salvo conductu usque Achon,) Damiatam Saracenis reddere, induciasque in octo annos firmare; sicque Damiata, capta cum sumptu maximo et labore, et per annum a Christianis possessa, in Nativitate Virginis gloriosæ

Second loss of Damietta. Sept. 8.

---

[1] 'Siconia;' *M. et Ar.* | [2] 'de navibus' are from *M.*

Saracenorum dominio iterum est subjecta. Eodem anno Tartari, Georgiam et Armeniam majorem vastantes, suo eas dominio subjecerunt.

The second general chapter of the Dominicans and their introduction into England.

De secundo capitulo generali fratrum ordinis Prædicatorum, quod sub beato Dominico celebratum est Bononiæ, hoc anno missi sunt fratres Prædicatores in Angliam, qui numero tredecim, habentes priorem fratrem Gilbertum de Fraxineto, in comitiva venerabilis patris domini Petri de Rupibus, Wintoniensis episcopi, Cantuariam pervenerunt: [1]ubi cum se domino Stephano Cantuariensi archipræsuli præsentassent, audito quod Prædicatores essent, statim fratri Gilberto imposuit, ut coram se sermonem faceret in ecclesia quadam, in qua ipsemet proposuerat eodem die prædicare. Cujus verbis admodum ædificatus pontifex, toto suo tempore, religionem fratrum Prædicatorum et officium prosecutus est gratia et favore. Progredientes autem fratres de Cantuaria, venerunt Londonias in festo sancti Laurentii; et ulterius [2]Oxoniam in festo Assumptionis Virginis gloriosæ, in cujus honore oratorium construxerunt: et habebant scholas illas, quæ nunc sancti Edwardi dicuntur, in cujus parochia locum acceperant, in quo tempore aliquo morabantur. Sed cum non esset opportunitas locum sufficienter dilatandi, transtulerunt se ad locum a rege eis concessum, ubi nunc habitant extra muros.

Death of St. Dominic.

Eodem anno octavo idus Augusti [3]beatus Dominicus, ordinis Prædicatorum institutor, primusque magister, in conventu Bononiensi dies suos in bono, et annos suos complevit in gloria: acceptoque denario diurno, tanquam fidelis servus

---

[1] ubi cum sedem ;' *M.*

[2] Oxoniis ;' *M. et Ar.*

[3] August 6th. His feast however, on account of that of the Transfiguration falling on this day, is kept on the 4th August.

et prudens in gaudium Domini sui fideliter introivit, cujus vitæ sanctitatem in memoriam æternam miraculorum [1]gloria potestatur. Transitus autem ejus fratri Gualæ priori Brixiæ, qui postea fuit ejusdem civitatis episcopus, revelatus est per hujusmodi visionem. Eadem namque hora, qua beatissimi patris anima migravit a corpore, sicut postea compertum est, vidit aperturam in cœlo per quam dimittebantur candidæ scalæ duæ, quarum unius summitatem tenebat CHRISTUS Dominus, [2]alterius Mater ejus; angeli autem lucis discurrebant ascendentes [3][et descendentes] per eas: et ecce inter utramque scalam sedes posita erat in imo, et supra sedem sedens, et qui sedebat similis erat fratri habenti faciem velatam capucio, quemadmodum in ordine moris est fratres mortuos sepelire. Trahentibus autem scalas illas CHRISTO JESU et Matre, trahebatur et sedes pariter cum sedente, donec psallentibus angelis cœlo illatus est. Receptis igitur in cœlum scalis, et sede cum eo qui in sede fuerat collocatus, cœli apertura clausa est. Stephanus de Faukenberge factus est Londoniensis episcopus.

Gualo's vision.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXXII.	HONORII III. 6.	FREDERICI II. 2. 11.	PHILIPPI II. 41.	HENRICI III. 6.

Council at Oxford.

STEPHANUS, Cantuariensis præsul, primum concilium suum tenuit Oxoniæ; in quo diaconus quidam apostata [4]convictus, degradatus est, et manui sæculari traditus, flammis ultricibus est absumptus. Rusticus etiam quidam seipsum

[1] 'gloriam;' *M.*: 'protestatur;' *Ar.*

[2] 'summitatem alterius:' *M.*

[3] These words are from *M.* and *Ar.* Gen. xxviii. 12.

[4] 'convictus et degradatus est;' *M. et Ar.*

crucifigens, et stigmata vulnerum Christi superstitione quadam circumferens, perpetuo immuratur.

Hoc anno, in capitulo fratrum Prædicatorum generali tertio, quod Parisiis celebratum est, successor beati Dominici in magisterio ordinis fratrum Prædicatorum factus est frater Jordanus, natione Teutonicus, diœcesis Maguntinæ; qui cum Parisiis in scientiis sæcularibus et præcipue in mathematicis magnus haberetur, libros duos admodum utiles, unum de Ponderibus, et alium de Lineis datis, dicitur edidisse. [1] Postea ad studium theologiæ se transferens, tandem ad prædicationem fratris Reginaldi, de quo supra facta est mentio, ordinem Prædicatorum ingressus in die Cinerum, dum fratres illam antiphonam [2] 'Immutemur habitu' decantarent. Circa ea tempora multi viri scientia et sanctitate illustres, abjectis sæcularium divitiarum copiis, CHRISTUM pauperem imitari conantes, ad Prædicatorum et Minorum ordines confluxerunt. Inter quos erant [3] Joannes de Sancto Ægidio, et [4] Alexander de Hales, doctores in sacra theologia ambo, et Anglici natione: quorum Joannes in domo fratrum Prædicatorum sermonem faciens ad clerum, cum suasisset paupertatem voluntariam, ut verba sua exemplo confirmaret, descendens de ambone, habitum fratrum recepit, et eodem regressus ad

The Dominican friar, Jordan.

John of St. Giles.

---

[1] See Quetif and Echard, Script. Ord. Pred. vol. i. p. 98; and B. Jordan's Life of St. Dominic, ibid. p. 2.

[2] One of the anthems, namely, usually sung while the faithful are being signed with ashes on their foreheads, at the altar, on Ash-Wednesday.

[3] For an account of his writings see Script. Ord. Pred. i. p. 100, where the learned collectors remark that Egidius the physician was a distinct person from the English schoolman, being an Athenian by birth and a monk of Corbey in the 12th century.

[4] Alexander de Hales, surnamed 'The Irrefragable Doctor,' was a native of Hales in Gloucestershire. His Sum of Theology has been frequently printed: his Commentary on the Sentences, at Lyons, 1515; and his Sum of Virtues, at Paris, 1509. He died at Paris in 1245.

[1]clerum sermonem explevit. Occasione ejus habuerunt fratres duas scholas infra septa sua, resumente eo lectiones suas post ordinis ingressum ad importunam instantiam auditorum. Suavissimus quippe moralizator erat, ut satis considerare poterit, qui libros ejus inspexerit manu propria emendatos. Fuit nihilominus in arte medicinæ expertissimus, utpote qui tam Parisiis quam in Montepessulano rexerat in eadem; de cujus curis et pronosticationibus referuntur plurima admiranda. Alexander vero, qui fratrum Minorum ordinem ingressus est, Summam theologiæ illis temporibus perutilem conscripserat, cum diligentia maxima et labore. Obiit Radulphus Cicestrensis episcopus.

Alexander de Hales.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXXIII.	HONORII III. 7.	FREDERICI II. 3. 12.	PHILIPPI II. 42.	HENRICI III. 7.

Mixed events.

JOANNES rex Jerusalem in Italiam veniens, filiam suam quam unicam habebat, heredem regni, Frederico imperatori matrimonio copulavit; de qua imperator filium [2]suum genuit, nomine Conradinum. Obiit Philippus Francorum rex, cui filius Lodovicus successit, qui cum uxore [3]Blanca, octavo idus Augusti, a Guillelmo Remensi archiepiscopo inunctus, regni diademate insignitur. Joannes rex Jerusalem, facta peregrinatione ad S. Jacobum, transiens per regem Castellæ, sororem ejus Berengariam accepit uxorem. Lewelinus princeps Walliæ, confœderato sibi Hugone de Laci cum aliis quibusdam, pacem Angliæ perturbavit, inquietando Willelmum Marescalli juniorem, baronesque alios regi fideliter adhærentes; quorum machinationes rex collecto

[1] 'pulpitum;' *M. et Ar.*
[2] Wanting in *M.*
[3] 'Blancha;' *M.*: 'Blanchea;' *Ar.*

exercitu dissipavit in brevi, et eos ad deditionem potenter coegit. Henricus, Frederici imperatoris filius ex sorore regis Aragoniæ, puer decennis de mandato patris in regnum Alemanniæ coronatur. Obiit Simon [1]Exoniensis episcopus, cui Willelmus de la [2]Bruere successit. Walterus Mauclerck [3]fit episcopus Karleolensis, qui post aliquot annos, impetrata a domino papa cedendi licentia, ordinem fratrum Prædicatorum ingressus est, nulla sibi de episcopatu provisione penitus reservata; qui inter fratres in conventu Oxoniæ religiosa conversatione consenescens, multa in ædificiis et aliis memoranda [4]reliquit. Obiit Willelmus, episcopus Cestrensis.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXXIV.	HONORII III. 8.	FREDERICI II. 4. 13.	LODOVICI VIII. 1.	HENRICI III. 8.

Louis attacks Henry's possessions in France.

Lodovicus Francorum rex, postposito juramento quod olim in Anglia præstiterat, cœpta patris contra regem Angliæ prosequens, villam S. Joannis Angeliaci cepit, et per Savaricum de Malo-Leone castrum de [5]Mordum in Pictavia suæ commissum custodiæ, salvo ipso et suis, redditum est regi Francorum. Obsedit etiam Lodovicus Rupellam, quam cum trecentis militibus præfatus nuper intraverat Savaricus. Qui primo se viriliter defendentes etiam regis exercitum pluries molestabant. Sed tandem reddita est villa Francorum regi, Savarico de Malo-Leone in Angliam transfretante; qui cum inter navigandum cogitaret se haberi apud regem Angliæ proditionis suspectum, navem suam convertit in Franciam, et factus transfuga regi

[1] 'Oxoniensis;' *D'A.*

[2] 'Brune;' *M. et Ar.*

[3] See Script. Ord. Pred. i. 120.

[4] 'reclusit;' *M.*

[5] 'Mordon;' *M.*

Lodovico totaliter se submisit. Eodem anno Faukesius de Breaute, contra regem Angliæ insurgens, castrum Bedefordiæ armis munivit et victualibus, virisque strenuis, et ad bella fortissimis. Quod cum rex obsidione cinxisset, et in Assumptione Virginis gloriosæ violenter cepisset, omnes, qui illud contra voluntatem regiam tenuerant, suspendi fecit ad aliorum terrorem. Faukesius vero, subito fortunæ ictu a summa opulentia dejectus, in tantam infra annum incidit egestatem, ut qui paulo ante ceteros Angliæ proceres divitiarum gloria anteire videbatur, jam actus in exsilium tenuem in [1]Galliis quæritando victum, etiam capitis reclinatorium non haberet. Suppressis igitur per Angliam inimicis, cœpit rex pacifice administrare regnum; sed nondum ei ad recuperanda perdita in partibus Galliarum suppetebat facultas. Hoc anno a papa Honorio confirmatus est ordo [2]Minorum.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXXV.	HONORII III. 9.	FREDERICI II. 5. 14.	LODOVICI VIII. 2.	HENRICI III. 9.

Crusade against the Albigenses.

LODOVICUS Francorum rex, prælatique, ac proceres quamplurimi in Francia, a domino [3]Romano, diacono cardinali, signum crucis accipiunt contra hæreticos Albigenses. Ricardus comes Cornubiæ, frater regis, et avunculus ejus Willelmus comes Sarum, cum multis proceribus in Vasconiam proficiscentes, prospere res gesserunt.

---

[1] 'Gallicis;' *D'A.*

[2] 'Meinims;' Fr. Tr.: 'fratrum Minorum;' *Ar.*

[3] Wanting in *D'A.*

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXXVI.	HONORII III. 10.	FREDERICI II. 6. 15.	LODOVICI VIII. 3.	HENRICI III. 10.

HONORIUS papa moritur, et in S. Mariæ [1]majoris ecclesia sepelitur. Hic imperatorem Fredericum, quem coronaverat, sibi rebellem comperiens, et ecclesiæ Romanæ adversarium, anathematizaverat, et ab ejus fidelitate barones absolverat. Huic successit Hugolinus, Ostiensis episcopus, apud Septisolium electus, et Gregorius IX. vocatus. Moritur Lodovicus Francorum rex, et successit eidem filius ejus S. Lodovicus, coronatus in regem cum esset annorum quatuordecim. Moritur Willelmus de Longa-spata[2] primus, qui cum esset filius regis Henrici secundi nothus, donante Ricardo duxit uxorem Elam, filiam et heredem Willelmi comitis Saresberiensis; ex qua genuit Willelmum de Longa-spata juniorem, et Nicolaum postea Saresberiensem episcopum. Hic Willelmus in ecclesia Saresberiensi est sepultus. Obiit eodem anno episcopus Eliensis, cui germanus justitiarii Huberti de Burgo successit.

Death of Honorius III.

and election of Gregory IX.

Death of the earl of Salisbury.

Beatus Franciscus, post diutinos vitæ præsentis labores, solutis carnis vinculis, ad cœlestia regna migravit; cujus animam unus ex fratribus, lunæ mensuram habentem et quasi solis non modicam claritatem, cœli secreta penetrantem adspexit. Discordia orta est inter regem et barones propter Hubertum de Burgo, quem barones ab officio dejicere, rege contradicente, volebant. Henricus fratri suo Ricardo in Vasconia moranti, quingentos transmisit Walenses,

Death of St. Francis.

---

[1] 'majoris;' wanting in *M.* and *Ar.*

[2] There was a suspicion that the earl had been poisoned by the justiciary, Hubert de Burgh; Rog. Wend. iv. 117.

et pecuniæ magnam summam. Obiit Ricardus de [1]Marisco, episcopus Dunelmensis.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXXVII.	GREGORII IX. 1.	FREDERICI II. 7. 16.	LODOVICI IX. 1.	HENRICI III. 11.

Lodovicus Francorum rex, de consilio Blanchæ matris suæ, episcopos et milites in terram Albigensium misit, per [2]quos urbem Tholosam cum toto obtinuit comitatu. Ela comitissa Sarum, relicta Willelmi de Longa-spata, monachos Cartusienses, fundatos per maritum suum apud Heytrop, transtulit usque [3]Hentonam Bathoniensis diœcesis. Hoc anno Petrus Wintoniensis iter suum Ierosolymitanum arripuit.[4]

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXXVIII.	GREGORII IX. 2.	FREDERICI II. 8. 17.	LODOVICI IX. 2.	HENRICI III. 12.

Fredericus imperator Saracenos, per diversa loca Siciliæ dispersos, in locum unum Apuliæ congregans, civitatem unam ex ipsis, quæ [5]Luceria Saracenorum dicitur, tributariam sibi fecit. Obiit Stephanus, Cantuariensis archiepiscopus. Hic super totam Bibliam postillas fecit, et eam per capitula, quibus nunc utuntur moderni, distinxit; qui dum Parisiis in theologia regeret, factus tituli S. Chrysogoni presbyter cardinalis; demum factus archiepiscopus inter alia bona quæ fecit, etiam pulcram aulam, quæ est in palatio Cantuariæ, ædificavit. Fratres Prædicatores,

Death of archbishop Langton.

[1] *Harleian*, 29: 'Martus;' *Cod. Reg.*: 'Benedictus de Mari;' *Ar.*: Benedictus de Marisco;' *Har.* 29; but corrected 'Ricardus' in a later hand.

[2] 'quos monachos;' *M. et Ar.*

[3] Henton, in Somersetshire. See Dugdale, vi. p. 3; and infra, ad an. 1230.

[4] This latter clause is wanting in *Cod. Reg.*; it exists, however, in *M.*, *Ar.* and *Har.* 29.

[5] 'Luceia;' *Cod. Reg.*: 'Lucrecia;' *M. et Ar.*

habito Bononiæ generalissimo capitulo, immutabili firmarunt decreto, ne reditus et possessiones in ordine admittantur. Hoc anno, mense Augusto, beatus Franciscus sanctorum catalogo adscriptus est a papa Gregorio; cujus, antequam esset papa, tutor fuerat et [1] protector.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXXIX.	GREGORII IX. 3.	FREDERICI II. 18.	LODOVICI IX. 3.	HENRICI III. 13.

GREGORIUS papa imperatorem Fredericum excommunicavit, et per totam Christianitatem excommunicatum denuntiari præcepit. Eadem tempestate beatus Antonius de ordine Minorum, et S. Elizabetha filia regis Hungariæ, uxor landegravii Thuringiæ, sanctimonia vitæ clarent.[2] Robertus de [3] Bingham factus est episcopus Saresberiensis. Ricardus magnus consecratus est apud Cantuariam, episcopus futurus Cantuariensis. Abbas S. Eadmundi factus est episcopus Eliensis.

The emperor excommunicated.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXXX.	GREGORII IX. 4.	FREDERICI II. 19.	LODOVICI IX. 4.	HENRICI III. 14.

IMPERATOR Fredericus nuntios misit ad Soldanum Babyloniæ, per quos fama erat quod cum eo amicitias contraxisset. Fratres Prædicatores cœperunt in Anglia capitula provincialia tenere; quorum primum est Oxoniæ celebratum. Henricus Anglorum rex transfretavit in Britanniam, suadente duce ejusdem Petro, ut a rege Francorum terras per patrem ejus et avum sibi et

Henry visits Brittany.

---

[1] 'procurator;' *M.*

[2] St. Antony, though surnamed of Padua, was a Portuguese by birth. He died in 1231. See the Bollandists, June 13. St. Elizabeth of Hungary died in the same year, Nov. 19.

[3] 'Bingeham;' *D'A.*

progenitoribus suis injuste ablatas repeteret; qui die, quo naves adscensurus erat, pauperes et infirmos humiliter visitans, leprososque deosculans, largas eis eleemosynas erogavit.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXXXI.	GREGORII IX. 5.	FREDERICI II. 20.	LODOVICI IX. 5.	HENRICI III. 15.

Mixed events.

IMPERATOR Fredericus in Terram Sanctam proficiscitur, durante adhuc in eum sententia excommunicationis, majorem desolationem quam consolationem afferens terræ [1]eidem. Henricus rex Angliæ, intento suo frustratus, de Britannia in Angliam remeavit. Obiit hoc anno [2]Willelmus Marescalli junior, cui successit in hereditate Ricardus ejusdem germanus. Ricardus frater regis desponsavit comitissam Gloverniæ, sororem Willelmi Marescalli, marito ejus Gilberto anno præcedenti defuncto. Obiit hoc anno Ricardus Cantuariensis archiepiscopus de curia redeundo.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXXXII.	GREGORII IX. 6.	FREDERICI II. 21.	LODOVICI IX. 6.	HENRICI III. 16.

IMPERATOR Fredericus de Terra Sancta rediit, initis cum Saracenis treugis decem annorum. Hugo de Burgo, comes Cantiæ, quibusdam gravibus contra eum propositis, carceri mancipatur.

Edmund of Abingdon.

Clarebat his temporibus in Anglia magister [3]Eadmundus de Abindonia, cancellarius Saresberiensis, vir sapientia et sanctitate insignis, cui dominus papa, ob famam sapientiæ et doctrinæ ejus, prædicationem crucis commisit; concedens

[1] 'eodem;' *M.*

[2] His effigy may be seen beside that of his father, in the circular nave of the Templars' church, London. See ante, ad annum 1219.

[3] 'Edmundus de Habingdonia;' *M. et Ar.*

ei, ut procurationes de ecclesiis, in quibus prædicaret, posset accipere. Sed vir DEI uti noluit ista potestate. Obiit Ranulphus, comes Cestrensis. Ela, comitissa Saresberiensis, fundavit abbatiam Canonissarum de [1] Lakok, Saresberiensis diœcesis.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXXXIII.	GREGORII IX. 7.	FREDERICI II. 22.	LODOVICI IX. 7.	HENRICI III. 17.

GREGORIUS papa beatum [2] Dominicum, qui primus ordinem Prædicatorum instituit, catalogo sanctorum adscripsit; cujus corpus eodem anno, in capitulo fratrum generali Bononiæ, præsentibus archiepiscopo [3] Ravennate aliisque quatuor episcopis, ac potestate Bononiensi cum multitudine civium, in eminentiorem translatum est locum. In cujus sanctitatis testimonium, sublato quo tegebatur corpus ejus lapide, tanta emanavit odoris fragrantia, ut non tam sepulcrum quam cella videretur aromatum patuisse; nec solum ossibus aut pulveri sacri corporis vel capsæ inerat, verum etiam in re circumquaque congesta, ita ut ad longinquas postmodum regiones delata odorem ipsum longo tempore retineret. [4] Fratrum vero manibus, maxime aliquid de sacrosanctis reliquiis tangentibus, sic inhæsit, ut quantumcunque lotæ, vel etiam confricatæ, per plures dies conservatæ fragrantiæ testimonium præsentarent. Canonization of St. Dominic.

[1] Lacock, in Wiltshire. Their rule was that of St. Augustine. Ela was the first superior, but resigned the office in 1257. She died in 1261. Both Lacock and Henton were founded on the same day, viz. 16 cal. Maii (April 16), 1232, according to Dugdale, vi. p. 500.

[2] 'En mesme le temps, que Seint Dominic estoit en Espagne, et en Tholouse, et en Lombardie, estoit en Thuscane Seint Fraunceis, mout renome de seintete;' Fr. Tr.

[3] 'Ravennæ,' or 'Ravennatensi'?

[4] 'Nostrum;' *M. et Ar.*

Richard the Marshal rises against the king.

Ricardus Marescalli, contra regem insurgens, Walliam commovit ad guerram; qui etiam Hubertum de Burgo, qui de castro de Devisis evaserat ad ecclesiam, ut captum in Walliam secum duxit. Hic etiam in Hibernia contra regem consurgens, consilio Galfridi de Marisco [1] occiditur, et in fratrum Prædicatorum ecclesia apud Kilkenniam sepelitur; cui successit in comitatu Gilbertus ejusdem germanus.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXXXIV.	GREGORII IX. 8.	FREDERICI II. 23.	LODOVICI IX. 8.	HENRICI III. 18.

Lodovicus Francorum rex Margaretam, filiam comitis Provinciæ, accepit uxorem. Theobaldus comes Campaniæ, avunculo suo rege Navarræ sine herede de corpore suo defuncto, successit in regnum. Magister Eadmundus de Abindonia, in Cantuariensem archiepiscopum electus, a summo pontifice confirmatur, et a suis suffraganeis consecratur. Obiit Hugo, episcopus Lincolniensis.

Edmund of Abingdon is made archbishop of Canterbury.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXXXV.	GREGORII IX. 9.	FREDERICI II. 24.	LODOVICI IX. 9.	HENRICI III. 19.

Imperator Fredericus sororem Henrici regis Anglorum, nomine Isabellam, uxorem accepit. Fames admodum magna invaluit in Gallia, maxime in partibus Aquitaniæ, ita ut homines herbas campestres, sicut animalia bruta, comederent. Henricus rex Anglorum Alienoram, filiam secundam comitis Provinciæ, apud Cantuariam desponsavit.

The king marries Eleanor of Provence.

[1] 'deceptus occiditur;' *M. et Ar.*

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXXXVI.	GREGORII IX. 10.	FREDERICI II. 25.	LODOVICI IX. 10.	HENRICI III. 20.

[1]VETUS de Monte, rex [2]Hassasinorum, misit in Franciam nuntios, ut per eos occideretur rex Lodovicus; sed postea facti pœnitens, per alios nuntios regem ipsum de prioribus præmunivit. Fratres Prædicatores Parisiis, hoc anno, secundum capitulum generalissimum habuerunt; post quod usque in præsens non est aliquod celebratum. Ela Saresberiensis comitissa, spreto sæculo, habitum Canonissarum apud Lakok accepit; inter quas effecta est postea abbatissa. Ad prædicationem cujusdam fratris Prædicatoris Wintoniæ, in præsentia regis et baronum, Ricardus frater regis et comes Marescalli Gilbertus, cum multis aliis, crucis characterem susceperunt. Obierunt hoc anno Henricus Roffensis, Willelmus de Bleis Wigorniensis, Thomas de Blundeswik Norwicensis episcopi. Mixed events.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXXXVII.	GREGORII IX. 11.	FREDERICI II. 26.	LODOVICI IX. 11.	HENRICI III. 21.

JOANNES Scotus ultimus comes Cestriæ moritur, et deficiente herede devolutus est in possessionem regiam comitatus. Multi de regno Franciæ nobiles, quorum capitaneus Theobaldus Navarrorum rex efficitur, adeunt Terram Sanctam. Frater [3]Jordanus, magister ordinis Prædicatorum secundus, in Terram Sanctam tendens, pro perituris æterna, et pro terrenis cœlestia, commutavit. Cujus dum viveret tanta erat in labiis The B. Jordan the Dominican.

---

[1] *Cod. Reg.* has 'Petrus;' *M.* and *Ar.* 'Notus.'

[2] 'Hassatinorum;' *Cod. Reg.*

[3] For an account of the B. Jordan, the successor and biographer of St. Dominic, see Script. Ord. Pred. i. p. 93 et seq.

The B. Jordan the Dominican.

diffusa gratia, ut de verbis, quæ procedebant de ore ejus, vix auditores possent satiari. Miraculis quoque post mortem claruit plurimis, de quibus ad ædificationem legentium duo sufficit annotare. Magister iste dum viveret, in quodam monasterio sororum ordinis, quandam excellentis vitæ sororem instituerat priorissam, quæ postea percussa paralysi, facta impotens, in lecto continue decumbebat; propter quod instantissime petebat per superiores suos ab officio quod exsequi non poterat absolvi: sed reclamante conventu, cui videbatur utilior sic languida, quam alia quæcunque, non potuit obtinere. Auditis itaque miraculis multis, quæ ad invocationem nominis fratris Jordani in diversis partibus contigerant, conventu [1] prudente fecit se in gestatorio quodam ad ecclesiam a sororibus deportari. Deinde, emissis sororibus, devote rogavit fratrem Jordanum, quem indubitanter credebat regnare cum CHRISTO, ut sibi impetraret a Domino, vel ab hac vita celeriter exui, vel ab officio per superiores suos absolvi, vel sibi sanitatem conferri, per quam fieret idonea ad [2] impositum officium exsequendum. Moxque sensit quandam virtutem sibi divinitus infusam, qua confortata primo pedem unum, deinde alterum extra gestatorium cœpit ponere; tandem erecta cœpit per chorum ambulare, quasi an vere esset sanata tentaret. Deinde audita nola refectorii, sentiens se gressu firmatam, processit obviam conventui cantando 'Miserere' ad ecclesiam venienti. Quam juniores primo occurrentes mirabantur si priorissa esset, quæ sic ambularet

[1] Hall corrects this 'persuadente;' but all the MSS. having 'prudente,' which seems more agreeable to the context, we have thought it better to retain the general reading.

[2] 'impositum sibi officium;' *M. et Ar.*

The B. Jordan the Dominican.

erecta. Cantorissa vero certis perpendens indiciis miraculum quod contigerat, omisso psalmo 'Miserere,' 'Te Deum [1][laudamus]' altissima voce intonavit. Commoti vicini altitudine cantus insueti [2]conveniunt, et cognita re gesta, Deum cum eis pariter laudaverunt.

In Praga vero, quæ est metropolis Boemiæ, uxor cujusdam nomine Elizabeth imprægnata, cum post tempus aliquod more mulierum gravidarum animatum sensisset fœtum, tamen appropinquante hora partus, nullum motum fœtus sensit per triduum ante partum. Unde multum consternata, cum in pariendo graviter laboraret, devovit infantulum, si masculus esset, fratri Jordano; affirmans impossibile eum non esse virum sanctum, qui tanta puritate vitæ et doctrinæ, ut audiverat, claruisset; si autem femina foret, devovit eam sanctæ Elizabeth, quæ a papa Gregorio canonizata fuerat tunc de novo. Denique natus est infans masculus, sed mortuus: quod ut certius experirentur obstetrices, cum esset tempus hiemale, in aqua frigidissima puerum posuerunt; sed nec sic in eo percipere potuerunt aliqua signa vitæ. Super quo mater inconsolabiliter ejulans a medio pæne noctis ad orationem conversa, continue adspici faciens infantem, beati Jordani patrocinium invocavit. Cum autem diesceret, apparuit infans vivus, pro quo Deo et S. Jordano gratias agens, in testimonium miraculi, ipsum infantem in baptismate Jordanum constituit appellari.

Obiit Ricardus, Dunelmensis episcopus. Otho legatus venit in Angliam. Data est hoc anno [2]regi tricesima pars bonorum.

---

[1] This word is from *Ar.*; which MS. omits 'voce,' and with *M.* has 'inchoavit' for 'intonavit.'

[2] 'undique conveniunt;' *Ar.*

[3] 'regi a clero et populo tricesima;' *M.*

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXXXVIII.	GREGORII IX. 12.	FREDERICI II. 27.	LODOVICI IX. 12.	HENRICI III. 22.

Otho, the papal legate, insulted at Oxford.

Robertus, germanus regis Franciæ, Atrebatensis comes efficitur. Otho, apostolicæ sedis legatus in Anglia, cum in abbatia de Oseneya juxta Oxoniam receptus fuisset, a scholaribus Oxoniæ obsessus et insultum passus, ad campanile transfugit; qui postea Londoniis in scholares Oxoniæ sententiam excommunicationis fulminavit, studiumque dispersit. Unde factum est, ut quidam villam Northamptoniæ, quidam novam civitatem Sarum elegerint ad studendum.

Death and anecdote of Alexander bishop of Chester.

Obiit [1]Alexander, Cestrensis episcopus; qui cum aliquando Tholosæ in theologia regeret, ex visione septem stellarum sibi dormienti ostensarum, beatum Dominicum cum sex sociis scholas suas quodam die intrantem cognovit. Qui cum super psalterium postillas scriberet, super illum versum, ‘Misericordia et veritas obviaverunt sibi, justitia et pax osculatæ sunt,’[2] talem ponit narrationem: ‘Scholaris quidam Bononiensis bene instructus, sed vanitati admodum deditus, quadam nocte vidit in somnis se in quodam campo tempestate nimia comprehensum. Confugiens vero ad quandam domum, dum ibi pulsat ut recipiatur a domina domus, hujuscemodi audivit responsum: ‘Ego Justitia hic habito, et quia tu justus non es, nequaquam intrare poteras domum meam.’ Dolens ille aliam domum conspexit, ad quam cum fugisset, sic eum allocuta est domina domus illius: ‘Ego Veritas hic habito, nec te volo recipere, quia non diligis veritatem.’ Discedens itaque venit ad domum tertiam, a cujus domina hæc audivit: ‘Ego sum

---

[1] magister Alexander;' *M.* | [2] Ps. lxxxiv. 11.

Pax, quæ te non admitto, quia [1]'non est pax impiis, dicit Dominus,' sed tantum hominibus bonæ voluntatis. [2]Verum, quia [3]'cogito cogitationes pacis et non afflictionis,' consilium utile tibi dabo. Ultra me habitat soror mea, quæ miseris solet præstare auxilium: accede ad eam et monita ejus comple.' Accedenti itaque ad domum quartam occurrit Misericordia, sic enim vocabatur domina domus, et petenti hospitium hæc respondit: 'Si ab imminente tempestate salvari desideras, vade ad sanctum Nicolaum ubi habitant fratres Prædicatores, et invenies ibi stabulum pœnitentiæ, et præsepe continentiæ, et pabulum doctrinæ, et asinum simplicitatis, et bovem discretionis, et Mariam illuminantem, et Josephum proficientem, et JESUM puerum te salvantem.' Hæc cum evigilaret cum devotione ruminans, valde [4]compunctus, quod sibi consultum fuerat mox implevit.

Eadmundus, Cantuariensis archiepiscopus, Romam adiit. Obiit [5]Petrus, Wintoniensis episcopus.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXXXIX.	GREGORII IX. 13.	FREDERICI II. 28.	LODOVICI IX. 13.	HENRICI III. 23.

CORONA Domini spinea allata est in Franciam. Henrico regi Angliæ natus est filius, quem ab Othone legato baptizatum, in honorem gloriosissimi confessoris et regis Edwardi, Edwardum vocavit. Ricardus regis Angliæ germanus, comes Pictaviæ et Cornubiæ, una cum Willelmo de Longa-spata in Terram Sanctam profectus, exercitum Francorum invenit sub rege Navarræ

Edward I. born.

[1] Isaiæ, lvii. 21.
[2] 'Rerum quæ cogito;' *M.*
[3] Jerem. xxix. 11.
[4] 'compunctionis;' *M.*
[5] 'Peres de la Roche;' Fr.Tr. He died at Farnham.

Theobaldo plurimum desolatum, qui statui terræ plurimum compatiens, cum Saracenis treugas iniit, Christianis, qui captivi tenebantur, omnibus liberatis. Comes [1] Cantiæ Hubertus, judicio contra eum procedente, quatuor castra, videlicet Blancum castrum, Grosmundum, [2] Chenefreth atque Hatfelde, regiæ dominationi cogitur resignare. Simon de Monte-forti, filius Simonis comitis, cujus supra fecimus mentionem, reginam Blancam, regis Francorum matrem, sibi timens offensam, aufugit in Angliam, ubi gratiose receptus a rege, Leicestriæ obtinuit comitatum cum senescallia Angliæ; et regis sororem, quæ prius castitatem publice voverat in manu episcopi, uxorem accepit. Qui etiam postea senescallus Vasconiæ factus, regem Angliæ induxit, ut terram Basclorum, cujus caput est civitas [3] Baiona et olim regnum fuerat, recognosceret de feodo regis Franciæ, ut sic regis Castellæ actionem excluderet, qui terram illam ad feodum regni Hispaniæ asseruit pertinere.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXL.	GREGORII IX. 14.	FREDERICI II. 29.	LODOVICI IX. 14.	HENRICI III. 24.

The emperor persecutes the pope.

FREDERICUS imperator, Romipetis ponens insidias, Jacobum Prænestinum episcopum de Francia et Othonem diaconum cardinalem de Anglia ad curiam revertentes capi fecit, et in custodia detineri. Gregorius papa, cum concilium tenere voluisset, captis per diversas partes prælatis ab imperatoris fautoribus, a suo proposito impeditur. Inter quæ mala, ad extremam horam veniens, in Domino obdormivit. Iste Gregorius, cum aliquando ab imperatore, qui

[1] 'Kantiæ;' *Cod. Reg.*
[2] 'Senefreth;' *M. et Ar.*
[3] 'Barona;' *M. et Ar.*

tunc ex magna parte patrimonium [1] ecclesiæ occupaverat, obsederetur in urbe, videns Romanos pæne omnes per pecuniam esse corruptos, [2] exhibens capita apostolorum, processionemque a Laterano ad sanctum Petrum faciens, animos Romanorum sic revocavit, ut contra imperatorem fere omnes acciperent signum crucis. Quo audito imperator, qui jam se intraturum urbem credebat, timens sibi, ab urbe longius retrocessit. Hic etiam papa, per fratrem Raymundum de ordine Prædicatorum, capellanum suum, ex plurimis voluminibus decretalium compilavit volumen unum; mandans ubique doctoribus illo uti. Fuit hic Raymundus Catalanus natione, qui, ante ingressum ordinis, in jure canonico Bononiæ rexerat excellenter. Post ordinis vero ingressum, a domino papa Gregorio familiariter recollectus, capellanus ejus efficitur ac pœnitentiarius, petitionumque pauperum expeditor; qui tandem, cum difficultate obtenta licentia redeundi ad terram suam, refutato in eadem archiepiscopatu, post fratrem Jordanum magister effectus est ordinis fratrum Prædicatorum; qui, ut rigor ordinis etiam in minimis servaretur (attendens quod qui minima negligit paulatim decidit) apposuit magnam curam. [3] Scripsit Summam de casibus, confessoribus perutilem, ac Constitutiones ordinis Prædicatorum, quæ prius sub confusione habebantur, sub certis distinctionibus et titulis posuit. Post biennium vero, ob impotentiam magisterio cedens, in conventu Barchinonæ consenuit; tanta religionis sanctitate pollens, ut post mortem miraculorum gloria habitus sit [4] [insignis].[5]

St. Raymond of Penafort.

His writings.

---

[1] 'ecclesiæ Romanæ;' *D'A.*
[2] 'excipiens;' *Ar.*
[3] 'Scripsit autem;' *Ar.*
[4] 'insignis;' *Ar.*

[5] St. Raymond of Penafort was born in 1175 at a small town of that name in Catalonia, and was a descendant of the

Death of St. Edmund of Canterbury.

Cometa apparuit hoc anno, versus orientem dirigens comam suam. Beatus Eadmundus, Cantuariensis archiepiscopus, in Galliis apud villam quæ dicitur [1] Seysi ægrotans, tandem præsentem miseriam exuens, ad æternæ viriditatis pascua introivit, ubi sequens Agnum Dei quocunque ierit, agonis sui palmam accepit.[2] Hic a pueritia, per sanctissimam matrem suam a mundi deliciis abstractus, jejuniis et vigiliis vacare, ac ad carnem uti cilicio informatur: qua instillante, tantam nominis Christi dulcedinem in tenella ætate pie biberat, ut proficiens virtutibus eam in senectute altissime retineret. Doctor vero theologiæ factus Oxoniæ, quamvis multis legendo proficeret, tamen assiduis prædicationibus, quibus plurimum vacabat, multo plures ad Dominum attrahebat. In comitiva sua fratres Prædicatores habebat continue, quorum unus valde senex et religiosus, hoc de eo nobis audientibus referre solebat. Cum die quadam hospites magni ad mensam archiepiscopi invitati fuissent, et ipse ad prandium præter solitum tardaret venire, magister Ricardus cancellarius ejusdem, qui familiarior ei erat inter ceteros, ad capellam, in qua orare solebat, ut eum vocaret accessit; apertoque aliquantulum ostio introspiciens, vidit eum per magnum spatium a terra elevatum, curvatis genibus, protensis junc-

---

counts of Barcelona. He was canonized by Clement VIII. in 1601. Besides Bollandus, Jan. 23rd, see his life in Quetif and Echard, Script. Ord. Pred. vol. i. p. 106 et seq. Though he resigned his office of head of the Dominicans on the plea of old age in his sixty-fifth year, yet he lived thirty-five years after; Script. Ord. Pred. ibid. p. 107, col. 1.

[1] 'Scysi;' *Ar.* Soissi, in the department of the Seine et Marne, whither he had been moved from Pontigny. See Chron. Aug. Cant. X. Script. 2263.

[2] For the Constitutions of St. Edmund, whose surname was Riche, see Wilkins, vol. i. pp. 635-640; and for the bull of his canonization by Innocent IV. in 1246, ibid. i. 694.

tisque palmis orantem. Mox vero ad terram demissus, et ad cancellarium versus suspirando planxit, quod eum a deliciis maximis impedisset: adjecitque quod in illa contemplatione suavissima, animas regis Ricardi et Stephani, Cantuariensis archiepiscopi, vidit a purgatorio liberatas. Asserebat enim idem frater, quod cum esset miræ abstinentiæ, mensam tamen habuit refertam [1] cibis delicatis, quibus nonnisi talibus utebatur salsamentis, per quæ saporis oblectamentum totaliter tolleretur. Hujus post mortem funus usque Pontiniacum deductum, sepultum est ibidem in ecclesia monachorum, ubi crebris admodum coruscat miraculis, et præcipue in resuscitatione infantium oppressorum.

Fuerat huic socius in schola magister [2] Robertus Bacon, qui Oxoniis regens in theologia, Prædicatorum ordinem est ingressus. Post ingressum vero lectiones suas in scholis sancti Edwardi per plures continuavit annos; sub quo primus de fratribus incepit frater Ricardus de [3] Fissakre [4] Oxoniensis diœcesis, legens una cum fratre Roberto prædicto in scholis, quas fratres infra locum, quem nunc habitant, habuerant.

Robert Bacon and Richard Fitzacre.

---

[1] 'cibariis;' *M.*

[2] *Cod. Reg.* has 'Rogerus,' but erroneously; as Roger Bacon, surnamed 'Doctor Mirabilis,' was a Friar Minor, and flourished about 1280. Consult Quetif and Echard, who remark that Leland has confounded the two. Script. Ord. Pred. i. 118. Lelandi, de Script. Brit., Hall's ed. p. 257.

[3] 'Fishacre;' Matth. Par. ad ann. 1248: or 'Fixacre,' on the authority of a Cod. Memb. of the 13th century, quoted by the historians of the order, wherein, after the end of the first of the Sentences, there is read, 'Rogo te, quisquis es, ut roges DEUM pro F. Ricardo de Fixacre, qui hoc opus edidit, ut eum Dominus nunc et semper in anima custodiat, et in corpore vires præbeat ut residuum operis ad finem prospere perducat. Amen.' Fitzacre and Bacon were two of the earliest Dominicans settled in the first house of their order in England. For their works, see their joint lives in Script. Ord. Pred. as above, the authors of which say, 'Ut in vita et morte fuerunt indivisi, sic a nobis non sunt separandi,' etc.

[4] *Cod. Reg.* has 'Exoniensis.'

Hic Ricardus super Sententias scriptum temporibus suis perutile composuit, et super Psalterium usque ad psalmum septuagesimum postillas edidit pulcherrimas, moralitatibus suavissimis intermixtas. Moritur eodem anno Lewelinus princeps Walliæ, inter cujus filios Griffinum nothum, et David ex legitimo toro natum, regis Angliæ ex sorore nepotem, gravis pro principatu suborta est dissensio; sed tandem Griffinus a fratre captus, carcerali custodiæ mancipatur. Moritur papa Gregorius nonus, cui, post vacationem duorum mensium et dierum sex, [1] succedit Cœlestinus quartus, natione Mediolanensis, prius dictus Galfridus, episcopus Sabinensis; qui vita et scientia laudabilis senex, [2] sed infirmus electus, post dies decem et octo moritur, et in ecclesia beati Petri sepelitur. Cœlestino vero defuncto, vacavit sedes mensibus viginti duobus, dies quatuordecim.

Death of pope Gregory IX. and of Celestine IV.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXLI.	VACATIONIS 1.	FREDERICI II. 30.	LODOVICI IX. 15.	HENRICI III. 25.

Mixed events.

[3] REX Angliæ, pro reponendis reliquiis sanctissimi regis et confessoris Edwardi, capsam auream in ecclesia Westmonasterii parari fecit. Gravissima apud Achon inter Hospitalarios suborta est et Templarios discordia; quam sedare non potuit Ricardus, regis Angliæ germanus, quamvis ad hoc plurimum laboraret. Alfonsus, frater regis Franciæ, comes Pictavensis efficitur. Obiit Gilbertus Marescalli in quodam torneamento verberibus conquassatus, cui in comitatu

[1] 'successit;' *Ar.*

[2] 'sed et infirmus;' *M. et Ar.*

[3] 'Rex Angliæ capsam auream pro reponendis exuviis;' *M. et Ar.*

successit Walterus germanus ejusdem: quo tandem sine herede defuncto, [1]hereditas ejus inter quinque sororum filios, de quibus supra mentionem fecimus, est divisa. Obiit soror Arthuri Alienora apud Bristollum; ubi cum annis multis cælibem vitam duxisset, tandem moritura corpus suum inter sanctimoniales [2]Ambresbiræ sepeliendum legavit; quibus et, annuente rege, manerium de Melkisham cum pertinentiis suis dedit.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXLII.	VACATIONIS 2.	FREDERICI II. 31.	LODOVICI IX. 16.	HENRICI III. 26.

RICARDUS, regis Angliæ frater, cum comite Willelmo de Longa-spata revertitur de Terra Sancta. Lodovicus, Francorum rex, Hugonem comitem Marchiæ, qui matrem regis Angliæ duxerat in uxorem, infestavit propter homagium Alfonso Pictavensi comiti denegatum. In cujus subsidium transfretans Henricus rex Angliæ, una cum Ricardo fratre suo, Cornubiensi comite, comitatumque Pictaviæ ex donatione patris vindicante, juxta [3]Xantonas cum rege Francorum pugnam commisit. Videns vero Pictavenses a se deficere, quorum fiducia ad partes illas accesserat, prælio se subtrahens, in castro quod [4]Blavium dicitur se recepit. Urbem namque Xantonas (sibi infidam præsentiens, utpote quæ statim post pugnam regi Francorum se [5]reddidit) ingredi recusavit. [6][Cecidit in hoc tumultu

Affairs of Poictou.

[1] 'hereditas ejus amplissima;' *Ar.*

[2] Ambresbury, or Amesbury, in Wiltshire. The convent was founded by Elfrida; but, the nuns having been expelled in the time of Henry II. A.D. 1177, it was made over as a cell to the Benedictine nunnery of Fontevraud; Dugdale, ii. p. 333.

[3] 'Sanctonas;' *M. et Ar.* Saintes, in the department of Charente inférieure.

[4] 'Blanchum;' *M. et Ar.* Blaye, in the department of Gironde.

[5] 'reddens;' *M.*

[6] This clause is from *M.*

miles illustris Gilbertus de Clare, aliique nonnulli.] Exercitus etiam Francorum, rege suo infirmato, ingravescenteque victualium penuria, ad propria remeavit.

The Tartars invade Poland and Hungary.

Tartari, subactis Georgia, India, Armenia majore, ac Turkia, per unum de principibus Poloniam et Hungariam sunt aggressi; cum vero timerent intrare Hungariam, consulentes idola, dum hostias immolarent, tale accepisse feruntur responsum, 'Ite securi, quia spiritus infidelitatis et discordiæ vos præcedent, quibus inter se turbati Hungari vobis minime prævalebunt.' Nec fefellit eos augurium; nam ante Tartarorum introitum, rex et principes, clerus et populus, tanta inter se dissidebant discordia, quod dum, neglecto apparatu belli, fugam coguntur inire, usque ad multa millia occiduntur. [1]Innocentius quartus, natione Januensis, Anagniæ in papam eligitur. Hic dictus erat prius Senebaldus, sancti Laurentii in Lucina presbyter cardinalis. Obiit Jocelinus, Bathoniensis episcopus.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXLIII.	INNOCENTII IV. 1.	FREDERICI II. 32.	LODOVICI IX. 17.	HENRICI III. 27.

Henricus rex Angliæ munitiones quasdam in Vasconia rebellantes subegit: inter quas erat castrum quod [2]Viternus vocatur. Innocentius papa sedes cardinalium, a multo tempore vacuas, de personis electis ex diversis mundi partibus restauravit. Inter quas fratrem Hugonem de [3]Vienna, doctorem theologiæ eximium, vita et

Hugh of Vienne.

[1] Innocent IV. (Sinaldo de Fieschi) was not elected till the 24th June in the following year; Platina, Tab. Chron. PP.

[2] 'Vitrina;' *M.*: 'Viterna;' *Ar.*

[3] 'Viennia;' *M. et Ar.*: i. e. Vienna Allobrogum; Vienne, in the department of Isère. For Hugo de Sancto Charo's voluminous works see Script. Ord. Pred vol. i. pp. 194-203.

scientia præclarum, primum de ordine Prædicatorum instituit tituli S. Sabinæ presbyterum cardinalem. Hic doctrina sana et perlucida totam Bibliam postillavit: Concordantiarum etiam Bibliæ exstitit primus auctor. Innocentius iste sententiam excommunicationis, a papa Gregorio prædecessore suo in Fredericum latam, renovans confirmavit. Templarii in Achon Hospitalarios obsidentes et persequentes crudeliter, treugas cum Soldano Babyloniæ per Ricardum fratrem regis Angliæ initas, in eorum [1]infregerunt odium, cum Soldanis aliis ut dicitur [2]fœdere sociati. Hoc anno magister Ricardus de [3]Wichia, Wigorniensis diœcesis, quondam beati Eadmundi archiepiscopi Cantuariensis cancellarius, fit episcopus Cicestrensis. Willelmus de [4]Ralegh Northwicensis, ad Wintoniensem episcopatum transfertur. Dominus papa Rogero, præcentori Saresberiensi, Romæ existenti, Bathoniensem contulit præsulatum.

The Templars attack the Hospitallers.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXLIV.	INNOCENTII IV. 2.	FREDERICI II. 33.	LODOVICI IX. 18.	HENRICI III. 28.

David, prince of Wales, claims the protection of the pope.

DAVID princeps Walliæ, regis Angliæ ex sorore nepos, Innocentio papæ suggessit, principatum Walliæ ad ecclesiæ Romanæ feodum pertinere, seque de rege Angliæ tenere compulsum injuste. Propter quod scripsit summus pontifex abbati de [5]Abercoun super hoc negotio, de quo plenius instructus sub dissimulatione transivit. Soldanus Babyloniæ, super treuga interrupta

[1] 'fregerunt;' *M. et Ar.*
[2] 'fideliter;' *Ar.*
[3] 'Wicha;' *M. et Ar.*
[4] 'Ralech de Norwicensi;' *M. et Ar.*
[5] 'Abertoun;' *Cod. Reg.* Aberconway, in Carmarthenshire? where there was a Cistercian monastery.

graviter indignatus, conductis Corasinis, qui inter Saracenos pugnatiores putantur, Christianos bello aggreditur, ac de eis multitudinem magnam cruentissima cæde stravit; in quo prælio etiam tam prior Hospitalis quam magister militiæ Templi ab hostibus captivantur, Saracenique civitatem Jerusalem sepulcrumque Dominicum destruxerunt. Rogerus, præcentor Saresberiensis, consecratus est in episcopum Bathoniensem Radingiæ ab episcopo Wintoniensi. [1]Obiit Willelmus, episcopus Exoniensis. Obiit etiam Baldewinus de Ripariis, comes Devoniensis. Natus est regi filius secundus, dictus [2]Eadmundus.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXLV.	INNOCENTII IV. 3.	FREDERICI II. 34.	LODOVICI IX. 19.	HENRICI III. 29.

The 13th General council held at Lyons.

INNOCENTIUS papa, post magnum tractatum cum imperatore de pace habitum, cum ipsius contra ecclesiam contumaciam perpendisset, auxilio Januensium devenit in Gallias; et celebrans [3]concilium in Lugduno, ipsum velut hostem ecclesiæ privando imperio condemnavit. Missi sunt ad hoc concilium per regem Angliæ, de consilio prælatorum, comitum, et baronum, viri nobiles Hugo Bigod, Joannes filius Galfridi, Willelmus de Cantilupo, Philippus [4]Basseth, dato eis advocato magistro Willelmo de [5]Powike, ut concessioni regis Joannis de annuo censu pro Anglia et Hibernia contradicerent, et quod de regni assensu non processerat, sed per Cantuariensem archiepiscopum, vice totius regni, fuerit reclamatum. Sed papa, hoc indigere morosa

[1] The following clause is wanting in *D'A*.
[2] *Ar.* has 'Edmundus' throughout.
[3] The thirteenth General council.
[4] 'Basset;' *M.*
[5] 'Powik;' *D'A.*

deliberatione respondens, negotium posuit in suspenso. Prælati Angliæ, hoc anno conquesti sunt regi de oppressione ecclesiæ Anglicanæ, [1]cujus fere proventus omnes et reditus extranei occupabant; propter quod magistro Martino domini papæ tunc consanguineo, qui inter ceteros major, aliorumque in negotiis hujus tutor videbatur et defensor, ut regnum indilate evacuet regio mandatur edicto. Bonifacius de [2]Sabaudia, reginæ Angliæ consanguineus, ad archiepiscopatum Cantuariensem, procurante rege, ex dono summi pontificis sublimatur. Odo, Tusculanus episcopus, crucem prædicavit in Francia, pro passagio regis Francorum in Terram Sanctam. In partibus etiam Hanoniæ multi crucem accipiunt in subsidium landegravii Turingiæ, in regem Romanorum procurante domino papa nuper electi, contra Henricum, filium Frederici depositi, [3]patrem contra ecclesiam defendentem. Carolus, frater regis Franciæ, filiam quartam comitis Provinciæ accepit, per quam totum postea habuit comitatum. Tertiam vero filiam ejusdem, [4]Sanciam nomine, duxerat Ricardus frater regis Angliæ, defuncta priore uxore Isabella, relicta quondam Gilberti de Clare, de qua genuerat filium nomine Henricum. Magister Ricardus Blundi fit episcopus [5]Exoniensis.

Mixed events.

---

[1] 'cujus fere reditus ejus et proventus extranei;' *M. et Ar.*

[2] i. e. Savoy.

[3] Hall's emendation: 'partem;' *Cod. Reg.*: 'partem patris;' *M.*

[4] All the MSS. have 'Scencham.'

[5] 'Oxoniensis;' *D'A.*

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXLVI.	INNOCENTII IV. 4.	LANDEGRAVII T. 1.	LODOVICI IX. 20.	HENRICI III. 30.

Canonization of St. Edmund of Canterbury.

BEATUS Eadmundus, Cantuariensis archiepiscopus, ab Innocentio papa canonizatur Lugduni. Turci et Armenii cum Tartaris fœderantur. Carolus, frater regis Franciæ, Andegavensem obtinet comitatum.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXLVII.	INNOCENTII IV. 5.	LANDEGRAVII T. 2.	LODOVICI IX. 21.	HENRICI III. 31.

BEATUS Eadmundus apud Pontiniacum in solemniorem locum transfertur. Ecclesia Anglicana, pro relevamine status sui, undecim millia marcarum domino papæ solvit. Moritur landegravius Turingiæ, nuper in regem Romanorum electus; in cujus locum Willelmum, comitem Holandiæ, Innocentius papa eligi procuravit. Obiit Rogerus, episcopus Bathoniensis.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXLVIII.	INNOCENTII IV. 6.	WILLELMI I. 1.	LODOVICI IX. 22.	HENRICI III. 32.

Louis IX. proceeds on his first crusade.

REX Franciæ in Terram Sanctam proficiscens, per Lugdunum transiens, a domino papa litteras prohibitorias ad regem Angliæ, ne terras suas inquietaret peregrinationis tempore, impetravit; qui mari pertransito apud [1]Tunetum hiemavit: obieruntque ibi de Francia nobiles multi, milites, et famosi. Moneta Angliæ renovatur. Magister Willelmus de [2]Bucton fit episcopus Bathoniensis.

---

[1] 'Tunicium;' all the MSS. D'Acherius here observes, that Trivet confounds the two crusades of St. Louis.

[2] 'Butthonia;' *D'A.*

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXLIX.	INNOCENTII IV. 7.	WILLELMI I. 2.	LODOVICI IX. 23.	HENRICI III. 33.

Passus Dominicus, per quendam fratrem de ordine Prædicatorum allatus in Angliam, repositus est in conventu ordinis ejusdem Bristolli. Quem Henricus rex a fratribus sibi præsentatum contulit abbatiæ Westmonasterii, ubi usque in præsens in veneratione habetur. Rex Francorum cepit Damiatam, et in ea æstatem peregit. Mense vero Novembri procedens ad civitatem Massoram eam obsedit, ubi de exercitu Christiano per Saracenos plurimi occiduntur.

Louis takes Damietta.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCL.	INNOCENTII IV. 8.	WILLELMI I. 3.	LODOVICI IX. 24.	HENRICI III. 34.

Rex Francorum, exercitu suo in obsidione [1]Massoræ peste laborante ac fame, dum Damiatam revertitur, superveniente Saracenorum exercitu in itinere, captus est cum duobus fratribus, Alfonso Pictavensi et Carolo Andegavensi comitibus, et multis aliis viris magnis. Robertus vero Atrebatensis comes, tertius frater regis, submergitur fugiendo. Multi etiam prælio decertando occiduntur; de quorum numero erat Willelmus de Longa-spata Saresberiensis comes, qui viriliter dimicando cecidit aggravata manu hostium super eum. Cujus mater, abbatissa de Lakok ut prædictum est, nocte præcedente diem quo filius ejus interfectus est, vidit cœlos apertos, et filium suum armatum, ab angelis elevatum, [2]cum gaudio introire. Hujus Willelmi filiam unicam et heredem duxit Henricus de Lacy

He is taken prisoner by the Saracens.

[1] 'Massoris;' *D'A. et Cod. Reg.*

[2] 'cœlos cum gaudio;' *M. et Ar.*

comes Lincolniæ, Saresberiensem cum eadem accipiens comitatum. In Dacia Henricus Dacorum rex inclytus ab Abele fratre suo juniori, ut pro eo regnaret, suffocatur in mari. [1]Obiit Willelmus de Ralegh, et Aimericus frater regis Henrici ex matre fit Wintoniensis episcopus.

General chapter of the Dominicans held at London.

Hoc anno, primo celebratum est Londoniis sub magistro Joanne episcopo fratrum Prædicatorum capitulum generale. [2] Hic magister, cum esset in quadruplici lingua, videlicet Teutonica, Gallica, Italica, et Latina prædicator egregius, de priore provinciali Hungariæ factus est episcopus [3]Bosonensis ; sed a papa Gregorio, cum in desiderio haberet secretum contemplationis, per magnam instantiam cessionem obtinuit, nulla penitus sibi provisione retenta. Cum autem in magistrum ordinis electus esset, et ut prælationem talem refugeret, pontificalem vellet ordinem allegare, porrecta est in contrarium littera papalis, decernens, quod cum absolutus esset a cura pastoralis regiminis, et per consequens sub obedientia ordinis constitutus, debuit in recipiendo officium ordini obedire ; sed tamen cum in multis privilegiis procuratis per eum dominus papa scribat ei, non tantum 'Filium' ut alios magistros, sed ut ceteros episcopos 'Venerabilem Fratrem' appellat. Fredericus filium suum Henricum, accusatum per Romanos de rebellione contra eum, carceri mancipavit: in quo post breve tempus decessit.

Death of the emperor Frederick and accession of Conrad.

Fredericus repulsus a Parmensibus, quorum obsedit civitatem, in Siciliam rediens mortuus est ibidem. Conradus autem filius ejus, adspi-

[1] 'Obierunt Willelmus de Ralegher, et Aimericus. Frater ejus Henricus ex matre,' etc.; *D'A. et M.*

[2] For John of Vicenza see Script. Ord. Pred. i. 150 et seq.

[3] 'Bosoniensis;' *M. et Ar.*

rans ad regnum Siciliæ, cœpit in Apulia fortiter dominari. Innocentius papa, in Italiam reversus, apud Assisium morabatur; ubi S. Stanislaum Cracoviensem episcopum canonizavit, qui ab iniquo principe fuerat interfectus. Rex Francorum, procurante regina Blanca matre ejus, cui custodiam regni reliquerat, dato pretio et restituta Damiata Saracenis liberatur, una cum fratribus et aliis concaptivis, qui, remissis in Franciam fratribus, transfretavit in Achon; cujus ac civitatum [1]Joppes et Sidonis muros reparans, in terra illa per quinquennium moram fecit. Temporibus Frederici, in Burgundia imperiali, per terram solutam a montibus circiter quinque millia hominum suffocantur. Nam unus mons maximus, se dividens ab aliis montibus, per plura milliaria cujusdam vallis cadendo se extendens, ad alios montes accessit, omnes in valle villas terra et lapidibus operiendo. Eo etiam tempore, regnante rege Castellæ Ferdinando, in Toleto Hispaniæ, Judæus quidam, [2]comminuendo rupem unam pro vinea amplianda, in medio lapidis invenit concavitatem unam, nullam penitus divisionem habentem aut scissuram, et in concavitate illa reperit unum librum quasi folia lignea habentem; [3]qui liber tribus linguis scriptus, videlicet Hebraice, Græce, et Latine, tantum de littera habebat quantum unum Psalterium, et loquebatur de triplici mundo ab Adam usque ad Antichristum, proprietates hominum uniuscujusque mundi exprimendo. Principium vero mundi tertii posuit in CHRISTO sic: 'In tertio mundo Filius DEI nascetur ex Virgine Maria, et pro salute hominum patietur.' Quod legens Judæus,

Release of Louis, and loss of Damietta.

Legend of a Spanish Jew.

---

[1] All the MSS. have 'Joppe.'

[2] 'cavando, conterendo;' *M. et Ar.*

[3] 'quibus tribus linguis scriptis;' *Ar.*

statim cum tota domo sua baptizatus est. Erat etiam in libro, quod tempore Ferdinandi, regis Castellæ, liber debebat inveniri.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLI.	INNOCENTII IV. 9.	WILLELMI I. 4.	LODOVICI IX. 25.	HENRICI III. 35.

PASTORES in Francia, coadunata multitudine, dicebant se angelica visione monitos, ut proficiscerentur in Terram Sanctam contra Saracenos et incredulos pugnaturi. Transeuntes vero Parisios, venerunt Bituricas ; ubi suborta discordia cum civibus fit conflictus, et multis occisis reliqui [1] disperguntur. Abel Dacorum rex, [2] cum Frisones subjugare voluisset, interfectus est. Conradus, capta Neapoli, ejus muros funditus destruxit, et similiter fecit de Capua et Aquino.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLII.	INNOCENTII IV. 10.	WILLELMI I. 5.	LODOVICI IX. 26.	HENRICI III. 36.

Martyrdom of St. Peter the Dominican.

BEATUS Petrus Veronensis ex ordine fratrum Prædicatorum, prosequendo inquisitionem pravitatis hæreticæ sibi ab apostolica sede commissam, ab ipsorum hæreticorum credentibus, inter [3] Cumas, ubi fratrum suorum prior erat, et Mediolanum occisus martyrio coronatur. In cujus canonizationis litteris, quæ eodem anno facta est Perusii, testatur papa Innocentius ipsum fere annos triginta vixisse in ordine fultum caterva virtutum, virginitatis etiam florem illibatum servasse, nullius usque mortalis criminis unquam sensisse contagium, suorum probatum testimonio

[1] 'disperduntur;' *M. et Ar.*

[2] 'cum Fressone subjugare voluisset, a Frisonibus interfectus est ;' *M. et Ar.*

[3] i. e. 'Comum,' says D'Acherius. Como.

confessorum: cujus religiosa sanctitas crebris et in vita et in morte miraculis noscitur claruisse.[1]

Eodem anno statuit papa Innocentius, ut cardinales capellis rubeis uterentur. Magister Albericus, domini papæ notarius, ab eodem ad Ricardum fratrem regis Angliæ mittitur, offerens ei regnum Apuliæ; quo una cum imperio privaverat Fredericum. Sed Ricardo comite negotium differente, supervenienteque cito post [2]morte papæ, non est res sortita effectum. Alexander Scotorum rex Margaretam, filiam regis Angliæ, duxit uxorem; de qua genuit filium nomine Alexandrum, qui immatura morte patrem prævenit. Aliam filiam ejusdem regis, nomine Beatricem, accepit dux Britanniæ; de qua prolem genuit numerosam. Fuit autem iste annus in Anglia tanto caloris et siccitatis excessu notabilis, ut ab eo tanquam insigni termino consueverint aliquando homines tempora computare. A prima enim die Martii usque ad Assumptionem Virginis gloriosæ nulla cecidit pluvia super terram. Mixed events.

Conradus in Apulia infirmatus, clystere, qui a medicis judicabatur fieri ad salutem, veneno mixto intulit sibi mortem. Reliquit autem filium parvulum, nomine [3]Conradum, cujus sibi tutelam Manfredus ejusdem patruus usurpavit. Hoc anno, tertio nonas Aprilis, beatus [4]Ricardus, Death of Conrad of Sicily.

---

[1] See Papebroch, iii. 679, April 29; and a contemporary Life of St. Peter, surnamed the Dominican, by F. Thomas Agni de Lentino; also Script. Ord. Pred. i. 359.

[2] 'mortem;' *M. et Ar.*

[3] 'Conradinum;' *D'A. et Ar.*, expressive of his juniority, says Hall.

[4] Richard de Wyche was born near Worcester in 1197, and, having been chancellor to St. Edmund of Canterbury, was continued in that office by Boniface of Savoy, the queen's brother, and promoted to the bishoprick of Chichester in 1245, in the room of an unworthy nominee of the king, who in consequence deprived him of his temporalities for two years. He died on the 3rd of April 1253, according to some, and was canonized by Ur-

R

St. Richard of Chester.

Cicestrensis episcopus, laboris finem cursusque sui metam attingens, præsentis incolatus miseriam exuit, et æternitatis bravium comprehendit: cujus vitam sanctitate insignem ac virtutibus gloriosam rudi quidem sed [1]veraci stylo scripsit frater quidam de ordine Prædicatorum, Radulfus nomine, quem dum adhuc viveret in suum elegerat confessorem. Meritorum vero ejus magnitudinem et gloriam, crebrescentia post mortem ad tumbam ejus miracula certissima fide probant.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLIII.	INNOCENTII IV. 11.	WILLELMI I. 6.	LODOVICI IX. 27.	HENRICI III. 37.

Henry confirms the Magna Charta.

HENRICUS rex Angliæ, ad instantiam prælatorum, comitum et baronum, chartas duas, unam de libertatibus [2]quæ Magna, et aliam quæ de Foresta dicitur, concessit. In partibus Angliæ, quæ dicuntur Holandia et Holdernesse, alluvione maris insolita magna terræ portio cum domibus et earum habitatoribus est deleta. [3]Moritur Robertus Lincolniensis præsul, qui cognominatus est a pluribus Grossum-caput. Hic excellentis vir sapientiæ fuit, ac lucidissimæ doctrinæ, totiusque exemplar virtutis. Qui licet de ima gente [4]Suthfolchiæ, Northwicensis diœcesis, ori-

Robert Grostête.

ban, 1262 (infra ad annum). See his statutes in Wilkins' Concilia, i. 688-693, and the bull of his canonization, ibid. p. 743.

[1] 'morati;' *M. et Ar.* Hall suggests 'morato,' or 'morali.'

[2] 'quæ Magna;' omitted in *M.* and *Ar.*

[3] Grostête was one of the loudest in his remonstrances against the papal levies, and all abuses in discipline. Knighton says he addressed a letter to the pope, 'satis tonantem;' X. Script. 2436. 9. See the original in Matth. Par. ad ann. 1253. Cave gives a partial catalogue of his works, printed and in MS. Fuller, in his Worthies, says that Dr. Williams, a bishop of Lincoln, intended to have published his complete works in three volumes folio, but was prevented by the civil wars: he says that they amounted to about three hundred treatises. See also Lelandi Commentarii, de Script. Brit. p. 284 et seq.

[4] 'Southfolchiæ;' *M. et Ar.*

ginem traxerit, tamen bonam naturæ indolem præceptis Scripturarum exercens, produxit animum generosum. Qui, cum esset magister in artibus, super librum Posteriorum compendiose scripsit. Tractatus etiam de Sphæra et de Arte compoti, multaque alia in philosophia utilia, edidit. Doctor vero in triplici lingua eruditus, Latina, Hebræa, et Græca, multa de glossis Hebræorum extraxit, et de Græco multa transferri fecit, ut puta Testamentum duodecim Patriarcharum et libros Dionysii, quorum novam translationem perlucide commentavit. Hic fratres ordinis, tam Prædicatorum quam Minorum, sincera caritate amplectens, eos habuit continue in comitiva sua, delicias computans cum eis de Scripturis conferre. Præ ceteris etiam familiarem habuit fratrem [1]Adam de Marisco Bathoniensis diœcesis, ordinis Minorum, in sacra theologia doctorem eximium et famosum; ob cujus affectionem libros suos omnes conventui fratrum Minorum Oxoniæ in testamento legavit.[2] Huic fratri Adam Bonifacius Cantuariensis archiepiscopus, quassato Eliensi electo, ejusdem ecclesiæ contulit præsulatum: sed appellatione ad curiam Romanam [3]interposita, electus episcopatum obtinuit, et archiepiscopus sic conferendi episcopatus perdidit potestatem.

Robert Grostête.

Adam de Marisco.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLIV.	INNOCENTII IV. 12.	WILLELMI I. 7.	LODOVICI IX. 28.	HENRICI III. 38.

HENRICUS rex Angliæ cum regina Alienora in Vasconiam transfretans, Edwardum filium

Edward, the king's eldest son, marries Eleanor of Castile.

[1] For his works see Wading, Cat. Script. Ord. Min. ed. Romæ, 1806, under the word 'Adam.'

[2] For Leland's amusing wrath and disappointment in not finding these MSS. in the Franciscan convent at Oxford, see his Commentarii de Script. Brit., Hall's ed. p. 286.

[3] 'facta interposita;' *M. et Ar.*

suum primogenitum, cum jam esset annorum quindecim, transmisit ad [1]Aldefonsum regem Castellæ, ut cum nobili puella Alienora, ejusdem regis sorore, iniret connubium. Quem Aldefonsus rex ad civitatem Hispaniæ, quæ vulgo [2]Bures dicitur, venientem cum gaudio et honore suscipiens, militaribus armis cinxit, et nuptiarum [3]solemniis valde honoratum, cum uxore ad patrem remisit. Innocentius papa cum magno exercitu Apuliam ingressus moritur, cum sedisset annis undecim, mensibus sex, et apud Neapolim sepelitur. Successit Alexander [4]quartus, natione Campanus. Filii Margaretæ comitissæ Flandrensis, quos susceperat de Burcaredo domino de Avenis, insurrexerunt contra matrem, quia eos exheredare voluit, et heredem sibi substituere filium suum Guidonem, quem de ea [5]genuit maritus posterior Willelmus de [6]Dampetra. Comitissa vero in sui adjutorium Carolum Andegavensem comitem accersivit, conferens eidem Hannoniæ comitatum; quem filii comitissæ, adjuvante eos rege Romanorum Willelmo, aliisque Teutoniæ principibus, fortiter oppugnabant.

Death of pope Innocent IV.

He is succeeded by Alexander IV.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLV.	ALEXANDRI IV. 1.	WILLELMI I. 8.	LODOVICI IX. 29.	HENRICI III. 39.

Death of the emperor.

MORITUR Willelmus, rex Alemaniæ. Electores vero imperatoris ab invicem [7]divisi sunt, ita ut quidam regem Castellæ eligerent, quidam vero Ricardum, fratrem regis Anglorum. Comi-

[1] Alfonso X., surnamed the Wise. On this occasion Henry promised a grant of Guienne to his son Edward, adding thereto Wales, Ireland, and Bristol; which was confirmed, infra, p. 246.

[2] 'Bines;' *M. et Ar.* D'Acherius suggests 'Burges,' for Burgos.

[3] 'solemniis celebratis;' *M.*

[4] All the MSS. have 'tertius.'

[5] 'genuerat;' *M. et Ar.*

[6] 'Danpetra;' *M. et Ar.*

[7] 'separati;' *M.*

tes et barones Angliæ, assentientibus prælatis, denuntiari fecerunt per singulos comitatus, ut chartæ de libertatibus et foresta inviolabiliter observarentur: ad quorum instantiam, archiepiscopus Bonefacius sententiam excommunicationis tulit in omnes earum spontaneos transgressores. Lewelinus, princeps Walliæ, collecta manu validа, intravit comitatum Cestriæ, quem rex nuper Edwardo filio suo contulerat, et omnia cæde atque incendio usque ad portas urbis Cestriæ devastavit. Ad cujus reprimendum impetum, miles strenuus et famosus dictus Stephanus cognomento [1] Baucan, cum exercitu a rege missus, cum intrasset terram cujusdam Wallensis nobilis nomine Resi, cognomento Vauhan, id est Parvi, multitudine hostium in locis palustribus circumventus sabbato in hebdomada Pentecostes occiditur. Reliqui autem de ejus exercitu vel præliando cum duce suo cadunt, vel vivi capti vinculis mancipantur, exceptis paucis qui per fugam evadere potuerunt. Hoc anno puer quidam Christianus, nomine Hugo, a Judæis Lincolniæ captus est, et in improperium Christiani nominis crudeliter crucifixus.

Disturbances in Wales.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLVI.	ALEXANDRI IV. 2.	RICARDI 1.	LODOVICI IX. 30.	HENRICI III. 40.

ALEXANDER papa magistrum Willelmum de Sancto-Amore, canonicum Belvacensem suumque capellanum, propter persecutionem injuste commotam contra religiosos Mendicantes, et præcipue Prædicatores, Anagniæ condemnavit; privans eum capellania sua, et omni beneficio ecclesiastico habito et habendo: libellum etiam

Condemnation of William of St. Amor.

[1] 'Bavian;' *M.*: 'Bancan;' *Ar.*

quem 'De Mundi Periculis' intitulavit, in quo contra ordines pauperum multipliciter [1]invehitur, reprobans in ecclesia cathedrali comburi fecit, excommunicans omnes qui retinent librum illum. Ceteros etiam magistros, per dictum Willelmum concitatos, coegit fratres ad pacem recipere, et secundum legem caritatis tractare. Pax inter comitissam Flandriæ [2]et filios suos, per mediationem regis Francorum, sub hac forma firmatur: videlicet quod Florentius, comes Holandiæ, qui fovit partem filiorum prioris mariti, et nuper in bello filios posterioris mariti ceperat, et cum aliis Flandrensibus in carcere detinebat, in uxorem duceret filiam comitissæ, [3]et comitatus Hanoniæ cum urbe Valentinensi, cedente Carolo ad rogatum regis Francorum, ut concederetur filiis genitis de domino de Avenis; comitatus vero Flandriæ, cum terris aliis, filiis Willelmi de Dampetra. Sub his pactionibus liberavit comes Holandiæ Guidonem et fratres ejus, filios comitissæ de posteriori marito, cum Flandrensibus [4]aliis.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLVII.	ALEXANDRI IV. 3.	RICARDI 2.	LODOVICI IX. 31.	HENRICI III. 41.

Richard, the king's brother, elected king of the Romans.

RICARDUS frater regis Angliæ in Alemanniam transiens, Aquisgrani in regem Romanorum solemniter coronatur. Carolus, comes Andegaviæ, comitatum Provinciæ accipiens, Marsilienses [5]rebellantes in manu forti repressit. Rex Angliæ filio suo Edwardo Vasconiam, Hiberniam, villamque Bristolli dedit.

[1] 'invenit;' *Ar.*

[2] What follow, as far as 'qui fovit,' are omitted in *M.*

[3] From 'et comitatus' to 'vero Flandriæ,' are omitted in *Ar.*

[4] 'aliis concaptivis;' *Ar.*

[5] Omitted in *M.* and *Ar.*

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLVIII.	ALEXANDRI IV. 4.	RICARDI 3.	LODOVICI IX. 32.	HENRICI III. 42.

REX Angliæ parliamentum Oxoniæ convocat, ad quod convenientibus prælatis, comitibus, et baronibus, facta sunt statuta, quæ usque in præsens 'Provisiones Oxoniæ' appellantur; ad quas inviolabiliter observandas rex coactus est corporale præstare sacramentum, cum omnibus fere post jurantibus illud idem. [1]Aymerius vero Wintoniensis electus, Willelmus de Valentiis, Guido et Galfridus de Lizenim, fratres regis uterini, nolentes jurare cum aliis discedunt, et insequentibus eos baronibus aliquibus cum equis et armis, mare versus Gallias transeunt indilate. Walterus, Surreiæ [2]archidiaconus, fit episcopus Exoniensis.

The Provisions of Oxford.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLIX.	ALEXANDRI IV. 5.	RICARDI 4.	LODOVICI IX. 33.	HENRICI III. 43.

REX Anglorum in Gallias transfretans, a rege Francorum petiit restitutionem terrarum sibi ac patri suo injuste ablatarum per avum suum Philippum et patrem Lodovicum, et ab ipso injuriose detentarum. Sed Gallicis contra regem Anglorum multa allegantibus, et specialiter donationem Normanniæ antiquam non fuisse spontaneam, sed per primum ducem Rollonem a rege Francorum [3]vi extortam, (nec regi Anglorum tutum videbatur jam prælio decertare, cum sui in procinctu essent insurgendi contra eum,) pacem subscriptam quodammodo compulsus admisit. Solutis namque sibi a rege Francorum

Henry demands the restitution of his lands in France.

[1] 'Aymerus;' *Cod. Reg.*: 'Amerius;' *Ar.*

[2] 'Archidiaconus' is from *M.* and *Ar.*

[3] From 'Francorum' to 'trecentis millibus' are carelessly omitted in *M.* and its recension *Ar.*

trecentis millibus librarum Turonensium [1] parvarum, promissaque restitutione terrarum ad valorem viginti millium librarum annui census, omnibus terris in manu regis Francorum existentibus resignavit plene et pure. Et exinde litterarum suarum [2] abbreviavit titulum, ut nec ducem Normanniæ, nec comitem Andegaviæ, deinceps se vocaret. Manfredus filius Frederici se fecit in regem Siciliæ coronari, nepotis sui Conradini morte conficta: quem papa Alexander, tanquam regni invasorem, fautoremque Saracenorum, excommunicavit, omnique honore et dignitate sententia judiciali privavit.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLX.	ALEXANDRI IV. 6.	RICARDI 5.	LODOVICI IX. 34.	HENRICI III. 44.

Mixed events.

JUSTITIARII regis Angliæ qui dicuntur itineris, missi Herefordiam pro suo exsequendo officio, repelluntur; allegantibus his, qui regi adversabantur, ipsos contra formam Provisionum Oxoniæ nuper factarum venisse. Florentini coadunati ut civitatem Senensem destruerent, a militibus Manfredi et Jordano comite, qui partem fovit Manfredi, vincuntur; captaque eorum civitate et in parte destructa, ipsi dominio subjiciuntur Senensium et Manfredi. Inter regem Ungariæ et Boemiæ pro quibusdam terris grave commissum est prælium, fugientibusque Ungariis plurimi de eis occiduntur gladio; sed multo plures submerguntur in fluvio, quem transire oportuit fugientes. Itaque rege Boemiæ Ungariam intrante, rex Ungariorum terras usurpatas restituens pacem fecit, et mediante matrimonio amicitias in futurum firmavit.

[1] 'parvorum;' *Cod. Reg.*: 'et gros Tournais Englays qe valent verrayment quatere esterlinges en achate et vent;' Hearne, from a MS. on the alteration of the coin in the time of Edward I., apud Langtoft, p. 238.

[2] 'alienavit;' *M.*

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLXI.	ALEXANDRI IV. 7.	RICARDI 6.	LODOVICI IX. 35.	HENRICI III. 45.

ALEXANDER papa Viterbii moritur, et in ecclesia S. Laurentii honorifice sepelitur. Hic canonizavit Anagniæ sanctam Claram, quæ fuit ordinis sancti Damiani: reprobavit et [1]duos libros pestiferos, quorum unus dicebat, quod religiosi etiam verbum DEI prædicantes, de eleemosynis viventes, salvari non possent: alter vero dicebat inter cetera, quod Evangelium et doctrina Novi Testamenti [2]neminem ad perfectionem [3]perduxerunt et evacuanda erant millesimo ducentesimo sexagesimo anno; et in sexagesimo anno deberet inchoari doctrina [4]Joachim, quam conditor libri vocavit Evangelium æternum, totam perfectionem salvandorum in [5]illo ponendo. Dicebat etiam quod sacramenta novæ legis hoc anno evacuarentur: quæ omnia et auctoritas apostolica, et prædicti temporis sequens experientia [6]exsufflaverunt. Alexandro succedit Urbanus, natione Gallicus, de civitate Trecensi; qui Saracenorum exercitum, quem Manfredus in patrimonium ecclesiæ miserat, per cruce-signatos fugavit. Rex Angliæ, impetrata a papa Urbano absolutione juramenti quod pro observandis Provisionibus Oxoniensibus [7]invitus præstiterat, multos earum articulos publice revocavit. Baldewinus Græcorum imperator per Græcos et auxilium Januensium, in odium Venetorum, cum [8]Francis expellitur et Latinis; et sic Græci, re-

Death of pope Alexander IV.

He is succeeded by Urban IV.

[1] Namely, 1. 'De periculo novissimorum temporum;' and 2. 'Evangelium æternum.'

[2] 'minime;' *Ar.*

[3] 'perduxit;' *Cod. Reg.*: so also 'erat,' for 'erant,' in the next clause.

[4] 'Joathan;' *Cod. Reg.* and all the other MSS.

[5] 'primo;' *Ar.*

[6] 'exsufflavit;' *Cod. Reg.*

[7] 'invictus;' *D'A.* See the bull of Urban condemning the Provisions of Oxford; Wilkins, i. 76.

[8] 'schismaticis;' *M. et Ar.*

cuperato imperio, quendam sibi præficiunt, quem appellant Palæologum. Baldewinus vero fugiens exsul in Galliis morabatur.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLXII.	URBANI IV. 1.	RICARDI 7.	LODOVICI IX. 36.	HENRICI III. 46.

Disturbances in Wales.

Princeps Walliæ, regis Angliæ adversariis confœderatus, cœpit in terris Edwardi, filii regis, iterum cædes et incendia exercere. Philippus regis Francorum filius Isabellam, filiam [1]regis Arragoniæ, uxorem accepit. Marsilienses contra Carolum, favente eis quodam castellano nomine Bonifacio, insurgentes occiderunt urbis custodes: propter quod Carolus Bonifacium expugnans, fugavit eum de comitatu Provinciæ, castro ejus ad deditionem coacto. Marsilienses vero diutius obsidens, tandem subegit, et seditionis auctores in conspectu populi capite plecti fecit. Papa Urbanus beatum Ricardum, Cicestrensem episcopum, catalogo sanctorum adscripsit. Joannes Gervasii, quassatis electis monachorum, a domino papa fit episcopus Wintoniensis.

Canonization of St. Richard of Chester.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLXIII.	URBANI IV. 2.	RICARDI 8.	LODOVICI IX. 37.	HENRICI III. 47.

Edwardus filius regis Angliæ, cum exercitum copiosum contra principem Walliæ collegisset, et ille, ad nemorosa et palustria fugiens, copiam pugnæ non faceret, a patre in Angliam revocatur. Symon Leicestriæ comes, capitaneus baronum contra regem insurgentium factus, prædari cœperat bona regi adhærentium; et præcipue eorum qui, reginæ attinentes, per eam

The barons rise against the king.

[1] James I., surnamed the Conqueror, i. e. of the Balearic Isles.

introducti fuerant in Angliam, quos alienigenas appellabant. Quidam etiam de parte baronum Herefordensem episcopum Petrum, natione Burgundum, in ecclesia sua cathedrali captum, duxerunt ad castrum de Erdesleya, thesaurum ejus inter se pariliter dividentes. Deinde duce comite Symone progreditur exercitus Glovernniam, cujus castri custodia fidelissimo militi Matthiæ de [1] Besilles fuerat per regem commissa. Occupata autem villa, cum castro dantes insultum barones portam primam versus urbem confregissent, Matthias, ut sibi essent auxilio, incarceratos dissolvit: quorum proditione cum ex altera parte castri patefactus esset ingressus, Matthias in turrim confugit; in [2] quam insequentes eum milites Symonis effractis foribus violenter irrumpunt, Matthiamque licet repugnantem, nec metu mortis se reddere volentem, vivum ceperunt, et vinctum quo volebant duxerunt. Exinde comes Wigorniam accedens, civitatem ipsam sine ulla resistentia cepit. Inde usque Brugiam progrediens, cum villam obsedisset, villanique primo die se viriliter defendissent, secundo die firmato pacto quod Wallenses, qui ex parte alia urbem oppugnabant, non introducerentur, oppidum reddiderunt. Deinde proficiscitur comes ad partes regni australes. Rex autem et regina interim Londoniis morabantur in turri; quæ, cum se transferre volens ad castrum de Windelsore, per fluvium Thamesis ascenderet in scapha, multitudo civitatis plebeia ad pontem sub quo [3] transitura erat congregata, convicia et maledicta in [4] eam con-

Insurrection of the barons against the king.

The queen is insulted.

[1] 'Besiller;' *D'A.*: 'Bosillis;' *M.*
[2] 'qua;' *M. et Ar.*
[3] 'transita;' *M.*

[4] Because she was against the treaty the king was required to conclude with the rebel barons in favour of the observance of the

fuso clamore congessit, et jactu luti et lapidum ad turrim coegit reverti.

Proposals for peace, but they are soon broken off.

Igitur inter regem et comitem sub his conditionibus pax formatur: videlicet, ut in primis Henricus regis Alemanniæ filius, qui tunc parti comitis contra regem adhærens captus et in custodia detentus fuerat, liberaretur; deinde ut castra regis omnia per totam Angliam baronum custodiæ traderentur; item ut Provisiones Oxoniæ inviolabiliter servarentur, et quod omnes alienigenæ infra certum tempus regnum evacuarent, exceptis his quorum moram fideles de regno, assensu unanimi, acceptarent; postremo ut indigenæ, regno fideles et utiles, negotia regni de cetero sub rege disponerent. Sed, his non obstantibus, milites quidam de parte regis castrum de Windelsore victualibus munierunt et armis. Edwardus vero filius regis ad castrum Bristolli venit, ubi inter milites suos et villanos suborta discordia, avertitur ab eo villa, jam parans obsidionem ponere circa castrum; quod advertens Edwardus, Walterum, Wigorniensem episcopum, qui partem baronum fovit, accersiri fecit, ut in ejus conductu patris curiam adiret, spondens se patri et ejus consilio ea quæ pacis erant efficaciter suadere. Profectus igitur cum episcopo, cum appropinquaret castro de Windelsore, ingressus est illud; quod suspectum habens episcopus male tulit. Comiti tamen Symoni cum sibi adhærentibus, volentibus castrum obsidere, occurrit Edwardus quasi media via, circa villam de Kingeston, pacis offerens

---

Provisions of Oxford. Chron. Dunstable says, that when the queen was driven back by the mob, being rescued by the mayor of London, the king refused to admit her within the Tower (probably through dread of treachery), and that she was conducted to the bishop's house at St. Paul's; Chron. Dunst. p. 357. *D'A.*, however, has 'eum.'

tractatum eidem; sed comes, fretus consilio præfati Walteri episcopi, Edwardum frustratum proposito, redire volentem detinuit: redditumque est castrum de Windelsore comiti, concessa custodibus ejus ad recedendum cum omnibus suis quo volebant libera facultate; alienigenis etiam, volentibus transito mari redire ad propria, salvus datur conductus. Lewelinus princeps Walliæ, comiti Symoni [1] confœderatus, comitatum Cestriæ et marchiam ejus interim devastavit, duoque Edwardi castra Dissard et [2] Gannok diruens complanavit ad solum.

Post hæc parliamentum Londoniis convocatur, in quo dum multi, qui hactenus comiti adhæserant, ad partem regis se transferunt, (inter quos præcipuus erat Henricus de Alemannia, Ricardi regis Romanorum de prima uxore filius,) cœpit potestas regia aliquantulum respirare. Denique rex, Dovoriam accedens, sategit castrum illud de manibus comitis extorquere; sed frustratus intento, discessit. Carolus, comes Provinciæ, in perpetuum urbis Romanæ eligitur senatorem; cui etiam papa Urbanus regnum Siciliæ usque quartum heredem contulit, ut illud auferret Manfredo.

A parliament summoned to meet at London.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLXIV.	URBANI IV. 3.	RICARDI 9.	LODOVICI IX. 38.	HENRICI III. 48.

Sanctus Lodovicus Francorum rex, Anglicani regni [3] desolationi compatiens, procurante archiepiscopo Bonifacio, qui Parisiis in sermonibus

The French king endeavours to mediate between Henry and the earl of Leicester;

[1] 'confœderatur;' *D'A.* May not this circumstance have been the primary motive to Edward's subsequent implacability against the Welsh?

[2] 'Gannek;' *D'A.*

[3] 'desolationem;' *M. et Ar.*

publicis, tam apud Prædicatores quam apud Minores, regis Angliæ comitisque Leicestriæ processus gestaque declaravit, in concordatorem amicabilem pacisque arbitrum se admitti [1]promisit. Assentientibus itaque partibus, factaque submissione regi Francorum, rex Angliæ et Edwardus filius ejus cum prælatis plurimis regni Anglorum, ad audiendum dictum et [2]laudum præfati regis, circa festum S. Vincentii se Parisiis præsentarunt. Comes vero Leicestriæ, [3][sive quia regem Francorum propter matrem ejus sibi offensam suspectum habuit, sive alia de causa non satis nota, præsentiam suam subtrahens, in Anglia prosequitur inchoata. Igitur ex tunc Rogerus de Mortuo-mari, in rebus bellicis miles expertus, prædia comitis Leicestriæ] dominica cœpit deprædari. Contra quem comes, adjuncto sibi principe Walliæ, progressus, castrum de Radenore obsedit, et ad deditionem coegit. Edwardus filius regis Angliæ de Parisiis regressus, castra comitis Herefordiæ Hey et Huntingdon cepit, et castrum Breconiæ sibi redditum Rogero de Mortuo-mari tradidit custodiendum cum territorio adjacenti. Robertus comes Derbeiæ, qui comiti Symoni adhæsit, civitatem Wigorniæ obsedit, et per vetus castrum ingressus, bona civium diripuit, Judæosque baptizari coegit. Capta est et villa Gloverniæ a baronibus aliis; quos insecutus Edwardus a tergo, reparato ponte super Sabrinam, quem barones post transitum suum versus Gloverniam fregerant, castrum Gloverniæ cum suis intravit. In crastino, procurante Waltero Wigorniensi epi-

but his arbitration is in vain.

[1] Or 'permisit;' which Hall prefers and adopts.

[2] Or more correctly 'laudam,' the arbitration: 'laudem;' *M. et Ar.*

[3] All within these brackets are carelessly omitted in *Ar.*

scopo, inter Edwardum et barones qui villam ceperant induciæ sunt acceptæ: quibus durantibus, fugerunt qui villam ceperant, burgensesque se et sua [1]dediderunt Edwardo.

Henricus rex de Francia reversus, Oxoniam veniens, personaliter orationis gratia sanctam adiit [2]Frideswidam. Armatus nempe fide recta, non veritus est superstitiosam opinionem illorum qui putant illicitum regibus intrare villam, ultionem in eos virgine exercente. Ad quem cum venisset filius ejus, coadunato exercitu, disposuit hostes in manu valida propulsare. Interim Londonienses justitiarios regis et barones de scaccario capientes, carceri manciparunt. Rex vero habens secum illustres principes, Ricardum germanum suum regem Alemanniæ ac filium suum Edwardum, Willelmumque de Valentiis fratrem uterinum, clarissimosque milites Joannem Comyn de Scotia cum multitudine Scotorum, Joannem de Balliolo dominum [3]Galwidiæ, Robertum de Brus dominum Vallis-Anandiæ, Rogerum de [4]Clifford, Philippum Marmioun, Joannem de [5]Vallibus, Rogerum de Leyborne, Henricum de Percy, Philippum Basseth, Rogerum de Mortuo-mari, cum exercitu progrediens villam Northamptoniæ obsedit, quam Dominica in Passione effracto muro intravit: cepitque in illa milites vexilliferos quindecim; videlicet Symonem juniorem, Willelmum de Ferrariis, Petrum de Monte-forti, Baldewinum

Henry returns from France.

The king takes Northampton, and many prisoners.

[1] 'dederunt;' *D'A.*

[2] 'Fredeswidam;' *Cod. Reg.*: 'Frideswydam;' *Ar.* Bucer's wife was buried in the shrine of St. Frideswide, in Christchurch, Oxford, with this (almost equivocal) inscription, 'Hic jacent Religio et *Superstitio.*'

[3] 'Galwediæ;' *M.*

[4] 'Glifford;' *D'A.* Here we may note that D'Acherius' edition is almost always faulty in English proper names, and names of places. We have therefore rarely noticed his variations.

[5] 'Mallibus;' *M.*

Wake, Adam de Novo-mercato, Rogerum Bertrandi, Symonem filium Symonis qui [1]primo vexillum erexerat contra regem, Berengarium de Watervile, Hugonem Gubion, Thomam Maunsel, Rogerum Boutevileyn, Nicolaum Wake, Robertum de Newentonia, Philippum de Dribi, Grimbaldum de Paunsevout; de quibus Symonem juniorem ad castrum de Windelsore, reliquos vero ad alia castra transmisit captivos. Capti sunt et alii milites minoris gradus circiter quadraginta, scutiferique non pauci.

The king's further progress and success.

Perrexit inde rex versus Notingham, maneria baronum cæde vastans et incendiis, ibique recollegit magnates suos, et suorum auxit numerum vehementer. Comes Symon his auditis Londonias pergit, et peractis machinis decrevit expugnare urbem Roffensem, quam comes Joannes de Warenna tunc tenuit et defendit. Cujus cum portam primam una cum ponte cepissent Symon et sui, nuntiatum est regem venire Londonias; propter quod, omissa obsidione, in ejus occursum celeriter redierunt. Rex autem declinans a civitate Londoniarum, cepit castrum de Kingestone quod erat comitis Gloverniæ; profectusque Roffam quosdam qui in obsidione remanserant fugavit, plurimis interfectis. Inde perrexit usque [2]Tunebregge, cujus castrum cepit, et comitissam Gloverniæ in eo, quam tamen liberam abire permisit; relictaque ad custodiam castri magna militia, perrexit Wincheleseiam, ubi Portuenses recepit ad pacem. Profectusque ultra, pervenit usque Lewes, receptusque est ipse, [3][in prioratu, et filius ejus in castro. Ubi

[1] 'primus;' *D'A.*

[2] 'Tunbrigie;' *M.* We have, in like manner as in the case of D'Acherius, omitted, generally speaking, minute variations of the various MSS. consulted, in proper names and places, as being of no importance.

[3] This clause (within brackets) is omitted in *M.* and *Ar.*

dum essent, scripserunt ei barones litteras hujus tenoris :]

'Excellentissimo domino suo Henrico Dei gratia illustri regi Angliæ, domino Hiberniæ, duci Aquitaniæ, barones et alii fideles sui, sacramentum et fidelitatem Deo et sibi observare volentes, salutem et debitum cum honore famulatum. Cum per plura experimenta liqueat, quod quidam vobis assistentes multa de nobis mendacia dominationi vestræ [1]suggesserint, mala quanta possunt non solum nobis, sed etiam vobis et toti regno vestro intentantes. Noverit excellentia vestra, quod salutem et sanitatem corporis vestri totis viribus, et fidelitatem vobis debitam volumus observare, inimicos non solum vestros, sed etiam nostros et totius regni vestri, juxta posse gravare proponentes : illis si placet supradictis non credatis. Nos enim fideles vestri semper inveniemur ; et nos comes Leicestriæ et [2]Gilebertus de Clare, ad petitionem aliorum, pro nobis et ipsis [3]signa nostra apposuimus.'

The barons' letter to the king.

Rescripsit autem eis rex litteras in hac forma :

'Henricus Dei gratia rex Angliæ, dominus Hiberniæ, dux Aquitaniæ, Symoni de Monteforti, Gileberto de Clare, et eorum complicibus. Cum per guerram et [4]perturbationem generalem in regno nostro jam per vos subortas, necnon incendia et [5]damna enormia alia, appareat manifeste quod fidelitatem vestram nobis non [6]observatis, nec de securitate corporis nostri in aliquo curatis, eo quod magnates et alios fideles nostros, nostræ fidei constanter adhærentes

His reply and defiance.

---

[1] 'ingesserint ;' *D'A. et M.*
[2] 'Gilbertus ;' *M.*
[3] 'sigilla ;' *M.*
[4] 'per turbationem ;' *D'A.*
[5] 'damna ;' wanting in *M.*
[6] 'servatis ;' *M. et Ar.*

enormiter gravastis, et ipsos pro posse vestro gravare proponitis, sicut per litteras nobis significastis, nos ipsorum gravamen nostrum [1]proprium, et eorum inimicos æque nostros reputantes, cum tantum præcipue prædicti fideles nostri pro fidelitate sua observanda contra infidelitatem vestram nobis viriliter et fideliter assistunt, de vestra fidelitate vel amore non curamus; sed vos tanquam nostros et eorum inimicos diffidamus. Teste meipso apud Lewes.'

Et rex etiam Alemanniæ et Edwardus filius regis, nomine suo et aliorum regi adhærentium, scripserunt prædictis comitibus et eorum complicibus in hac forma:

Richard and Edward defy the barons.

'Ricardus Dei gratia rex [2]Romanorum semper Augustus, et Edwardus illustris regis Angliæ primogenitus, ceterique barones omnes et nobiles, prædicto regi Angliæ constanter et sincera fide atque operibus adhærentes, Symoni de Monte-forti, Gileberto de Clare, ac ceteris universis et singulis perfidiæ suæ complicibus. Ex litteris vestris, quas domino nostro illustri regi Angliæ transmisistis accepimus nos esse diffidatos a vobis, quamvis hujusmodi [3]verbalis diffidatio satis fuerit in [4]nos realiter ante vestra hostili, in rerum nostrarum incendiis et bonorum nostrorum depopulationibus, persecutione prolata. Nos igitur scire vos volumus, a nobis universis et singulis vos tanquam hostes publicos ab hostibus diffidatos, qui deinceps personarum vestrarum et rerum dispendiis, ubicunque nobis ad hoc facultas fuerit, totis viribus et nisibus insistemus. De hoc quod falsa nobis imponitis, quod nec fidele nec bonum consilium ipsi domino

[1] 'propositum;' *M. et Ar.*
[2] *M.* and *Ar.* have 'Francorum:' evidently an error.
[3] 'formalis;' *M. et Ar.*
[4] 'vos;' *Cod. Reg.*

nostro regi damus, nequaquam verum dicitis. Et si vos, domine Symon de Monte-forti, vel Gileberte de Clare, hoc idem in curia regis volueritis asserere, parati sumus vobis securum ad veniendum ad dictam curiam procurare conductum, et nostræ innocentiæ veritatem, et utriusque vestrum sicut perfidi proditoris mendacium, declarare per aliquem nobilitate et genere vobis parem. Omnes nos contenti sumus prædictorum dominorum sigillis, videlicet domini regis Romanorum et domini Edwardi.'

Appropinquantes autem ad villam de Lewes comites prædicti in manu armata, regios satellites, qui pro quæritando equorum pabulo egressi fuerant, invadentes plurimos peremerunt. [1] Præmunitus rex de adventu subito comitum et baronum, obviam pergit cum exercitu in tres partes diviso: quarum primæ præerat Edwardus regis primogenitus, cum Willelmo de Valentiis Penebrochiæ, et Joanne de Warenna Surreyæ et [2] Susexiæ, comitibus; secundæ rex Alemanniæ cum filio suo Henrico; tertiæ vero rex ipse Henricus. Baronum vero exercitus in quatuor partes divisus erat: quarum primæ Henricus de Monte-forti cum comite Herfordiæ; secundæ Gilebertus de Clare cum Joanne filio Joannis, et Willelmo de Monte-[3]canisii; tertiæ, in qua erant Londonienses, Nicolaus de Segrave; quartæ ipse comes Symon cum Thoma de Pelvestone præfuerunt. [4][Edwardus igitur cum acie sua tanto impetu in hostes irruit, ut eos retrocedere cogeret: quorum multi fugientes submersi sunt, ut scribunt aliqui, usque ad numerum militum sexaginta. Londonienses etiam in fugam

The battle of Lewes.

---

[1] 'Præmonitus;' *D'A.*

[2] 'Southsexiæ;' *M. et Ar.*

[3] 'camisii;' *M. et Ar.*

[4] The lines within brackets are omitted in *Ar.*

Battle of Lewes.

versi sunt, quos dum insequitur] Edwardus ad quatuor milliarium spatium, gravissimam cædem inferendo, a reliquo separatus exercitu diminuit robur ejus. Interim vero multi de acie regis occisi sunt, captique rex Alemanniæ, [1] Robertus de Brus et Joannes Comyn qui Scotos adduxerant: rex etiam Henricus dextrario ejus occiso captus, et in prioratu apposita custodia est reclusus. Reversus Edwardus gravi prælio excipitur, fugeruntque comes [2] Warennæ, Willelmus de Valentiis, Guido de Lisiniaco fratres regis uterini, Hugo Bigod cum militia quæ ad quadringentos [3] loricatos adscendit, omnes ad castrum de Peuvensie tendentes.

The king is taken prisoner.

Cum autem hinc inde multi corruissent, Edwardus, villam [4] circuiens cum patrem non invenisset in castro, prioratum ingressus pervenit ad eum. Interim dato insultu ad castrum, cum inclusi viriliter se defenderent, subtrahunt se barones. Edwardus, audacia castrensium animatus, recollectis suis iterum voluit præliari.

The Mise of Lewes.

Quo cognito miserunt barones mediatores pacis, promittentes in crastino velle de pace tractare cum effectu. In crastino igitur discurrentibus inter partes fratribus Prædicatoribus et Minoribus, sic actum est, ut feria sexta sequente Edwardus et Henricus pro patribus suis, regibus Angliæ et Alemanniæ, se comiti Symoni traderent sub spe quietis et pacis, ita ut cum deliberatione tractaretur, quæ provisionum et statutorum essent pro utilitate regni tenenda, et quæ delenda; et quod interim captivi hinc inde absque ullo pretio redderentur. Sabbato sequenti rex omnes, qui sibi adhæserant,

---

[1] 'Robertus Brus qui Scotos adduxerat;' *D'A.*

[2] 'Warraniæ;' *Cod. Reg.*

[3] 'armatos;' *Ar.*

[4] 'circumiens;' *D'A.*

licentiavit ad propria: scripsitque de voluntate comitis Symonis his qui erant in munitione de Tonebrigge, quod redeuntibus ad sua baronibus non nocerent. At illi hoc non obstante armati procedentes, cum audissent Londonienses, qui de bello fugerant, apud [1] Croiudone receptos, illuc properantes, plurimis eorum peremptis spolia abstulerunt. Exinde tendebant usque Bristollum, ubi usque ad liberationem Edwardi in præsidio remanserunt. Comes vero Symon regem Angliæ filiumque ejus Edwardum secum circumduxit, quousque castra terræ fortiora omnia occupasset, et ex tunc ad tractandum de pace secundum formam præmissam difficiliorem se exhibuit, eo quod regem et regnum totum in sua habuit potestate. Denique Ricardum regem Romanorum in turri Londoniarum, Edwardum vero et Henricum regum filios in castro Dovoriæ sub custodia posuit, regem Angliæ Henricum secum continue circumducens.

Leicester makes himself master of the king and kingdom.

Interim milites inclyti et in armis expertissimi, videlicet Rogerus de Mortuo-mari, Jacobus de Audeliaco, Rogerus de Leyborne, Rogerus de [2] Clifford, [3] Haymo Extraneus, Hugo de Turberville, cum aliis pluribus, indigne ferentes [4] regem regiamque sobolem sic tractari, unanimi contra comitem Leicestriæ insurgunt consensu. Ad quorum compescendam audaciam comes Symon, associato sibi principe Walliæ Lewelino, castrum Herefordiæ intravit, illucque Edwardum captivum de Dovoria transtulit. Deinde castrum comitis Herefordiæ, quod [5] Hay dicitur, recuperavit, et castrum de Lodelawe cepit, devastandoque terras Rogeri de Mortuo-mari,

Certain barons rise in the king's favour.

---

[1] 'Croydone;' *M. et Ar.*
[2] 'Clifford;' *Cod. Reg.*
[3] 'Hauno;' *Ar.*
[4] 'reges;' *M. et Ar.*
[5] 'quod Hugo dicitur;' *M. et Ar.*

progreditur versus Montem-gomeri; ibique facta pace inter comitem Symonem et prædictos nobiles, datis ab eis obsidibus, comes ad partes australes revertitur, ut occurreret militiæ, quæ de partibus Gallicanis in regis subsidium dicebatur ventura.

Pope Urban endeavours to compose the troubles in England.

Urbanus papa, turbationi regni Anglicani compatiens, legatum misit [1]dominum Sabinensem episcopum cardinalem; qui Angliam intrare non valens, navigio Quinque Portuum mare occupante, quosdam episcopos Angliæ ad se primo Ambianis, deinde Boloniam evocavit; quibus sententiam excommunicationis et interdicti auctoritate papali in civitatem Londoniarum, et Quinque Portus, omnesque pacem regis Angliæ turbantes fulminatam, publicandam exsequendamque commisit. Dissimulaverunt nihilominus episcopi negotium, de cujus causa non satis certa diversi varie opinantur.

A remarkable comet.

Hoc anno apparuit cometa tam notabilis, ut scribit frater Martinus in chronicis suis, quod nullus tunc vivens talem ante viderit. Ab oriente enim cum magno fulgore surgens usque ad medium hemisphærii versus occidentem comam perlucidam pertrahebat; et licet in diversis mundi partibus multa forte significaverit, hoc tamen unum pro certo compertum est, ut cum plusquam per tres menses duraverit, ipso primo apparente papa Urbanus infirmari cœpit, et eadem nocte qua papa mortuus est [2]cometa disparuit. Obiit autem Perusii et sepultus est ibidem. Urbano successit Clemens quartus, natione Provincialis; qui [3]primo uxorem habens

Death of Urban and election of Clement IV.

[1] i. e. Guido, the same who succeeded Urban by the title of Clement IV.

[2] Hall's emendation: 'cometes;' *Cod. Reg.*

[3] 'post uxorem habens et filios, famosus fit advocatus;' *M.*

et filios, famosus fuit advocatus et consiliarius regis Francorum. Mortua vero uxore, propter vitam bonam, sanctam, et laudabilem, primo Podiensis episcopus efficitur, ac deinde archiepiscopus Narbonensis, tandem ad cardinalatum assumptus, fit episcopus Sabinensis; qui cum a papa Urbano missus fuisset legatus in Angliam pro pacis reformatione, absens electus est in [1]papam. Clarent his temporibus Parisiis doctores eximii frater Thomas de Aquino inter Prædicatores, Bonaventura inter Minores.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLXV.	CLEMENTIS IV. 1.	RICARDI 10.	LODOVICI IX. 39.	HENRICI III. 49.

INTER comites Leicestriæ Symonem et Gloverniæ Gilebertum hac occasione dicitur suborta simultas. Comes enim Leicestriæ non est contentus regem Angliæ a se captivum detineri, verum castra regia in ditionem propriam accepit, disponens pro libitu suo regnum totum, [2]et (quod præcipue offendebat) proventus regni, redemptionesque captivorum emolumentaque alia, quæ inter eos æqua sorte [3][secundum conventionis formam] dividi debebant, sibi soli totaliter vindicabat. A filiis quoque ejus in superbiam erectis [4]contemptui videbatur haberi. Super his per comitem Gilebertum requisitus, rogatusque ut regem Alemanniæ, quosdamque alios captivos nobiles, per ipsum et suos in bello captos, sibi redderet; cum leviter respondisset, inchoata discordia radicitus est firmata. Discedens quippe cum indignatione comes

Leicester's power begins to decline.

1 'papatum;' *Ar.*

2 'et præcipue offendebat proventus;' *M. et Ar.*

3 Supplied from *M.* and *Ar.*

4 'contemptu;' *Ar.*

Gilebertus milites nobiles de Marchia, quorum supra facta est mentio, quos jam comes Symon edicto publico regnum evacuare jusserat, accersitos fœdere sibi jungit. [1]Auxerunt eorum societatem Joannes de Warenna Surreyæ et Susexiæ, et Willelmus de Valentiis Penbrochiæ, comites, in occidentales partes Walliæ per mare devecti, et Penbrochiæ applicantes.

Comes Symon, regem secum ducens, Herfordiam proficiscitur, collecta manu valida prædictos milites potenter disponens opprimere. Interim per quosdam elaboratum est prælatos, ut comites Leicestriæ et Gloverniæ ad pristinam reducerentur unitatem; sed nihil proficere potuerunt. Dum autem hæc aguntur, Edwardus filius regis in castro Herfordiæ sub custodia detentus, equorum cursu se exercere in prato quodam extra urbem a custodibus permittitur gratia spatiandi; qui tentatis pluribus et currendo fatigatis, tandem unum quem electum sciebat ascendens dextrarium urgensque eum calcaribus, custodibus valedixit, transitoque flumine quod Wey dicitur, cum duobus militibus et quatuor scutiferis propositi sui consciis, versus castrum de Wiggemor dirigit iter suum. Insequentes vero eum custodes, cum vidissent vexilla dominorum Rogeri de Mortuo-mari et Rogeri de Clifford, Edwardo in salutis præsidium occurrentium, delusi Herfordiam revertuntur. Factum est istud in hebdomada Pentecostes, consilio et industria militum prædictorum. Edwardus igitur a custodia liberatus, coadunato exercitu magno, multis ad eum confluentibus, comitatus Herfordensem, Wigorniensem, Salopiensem, Cestrensem suæ parti con-

Escape of Edward.

He takes arms in favour of his father,

---

[1] 'Duxerunt;' *M. et Ar.*

fœderat et subjicit, cum pagis et villis, civitatibus et castellis ; villam etiam Gloverniæ, quam nuper comes Symon optime munierat, expugnavit et cepit, fugientibus ad castrum custodibus; qui post dies quindecim reddito castro, et præstito juramento quod contra Edwardum arma de cetero non portarent, liberi dimittuntur. Comes vero Leicestriæ castrum Monemutæ, quod comes Gloverniæ nuper ceperat et munierat, coactis ad deditionem custodibus, ad solum prostravit; ingressusque terram ejusdem comitis, quæ [1]Glomorgancia dicitur, occurrente sibi principe Walliæ in subsidium, omnia vastavit incendio atque cæde. Interim vero Edwardus audiens quod multi de parte comitis Symonis ad castrum quod Kenilworth dicitur confluerent, adjuncto sibi comite Gloverniæ, sero de Wigornia illuc tendens, citatoque gradu subito superveniens, cepit comitem Oxoniæ cum militibus [2]vexilliferis circiter tredecim antequam castrum essent ingressi, in quo se jam receperat Symon comitis Symonis filius.

and lays siege to Gloucester and takes it.

Symon comes Leicestriæ regem semper habens in sua comitiva, de australi Wallia reversus, in festo S. Petri ad vincula venit ad manerium Wigorniensis episcopi, quod Kemeseya dicitur, et ibidem in crastino morabatur. Edwardus de Kenilworthe rediit Wigorniam, quæ a prædicto manerio distat milliaribus tantum tribus. Cujus adventu cognito, comes Symon cum rege in ipso noctis crepusculo discedens, in oppido quod Evesham dicitur fato substitit infelici. In crastino namque, qui erat dies Inventionis S. Stephani, Edwardus movens se de Wigornia, trans-

Edward's success.

---

[1] 'Glomergancia ;' *Cod. Reg.*: the other MSS. as in the text.

[2] 'vexillariis ;' *M. et Ar.*

ito fluvio juxta oppidum quod dicitur [1] Clive, viam comiti versus filium, qui erat in castro de Kenilworthe, [2] filiique ad patrem, cum suo exercitu interclusit. In crastino vero appropinquavit oppido Eveshamiæ ex parte una, veneruntque ex duabus partibus aliis comes Gloverniæ cum acie sua, et Rogerus de Mortuo-mari cum sua turma, ita ut comes Leicestriæ undique conclusus necesse habuerit vel se spontanee dedere, vel cum istis prælio decertare. [3] Feria igitur sexta, quæ nonis Augusti contigit, occurrunt sibi ambo exercitus in campo extra oppidum spatioso, ubi gravissimo conserto prælio cœpit pars comitis succumbere, qui, aggravato super eum pondere prælii, ibidem cecidit interfectus. Ceciderunt in ea pugna milites vexilliferi duodecim, videlicet Henricus filius ejus, Petrus de Monte-forti, Hugo de Dispensariis justitiarius Angliæ, Willelmus de Maundevilla, Radulphus Basseth, Walterus de Crepynge, Willelmus de Eboraco, Robertus de [4] Treggoz, Thomas de Hostele, Joannes de [5] Bello-campo, Guido de Balliolo, Rogerus de Roules; alii quoque minoris gradus in multitudine magna, cum scutiferorum et peditum, et maxime Gallensium, numero excessivo. Edwardus, potitus victoria, monachis illius loci post prælium mandavit, ut corpora defunctorum, et præcipue majorum, decenter humari curarent. Interfuit autem [6] personaliter exequiis Henrici de Monte-forti, quem pater ejus rex de fonte sacro levaverat, et ipse secum nutritum a puero familiariter dilexerat; cujus etiam funeri dicitur lacrymas impendisse.

Battle of Evesham, and fall of Leicester. August 5.

---

[1] 'Olive;' *M.*
[2] 'filiisque;' *M.*
[3] 'Feria vero tertia;' *M.*
[4] 'Tregor;' *D'A.*
[5] 'Campo-bello;' *D'A.*
[6] This word is from *Ar.*: *Cod. Reg.* has 'principaliter.'

Denique triumphatis hostibus, rex potestati regiæ restitutus, Wintoniam de consilio filii victoris aliorumque parliamentum convocat in Nativitate Virginis gloriosæ, ubi inito consilio civitatem Londoniarum ob suam rebellionem privavit omnibus privilegiis libertatibusque antiquis, capitaneosque factionis contra regem juxta voluntatem suam plectendos jubet carceri mancipari. In festo vero S. Edwardi regis omnes, qui contra dominum suum regem cum comite Symone [1]steterant, edicto publico exheredantur; quorum mox terras rex illis, qui sibi fideliter adhæserant, contulit pensatis meritis singulorum. Exheredati vero coadunantes se passim deprædationes et incendia exercebant.

King Henry is restored to liberty.

Eodem anno Ottobonus, tituli S. Adriani diaconus cardinalis, a domino papa Clemente legatus in Angliam destinatur. Carolus, frater regis Francorum, Romam navigio devectus, a domino papa Clemente in regem Siciliæ coronatur. Multitudo Gallicorum, cruce signata contra Manfredum, habens capitaneos Guidonem Autissiodorensem episcopum, et Robertum filium comitis Flandrensis, ac Bocardum comitem Vindemiensem, in subsidium Caroli Romam pervenit.

Affairs of Sicily.

Crusade against Manfred.

Hoc anno, Dominica ante bellum Eveshamiæ, multitudo Wallensium Somersetiam deprædatura, capitaneum habens Willelmum de Berkele militem nobilem, sed malefactis famosum, apud Mineheved juxta castrum de Dunnestore applicuit; quibus occurrens custos castri dictus Adam Gurdun, plurimos occidit gladio, plurimosque cum eorum capitaneo compellens in fugam submergi coegit.

Incursion of the Welsh.

---

[1] 'fecerant;' *M.*

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLXVI.	CLEMENTIS IV. 2.	RICARDI 11.	LODOVICI IX. 40.	HENRICI III. 50.

[1]CASTRUM Dovoriæ redditum est Edwardo, in quod Guidonem de Monte-forti transtulit sub custodia detinendum. Ottobonus legatus, vocato concilio apud Northamptoniam, sententiam excommunicationis tulit in omnes episcopos et clericos, qui comiti Symoni contra regem præstiterant auxilium aut favorem; et nominatim in Joannem Wintoniensem, Walterum Wigorniensem, Henricum Londoniensem, Stephanum Cicestrensem; de quibus [2]Wigorniensis cito post obiit [3]sexto nonas Februarii, cui Nicolaus de Hely, cancellarius regis, successit. Reliqui vero tres præfati episcopi, Romam adeuntes, domini papæ gratiam expectabant. Eadem etiam sententia ceteros quosque regi adversantes publice innodavit; ibi etiam concessionem domini papæ de decima ecclesiæ Anglicanæ solvenda regi [4]per annum sequentem proximo publicavit. Custos Guidonis de Monte-forti in castro Dovoriæ corruptus, ipsum post Pascha liberum dimisit, mare transiens cum eodem. Guido partes [5]Tusciæ adiens, comiti Rufo adhæsit; cujus cum in militia famosus esset, uxorem accepit filiam et heredem. Symon vero frater ejus senior paulo ante, tempore Quadragesimali, de carcere evadens transfugit in [6]Gallias. Rex in singulis comitatibus capitaneum unum constituit, qui una cum vicecomite prædonum, qui plurimum abundabant, violentias coerceret. In vigilia Pente-

Council of Northampton.

[1] *Cod. Reg.* has no division in this place; but both *M.* and *Ar.* correctly begin the year as above.

[2] 'episcopus Wigorniensis;' *M.*

[3] *Cod. Reg.* has erroneously 'sexto nonas:' *Ar.* simply 'nonas.' February has only four nones.

[4] 'per septem annos sequentes;' *M. et Ar.*

[5] 'curiæ;' *M. et Ar.*

[6] 'Franciam;' *M. et Ar.*

costes Robertus de Ferrariis, comes Derbeiæ, apud oppidum, quod Cestrefelde dicitur, captus est per milites regios, sociis quos ad prædandum acciverat per fugam dispersis. Exheredatorum quidam, insulam de Axeholme occupantes, per dominum Eadmundum, fratrem regis, in brevi ad deditionem coguntur. Miles quidam in partibus Wintoniæ Adam dictus, cognomento Gurdoun, exheredatus cum ceteris qui comiti Symoni adhæserant, ad pacem regis renuens venire, juxta viam inter villam de Aultonia, et castrum de [1] Fernham, quam tunc in valle promuntoria nemorosa reddebant tortuosam, ac per hoc prædonibus opportunam, cum suis resedit patriam rapinis infestans, et præcipue terras illorum qui parti regiæ adhærebant. Cujus vires et probitatem ex fama cognitas cupiens Edwardus experiri, cum in manu forti supervenisset eidem se ad pugnam paranti, præcepit suis, ne quis inter eos impediret singulare certamen. Congressi itaque mutuos ictus ingeminant; parique sorte, neutro cedente alteri, diutius dimicant. Delectatus tandem Edwardus militis virtute et animo, inter pugnandum consulit ei ut se redderet, vitam pollicens et fortunam. Cui miles adquiescens, abjectis armis se illico [2] reddidit, quem eadem nocte [3] Gildfordiam Edwardus transmisit, reginæ matri cum recommendatione supplici præsentandum, quem postea hereditati restitutum, Edwardus semper carum habuit atque fidum. Edward's single combat with Adam Gordon.

Eodem anno multi de exheredatis castrum de Kenilworthe ingressi victualibus munierunt et armis, disponentes illud defendere contra regem. Preparations for a second rebellion at Kenilworth.

---

[1] 'Frenham;' *Cod. Reg.*: 'Farnham;' *M. et Ar.*

[2] 'reddit;' *D'A.*: 'dedidit;' *M. et Ar.*

[3] 'Guldefordiam;' *Cod. Reg.*

The king lays siege to Kenilworth. June 25.

Rex autem illuc properans, in crastino S. Joannis Baptistæ obsidionem posuit circa castrum. Qua durante rex personas [1]duodecim eligi fecit, quibus commisit ut providendæ paci regis et regni, latam in exheredatos sententiam moderarentur, jurejurando spondens se eorum [2]ordinationes per omnia servaturum. Convenientes igitur personæ electæ apud Coventreiam unanimi decreverunt assensu, ut exheredati pœna pecuniaria suas hereditates redimerent ab his qui eas occupaverant dono regis; ita tamen quod hæc redemptio proventus hereditatum in septennium non excederet, nec unius anni proventibus minor esset; sed intra hos taxarent terminos secundum quantitatem delicti. Ab hac tamen redemptione filii comitis Symonis et Robertus comes Derebeiæ, quorum exheredationem censuerunt fore perpetuam, excluduntur. Qui autem modo prætaxato multandi essent pecunia, si taxatam redemptionem solvere nequirent, terras suas in manibus possessorum relinquerent, quousque de earum fructibus redemptio levaretur. Castrum de Kenilworthe ante Natalem [3][Domini] regi redditum est, penuria victualium compellente, vita et membris ac supellectili necessaria his qui tenuerant illud salvis.

A relaxation in favour of the discontented barons is agreed to.

Kenilworth is surrendered.

The Saracens in Spain.

Multitudo Saracenorum, per mare in Hispaniam veniens, Christianis intulit magnam plagam, quæ tamen postea non sine multa effusione sanguinis est devicta. Carolus, Siciliæ rex, ante Beneventum prælio decertat cum Manfredo; et ipso cum plurimis aliis occiso, multis etiam captis, victoriam obtinet et triumphum. Mortuo Godefredo archiepiscopo Eboracensi, translatus

---

[1] Omitted in *Ar*.

[2] 'ordinationem;' *M.*: 'ordinem;' *D'A*.

[3] 'Domini' is from *D'A*.

est per dominum papam ad eandem sedem Walterus episcopus Bathoniensis: cui successit Willelmus de Buctona, archidiaconus Wellensis.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLXVII.	CLEMENTIS IV. 3.	RICARDI 12.	LODOVICI IX. 41.	HENRICI III. 51.

The discontented rise again,

QUIDAM exheredatorum non ferentes ordinationem de redemptione hereditatum apud Kenilworthe factam, quorum princeps et capitaneus erat Joannes de [1]Eyvilla, cum cepissent civitatem Lincolniensem et spoliassent [2]Judaismum, Mediamnem Eliensem occupant contra regem. Quorum egressum et impetum rex collecto exercitu cum plurimum impedisset; Edwardus filius regis, factis ex [3]cratibus et tabulis pontibus in locis opportunis, prout eum incolæ regionis illius instruxerant, insulam cum suis militibus est ingressus; cui quidam se dediderunt, aliis fugiendo dispersis.

and are joined by the earl of Gloucester, who marches to London;

Dum hæc aguntur, comes Gloverniæ regi infidus, [4]parato exercitu in Wallia in favorem exheredatorum, Londonias adiit, et occurrente sibi Joanne de Eyvile cum magna manu complicium suorum, civitatem faventibus civibus occupavit: moxque legato, qui turrim pro hospitio habuit, mandavit comes per nuntios, ut eam sibi redderet indilate; et ut hoc maturaret facere, ne quis in turri eidem manenti victualia venderet interdixit. Legatus dissimulato negotio, a turri discedens, prædicaturus crucem procedit ad ecclesiam sancti Pauli. Cessavit iste tumultus

1 'Exvilla;' *M.*

2 i. e. the synagogue; Hall: who adds, in explanation of the following word, 'Mediamnis autem est insula.'

3 'ratibus;' *D'A.*

4 'peracto;' *D'A.*: 'præparato;' *M. et Ar.*

but they are speedily put down.

post dies paucos; comesque regi reconciliatur per mediationem Ricardi regis Romanorum, ac illustris militis Philippi Basseth, posita pœna decem millium marcarum si comes in posterum tumultum aliquem commoveret. Circa festum S. Michaelis rex cum magno exercitu venit Salopiam, in Walliam progressurus, ut principem ejus Lewelinum, qui partem comitis Symonis in sua præsumptione contra regem [1]foverat, debellaret. At ille, missis ad regem nuntiis, [2]triginta millia librarum sterlingorum pro pace habenda regi concessit: sicque interveniente legato restituta est principi terra quatuor cantredorum, quam rex abstulerat ei jure belli. [3]Soldanus Babyloniæ, vastata Armenia, Antiochiam unam de famosioribus civitatibus orbis abstulit Christianis, et tam viris quam mulieribus occisis et captis, in solitudinem [4]ipsam redegit. Obiit Joannes Gervasii, Wintoniensis episcopus, et Viterbii sepelitur.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLXVIII.	CLEMENTIS IV. 4.	RICARDI 13.	LODOVICI IX. 42.	HENRICI III. 52.

Council of London.

OTTOBONUS legatus, Londoniis convocans concilium, multa statuit ad reformationem status ecclesiæ Anglicanæ. Non multum vero post, cruce signatis apud Northamptoniam filiis regis Edwardo et Eadmundo, ac comite Gloverniæ, cum multis nobilibus ad curiam est reversus. Edwardus S. Lodovico Francorum regi impignorat Vasconiam, accipiens ab eo pecuniam necessariam pro itinere Terræ Sanctæ. Corpus beati Edwardi regis et confessoris, instante rege

Edward pledges Gascony to the French king.

[1] 'foverat' is from *M*. *Cod. Reg*. has 'faverat,' but retains 'partem' instead of 'parti.'
[2] 'triginta duo millia;' *Ar*.
[3] 'Soudan de Babiloyne;' Fr. Tr.
[4] 'illam;' *M*.

Angliæ, in feretrum aureum quod ei paraverat est translatum.[1] Joannes de Warenna, comes Surreiæ [2]et Susexiæ, Alanum la Souche, regis justitiarium, in aula Westmonasterii, subortis inter eos verbis, manu propria interfecit. Conradinus, nepos Frederici olim imperatoris ex filio Conrado, patruo suo Manfredo mortuo, aspirans ad regnum Siciliæ auxilio Teutonicorum, adjunctis eis quamplurimis Lumbardis et Tuscis, Romam usque pervenit: ubi cum imperiali more solemniter fuisset receptus, associato sibi senatore urbis Henrico fratre regis Castellæ, et Romanis quamplurimis, contra regem Carolum in manu forti Apuliam intravit; sed post durum campestre bellum, Conradinus cum suis terga vertentibus capitur, et cum multis de sanguine suo nobilibus, jussu regis Caroli, decollatur. Henricus autem frater regis Castellæ de prælio ad castrum fugit Cassinum; qui postea Carolo redditus carceri mancipatur. Clemens papa, a præsenti seculo migrans, Viterbii moritur, et ibidem in fratrum Prædicatorum ecclesia tumulatur. Hic papa ita vigiliis, jejuniis et orationibus, ac aliis operibus bonis erat intentus, quod multas tribulationes, quas tunc sustinebat ecclesia, [3]DEUS suis meritis creditur exstinxisse. Qui etiam, cum multi statum regis Caroli pro desperato haberent, tum propter multitudinem exercitus Conradini, tum propter totius pæne regni Siciliæ rebellionem, in publico sermone [4]rei eventum prædixit. Hic papa Viterbii in ecclesia fratrum Prædicatorum canonizavit sanctam

Death of Clement IV.

---

[1] In the old shrine the remains of Henry were afterwards deposited; Wikes, p. 98.

[2] 'et Susexiæ' are omitted in *M.* and *Ar.*

[3] 'de suis meritis;' *Ar.*

[4] 'ei eventura;' *D'A.*

[1]Eadwigam, ducissam Poloniæ, viduam sanctitatis mirandæ. Defuncto papa Clemente, vacavit sedes annis tribus, mensibus duobus, diebus decem. Hoc anno rex Angliæ in octava sancti Martini parliamentum tenuit apud [2]Marleberge, in quo de assensu comitum et baronum edita sunt statuta, quæ de Marleberge vocantur. Nicolaus de Hely, Wigorniensis, postulatus et translatus est in [3]episcopum Wintoniensem.

Statutes of Marlborough.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLXIX.	VACATIONIS 1.	RICARDI 14.	LODOVICI IX. 43.	HENRICI III. 53.

Last crusade of St. Louis.

SANCTUS Lodovicus Francorum rex, non territus præteritis laboribus et expensis, quas fecerat ultra mare, iterato cum [4]filiis suis, adjuncto sibi rege Navarræ, et quamplurimis ecclesiarum prælatis et baronibus, pro recuperatione Terræ Sanctæ iter assumpsit. Verum ad hoc ut Terra Sancta facilius recuperaretur, incidit ipsis consilium, ut regnum Tunicii, quod in medio consistens non parvum dabat transfretantibus impedimentum, primitus Christianorum subjicerent potestati. Applicantes igitur in regno Tunicii portum, et Carthaginem, ad parvum redactam oppidum, juxta Tunicium, de facili occuparunt. Hoc anno, sexto idus Aprilis, Eadmundus filius regis duxit uxorem filiam Willelmi de Albamarla comitis de Holdernesse, nomine Avelinam, quæ heres erat paternæ hereditatis, et etiam maternæ: ratione cujus comitum Devoniæ et Vectæ insulæ dominicum fuerat habiturus, sed cum tota prole mortem parentum prævenit. Obiit hoc anno Walterus de La Ville, Saresberiensis epi-

[1] 'Edewygam;' *M.*: i.e. Hedwiges.

[2] i. e. Marlborough.

[3] i. e. 'episcopatum;' *D'A.*

[4] 'filiis duobus;' *M. et Ar.*

scopus: successitque ei Robertus de [1]Winchintona, ejusdem ecclesiæ decanus.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLXX.	VACATIONIS 2.	RICARDI 15.	LODOVICI IX. 44.	HENRICI III. 54.

EDWARDUS filius regis Angliæ, cum Eadmundo germano suo aliisque pluribus nobilibus, iter peregrinationis in Terram Sanctam arripuit mense Maio. Mense vero Augusto infirmitas, quæ maxime illo tempore circa confinia maris viguit, in exercitu Christianorum [2]nimis invaluit. Inter majores primo moritur Joannes comes Nivernensis, regis Francorum filius; postea episcopus Albanensis, cardinalis et apostolicæ sedis legatus; postremo beatus Lodovicus rex Francorum Christianissimus, in crastino S. Bartholomæi apostoli, a regno temporali transiit ad æternum. Quam feliciter autem rex iste terminaverit [3][vitam], rex Navarræ domino Tusculano per litteras intimavit. Nam in infirmitate sua laudare nomen DEI non cessavit, illam orationem aliquotiens interserebat, 'Fac nos, quæsumus, Domine, prospera mundi despicere, et nulla ejus adversa formidare.' Orabat et pro populo quem secum adduxerat, dicens, 'Esto, Domine, plebi tuæ sanctificator et custos.' Et cum appropinquaret ad finem, suspexit in cœlum dicens, 'Introibo in domum tuam, adorabo ad templum sanctum tuum, et confitebor nomini tuo, Domine.' Et hæc dicens, obdormivit in Domino. [4]Cui successit in regno filius ejus Philippus.

Edward sets out for the Holy Land.

Death of St. Louis. August 25.

[1] 'Winchamptoniæ;' *D'A.*: 'Wicham;' *M. et Ar.*: 'Wikhamtona;' *Cod. Reg.*: infra, ad ann. 1284.

[2] 'minis;' *Cod. Reg.*: 'minus;' *M.*

[3] Hall's addition. Wanting in all the MSS.

[4] Compare this with the most interesting narrative of his biographer, Joinville.

The Saracens annoy the Christians;

Exercitu vero de morte regis plurimum desolato, supervenit Carolus rex Siciliæ, quem rex Francorum adhuc vivens fecerat accersiri. Et cum multo plures viderentur Saraceni quam Christiani, tamen nullatenus ausi sunt bello generali aggredi Christianos, sed per quasdam astutias multa eis incommoda inferebant. Inter alia enim, cum regio sit multum sabulosa, et tempore siccitatis plurimum pulverosa, statuerunt Saraceni plura millia hominum super montem unum Christianis vicinum, et, ut ventus flaret ad partem Christianorum, sabulum moventes pulverem suscitarunt, qui multam molestiam intulit Christianis; sed tandem pulvere per pluviam sedato, Christiani, paratis machinis et variis instrumentis, Tunicium per terram et per mare oppugnare disponunt. Quod videntes Saraceni pacta cum Christianis inierunt, concedentes ut omnes Christiani in regno illo captivi, liberi dimitterentur; et quod, conditis monasteriis ad honorem Christi in omnibus civitatibus regni illius, fides Christi per fratres Prædicatores et Minores, et per alios quoscunque, libere prædicetur, et volentes baptizari libere baptizentur: sicque solutis regum expensis, et rege Tunicii regi Siciliæ facto tributario, treugis annorum plurium concessis, reversus est exercitus Christianus.

who, preparing to attack Tunis,

conclude a truce for several years.

Edward, proceeding on his crusade,

Edwardus filius regis Angliæ post transitum in Gallias, ad Aquas-mortuas perveniens, et ibidem navibus se committens, decem dierum navigatione Tunicium pervenit, salvusque cum tota sua applicuit comitiva. Ac inde rege Siciliæ navigante, illuc periclitantibus gravi tempestate navibus pluribus, submersoque thesauro de Tunicio allato, Edwardus, licentiato consanguineo suo Henrico de Alemannia, volente redire in Angliam, vela sua direxit in Achon; illucque

arrives at Acre.

[1] post quindenam Paschæ pervenit; quo nisi advenisset, infra quartum diem ab adventu suo fuisset, ut dicebatur, urbs reddita Saracenis. Quidam mercatores Veneti apud Edwardum accusati, quod Saracenis arma et victualia detulissent, comperta veritate secundum sua demerita puniuntur.

Soldanus Babyloniæ, qui civitatem Achon cœperat oppugnare, cum exercitu ad propria revertitur, spe fraudatus. Henricus, filius Ricardi quondam regis Romanorum, transiens per Tusciam, [2] cum apud Viterbium missarum solemniis interesset, in ecclesia sancti Laurentii a Guidone de Monte-forti occiditur. Bonifacius, archiepiscopus Cantuariensis, migravit ad Dominum; cujus in successorem prior eligitur monachorum.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLXXI.	VACATIONIS 3.	RICARDI 16.	PHILIPPI III. 1.	HENRICI III. 55.

Attempted assassination of Edward at Acre.

EDWARDO filio regis Angliæ in Achon commorante, assacinus quidam qui sæpius ad eum nuntius admiralii Joppensis venire consueverat, fingens se velle ei quædam referre secreta, omnibus a camera exclusis, ipsum ad fenestram quandam appodiantem ex improviso cultello vulnerat venenato. Quem Edwardus pede percussum, et ad terram prostratum, extorto de manibus ejus cultello, occidit. In extractione vero cultelli violenta, seipsum in manu vulnerat et in fronte; vulnera vero ejus grassante veneno multis et variis adhibitis remediis vix curantur.

[1] 'per;' *M. et Ar.* | [2] 'cum;' wanting in *M.*

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLXXII.	VACATIONIS 4.	RICARDI 17.	PHILIPPI III. 2.	HENRICI III. 56.

Gregory X. is elected pope.

THEOBALDUS Placentinus, [1] Leodiensis archidiaconus, qui devotionis causa cum domino Edwardo transierat in Achon, in papam eligitur, et Gregorius decimus appellatur. Hic in Achon decretum electionis suæ, per fratres Prædicatores et Minores ad hoc specialiter missos recipiens, Viterbium, ubi expectabant eum cardinales, cum celeritate accessit. Fecit autem unam ordinationem quinque episcoporum cardinalium plurimum laudabilem, quia honestas et valentes personas assumpsit. Hic autem, quassato electo Cantuariensi, pontificatum ejusdem ecclesiæ contulit fratri Roberto Kilewardeby, qui eodem anno a prioratu provinciali fratrum suorum, quem undecim annis gesserat, absolutus fuerat, et etiam ad idem officium reelectus. Qui non tantummodo religiosæ vitæ sanctitate, sed scientia atque doctrina habebatur præclarus. Nempe ante ordinis ingressum Parisiis rexerat in artibus; cujus in his peritiam, præcipue quoad grammaticam et logicam, redacta in scriptis edocent monumenta. Post ordinis vero ingressum studiosus in [2] divinis scripturis, originalibusque sanctorum patrum, libros Augustini fere omnes, aliorumque doctorum plurium, per parva distinxit capitula, sententiam singulorum sub brevibus annotando. Exstant tractatus ejus de Tempore, de Universali, de Relatione, et de Ortu scientiarum curiosus utilisque libellus. Concessit autem ei dominus papa, ut munus consecrationis recipere

Robert Kilwardby is elected archbishop of Canterbury.

[1] 'Lodiensis;' *Cod. Reg.*: 'Laudiensis;' *D'A.*: 'Leodrensis;' *Ar.* Liege.

[2] 'diversis;' *M.* For a more extended catalogue of Kilwardby's voluminous works see his Life in Quetif and Echard, Script. Ord. Pred. vol. i. pp. 374-380.

posset a quocunque episcopo catholico quem ad hoc duxerit eligendum. Elegit autem Willelmum Bathoniensem, qui fama sanctitatis inter ceteros plurimum efflorebat: a quo, præsentibus undecim suffraganeis, Dominica prima Quadragesimæ Cantuariæ consecratur.

Death of Richard, king of the Romans. April 2.

Ricardus rex Romanorum, frater regis Angliæ, quarto nonas Aprilis apud castrum de [1]Berkhamstede viam universæ carnis ingressus est; cujus cor in ecclesia fratrum Minorum Oxoniæ, corpus vero in ecclesia monachorum [2]ordinis Cisterciensis de Hayles, quam ipse impensis propriis construxerat, sepelitur. Eodem anno mense Augusti cives Norwicenses, prioratum monachorum invadentes, combusserunt ecclesiam cathedralem. Super qua re indignatus admodum rex Henricus, ad vindictam malefactorum misit illuc justitiarium militem quendam, Thomam [3]Treveth dictum, qui et justitiarius itineris fuerat de corona, cujus filius erat qui chronicam istam scripsit. Urgente autem mandato regio, horroreque facinoris, magna multitudo civium, convicta de scelere tanto, ad caudas equorum tracti suspendio [4]perimuntur.

Norwich cathedral burnt.

Thomas Trivet, the author's father.

Death of Henry, Nov. 16; and burial, Nov. 20.

Henricus Anglorum rex mense Novembri infirmitate correptus, in die sancti Eadmundi, episcopi et confessoris, in Domino obdormivit. In die vero beati Eadmundi, regis et martyris, apud Westmonasterium traditur sepulturæ. Iste rex quantum in sæculi actibus putatur minus pru-

---

[1] 'Bromstede;' *M.*: 'Broimsted;' *Ar.*

[2] The Cistercian abbey of Hales, in Gloucestershire, was founded in the year 1246, and finished in 1254. It was a mitred abbey, and the church was dedicated to St. Mary and All Hallows. Dugdale, v. 686; and Tanner, Not. 149.

[3] 'Trevet' is the correct way of spelling our author's name; as is proved, with reasons for retaining the orthography of 'Trivet,' in the preface to this edition.

[4] 'puniuntur;' *Ar.*

dens, tanto majori devotione apud Deum pollebat. Singulis namque diebus tres missas cum nota audire solebat; et plures audire cupiens, privatim celebrantibus assistebat assidue. Contigit autem aliquando sanctum Lodovicum, Francorum regem, cum eo super hoc conferentem dicere, Quod non semper missis sed frequentius sermonibus audiendis esset vacandum. Cui faceta urbanitate respondens, ait, Se malle sæpius amicum suum videre, quam de eo loquentem, licet bona dicentem, audire. Erat autem staturæ mediocris, compacti corporis, alterius oculi palpebra demissiore, ita ut partem nigredinis pupillæ [1]celaret; robustus viribus, sed præceps in factis, in quibus tamen, quia fortunatos et felices exitus habuerit, putant eum multi apud Merlinum fatidicum per lyncem designatum omnia penetrantem.

Anecdote of St. Louis and Henry.

His appearance and character.

Expliciunt gesta Henrici III. regis Anglorum.

---

[1] 'celarent;' *M.*

INCIPIUNT GESTA TEMPORUM

[1]EDWARDI

REGIS ANGLORUM,

FILII HENRICI TERTII,

Qui fuit quintus eorum regum, qui a comitibus Andegavensibus duxerunt originem, secundum lineam masculinam.

EDWARDUS [2]rex Anglorum, Henrici tertii ex Alienora filia comitis Provinciæ primogenitus, ætatis suæ triginta tres annos et quinque menses impleverat die quo patri suo defuncto in regno fuerat successurus. Fuit autem vir expertæ prudentiæ in negotiis gerendis, ab adolescentia armorum exercitio deditus, quo in diversis [3]regionibus sibi eam famam militiæ adquisierat, qua totius orbis Christiani sui temporis principes singulariter transcendebat. Elegantis erat formæ, staturæ proceræ, qua ab humero et supra communi populo præeminebat; cæsaries in adolescentia a colore pæne argenteo vergens in flavum, in juventute vero declinans in nigredinem, senectutem in cygneam versa canitiem venustabat; frons lata, ceteraque facies pariliter disposita, eo excepto quod sinistri oculi palpebra demissior paterni adspectus similitudinem exprimebat; lin-

Edward's accession; his habits, outward appearance.

---

[1] 'Edwardi quarti;' *M. et Ar.*

[2] 'regis;' *Ar. et Ar.* 220.

[3] 'regionibus etiam famam;' *D'A.*: 'etiam;' *Cod. Reg.*: 'eam' is from *M.*

gua blæsa, cui [1] tamen efficax facundia ad persuadendum in rebus non defuit perorandis. Brachiorum ad proportionem corporis flexibilis productio, quibus vivacitate nervica nulla erant ad usum gladii aptiora: pectus ventri præeminebat, tibiarumque longa divisio, equorum nobilium cursu et saltu, sessoris firmitatem prohibuit infirmari.

Edward's exercises;

Cum vacaret ab armis, venationibus tam avium quam ferarum indulgebat, et maxime cervorum, quos in equis [2] cursoribus insequi solebat, gladioque vice venabuli confodere apprehensos. Quem commorari in protectione DEI altissimi notissimum esse poterit, non modo quod adolescens cum milite quodam in camera testudinata ludo scaccarii occupatus, subito nulla occasione præstita inter ludendum surgens discesserat, lapisque immensæ magnitudinis, qui sedentem conquassasset, in eodem loco [3] ceciderit; sed variorum periculorum quæ multotiens incurrit, (ut in sequentibus notare poterit diligens lector) exitu fortunato.

his bold spirit.

Inerat ei animus magnificus, injuriarum impatiens, periculorum oblivisci cogens dum [4] vindicari cuperet, qui tamen facile humilitate exhibita potuit emolliri. Cum enim tempore quodam juxta quandam ripariam falconum aucupio se exerceret, unum de comitibus suis, ex altera parte fluvii negligentius se habentem circa falconem, qui anatem inter salices corripuerat, arguit; et argutioni minus, ut videbatur, obedienti minas adjecit. At ille attendens nec pontem nec vadum consistere in propinquo, facilitate quadam respondit, Sibi sufficere quod eos ab invicem fluvius dividebat: quo exasperatus filius regis, aquam ignotæ profunditatis ingressus equo

[1] 'attamen;' *Ar.* 220. This MS., generally very correct, unfortunately contains only the *Gesta* of Edward I.

[2] 'cursibus;' *D'A.*

[3] 'occiderit;' *D'A. et MSS.*

[4] 'judicari;' *M. et Ar.*

natante transivit, et crepidinem alvei fluminis decursu cavatam cum difficultate adscendens, gladio extracto insequitur jam equo conscenso alterum fugientem; qui tandem per fugam evadere desperans, regyrato equo, nudatoque capite, collum protendens, Edwardi se obtulit voluntati. Quo facto ab impetu suo fractus filius regis gladium reposuit in vaginam, reversique inde pacifice falconis relicti curam egerunt.

Hic tempore quo pater defunctus est, in Terra Sancta commorans, obsequio Crucis insistebat, absensque regni administrationem exsequi non valebat: propter quod, die proximo post patris ejus sepulturam, frater Robertus Cantuariensis præsul, et Gilbertus Glovernensis comes, cum aliis prælatis ac regni proceribus, Londoniis apud Novum Templum convenientes, Edwardum absentem dominum suum [1] ligium recognoverunt, paternique successorem honoris; ordinaveruntque de assensu reginæ matris custodes regni, ministrosque fideles, qui regio fisco præessent, et proventus regni ad opus regis novi ex integro reservarent, cujus pacem jam ubique fecerunt per Angliam proclamari. Eodem anno Eadmundus filius regis, comes Lancastriæ, de Terra Sancta advenit in Angliam.

Proclamation of the young king, who still remained in the Holy Land.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLXXIII.	GREGORII X. 1.	RADULFI 1.	PHILIPPI III. 3.	EDWARDI [2] I. 1.

PRINCIPES Teutoniæ convenientes in unum Radulfum [3] de Assio comitem Rufum elegerunt

Rodolph of Hapsbourg elected emperor of Germany.

[1] 'legitimum;' *Ar.* 220.

[2] All the MSS. have 'Edwardi IV.' reckoning Edward the Elder as the first, Edward the Martyr as the second, and Edward the Confessor as the third. D'Acherius has 'the third.'

[3] 'de Assio' are from *M.*: 'Raufe d'Assie counte Rous;' Fr. Tr. i. e. Rodolph of Hapsbourg.

in imperatorem Romanorum, qui anno eodem in regem Alemanniæ solemniter coronatur. Edwardus in Achon Christianorum et Tartarorum auxilio diutius frustra expectato, relictis ad terræ defensionem stipendiariis nonnullis, naves repatriaturus ingrediens, cursu velivolo Siciliam usque pervenit; ubi a rege Carolo honorifice susceptus, cum per dies aliquos, recreandi gratia se et suos, remansisset, rumores primo de morte sui filii Henrici, ac postmodum de morte patris accepit. Qui dum mortem patris anxius quam filii plangeret, a rege Carolo vice consolatoris assistente plurimumque mirante super hoc requisitus, dicitur respondisse, Jacturam filiorum facilem, cum cotidie multiplicentur; irremediabilem vero esse parentum mortem, qui nequeunt restaurari. Denique discedentem conduci fecit per Carolum filium suum, usque ad ultimos terminos regni sui. Cum autem ad Urbem-veterem, ubi papa cum sua curia residebat, advenisset, occurrentibus ei cardinalibus omnibus cum honore maximo, ad domini papæ præsentiam est deductus. Cui super morte consanguinei sui Henrici de Alemannia anxiam deposuit querimoniam; quem, non modo in offensam juris humani, a Guidone de Monte-forti, dum missarum solemniis assisteret, constabat interfectum, sed in contemptum ecclesiæ, et scandalum nominis Christiani. Papa igitur his commotus Guidonem excommunicavit, omnesque eum receptantes; et quousque ecclesiæ satisfieret, terras eorum supposuit interdicto.

Edward returns towards England.

His filial piety.

Discedens denique rex Edwardus a curia per civitates Italiæ progreditur, ubique receptus a civibus cum gaudio maximo et honore. [1]Ingressuro autem Sabaudiam prælati ac proceres

Edward's homeward progress.

[1] 'Ingressus;' *M.*

Angliæ quamplurimi in descensu montium occurrerunt. Transita vero Sabaudia ad ludum militarem, qui vulgo Torniamentum dicitur, per [1] Kabilonensem comitem invitatur. [2] Optabat ille comes cum multis aliis militiam Edwardi opere experiri, cujus jam fama repleverat orbem totum. Quorum votis condescendens Edwardus, se cum militibus suis, licet longa peregrinatione vexatis, partem tenere velle contra comitem et suos proclamari fecit, ac quoscumque alios milites [3] adventantes. Die itaque statuto congrediuntur partes, gladiisque in alterutrum ingeminantes ictus, vires suas exercent. Comes vero cuneum Edwardi penetrans, cum ipso cominus congreditur, cui tandem abjecto gladio [4] appropians, collum Edwardi brachio circumduxit, et tota fortitudine adstringens ab equo detrahere conabatur. Sed Edwardus [5] [inflexibiliter se tenens erectum, dum comitem sibi sensit firmius adhærentem,] equum urgendo calcaribus, comitem a sella abstraxit, quem ad collum suum pendentem fortius a se excutiens, in terram dejecit. Commoventur exinde [6] Burgundiones in iram, (jamque exercitium armorum in hostilem insultum, cœptusque ludus bellicum vertitur in tumultum,) quorum, adversa parte ut vices [7] rependat fortius insistente, frangitur impetus, cæsique cedunt. [8] Posthæc paulum refocillatus comes Edwardum secundo aggreditur, cujus super se manum sentiens aggravari [9] dedidit se eidem;

Tournament at Chalons, where the count engages with the king.

Edward overcomes the count;

who, a second time engaging with him, surrenders to the young king.

---

[1] 'Kabilanensem;' *D'A.*: properly 'Catalaunensem:' i.e. Chalons.

[2] 'Optabat enim ipse comes;' *M. et Ar.*

[3] 'advenientes;' *M. et Ar.*

[4] 'approprians;' *Cod. Reg.*

[5] The clause within brackets is omitted in *Ar.*

[6] 'Burgundienses;' *Ar.* 220.

[7] 'rependant;' *D'A.*

[8] 'Post hoc paululum;' *Ar.* 220.

[9] 'se dedit;' *M.*: 'dedit se;' *Ar.* 220.

sicque peregrinis concessa victoria, partes ambæ in urbem pacifice revertuntur. Venit deinde rex Edwardus in Franciam, et a Philippo rege susceptus magnifice, homagium fecit ei pro terris suis quas de eo tenebat, sub conditione restitutionis terrarum, patri suo in venditione Normanniæ promissarum. Post hoc in Vasconiam proficiscitur, ad compescendum quos in eadem [1]Gasto de Bierna, miles nobilis et strenuus, sed a fide domini sui Edwardi deficiens, concitaverat novos motus; cujus terras Edwardus cum exercitu potenter ingressus, ipsum in fugam [2]coegit, et in quodam castro forti ac munito [3][receptum] obsedit.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLXXIV.	GREGORII X. 2.	RADULFI 2.	PHILIPPI III. 4.	EDWARDI I. 2.

The 14th General council, held at Lyons.

KALENDIS Maii apud Lugdunum sub papa Gregorio decimo generale celebratur [4]concilium, ad quod Græci et Tartari solemnes nuntios transmiserunt. Græci ad unitatem ecclesiæ se [5]redire spondebant: in cujus evidens signum, cum cantaretur Symbolum, [6]hortante domino papa, trina vice nuntii eorum, 'Et in Spiritum Sanctum Dominum vivificantem, qui ex Patre Filioque procedit,' replicaverunt celebriter et devote. Nuntii vero Tartarorum infra concilium baptizati ad propria redierunt. Fuit autem prælatorum numerus qui huic concilio interfuerunt episcopi quingenti, abbates sexaginta: prælati vero alii circa mille. In hac sacra synodo

The number of prelates present thereat.

[1] 'Gasto de Berna;' *Ar.* 220.
[2] From *Ar.* and *Ar.* 220: 'egit in fugam;' *Cod. Reg.*
[3] This word is from *M.* and *Ar.*
[4] The 14th General council.
[5] 'reddere;' *M. et Ar.*
[6] 'orante;' *M. et Ar.*

inter alia quidam ordines Mendicantium, qui post confirmationem ordinum Prædicatorum et Minorum exorti sunt, cassantur concilio approbante: prohibiti sunt etiam bigami primam tonsuram deferre.

Death of St. Thomas of Aquino.

In via versus istud concilium venerabilis doctor frater Thomas de Aquino, de ordine Prædicatorum, in quadam abbatia monachorum Cisterciensium, quæ dicitur Fossa-nova, diem clausit extremum; cujus acutissimum ingenium, excellentemque scientiam laudibus extollere privatis supervacuum judicamus, cum sapientiæ ejus tam publica sint monumenta, ut [1]'Doctor communis' a viris scholasticis nuncupetur. Hic natione [2]Apulus, filius comitis de Aquino, invitis parentibus, qui eum monachari [3]nolebant, Prædicatorum ordinem est ingressus; in quo tantum profecit, ut missus ad Parisiense studium doctoris fungeretur officio, [4]quo inter alios velut luna plena inter stellas clarius noscitur effulsisse; qui non tantum verbo præsentes, sed etiam absentes scriptis, laboriose et perutiliter editis, studuit informare. In primis namque super libros Sententiarum quatuor [5]scriptum fecit; scripsit et primam partem de quæstionibus disputatis de veritate [6]et ultra, quas Parisiis disputavit. Item secundam partem de quæstioni-

His writings.

[1] This title, though assuredly still his due, has long since given way to that of 'The Angelic Doctor.'

[2] Hall's emendation. 'Apuleus;' *Cod. Reg.*: 'Elpuleus;' *D'A.* It may here be remarked, that the MS. Arundel, 220, is the most scrupulous of all the other MSS. except Cod. Reg., of which it seems to be a recension. Where the writer has been unable to decipher the proper name, he gives the initial, if legible, and leaves a blank, as in this place (f. 54, 1.) where he writes this word A——.

[3] Hall's judicious correction. All the MSS. have 'volebant,' which was far from the fact.

[4] 'in quo;' *M.*

[5] 'scripta;' *M. et Ar.*

[6] *Ar.* and *Ar.* 220, omit 'et,' and read 'ultra quas Parisiis disputavit.'

St. Thomas of Aquino.

bus disputatis de populo Dei et ultra, quas in Italia disputavit. Item et tertiam partem de quæstionibus disputatis, quarum initium est de Virtutibus, quas disputavit cum secundo Parisiis legeret. Item disputationes undecim de Quolibet, quarum sex Parisiis, et quinque determinavit in Italia. Item contra Gentiles quatuor libros scripsit. Item Summam theologiæ, quam in tres partes divisit, et secundam in duas partes. Morte autem præventus tertiam totius et ultimam non complevit. Quatuor Evangelia continuata expositione de dictis sanctorum glossavit. Litteralis etiam expositionis in Job edidit librum unum. Super Epistolam vero ad Romanos, et super decem capitula Epistolæ ad Corinthios, item super Isaiam, Jeremiam et Threnos postillas conscripsit. Libros Dionysii de Divinis Nominibus, et Boetii de Hebdomadibus exposuit; sed super librum ejusdem de Trinitate expositionem[1] inchoatam nequaquam perfecit. Exposuit etiam libros Philosophiæ plurimos, puta Physicorum libros octo complete, Cœli et Mundi primum, secundum et tertium Meteororum, primum et secundum de Anima, secundum et tertium de Generatione et Corruptione, libros duos de Sensu et Sensato, de Memoria et Reminiscentia. [2]Ethicorum libros decem; Metaphysicæ duodecim; libros Posteriorum, et primum Perihermenias, principiumque secundi edidit; et tractatus diversos, puta de Fide, Spe, et Caritate, ad fratrem Reginaldum socium suum. Item ad eundem de Substantiis separatis. Item contra magistrum Willelmum de Sancto Amore, et impugnantes religionem

---

[1] *Ar.* 220, here inserts 'cum quæstionibus.'

[2] 'Ethicorum libros, decem Metaphysicæ, duos libros Posteriorum;' *D'A.*

tempore Alexandri papæ. Item de Occultis operibus Naturæ. Item in quibus licite potest homo uti astrorum judiciis. Item de Principiis Naturæ, ad fratrem Sylvestrum. Item de Regno, ad regem Cypri. Item de Rationibus fidei, ad [1]cantorem Antiochenum. Item de Perfectione vitæ spiritualis, contra magistrum [2]Geroldum. Item contra doctrinam Geroldinorum et retrahentium a religione. Item de Sortibus, ad dominum Jacobum de Bonoso. Item de Forma absolutionis sacramentali, ad magistrum Ordinis. Item ad Urbanum papam, contra errores Græcorum. Item Declarationem triginta sex quæstionum, ad lectorem Venetorum. Item Declarationem quatuor quæstionum, ad magistrum Ordinis. Item [3]Declarationem sex quæstionum, ad lectorem Bisuntinum. Item de Ente et Essentia, ad fratres et socios suos. Item de Mixtione elementorum. Item de Motu cordis, ad magistrum Philippum de Castro-cœli. Item de Unitate intellectus, contra Averroistas. Item de Æternitate mundi, contra murmurantes. Exposuit et primam decretalem de Fide catholica, et secundam [4]'Damnamus,' ad instantiam archidiaconi Tridentini. Fecit et tractatum de Articulis fidei et de Sacramentis Ecclesiæ, ad archiepiscopum Panormitanum.

Works of St. Thomas of Aquino.

Alia quidem inveniuntur sibi attributa, quæ tamen ipse non scripsit, sed post eum legentem vel prædicantem ab aliis sunt collecta; ut puta Lectura super Epistolam ad Corinthios, ab undecimo capitulo usque ad finem, et Expositio super primum de Anima; quas frater Reginal-

Works attributed to him.

---

[1] 'curatorem;' *M. et Ar.*

[2] 'Geraldum;' *Ar.*: 'Gerardum;' *Ar.* 220.

[3] This is from *M.* *Cod. Reg.* has 'Declarationum sex, ad lectorem.'

[4] i. e. the first word, indicating the second decretal.

His spurious works.

dus, ejusdem socius, recollegit. Iterum Lectura super Joannem et super tertium nocturnum Psalterii, [1]Collationes de Oratione Dominica et Symbolo. Item [1]Collationes Dominicales et Festivæ. Item [1]Collationes de decem Præceptis, quas collegit frater Petrus de Adria. Item Lectura super Matthæum incompleta, quam partim idem frater, partim sæcularis quidam recollegit, ejus studio delectatus.[2]

His miracles.

Tanto autem doctrinæ jubare mundum orbatum quantum universitas Parisiensis planxerit, manifestant ejusdem litteræ ad fratrum Prædicatorum capitulum generale, et ad monachos inter quos sepultus est, directæ, quibus ossa ejus ut inter doctores humarentur Parisiis, instantius postulavit. Sanctitati vero ipsius ac vitæ meritis attestantur miracula, quæ post ejus transitum, et in vita ipsius, per eum plurima contigerunt. Nocte vero ipsa, qua de hoc mundo transiit, apparuit in somnis germano suo comiti de Aquino in habitu ordinis sui, tradens eidem in manu litteram quamdam clausam; qui cito post excitatus, cum se sentiret litteram habere in manibus, camerarium suum advocavit, jussitque sibi lumen celeriter apportari; quo allato litteram aperiens, invenit ibi aureis apicibus, omne humanum artificium sua formositate excedentibus, hoc inscriptum: ‘Hodie fac-

---

[1] ‘Collocationes’ in all the three places; *Ar.*

[2] The works of St. Thomas of Aquino have been published at Rome and Venice in seventeen volumes folio, 1570 et seq.; to which has been added an eighteenth at Antwerp, or rather Cologne, in 1612. But this and the seventeenth volume are filled with the supposititious, or at least very doubtful works of this wonderful man, of whom it may justly be said, that no human intellect, united to such humble simplicity, has ever equalled, far less surpassed, his wonderful powers. For a complete catalogue of his works, with references to the places where the original MSS. are retained, see his life and writings by Quetif and Echard; Script. Ord. Pred. i. pp. 271-348.

tus sum doctor in Jerusalem.' Conservata itaque littera, per nuntios ad inquirendum de statu fratris Thomæ missos, ipsum eadem nocte, qua sibi apparuit, comperit ex hac luce migrasse.

Eodem anno Philippus Francorum rex, defuncta prima uxore filia regis Arragonum, secundam accepit, Mariam nomine, sororem ducis Brabantiæ. Henricus rex Navarrorum moritur, unica filia relicta herede; cujus uxor regina postea nupsit Eadmundo germano regis Angliæ, qui de ea tres filios procreavit; primogenitum Thomam Lancastriæ comitem, secundum Henricum de Lancastria dominum Monemutæ, tertium Joannem qui cum sorore in Galliis morabatur. Gasto de Bierna a rege Anglorum obsessus, cum jam via evadendi sibi præclusa attenderet rem esse in foribus ut ad deditionem cogeretur, super negotio quod inter regem Edwardum et ipsum vertebatur appellationem interposuit ad curiam regis Francorum: cui deferens rex Edwardus, nolens regem Francorum, quem nuper dominum suum pro terris suis in Francia recognoverat, contra se partem facere, dissentientibus multis de suis obsidionem amoveri jussit, ministris suis committens, ut in curia regis Francorum causam prosequerentur contra Gastonem; in qua tandem injuriosæ rebellionis convictus per regem Francorum regis Angliæ addicitur voluntati.

Philip of France marries Mary of Brabant.

Edwardus rex postquam obsidionem dimiserat, ordinatis pro articulo temporis rebus Vasconiæ, in Angliam properavit; ubi a clero et populo cum gaudio receptus maximo et honore, Dominica infra octavas Assumptionis Virginis gloriosæ in ecclesia Westmonasteriensi, una cum Alienora consorte sua, a fratre suo Roberto Cantuariensi archiepiscopo inungitur in regem, et solemniter

Return and coronation of Edward.

coronatur.[1] Coronationis solemnitati interfuerunt regina mater, Alexander Scotorum rex, duxque Britanniæ, ambo regis sororii, cum prælatorum, comitum et baronum, aliorumque nobilium multitudine copiosa. Tricesimi sexti tunc ætatis suæ anni rex impleverat duos menses, qui, in crastino coronationis suæ recepto a rege Scotorum homagio, ipsum dimisit ad propria plurimum honoratum. Walterus de Mertona, quondam Henrici cancellarius, [2]hoc anno episcopus fit Roffensis.[3]

Alexander of Scotland does homage to Edward.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLXXV.	GREGORII X. 3.	RADULFI 3.	PHILIPPI III. 5.	EDWARDI I. 3.

Mixed events.

GASTO de Bierna, in Angliam veniens, cum reste circa collum ad regis præsentiam est deductus; quem ad suam [4]rex misericordiam recipiens, morte condonata, in castro Wintoniæ [5]per annos aliquot custodiæ mancipavit; qui tandem per regis gratiam liber ad propria dimissus, regi Angliæ semper in posterum gratus exstitit et fidelis. Rex principem Walliæ, qui coronationi suæ licet invitatus noluit interesse, vocari fecit pro homagio sibi debito faciendo; qui fingens se non ausum Angliam intrare, quibusdam majoribus sibi insidiantibus, pro securitate sua filium regis et Gilbertum Gloverniæ comitem, ac Robertum Burnelli regis cancella-

[1] Knighton tells us, that, at the banquet given in honour of this rite, one hundred horses were turned loose, to be caught by whom they might; and that the king's brother, Edmund, and other nobles, did the like; also, that 'aquæductus de Chepe currebat de vino albo et rubeo, sicut pluvia aquarum, et bibebant volentes ad placitum.' X. Script. 2461. 20.

[2] 'lxx. anno;' *Ar.* 220.

[3] 'qui fundator est hujus collegii;' a more recent hand in *M.* adds. 'Hic fuit fundator collegii de Merton in Oxonia;' *Ar.*

[4] 'rex' is taken from *M.*

[5] 'per aliquot dies custodiæ mancipatur;' *Ar.*

rium, obsides postulavit. Quod rex indigne ferens, dissimulato negotio, Londonias parliamentum convocat; in quo inter alia multa, quæ ad utilitatem regni de assensu prælatorum, comitum, et baronum, statuta sunt, inhibitum est ne de cetero possessiones terrarum seu redituum, sine speciali regis licentia, ad manum mortuam devolvantur. Vocantur autem statuta in hoc parliamento edita 'Statuta Westmonasterii prima.' Post parliamentum rex, ut principi liberior ad se pateret accessus, Cestriam usque, quæ in confinio Walliæ sita est, progreditur, missisque iterum nuntiis homagium ab [1]eo exegit: quo regis mandatis parere [2]detrectante, rex exercitum convocat, disponens denegantem sibi homagium de suo feodo principem expugnare.

The first statutes of Westminster.

Eodem anno in partibus australibus Angliæ et occidentalibus terræ motus horribilis contigit, feria quarta infra octavam Nativitatis Virginis gloriosæ. Pestilentialis etiam ægritudo oves consumens scabie tunc incepit.[3] Obiit hoc anno Joannes [4]Bretoun, Herefordensis episcopus, qui admodum peritus in juribus Anglicanis librum de eis conscripsit perutilem. Cui successit magister Thomas de Cantilupo, doctor in sacra theologia, vir nobilis genere, sed multo nobilior moribus animique virtute. Solvit hoc anno populus regi quintam decimam partem bonorum, quæ patri suo dicebatur concessa.

An earthquake.

---

[1] 'eodem;' *M.*

[2] 'decretante;' *M., Ar., et Ar.* 220.

[3] The chronicler of Dunstable gives a receipt for the cure of this murrain, ad ann. 1283. 'Contra scabiem, quæ generaliter omnes oves Angliæ presserat per septennium præcedens, remedium didicimus quanquam tarde. Fecimus enim quoddam unguentum ex uncto veteri, (stale hog's-grease, Hearne,) et vivo argento et verdegrez; et inde ubicunque scabies se monstrabat, locum illum unximus, et prurigo mox cessavit. Sed contra illam infirmitatem, quæ propter humiditatem contigit (the foot-rot), nil valebat.' P. 495.

[4] 'Bruton;' *D'A.*: 'Bartoun;' *M.*: 'Barton;' *Ar.*

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLXXVI.	GREGORII X. 4.	RADULFI 4.	PHILIPPI III. 6.	EDWARDI I. 4.

Mixed events.

Comitissa Leicestriæ, quæ marito occiso cum suis in Galliam fugerat, et in domo sororum de ordine Prædicatorum apud [1]Montargis a sorore viri sui fundata morabatur, filiam suam transmisit in Walliam principi, sicut patre puellæ [2][vivente sub certis pactis conventum fuerat, maritandam. Ducem vero itineris ac procuratorem negotii Aymericum filium suum, germanum puellæ,] constituit, assignata eisdem comitiva honesta; qui suspectum habentes iter per Angliam, a littore Gallico navigantes, emenso multo maris spatio ad insulas Sillinas, quæ terminos Cornubiæ e vicino respiciunt, devehuntur; ubi a quatuor navibus Bristollensibus ex insperato supervenientibus comprehensi, ad præsentiam regis Angliæ deducuntur: qui, retenta puella honorifice in comitiva reginæ, Aymericum fratrem suum primo in castro de Corf, et postea in castro de Schirebourne, sub custodia libera detinuit, sed secura. Gregorius papa apud Aretium defunctus, ibidem traditur sepulturæ: succedit Innocentius quintus, natione Burgundus de Tarentasia, dictus antea frater Petrus in ordine Prædicatorum, studio scripturarum deditus, ac doctor theologiæ Parisiis factus, sapientiæ suæ memoriam, multa scribendo utilia, posteris dereliquit. Scriptum enim compendiosum super libros quatuor Sententiarum edidit, et super Epistolas Pauli postillas optimas, Decretaque abbreviatione perutili et fideli in summam parvulam [3]coartavit. Qui cum esset vir religionis eximiæ,

Death of pope Gregory X., to whom Innocent V. succeeds.

[1] 'Mauntargis;' *Cod. Reg.*: 'Mountargis;' *M.*

[2] All within brackets are carelessly omitted in *Ar.*

[3] 'coaptavit;' *Ar.* 220.

expertæque prudentiæ, primo prior provincialis fratrum suorum in Francia, deinde archiepiscopus efficitur Lugdunensis; demumque, a papa Gregorio ad cardinalatum assumptus, constitutus est episcopus Ostiensis. [1]Factus autem papa, sedit mensibus quinque, diebus duobus; moriturque Romæ, et in Lateranensi ecclesia sepelitur.[2] Cui eodem anno successit Adrianus quintus, natione Januensis, dictus antea Ottobonus; qui, tituli sancti Adriani diaconus cardinalis, a papa Clemente quarto legatus in Angliam missus fuit. Hic papa factus, statim constitutionem, quam papa Gregorius decimus fecerat, de inclusione cardinalium pro electione summi pontificis, suspendit, proponens eam aliter ordinare; sed, morte præventus, constitutionem sic suspensam reliquit. Mortuus vero ante tempus ordinum, sacerdotium et consecrationem pontificalem est minime assecutus; unde in bulla sua non episcopum, sed electum episcopum, se vocavit. Adriano defuncto successit Joannes vicesimus primus, [3][prius] dictus Petrus Hispanus. Hic episcopus Tusculanus erat antequam papa, in scientiis diversis famosus; sed scientiarum florem, pontificalemque dignitatem, quadam morum stoliditate deformavit, adeo ut naturali pro parte carere videretur industria. In hoc tamen quamplurimum laudabilis fuit, quod se tam pauperibus quam divitibus communem exhibens, studiumque litterarum amplectens, multos in beneficiis ecclesiasticis promovit egentes. Rex Angliæ de Cestria in Walliam progrediens, cepit castrum quod dicitur Rodolanum, misitque in Walliam occidentalem militem nobilem Paga-

Death of Innocent V.

Adrian V. succeeds,

and, dying,

is succeeded by John XXI.

[1] 'Functus;' *Ar.* 220.

[2] For the life and works of Peter de Tarentasia see Script. Ord. Pred. i. pp. 350-354.

[3] 'prius' is from *Ar.* 220.

num de [1]Camurciis, qui cuncta cæde incendioque vastavit. Hoc anno [2]frater Joannes de Derlingtonia ordinis Prædicatorum, confessor quondam regis Henrici, auctoritate papali in regno Angliæ collector efficitur decimarum; cujus studio et industria editæ sunt concordantiæ magnæ, quæ Anglicanæ vocantur. Hoc anno, sexto decimo calendas Julii, venerabile corpus beati Ricardi, Cicestrensis episcopi, translatum est, et in capsa argentea deaurata honorifice collocatum.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLXXVII.	JOANNIS XXI. 1.	RADULFI 5.	PHILIPPI III. 7.	EDWARDI I. 5.

Death of John XXI.

JOANNES papa vicesimus primus, cum sibi vitæ spatium in annos plurimos extendi crederet, et hoc etiam coram aliis assereret, subito cum camera nova, quam sibi Viterbii circa palatium construxerat, solus corruit; et inter lapides et ligna collisus sexto die post casum sacramentis omnibus ecclesiasticis perceptis moritur, et ibidem in ecclesia sancti Laurentii sepelitur.

Nicholas III. succeeds him.

Succedit Nicolaus tertius, prius dictus Joannes [3]Cajetanus, de genere Ursinorum. Hic super regulam S. Francisci expositionem quamdam edidit, quam inter alias decretales de verborum significationibus inseri ordinavit.

The prince of Wales sues for peace, and obtains it.

Gallenses occidentales, ad pacem regis Angliæ venientes, Pagano militiæ regis in partibus illis capitaneo, castrum de Stredewi cum adjacente patria reddiderunt. Princeps etiam Walliæ, videns se regi Angliæ cotidie invalescenti non posse resistere, pacem petiit et obti-

[1] 'Cadurcis?' (Cahors.)

[2] See Script. Ord. Pred. i. p. 395.

[3] 'Gagetanus;' *MSS.*

nuit sub hac forma: videlicet quod omnes captivi, quos hactenus ratione regis Angliæ detinuit in vinculis, simpliciter et sine omni calumnia liberarentur. Item pro pace et benevolentia regis habenda daret quinquaginta millia librarum sterlingorum, quorum tamen solutio in voluntate et gratia regis foret. Item quod terra quatuor cantredorum sine omni contradictione regi Angliæ et suis heredibus, cum omnibus terris conquisitis per regem hominesque regios, excepta insula Angleseia, in perpetuum remaneret. Insula enim Angleseia concessa est principi, ita quod solvat pro ea singulis annis mille marcas, quarum solutio incipienda erat in festo sancti Michaelis proximo tunc instantis: pro ingressu vero quinque millia marcarum daret. Et si princeps sine herede de suo corpore moreretur, insula illa in regis Angliæ possessionem rediret. Item quod princeps veniret in Natali Domini in Angliam ad regem, pro homagio faciendo. Item quod omnia homagia Walliæ remanerent regi, præterquam baronum, qui in confinio Snowdoniæ morabantur; se enim principem convenienter vocare non posset, nisi sub se aliquos barones haberet. Item quod nomen principis tantum haberet ad vitam suam, et post mortem ejus quinque prædictorum baronum homagia regi Angliæ fierent, et suis heredibus in æternum. Pro assecuratione istorum tradidit princeps [1] decem obsides de melioribus Walliæ absque incarceratione, exheredatione, et termino liberationis; et de omni cantredo, et de Snowdonia, et de [2] concilio principis viginti meliores jurabant tactis sacrosanctis reliquiis, [3] [quod quandocumque princeps aliquem prædictorum arti-

The conditions of peace.

[1] 'duos;' *Ar.* 220.
[2] 'consilio;' *D'A.*
[3] All within brackets are carelessly omitted in *Ar.*

culorum infregerit, nisi admonitus se correxerit, abalienabunt se ab eo, et eidem in omnibus quæ poterunt hostes fient.

The affairs of Wales.

Item, præter hæc, princeps] fratres suos, quos læsit, placabit. Habuit enim tres fratres, quorum Owenum et Rodericum posuerat in carcere.

David flies to Edward.

Tertius vero David fuga dilapsus multis annis cum rege Angliæ stetit, a quo contra morem gentis suæ miles factus in ista guerra, ob probitatem et fidelitatem [1]suam plurimum erat regi acceptus; unde et eidem castrum de [2]Dinbey contulit in Wallia, cum terris ad valorem mille librarum annui reditus: insuper et uxorem dedit filiam comitis Derbeiæ, quæ nuper alio viro suo fuerat viduata. Owenus ergo favore regio liberatur a carcere, quem paulo ante fregerat Rodericus, fratremque fugiens in Anglia morabatur. Rex autem in occidentali Wallia apud [3]Lampadervaur, ad cohibendum irruptiones Wallensium, castrum ædificavit insigne. In subsidium hujus guerræ concessa est regi a populo vicesima pars bonorum.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLXXVIII.	NICOLAI III. 1.	RADULFI 6.	PHILIPPI III. 8.	EDWARDI I. 6.

Mixed events.

FRATER Robertus Cantuariensis archiepiscopus, ad cardinalatum assumptus, factus est episcopus Portuensis. Rex Angliæ filiam comitis Leicestriæ apud insulas Sillinas captam principi Walliæ uxorem dedit, nuptiarum solemnitatem impensis propriis agens, suaque ac reginæ præsentia illas honorans. Hoc anno Judæi pro tonsura monetæ in magna multitudine ubique

[1] 'suam;' omitted in *D'A.*

[2] 'Dimbey;' *D'A.*: 'Dunby;' *M.*: 'Dunbey;' *Ar.* 220: i. e. Denbigh.

[3] 'Lampadervau;' *Cod. Reg.*

per Angliam suspenduntur.[1] Rex parliamentum tenuit Gloverniæ in octava S. Joannis Baptistæ, in quo edita sunt statuta, quæ 'de Glovernia' appellantur. Cito vero post in Gallias transiens, restitutionem aliquarum terrarum obtinuit, non tamen omnium quæ in venditione Normanniæ promissæ fuerant patri suo. Obiit hoc anno regina Castellæ, mater reginæ Angliæ, ad quam jure hereditario post mortem matris devolutus est Pontivii comitatus. Hoc anno, antequam rex transiret in Gallias, rex Scotorum Alexander in Angliam veniens, regem consuluit de negotiis arduis terræ suæ. Putant quidam eum tunc suum fecisse homagium, quod alii verius in crastino coronationis regis Angliæ asserunt esse factum. Impetravit autem a rege litteras, testificantes auxilium in guerra Walliæ præstitum, non nomine servitii factum esse.[2] Hoc anno Robertus Burnel, episcopus Bathoniensis, in Cantuariensem archiepiscopum est electus; sed papa, electione cassata, lectori curiæ fratri Joanni de Pecham eamdem contulit dignitatem.[3]

The king holds a parliament at Gloucester.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLXXIX.	NICOLAI III. 2.	RADULFI 7.	PHILIPPI III. 9.	EDWARDI I. 7.

FRATER Joannes de Pecham, Cicestrensis diœcesis, de ordine Minorum, venit in Angliam, a domino papa in Cantuariensem archiepiscopum

John of Pecham archbishop of Canterbury.

[1] No fewer than two hundred and eighty were hanged in London alone.

[2] Does not this fact seem to disallow of any unequivocal homage having ever been demanded?

[3] For Pecham's works see Wadding's Script. Ord. Min., Romæ, 1806, sub nom. In the preface to his work entitled 'Perspectivæ communis Liber,' in three books, Colon. Agrip. 4to. 1580, he says, 'Precor, ut DEUS Opt. Max., Lux omnium et Ipse in immensa luce inhabitans, meos

consecratus. Hic Parisiis in theologia rexerat, et Oxoniæ lectiones suas resumpserat; deinde minister provincialis Angliæ, ac tandem lector palatii in Romana curia factus fuit: qui ordinis sui zelator erat præcipuus, carminum dictator egregius, gestus affatusque pompatici, mentis [1][tamen] benignæ, et animi admodum liberalis.

A new coinage.

Moneta Angliæ, per tonsuram nimis deteriorata, ex mandato regis renovatur, obolusque qui prius formam semicirculi habebat, tanquam pars denarii in medio divisi, fit rotundus, juxta vaticinium Merlini dicentis, 'Findetur forma commercii, dimidium rotundum erit.' Illustris miles Rogerus de Mortuo-mari apud [2]Kelingworthe ludum militarem, quem vocavit Rotundam Tabulam, centum militum ac [3]totidem dominarum constituit; ad [4]quam pro armorum exercitio de diversis regnis confluxit militia multa nimis.

Episcopal changes.

Frater Robertus, jam episcopus Portuensis, post adventum suum ad curiam graviter infirmatus, post paucos dies in Domino obdormivit. Frater Joannes de Derlingtona, confessor quondam Henrici regis, ex collatione papali efficitur archiepiscopus Dublinensis, qui nondum a collectione decimarum per summum pontificem sibi imposita totaliter expeditus, per annos aliquot in Anglia moram traxit. Obiit Walterus Giffard, archiepiscopus Eboracensis: cui successit magister Willelmus de Wikewane, in Romana curia consecratus. Obiit etiam Ricardus de

---

conatus adjuvet, meque illustret, et deducat ad proprietatem et naturam lucis, quam tractandam incipio, inquirendam, et patefaciendam.' A commencement which well illustrates the principle by which mediæval men sought for true knowledge and attained profound learning.

[1] 'tamen;' *M.*

[2] Sic the MSS.; 'Kenilworthe?'

[3] 'totidem;' omitted in *M.* and *Ar.*

[4] 'quem, i. e. ludum;' *Ar.*

Gravesende, Lincolniensis episcopus. Frater Joannes, Cantuariensis archiepiscopus, convocato concilio apud Redingiam, suffraganeis suis imposuit, ut statuta generalis concilii facerent artius observari.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLXXX.	NICOLAI III. 3.	RADULFI 8.	PHILIPPI III. 10.	EDWARDI I. 8.

NICOLAUS papa tertius moritur, successitque ei Martinus quartus, prius dictus Symon Turonensis, Gallicus natione. Edwardus rex hoc anno reversus de partibus Gallicanis, de lapidibus jaspidum, quos secum attulerat, paternum fecit reparari sepulcrum. Oliverus de Suttona fit episcopus Lincolniensis, qui prius fuerat ecclesiæ ejusdem decanus. Frater Joannes Cantuariensis convocat concilium apud Lamhuthe, in quo constitutiones Ottonis et Ottoboni, quondam legatorum in Anglia, innovans, jussit eas ab omnibus custodiri.

Death of Nicholas III. Martin IV. succeeds him.

Council at Lambeth.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLXXXI.	MARTINI IV. 1.	RADULFI 9.	PHILIPPI III. 11.	EDWARDI I. 9.

MARTINUS papa senator efficitur urbis Romæ; qui in Romaniolam exercitum misit contra [1]Guidonem comitem Montis-febri, qui in partibus illis terras ecclesiæ occupavit. David, germanus principis Walliæ, immemor beneficiorum regis Angliæ, qui eum promoverat, et contra fratrem persequentem protexerat, ad insurgendum contra regem Walliam concitavit: utque principem nobilesque Wallensium ad seditionem facilius inclinaret, ipse primus facinus aggre-

David, the brother of the prince of Wales, rebels against Edward.

[1] 'Guidonem de Monte-febri;' *M.* Hall suggests 'Monte-forti.'

David treacherously murders Roger de Clifford.

ditur, Rogerumque de Clifford, militem nobilem et famosum, nihil [1]clam suspicantem, proditiose in castro suo de Hawardin Dominica in ramis Palmarum cepit, quosdamque milites ejus resistere volentes inermes occidit. Exinde reversus ad principem, collecto exercitu, una cum eo Rodolanum venit, obsidionemque posuit circa castrum. Rex Paschalem solemnitatem eo tempore in diœcesi Saresberiensi tenuit apud Divisas; ubi super hac [2]commotione rumoribus auditis jussit congregari quantocius exercitum, militiam quam tunc in promptu habebat usque Rodolanum præmittens.

Anecdote of Edward.

Ipse vero clam Ambresburiam adiit, ut matrem suam salutaret, quæ tunc in illo monasterio morabatur. Contigit autem dum ibi esset, ut quidam ad matris ejus præsentiam adduceretur, qui per tempus [3]aliquod se cæcum finxerat, visumque sibi ad Henrici quondam regis tumulum restitutum. Noverat hunc rex Edwardus, ab antiquo malitiis famosum, fraudibusque ab olim et mendaciis assuetum. Matri vero narrationibus ejus plurimum applaudenti ne crederet dissuasit; quæ in iram versa filium gravissime redarguit, cameramque suam evacuare præcepit. Cui jussis maternis humiliter parenti, dum egrederetur occurrit prior provincialis fratrum Prædicatorum, frater Hugo de Mamcestria, vir magnæ discretionis, ac magister in theologia, qui et ipsi regi familiariter notus erat; quem rex ad partem trahens, offensam matris omniaque quæ [4]contigerant per ordinem enarrans, finaliter hoc adjecit: 'Ego,' inquit, 'justitiam patris mei tantum novi, quod potius huic

---

[1] 'talem;' *M. et Ar.* 220.
[2] 'convocationem;' *M.*
[3] 'aliquod se totum;' *M. et Ar.*
[4] 'ei;' added in *M.* and *Ar.*

scurræ [1]eruisset oculos integros, quam tantæ iniquitati lumen perditum restaurasset.' Altera vero die, accepta a matre licentia, [2][cum celeritate ad militiam quam præmiserat in Walliam properavit: cujus adventu audito, princeps Walliæ, obsidione soluta,] cum suis longius se subtraxit. Interim captum est castrum de Lampadervaur per Resum filium Mailgonis et Griffinum filium Mereduci; capta sunt etiam in illis partibus per alios Wallensium nobiles castra [3]plura.

He hastens on to Wales.

Eodem tempore, procurante fratre Joanne archiepiscopo Cantuariensi, Aymericus de Monteforti, quem rex in custodia detinuerat, liberatur; spondente pro eo clero, se velle de periculo regni cavere: qui transfretans in Gallias non multo post curiam Romanam [4]adivit, ubi post aliquos annos renuntians clericatui, miles efficitur, citoque post defunctus est. Hoc anno translatum est in locum eminentiorem venerabile corpus Hugonis, quondam Lincolniensis episcopi. Archiepiscopus Cantuariensis, in Snowdoniam profectus, principem Walliæ et germanum suum sategit ad pacem reducere; sed intento frustratus, regressus in Angliam, excommunicationis in ipsos sententiam fulminavit.

The archbishop of Canterbury excommunicates the prince of Wales.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLXXXII.	MARTINI IV. 2.	RADULFI 10.	PHILIPPI III. 12.	EDWARDI I. 10.

Rex Angliæ cum exercitu valido de Rodolano per insulam Angleseiam, quam per nautas Portuum capi fecerat, versus Snowdoniam progrediens, ut viam pararet exercitui, ultra maris brachium quod insulam dividit a continente,

Edward advances towards Snowdon.

---

[1] 'exuisset;' *Ar.*

[2] The lines within brackets are omitted in *Ar.* 220.

[3] 'plurima;' *M. et Ar.*

[4] 'adiit;' *M.*

juxta Bangoriam constituit pontem fieri ex navibus invicem colligatis.[1] Hoc anno Petrus, rex Aragoniæ, regnum Siciliæ uxoris suæ jure hereditario vindicans, subito cum navigio Siciliam ingressus, Carolum regem cum suis expulit de eadem; qui in Franciam fugiens, a rege nepote suo pro recuperando regno subsidium imploravit. Papa Martinus in Petrum prædictum, et omnes ei faventes, seu regem appellantes, excommunicationis tulit sententiam; privansque eum regno Aragoniæ, contulit illud Carolo, filio regis Francorum. Petrus vero de Aragonia, missis ad regem Siciliæ nuntiis, petivit ut cum quadraginta tantum militibus ad plana Burdegalæ, secum tot tantum milites habente dimicaturus, veniret ad diem certum, sub pœna certa se ad hoc obligans, dum tamen Carolus se modo simili obligaret; et cui in hoc conflictu cessisset victoria, ille sine contradictione regno Siciliæ potiretur.

Affairs of Aragon.

Gilbertus comes Gloverniæ, magnas cum militia sua Wallensium prædas faciens, juxta Lantylawir facta copia apertæ pugnæ, cum eisdem duro prælio dimicavit: [2]in quo multis de parte Wallensium occisis, ipse quinque milites perdidit; de quorum numero erat Willelmus de Valentiis junior, consanguineus regis Anglorum. Discedente autem comite Gloverniæ, princeps Walliæ terram intrans de Kardigan et Stradewi, devastavit terras Resi, filii Mereduci, qui cum rege contra principem te-

The Welsh defeated by the earl of Gloucester.

[1] 'Botes he toke and barges, the sides togidere knytte;
Over the water, that large is, fro bank to bank rauht itte:
They fleked them overthwert justely for to ligge;
Over the water swerte, was so ordeyned a brigge.'
Langtoft Chron. a Hearne, p. 241.

[2] 'Ista guerra erat ferox, fortis, et tædiosa, nam in hyeme contigerat.' Knight. X. Script. 2464. 18.

nuit in hoc bello. Progressus deinde princeps versus terram de Bueld, se cum paucis ab exercitu reliquo separavit; cui cum sua militia supervenientes nobiles viri Joannes Giffardi et Edmundus de Mortuo-mari, [1]nihil suspicantes de principe, ipsum cum sociis pugna aggredientes occiderunt feria sexta ante festum beatæ Luciæ. Principis autem post mortem, a quodam qui intererat agniti, caput abscissum regi defertur, quod Londonias transmissum positum est per tempus aliquod super turrim. Circa idem tempus milites quidam de regis exercitu pontem, quem rex inchoaverat, nondum perfectum minus prudenter accelerantes transire, a supervenientibus Wallensibus territi, dum in multitudine conglobata revertentes fugiunt, submerguntur.[2] Inter quos [3]erant miles strenuissimus Lucas de Thany, et duo germani Roberti Burnel, Bathoniensis episcopi, aliique quamplures.

The prince of Wales is slain.

Hoc anno beatus Thomas, [4]Herefordensis episcopus, in via versus curiam de præsenti sæculo nequam ereptus ad regna migravit cœlestia, cum annis septem gregem sibi commissum sollicita cura rexisset. Hic, nobilibus ortus natalibus, a puero Deo vixit devotus. Studii autem exercitatione litterarum adquirens peritiam, primo in artibus liberalibus, deinde in jure rexit

St. Thomas of Hereford.

---

[1] According to Knighton, he was slain by one Stephanus de Fauketon. Knight., X. Script. 2464. 18.

[2] 'Whan the brigge was ent, at Inglis men say,
Withouten avysement, the brig thei wild assay.
Sent thei non before, to wite how thei mo passe,
Therefore had thei lore, for non avisement wasse.
Forth went knight and sueyn, and fote men all in fere,
The Walsch com them ageyn, did our men all arere,
That turnyng ther unthank, as hevy was the charge,
Under them alle sank both battelle and barge.'
Langtoft a Hearne, p. 241.

[3] All the MSS. read 'erat.'

[4] This is from *M. Cod. Reg.* has 'Herdfordensis.'

St. Thomas of Hereford.

[1]canonico; tandemque ad theologiam totam intentionem transtulit mentis suæ. In qua licentiatus ad magisterium, cum sub fratre Roberto de[2]Kilwardeby ordinis Prædicatorum, quem dum provincialis fuerat admodum familiarem habuit, decrevisset incipere, [3]incidit negotii dilatio medio tempore, præfato fratre assumpto ad Cantuariensis ecclesiæ præsulatum: sub [4]quo post consecrationem ejus Oxoniæ veniente, in ecclesia fratrum Prædicatorum incepit juxta desiderii sui complementum; in cujus [5]commendatione, quæ solet ante principium post disputationem, quæ [6]Vesperiæ appellantur, de bachilariis fieri magistrandis, asseruit præfatus archiepiscopus, quem dictus Thomas ab olim confessorem habuerat, nullius ipsum mortalis criminis unquam sensisse contagium; quantique meriti fuerit apud Deum, [7]crebrescentium ejus miraculorum gloria indubitata fide demonstrarat.[8] Post quem ad ecclesiam Herefordensem clericus consecratus est Gloverniæ magister Ricardus de [9]Swynefeld, sacræ theologiæ doctor, vir jocundus in verbis, et egregius prædicator. Hoc anno, cassato electo Wintoniensi magistro Ricardo de Mora, ex dono curiæ Romanæ magister Joannes de [10]Pontisara in ejusdem ecclesiæ episcopum consecratur.

His innocence,

and miracles.

---

1 'canonica;' *Cod. Reg.*

2 'Kilwardby;' *Cod. Reg.*

3 omitted in *M.*

4 'quo tamen;' *Ar.* 220, *et Ar.*

5 'commentatione;' *M. et Ar.*

6 'Vespere;' *M. et Ar., et Ar.* 220.

7 'crebrescentium ad sepulchrum ejus;' *M. et Ar.*

8 'Fertur quod dictus episcopus, cernens sibi mortem proximam, præcepit cubiculariis suis, ut cilicium de grossa conseta contextum, quo jugiter utebatur, tollerent, et in igne, quem ipso jubente præparaverant, concremarent. Quod cum a carne vix extraherent sanguinolentum, in igne missum non ardebat. Ipsemet etiam episcopus illud in igne posuit, et non arsit, sed illæsum usque hodie et integrum perseverat.' Dunst. p. 548.

9 'Swynfeld;' *M.*

10 'Pontis ara;' *Cod. Reg.*

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLXXXIII.	MARTINI IV. 3.	RADULFI 11.	PHILIPPI III. 13.	EDWARDI I. 11.

Rex Angliæ, ponte jam peracto, cum exercitu in Snowdoniam transiit; castra ejus [1]omnia sine notabili resistentia capiens et comburens. Comes vero Penbrochiæ castrum de Bere, quod principis erat, cepit; et cito post Wallia tota, cum omnibus castris suis, subacta est regiæ voluntati. Ante festum vero S. Joannis Baptistæ captus est David frater principis, et Rodolanum adductus; quem rex ad sui conspectum admittere renuens, licet hoc ipse David instantius flagitaret, Salopiam transmisit carceri mancipandum. Eodem tempore per quemdam secretarium principis allata est regi crux [2][sancta] dicta Neoti, magnam de ligno crucis Dominicæ continens portionem; quæ ideo Neoti dicitur, quod per quemdam sacerdotem sic vocatum antiquitus de Terra Sancta fuit in Walliam deportata.

All Wales submits to Edward.

David is taken prisoner.

Parliamentum post festum S. Michaelis est habitum Salopiæ: in quo per deputatos ad hoc justitiarios David judicialiter condemnatus, tractus, et suspensus est; visceribusque combustis, corpus capite truncatum, et in quatuor partes est divisum, quibus in civitatibus Angliæ majoribus suspensis, caput Londoniis super palum fixum est ad terrorem consimilium proditorum.[3] Resus autem Vauhan, nobilissimus Wallensium,

Parliament held at Shrewsbury, at which David is condemned to be drawn, hanged, and quartered.

[1] This is from *M.* and *Ar.*; the other MSS have 'omnino.'

[2] 'sancta;' from *Ar.* 220.

[3] Dunst., p. 475, is minute in accounting for so severe a sentence:

1. 'Quia proditor fuit domini regis, qui eum militem fecerat, tractus est equis, lento passu, ad locum suspendii.'

2. 'Quia homicidium fecerat Fulconis Trigald, et aliorum nobilium Angliæ, suspensus est vivus.'

3. 'Quia illud fecit tempore Dominicæ Passionis, propter blas-

audita captione David, comiti Herfordiæ se [1]dedidit, regique redditus, ad turrim Londoniarum missus carceri mancipatur. Eodem anno translata est per regem abbatia de [2]Abercon ad locum alium, constructumque est ibidem [3][ad compescendum] irruptiones Wallensium castrum forte: fundavit et rex in comitatu Cestriæ aliam abbatiam monachorum Cisterciensium, quam multis ditatam prædiis Vallem Regalem voluit appellari. Concessa est hoc anno regi in guerræ suæ subsidium a populo tricesima, et a clero vicesima pars bonorum.

Removal of the abbey of Aberconway to another place.

Martinus papa, Guidonem de Monte-forti a carcere liberans, in quo per Gregorium papam decimum propter homicidium in ecclesia commissum positus fuerat, misit in Romaniolam: quam eo anno totam obtinuit, excepta civitate Urbinate, quam Guido incepit obsidere in manu potenti; sed [4]cito post omissa de licentia papæ obsidione dictæ urbis, in Tusciam rediit, ut hereditatem uxoris suæ, patre ejus comite Rufo mortuo, occuparet. Carolus rex Siciliæ prima die Junii venit ad plana Burdegalæ, comitante eum rege Francorum cum militia magna valde. De cujus adventu Petrus quondam Aragonum rex præmonitus, diem prævenit, coram senescallo Vasconiæ protestans se paratum tenere pactum, sed non posse, rege Francorum veniente cum tanta multitudine militum contra formam. Reverso post hæc Carolo rege Siciliæ

Guy of Montford liberated by the pope.

Peter of Aragon.

---

phemiam viscera ejus incendio sunt cremata.'

4. 'Quia in pluribus locis Angliæ mortem domini regis fuerat machinatus, membratim est partitus et per climata Angliæ ad terrorem malignantium destinatus.'

[1] 'dedit;' *D'A. et Ar.* 220.

[2] 'Abercorun;' *Cod. Reg.*: 'Albercon;' *Ar.* 220: 'Albertorum;' *D'A.*: but for names of places D'Achery's edition is in general valueless.

[3] These words are from *Ar.* *Cod. Reg.* has 'contra irruptiones.'

[4] 'sed cito post commissa diligentia papæ;' *Ar.*

in Apuliam, Siculi contra Neapolin cum viginti septem galeis venerunt armatis; [1]adversus quos Carolus filius regis Caroli, tunc princeps Achaiæ, egressus cum magna galearum multitudine ad pugnandum, obtinentibus victoriam hostibus, captus est cum multis aliis, et ad civitatem Messanam deductus captivus. Rex Angliæ apud Actone Burnel post festum S. Michaelis parliamentum tenuit, ubi editum est statutum cognominatum a loco. Eodem anno ossa beati Willelmi, Eboracensis archiepiscopi, in altiorem locum cum solemnitate maxima transferuntur. Antonius de Becko, defuncto Roberto de Insula, Dunelmensi episcopo, in successorem ejus electus, ab Eboracensi archiepiscopo consecratur.

Statute of Acton Burnel.

Anthony Beck, bishop of Durham.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLXXXIV.	MARTINI IV. 4.	RADULFI 12.	PHILIPPI III. 14.	EDWARDI I. 12.

APUD castrum de Karnarvan, quod nuper rex Angliæ fortissimum fecerat, natus est regi filius, ex nomine patris vocatus Edwardus. Rex, de Snowdonia per Walliam occidentalem progrediens, intravit Glomorgantiam, quæ ad [2]dominationem comitis Gloverniæ noscitur pertinere; receptusque a comite cum honore maximo, ab eodem propriis impensis usque ad terrarum suarum terminos est deductus. Rex, Bristollum veniens, ibidem festum Nativitatis Dominicæ tenuit eo anno.

Birth of Edward of Caernarvon.

Philippus, filius regis Philippi Francorum, uxorem duxit Joannam, filiam regis Navarræ, privignamque Eadmundi germani regis Angliæ, accipiens cum eadem regnum Navarrorum et

[1] 'adversos;' *MSS.*

[2] 'ditionem;' *Ar. et Ar.* 220.

Campaniæ comitatum. Mortuus est hoc anno Carolus rex Siciliæ, cujus regni ac filiorum tutorem papa Martinus Robertum comitem Atrebatensem constituit, largitus eidem pecuniæ magnam summam.

Mixed events.

Frater Joannes, Dublinensis archiepiscopus, cum versus ecclesiam suam iter arripuisset, correptus infirmitate gravi, ultimum diem clausit: cujus corpus in choro fratrum Prædicatorum Londoniis est humatum. Nec multo post obiit eodem anno apud Windelsore Alphonsus regis filius, juvenis optimæ indolis, et admodum Deo devotus: cujus corpus apud Westmonasterium, cor vero apud Prædicatores Londoniis, regina matre ordinante, traditur sepulturæ. Obiit et hoc anno Robertus de [1]Wikhamtona, Saresberiensis episcopus; cui successit Walterus Scamel, ecclesiæ ejusdem decanus. Maria, regis filia Angliæ, Ambresberiæ sanctimonialis efficitur, parentibus assentientibus, licet cum difficultate, ad instantiam matris regis.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLXXXV.	MARTINI IV. 5.	RADULFI 13.	PHILIPPI III. 15.	EDWARDI I. 13.

Rex Angliæ, de Bristollia Cantuariam profectus, disposuit [2]in Gallias transfretare; sed audito rumore de infirmitate matris, revertitur Ambresburiam, missis nuntiis qui se apud regem Franciæ, ad cujus colloquium speciale invitatus fuerat, excusarent. Mortuo papa Martino, succedit ei Honorius IV., natione Romanus, prius dictus Jacobus de Sabella, cui pedum ac manuum fere officium abstulerat arthritica ægri-

Death of Martin IV., to whom Honorius IV. succeeds.

[1] 'Wikhanton;' *M. et Ar.* 'Winchintona;' *Cod. Reg.* supra, p. 275.

[2] 'in Gallias;' omitted in *D'A.*

tudo: unde sedendo in sella, ad hoc artificiose facta, missarum solemnia celebravit. Philippus rex Francorum in Aragoniam profectus, ut regnum illud juxta donationem papalem [1]filio suo adquireret, civitatem Girundam obsedit. Petrus Aragoniæ quondam rex, inito cum quibusdam militibus Gallicis (inter quos principales erant Radulfus de Nigella, constabularius Franciæ, et Joannes de Haricuria, Normannus, miles strenuissimus,) conflictu, vulneratus, se cum suis subtraxit a prælio, et mortuus est in brevi. Philippus Francorum rex, capta Girunda hominibusque suis munita, incipiens infirmari discessit usque Perpeniacum; ubi invalescente ægritudine de præsenti luce migravit. Cujus carnes et viscera in ecclesia Narbonensi, ossa vero apud S. Dionysium, cor vero in choro fratrum Prædicatorum Parisiis, sunt humata. Huic successit Philippus filius ejus, qui Pulcher agnominatus est ob corporis speciem excellentem. Aragonenses Gallicorum naves in portu Rosarum captas abducunt, urbem etiam Girundam obsidentes, ipsam et Gallicos ad ejus defensionem derelictos ad deditionem brevi tempore coegerunt. Alfonsus, filius Petri quondam Aragoniæ regis, patre defuncto, regnum illud gubernandum suscepit; inter quem et filiam regis Angliæ Alienoram sponsalia contracta fuerant, patre adhuc vivente. Jacobus autem, filius Petri junior, cum matre Constantia transiens in Siciliam, se fecit coronari in regem.

Affairs of Aragon.

Death of Peter of Aragon.

Death of Philip III. of France.

Accession of Philip the Fair.

Obiit hoc anno Willelmus de Wikewane, Eboracensis archiepiscopus, in Galliis apud Pontiniacum: cui successit Joannes Romanus, sacræ theologiæ doctor eximius, in Romana curia con-

[1] 'filio suo Carolo;' *M. et Ar.*

The second statutes of Westminster.

secratus. Eodem anno rex Londoniis parliamentum tenuit, in quo edita sunt statuta quæ 'Westmonasterii secunda' dicuntur.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLXXXVI.	NICOLAI IV. 1.	RADULFI 14.	PHILIPPI IV. 1.	EDWARDI I. 14.

Death of pope Honorius IV., and election of Nicholas IV.

Edward passes over to France.

Moritur papa Honorius quartus, cui succedit Nicolaus quartus, natione Romanus, prius dictus frater Hieronymus de ordine fratrum Minorum. Rex Angliæ, in Gallias transiens, regi Francorum, sibi Ambianis honoris gratia occurrenti, homagium fecit pro terris quas de eo in regno Franciæ tenere debebat. Interfuit et parliamento quod rex Francorum tunc Parisiis tenuit, in quo multa quæ pro [1]libertate terrarum suarum injuste possessarum petivit, obtinuit, licet ipsa concessio [2]diu in suo robore non maneret. In Pentecoste celebratum est ibidem sub magistro ordinis fratre [3]Munione capitulum generale, quod uterque rex, Francorum et Anglorum, utraque regina, diebus [4]diversis sua præsentia honorarunt. Post Pentecosten vero rex Angliæ de Parisiis Vasconiam est profectus. Alienora regina Angliæ, mater regis Edwardi, spreto sæculo apud Ambresburiam induit habitum monacharum.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLXXXVII.	NICOLAI IV. 2.	RADULFI 15.	PHILIPPI IV. 2.	EDWARDI I. 15.

Anecdote of Edward I.

Rege Angliæ in Vasconia commorante, cum miles quidam Anglicus Judæum quemdam super detentione indebita cujusdam manerii sibi im-

[1] 'i. e. liberatione—la delivrance;' *D'Acherius.*

[2] 'dominii;' *D'A.*

[3] 'Simone;' *M. et Ar.*

[4] This word is from *Ar.* and *Ar.* 220: 'divisis;' *Cod. Reg.*

pignorati coram judicibus convenire voluisset, ille respondere [1]noluit, prætendens chartam regis quondam Henrici, qua sibi indultum fuit, ne coram judice aliquo, corpore regis excepto, in judicium trahi possit. Miles super hoc anxius Vasconiam adiit, ut super hoc a rege remedium aliquod impetraret. Quod cum rex [2]audisset, 'Non decet,' inquit, 'filios facta irritare parentum, quibus lege divina jubentur reverentiam exhibere; propter quod [3]facta patris mei revocare non decrevi: sed tibi ceterisque omnibus regni mei æqua lege, ne potior videatur Judæus quam Christianus, indulgeo, ne pro quacumque illi Judæo illata injuria, quamdiu charta sua gaudere voluerit, coram judice aliquo, me excepto, conveniri possitis.' Revertente cum hoc privilegio milite, attendens Judæus sibi imminere damnum et periculum, spontanee suæ chartæ renuntiat, optans ut evacuata conditione privilegii, pars utraque legi communi valeat subjacere.

Anecdote of Edward I.

Die quadam, cum rex et regina in camera quadam convenientes, super lectum quemdam sedendo confabularentur, ictus fulminis per fenestram quæ eis erat a dorso ingressus, et inter eos transiens, ipsis penitus illæsis, duos domicellos qui in eorum stabant præsentia interfecit. Stupefacti admodum ceteri omnes qui aderant, ex evidenti quod contigerat miraculo, perpendebant divini protectionem numinis saluti regiæ non deesse.

Marvellous escape from lightning of Edward and his queen.

Rex Angliæ eodem anno profectus est in Aragoniam, ut consanguineum [4]Carolum, filium Caroli, ab Alfonso rege Aragoniæ detentum in carcere, liberaret. Rex Cypri apud Achon

The king proceeds to Aragon.

---

[1] 'renuit;' *Ar.*
[2] 'vidisset;' *M. et Ar.*
[3] 'factum;' *Ar. et Ar.* 220.
[4] omitted in *M.*

in regem Jerusalem coronatur; quod comes Atrebatensis in præjudicium [1]regis Siciliæ, qui regnum illud vendicabat, factum æstimans, bona Templariorum et Hospitalariorum, qui facto huic consenserant, ubique per Apuliam confiscavit. Alfonsus Aragoniæ rex, missis ad curiam Romanam nuntiis, reconciliari petivit ecclesiæ; de his, quæ per fratrem suum facta fuerant, se excusans.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLXXXVIII.	NICOLAI IV. 3.	RADULFI 16.	PHILIPPI IV. 3.	EDWARDI I. 16.

Affairs of Aragon.

CAROLUS filius Caroli, princeps Achaiæ, procurante rege Angliæ, liberatur a carcere sub hac forma: videlicet, quod data regi Aragoniæ [2]certa summa pecuniæ, ipse Carolus a domino papa pacem Aragonensibus impetraret; quod si infra triennium procurare non posset, rediret ad carcerem: quibus conditionibus juramento firmatis, tradere debebat Carolus tres filios suos obsides et alios milites nobiles quadraginta; pro quibus quousque veniret rex Angliæ liberationem Caroli accelerans, nobiles viros qui secum erant obsides tradidit, et pecuniam usque ad triginta millia librarum persolvit. Postquam autem filii Caroli venerant, rex Angliæ militibus suis liberatis in Vasconiam revertitur, et apud Blankeford crucis suscepit characterem; moxque Judæos omnes, tanquam crucis hostes, expulit de Vasconia, et aliis terris omnibus suis quas in regno Franciæ possidebat.

Disturbances in Wales.

Interim Resus filius Mereduci Walliam conturbavit, impugnareque cœpit aliqua regis castra. Tripolis civitas transmarina a Soldano

[1] omitted in *M.* and *Ar.*

[2] 'carta certa;' *Cod. Reg.*

Babyloniæ capitur, qui in ea multa Christianorum millia trucidavit. Ex cujus captione territi Christiani, qui erant in Achon, a Soldano inducias impetrant biennales. Comes Eadmundus Cornubiæ, cui rex Angliæ in sua absentia regni commiserat custodiam, magnum ducit in Walliam exercitum contra Resum. Cum autem castrum de [1]Druselan, quod erat Resi, obsideret, et muros ejus suffodi faceret, casu illorum subito vir nobilis, Willelmus de Monte-Canisii, aliique milites plurimi et scutiferi opprimuntur. Hoc anno armiger quidam, Robertus Camerarius, cum complicibus, tentoria mercatorum apud sanctum Botulfum incendens, diffuso igne, magnam partem villæ et ecclesiam fratrum Prædicatorum combussit; dumque mercatores pro salvandis mercibus suis et extinguendo igne discurrerent, per dictum armigerum et suos trucidantur, bonis eorum direptis. Fuit autem hoc anno in Anglia tanta frugum abundantia, ut quarterium frumenti alicubi pro viginti, alicubi pro sexdecim, alicubi pro duodecim denariis venderetur. Capture of Tripoli.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCLXXXIX.	NICOLAI IV. 4.	RADULFI 17.	PHILIPPI IV. 4.	EDWARDI I. 17.

Carolus, princeps Achaiæ, Romam veniens, per papam Nicolaum a juramento regi Aragonum præstito absolvitur, et in regem Siciliæ coronatur. Inter Jacobum occupatorem Siciliæ et comitem Atrebatensem firmantur induciæ biennales. Rex Angliæ, de Vasconia reversus, Londoniis solemniter recipitur circa festum Assumptionis Virginis gloriosæ; qui Judæos om- Affairs of Aragon and Sicily.

[1] 'Drusselen;' *M.*

All Jews are expelled from England.

nes eodem anno expellens de Anglia, [1]datis expensis in Gallias, bona eorum reliqua confiscavit. Auditis autem querimoniis eorum, qui de regis ministris conqueri volebant, rex omnibus exhibens justitiam, justitiarios fere omnes de falsitate deprehensos a suo officio deposuit, ipsos juxta demerita puniens gravi multa.[2] Tenuit hoc anno rex parliamentum Londoniis, in quo edita sunt statuta quæ dicuntur 'Westmonasterii tertia'; in quo etiam pro expulsione Judæorum concessa est regi a populo quinta decima pars bonorum.

The third statutes of Westminster.

Death of Alexander king of Scotland.

Tempore Quadragesimali hujus anni, cum Alexander Scotorum rex uxorem suam, filiam comitis Flandriæ, quam post Margaretam filiam regis Angliæ duxerat, nocte quadam admodum obscura visitare voluisset, [3]cespitante equo lapsus, et collisus graviter, exspiravit. Hic de secunda uxore nullam, de prima vero prolem geminam, filium scilicet Alexandrum, et filiam genuit nomine Margaretam. Alexander absque prole patrem immatura morte prævenit; filia Margareta regi Norwegiæ desponsata, filiam unicam peperit nomine Margaretam, quæ matri jam mortuæ supervixit. Hanc, consulto rege Angliæ, magnates Scotiæ regni illius recognoverunt heredem; quæ accersita per nuntios regis Angliæ, cum per navigium tenderet in Scotiam, infirmata in mari, apud Orcades insulas est defuncta.

The Scottish succession,

and shipwreck of the Maid of Norway.

---

[1] 'datis expensis ad transeundum in Gallias;' D'Acherius' proposed amendment: 'datis expensis in Galliis;' *M.* See a full account of this transaction in Hemingford a Hearne, p. 19.

[2] See a full account of this, and in particular of the escape, refuge, and capture of Thomas de Weylonde, the chief justiciary, in Dunst. p. 574.

[3] 'conspicante;' *M.* and *Ar.*, but without sense.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXC.	NICOLAI IV. 5.	RADULFI 18.	PHILIPPI IV. 5.	EDWARDI I. 18.

MARGARETA filia regis Norwegiæ, [1]et Margareta filia Alexandri regis Scotiæ, ad quas jure hereditario, defunctis avo, patruo, et matre, regnum Scotiæ devolvi debebat, mortuis; apud omnes quis foret justus heres Scotiæ in dubium vertebatur: propter quod rex, celebratis Londoniæ nuptiis inter [2]filium et heredem ducis Brabantiæ et Margaretam filiam suam [3]tertiam, [ac inter Gilbertum comitem Gloverniæ et Joannam filiam suam secundam,] versus Scotiam dijudicaturus de justo herede tanquam superior dominus dirigit iter suum; sed dum finibus Scotiæ appropinquaret, regina [4]corporis gravi infirmitate correpta quarto idus Decembris ex hac vita migravit, propter quod rex, cœpto intermisso itinere, Londoniam funus deducendo revertitur. Cujus corpus apud Westmonasterium, cor vero in choro fratrum Prædicatorum Londoniæ, est humatum.

Edward, on his way to Scotland to determine the Scotish succession,

is recalled by the illness of his queen, who dies Dec. 10.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXCI.	NICOLAI IV. 6.	RADULFI 19.	PHILIPPI IV. 6.	EDWARDI I. 19.

SOLDANUS Babyloniæ, lapsis jam treugis cum Christianis per biennium initis, versus Achon

[1] 'ex Margareta,' and at the end of the clause, instead of 'mortuis,' 'mortua;' *Ar. et Ar.* 220. Walsingham, whose reign of Edward I. is word for word with that of Trivet, excepting an occasional interpolation, and a summary of the meteorology of each year (generally taken from Dunst.), reads in this place, '*Mortua* Margareta filia regis Norwegiæ *ex* Margareta,' &c. p. 16. See postea the commencement of the anonymous continuator of Trivet.

[2] 'Joannem;' *Ar.*, *Ar.* 220, and Wals. p. 16.

[3] This is from *M.* and *Ar.*: 'filiam suam tertio-genitam;' Dunst. p. 580. *Cod. Reg.* has 'secundam;' and in the succeeding clause within brackets, omitted in *M.* and *Ar.*, calls Johanna the third daughter, 'tertiam.'

[4] 'consors;' *M.*, *Ar.*, *et Ar.* 220.

Siege of Acre by the Soldan of Babylon.

cum magno tendens exercitu, in ipso itinere moritur: cujus filius Soldanus factus cœpta patris prosequitur, et civitatem Achon obsidens, a quarto die mensis Maii per decem dies continuos fortissime oppugnavit. Cives viriliter urbem defendentes interim thesauros suos ac merces, sacrosanctasque reliquias, senes etiam et debiles, mulieres et parvulos, fecerunt in Cyprum navigio deportari. Multi etiam tam pedites quam equites [1]discedentes ad defensionem civitatis tantum reliquerunt duodecim millia armatorum. Quinta decima vero die mensis tam gravem dederunt Saraceni insultum, quod cedente fere regis Cypri custodia civitatem intrassent, nisi obscuritas noctis alienumque subsidium [2]obstitissent. Denique rex Cypri nocte sequenti, commissa custodia [3][sua] ministro militiæ domus Teutonicorum, promittens se mane rediturum, aufugit in Cyprum. Saraceni autem videntes in crastino civitatem custodia regis Cypri destitutam, ex parte illa impleto fossato, ingressi sunt urbem, prælioque ancipiti cum Christianis duobus diebus, nunc his, nunc illis prævalentibus, dimicarunt. Tertia tandem die irrumpente per portam sancti Antonii Saracenorum multitudine, [4]interfectisque Templariis et Hospitalariis, urbem capiunt, muros ejus cum turribus, ecclesiasque cum domibus aliis funditus evertentes. Patriarcha vero, qui de or-

It is taken.

For an account of the removal of her body, see Chron. Dunst. p. 287; and for the use to which two of the crosses erected to her memory were put, see Hem. p. 21.

[1] 'descendentes;' *M.*

[2] 'obstitisset,' *MSS.*

[3] 'sua' is taken from *M.*, *Ar.*, and *Ar.* 220.

[4] 'Et dicitur hoc infortunium doloriferum per Hospitalarium et Templariorum discordiam contigisse; et præcipue propter vitium luxuriæ, quod ibidem regnaverat, in confusionem et in mortem tradidit illos Deus.' Dunst. p. 592. For a full account of these transactions, with the papal lamentation thereon, see Hem. pp. 21-29.

dine Prædicatorum erat, et magister Hospitalis letaliter vulnerati, tracti a suis in [1]dromonem, in mari cum multis aliis perierunt.

Carolus frater regis Francorum, renuntians juri suo in regnum Aragoniæ, uxorem duxit filiam Caroli regis Siciliæ; cui cum ea pro dicta renuntiatione Andegaviæ et Cenomanniæ contulit comitatus. Eodem anno rex Angliæ, Scotiæ appropinquans, [2][post Pascha] parliamentum tenuit apud Noreham, ubi consultis prælatis ac utriusque juris peritis, revolutisque priorum temporum annalibus, vocari fecit prælatos ac majores regni Scotiæ; [3]et coram eis in ecclesia parochiali de Norham [4]jus suum et superius dominium in regnum Scotiæ fideliter declaravit, petivitque ut hoc recognoscerent, protestando jus coronæ suæ usque ad effusionem sanguinis [5]defensurum. Ab omnibus igitur, qui jus in regnum Scotiæ vindicabant, recognitus est superior dominus Scotiæ, per litteras inde confectas eorum sigillis munitas tenorem subscriptum in Gallico continentes :[6]

Edward advances towards Scotland;

and, at a parliament held at Norham, declares his feudal right of superiority over it.

'Omnibus præsentes litteras visuris vel audituris, Florentius comes [7]Holandiæ, Robertus

Acknowledgment of that claim by some of the Scottish nobles.

---

[1] 'dromundum;' *Cod. Reg. et M.*: 'dormundum;' *Ar. et Ar.* 220.

[2] 'post Pascha' are from *Ar.* and *Ar.* 220.

[3] Walsingham has here a long interpolation, in which he affects to show that the kings of Scotland had done homage to the kings of England from the earliest times. He asserts that search was made throughout all the monasteries of the kingdom, and gives a long array of instances in point, from the time that Athelstan conquered the fabulous king Constantine, down to the 35th of Henry III. p. 17; but adding more than is to be found in Rymer, ii. 559, or in the document cited by Trivet, infra.

[4] 'jus suum in superius dominium regni;' *M.* From 'ubi,' a few lines back, to 'superius,' are carelessly omitted in *Ar.*

[5] 'defensuros;' *D'A.*

[6] See the document in the original French, apud Dunst. p. 595, and Hem. p. 33.

[7] 'Holondiæ;' *Cod. Reg.* A few unimportant various readings, though noted by Hall, are here omitted in proper names, such as 'Brews, *M.*, for 'Brus;' 'Galwediæ,' *M.*; 'Badenaw,' *M.*; 'Badenawe,' *D'A.*, and the like.

Acknowledgment by some of the Scottish barons of Edward's claim to the superiority of Scotland.

Le Brus dominus Vallis Anandiæ, Joannes de Balliolo dominus Galwidiæ, Joannes de Hastinges dominus Abergavenniæ, Joannes Comin dominus de Badenau, Patricius de Dunbar comes Marchiæ, Joannes de Vesci vice patris sui, Nicolaus de Sules, Willelmus de Ros, salutem in Domino. Cum nos in regno Scotiæ jus habere credamus, et jus illud coram illo, qui potiorem potestatem, jurisdictionem, et rationem examinandi jus nostrum habeat, declarare, vindicare, et probare intendamus: Nobilis quoque princeps dominus Edwardus, gratia DEI rex Angliæ, per bonas sufficientesque rationes nos informaverit quod ad eum spectat et habere debet superius dominium regni Scotiæ, et cognitionem in audiendo, [1][examinando] et diffiniendo jus nostrum: Nos de propria nostra voluntate, sine omni violentia et coactione, volumus, annuimus, [2][et concedimus] ut recipiamus jus coram eo tamquam superiori domino terræ. Volumus [3]insuper et promittimus, quod habebimus et tenebimus firmum et stabile factum suum, et quod ille habebit regnum, cui coram eo jus potius illud dabat. In testimonium istorum, nos litteris istis apposuimus sigilla nostra. Datum apud Noreham feria tertia proxima post Ascensionem Domini, anno gratiæ millesimo ducentesimo nonagesimo primo.'

Edward demands a practical acknowledgment of this, by granting him an immediate seizin of the land.

Facta [4]recognitione superioris dominii, et submissione recipiendi quod coram rege Angliæ jure fuerit diffinitum, petivit rex castra et terram totam sibi tradi, ut per seisinam pacificam jus superioris dominii, quod jam per suas litteras recognoverant, claresceret universis. An-

[1] This word is from *Ar.* and *Ar.* 220.

[2] These words are also from *Ar.* and *Ar.* 220.

[3] 'etiam;' *Ar.*

[4] 'itaque;' inserted in *Ar.*

nuerunt statim regiæ petitioni, confectis super hoc litteris et ab eisdem signatis, continentibus in Gallico hunc tenorem:[1]

'Omnibus præsentes litteras visuris vel audituris, Florentius comes Holandiæ, Robertus de Brus dominus Vallis Anandiæ, Joannes de Balliolo dominus Galwidiæ, Joannes de Hastinges dominus Abergavenniæ, Joannes Comin dominus de Badenau, Patricius de Dunbar comes Marchiæ, Joannes de Vesci vice patris sui, Nicolaus de Sules, Willelmus de Ros, salutem in Domino. Quia de bona voluntate et communi assensu, sine omni [2]coactione, annuimus et concessimus nobili principi domino Edwardo, gratia Dei regi Angliæ, quod ipse tamquam superior dominus terræ Scotiæ possit audire, examinare, et diffinire vendicationes nostras et petitiones, quas intendimus ostendere et probare pro jure nostro recipiendo coram eo, tanquam superiori domino terræ; promittentes insuper quod factum suum habebimus firmum et stabile, et quod ille obtinebit regnum Scotiæ, jus cujus potius declarabitur coram eo. Cum autem non posset præfatus rex Angliæ isto modo cognitionem facere nec complere sine judicio, nec judicium debeat esse sine exsecutione, nec exsecutionem possit debito modo facere sine possessione et seisina ejusdem terræ et castrorum ejus, [3]volumus et annuimus et concedimus quod ipse tanquam dominus superior ad perficiendum prædicta habeat seisinam totius terræ Scotiæ et castrorum ejus, quousque jus in regnum petentibus fuerit satisfactum; ita tamen quod antequam habeat seisinam, bonam et sufficientem

Reply of the Scotish barons, granting conditional seizin to Edward.

[1] The original may be seen in Dunst. p. 596, and Hem. p. 35.

[2] 'contradictione;' *D'A.*

[3] The sentence from this word to 'quousque,' a few lines below, is omitted by *D'A.*

The Scottish barons' reply to Edward.

securitatem faciat petitoribus, et custodibus, et communitati regni Scotiæ restituendi idem regnum cum tota regalitate, dignitate, dominio, libertatibus, consuetudinibus, justitiis, legibus, usibus, possessionibus, et quibuscumque pertinentiis, in eodem statu in quo erant ante seisinam sibi traditam, et liberabit illi cui jure debetur secundum judicium regalitatis, salvo regi Angliæ homagio illius qui rex erit; et debet hæc restitutio fieri infra duos menses a die quo fuerit hoc jus discussum atque firmatum: [1]exitus prædictæ terræ medio tempore recipiantur, et in salvo deposito reponantur, et bene custodiantur per manum camerarii Scotiæ qui nunc est, et illius quem assignabit ad hoc rex Angliæ, et hoc sub sigillis eorum, salva rationabili sustentatione terræ, et castrorum ministrorumque regni. In testimonium [2]omnium prædictorum apposuimus ad has litteras sigilla nostra. Datum apud Noreham, die Mercurii proxima post Ascensionem Domini, anno gratiæ millesimo ducentesimo nonagesimo primo.'

Has duas litteras misit rex Angliæ sub sigillo suo privato ad diversa monasteria, regni sui anno decimo nono, ut ad perpetuam rei gestæ memoriam in chronicis ponerentur. De communi igitur assensu majorum regni Scotiæ, rex terram ipsam in suam accepit custodiam, quousque debita discussione habita de legitimo constaret herede.

Death of Eleanor, the queen-mother.

Eodem anno, circa festum beati Joannis Baptistæ, Alienora mater regis Ambresburiæ est defuncta; propter quod rex de Scotia in Angliam rediit, ut funus maternum sepulturæ traderet debito cum honore. Sepultum itaque est corpus

---

[1] 'i. e. reditus;' *D'Acherius.* | [2] 'istorum omnium;' *M. et Ar.*

ejus in monasterio Ambresburiæ, cor vero Londoniis in ecclesia fratrum Minorum. Rex vero post festum S. Michaelis iterum tendens in Scotiam, cum Eboracum venisset, moramque aliqualem ibi fecisset, Resus filius Mereduci captus, illucque deductus, judicialiter est condemnatus. Profectus deinde rex in Scotiam, omnibus in regnum Scotiæ jus vindicantibus imposuit, ut in festo S. Joannis Baptistæ proximo futuro coram se comparerent, et quo jure regnum illud vindicabant plenius declararent.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXCII.	NICOLAI IV. 7.	RADULFI 20.	PHILIPPI IV. 7.	EDWARDI I. 20.

NICOLAUS papa quartus viam universæ carnis ingressus est, qui paullo ante regem Angliæ ad recuperandum Terram Sanctam invitans, ducem et capitaneum omnium constituit Christianorum. Post Pascha anni ejusdem in statione navium, quæ solet esse apud Sanctum Matthæum in Britannia, suborta est inter nautas Baionenses et Normannos discordia, cœperuntque se terra marique mutuo impugnare: roboratisque partibus crevit seditio, dum Baionensibus adhærent Anglici; Normannis vero nautæ ceteri, qui erant de ditione regis Francorum. Onerantur jam naves hinc inde non tantum mercibus, sed armis, et quo magis [1]aura placidior defervescebat, strato æquore maris, tanto periculosiora incurrebant naufragia, non cautibus illisæ, sed expugnatæ violenter ab hoste. Moritur rex Romanorum Radulphus, in cujus successorem electus est Adulfus comes de Naasso, et sine contradictione in regem Alemanniæ solemniter

Mixed events.

The count of Nassau is elected king of the Romans and emperor.

[1] 'aura magis placidiore defervescebat, strato æquore, maris ira;' *M.*

coronatur. Alfonsus etiam, Aragonum rex, mortuus est hoc anno.

A mixed jury of twenty English and as many Scots appointed to determine the Scottish succession.

Rex Angliæ, post festum beati Joannis Baptistæ, in Scotiam veniens, receptis eorum qui regnum Scotiæ vendicabant allegationibus pro jure suo, eligi fecit quadraginta personas, videlicet viginti de Anglia et viginti de Scotia, qui istas allegationes deliberata diligentia [1]discuterent; sententiam finalem usque in festum S. Michaelis [2]proxime venturum differens proferendam. Adveniente autem prædicto festo, post [3][diligentem negotii] discussionem, de assensu omnium Joanni de Balliolo, qui de filia David [4]regis Scotorum descenderat seniore, adjudicavit ex integro regnum ipsum. Robertus enim de Brus, inter quem et Joannem prædictum exclusis ceteris quæstio vertebatur, licet uno gradu esset propinquior, tamen descendit a filia regis David secunda. Joannes autem in festo S. Andreæ Apostoli sequenti, [5][collocatus] super lapidem regalem in ecclesia canonicorum regularium de Scona, solemniter coronatur. Post coronationem vero accedens ad regem Angliæ, qui festum Nativitatis Dominicæ apud Novum-Castrum tenuit super Tinam, eidem fecit homagium sub his verbis: 'Domine mi, domine Edwarde, rex Angliæ, superior Scotiæ domine, ego Joannes de Balliolo rex Scotiæ recognosco me hominem vestrum ligium de toto regno Scotiæ, et omnibus [6]pertinentiis, et his quæ ad hoc [7]spectant, quod regnum teneo

The choice falls on John Baliol, Sept. 29;

who is crowned at Scone, Nov. 30.

His form of homage to Edward.

---

[1] Hall's emendation: 'discuterent;' *MSS.*

[2] This is from *Ar.* *Cod. Reg.* has 'proximo veniens.'

[3] These words are from *Ar.* 220.

[4] Not David I. king of Scotland, but of David earl of Huntingdon, his nephew. Fordun a Goodall, Scotichron. i. p. 447.

[5] This is from *Ar.* 220: 'allocatus;' *Ar.*

[6] 'pertinentibus;' *Ar.* 220.

[7] 'scriptum;' added in *Ar.* 220.

et de jure debeo et [1]clamito tenere [2]hereditarie de vobis et heredibus vestris regibus Angliæ, de vita et membris et terreno honore, contra omnes homines qui possunt vivere et mori.'[3] Et rex recepit homagium in forma prædicta, suo et alterius jure salvo. Recepto autem regis Joannis homagio, rex Angliæ eidem regnum Scotiæ integraliter cum omnibus pertinentiis restituit indilate.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXCIII.	VACATIONIS 1.	ADULFI 1.	PHILIPPI IV. 8.	EDWARDI I. 21.

HENRICUS de Hispania, in carcere regum Siciliæ diu detentus, evadens in Hispanias ad nepotem suum Sanctium regem venit. Mercatores Anglici, variis in mari [4]lacessiti periculis super mercium suarum amissione regi Angliæ conqueruntur; qui comitem Lincolniensem Henricum de Laci ad regem Franciæ transmisit, suppliciter petens, ut de assensu ipsius per reges et eorum concilia, contra hujusmodi maritima dispendia provideretur cum celeritate de remedio competenti. Interim vero, dum comes responsum exspectat, classis ducentarum navium Normannicarum et amplius, quæ coadunata ut hostes virtuosius invaderet, et invadentes fortius propulsaret, in Vasconiam profecta fuerat,

Mixed events.

Dissension between the kings of England and France.

[1] 'clameo;' *M. et Ar.*

[2] 'hereditario;' *M. et Ar.*

[3] 'Moun seygnoare Sire Edward, Reis Dengleterre e souerayne seignour du realme Descocz, ieo Ion du Balyol, Rey Descoce, devenk vostre home lige de tut le realme Descoce, oue les apurtenaunces e ou quant qe apent, le quel ieo tenk de dreit e clayme a tenir hereditablement de vous, e de vos heyrs reis de Engleterre, de vie e de membre, e de terrien honour en countre qe pount viver e morir. Et le Rey le resceut en la fourme sauve son dreit e autry. Cest homage fut fet a Noue-Chastel sur Tyne, le jour Sent Esteven, le an de grace MCCXC. secound, e du regne la rey Edward XXI.' Hearne, ap. Langtoft, ii. p. 250. Edward's 21st regnal year began Nov. 20, 1292.

[4] 'lacessitis;' *M. et Ar.*

Dissension between the kings of France and England.

quidquid de parte adversa obvium habuit prædæ ac morti facile destinando, dum onusta vino reverteretur gloriabunda, quasi sibi soli maris cessisset libertas, sexaginta navibus Anglicanis capitur, et in Angliam [1]adducitur, feria sexta ante vigiliam Pentecostes; submersis aut cæsis hominibus omnibus, qui erant in navibus, solis illis exceptis, qui in [2]scaphis vix sibi saluti fuerant fugiendo. Rumor facti diffusus per Galliam, regem conciliumque suum non tam admiratione, quam indignatione vehementi, commovit. Ordinati igitur sunt ambassatores, qui ex parte regis Francorum a rege Angliæ peterent, ut absque mora naves cum mercibus per homines suos raptas, et in regno suo [3]receptas, restitueret, si vellet sua negotia pro terra Vasconiæ in curia Franciæ favorabiliter expediri. Super hoc mandato rex deliberans, habito concilio Ricardum Londoniensem episcopum, adjunctis eidem aliis viris prudentibus, ad regem Francorum et suum concilium [4]cum hujuscemodi transmisit responso; videlicet, cum rex Angliæ curiam suam habeat nulli subjectam, qui se læsos sentiant per homines regni sui veniant ad curiam suam, et declaratis sibi illatis injuriis, rex eis celerem fieri justitiam ordinabit; quod ut securius facere possint, quibuscumque conqueri volentibus rex de eundo et redeundo per terram suam salvum dabit conductum. Quod si hoc regi Francorum non placeat, eligantur arbitri hinc inde, qui, pensatis damnis utriusque partis, provideant quomodo querelantibus satisfiat; et rex Angliæ dicto

---

[1] 'deducitur;' *M.*

[2] 'scalis vix salvi fuerant;' *D'A.*

[3] 'receptatas;' *M., Ar., et Ar.* 220.

[4] 'et hujusmodi transmisit responsum;' *D'A.*

corum et laudo sub certa obligatione se submittat, dum tamen rex Francorum se submittat et obliget pari modo. Si vero aliquid occurrat tam arduum, quod per arbitros nequeat [1]decidi, diffiniendum regibus reservetur; et rex Angliæ habito conductu ad regem Franciæ, accedentem ad aliquam villam maritimam, veniet, ut de assensu mutuo finis negotio imponatur. Quod si nec istud rex Francorum acceptaverit, in summum pontificem, cujus est inter reges et regna pacem fovere, transferatur de assensu mutuo negotium; vel (quia tunc sedes vacabat) ad cardinales omnes vel aliquos, ut, litis et discordiæ submota materia, pax inter eos eorumque populos refloreat ut solebat.

Conditions proposed by Edward,

Sprevit hæc omnia concilium Franciæ, nec nuntiis instanter flagitantibus dignatum est aliquid respondere. Misit denique rex Francorum ad civitatem Agennii, quæ ad ducatum Aquitaniæ spectare dignoscitur; ibique nominatim citari fecit regem Angliæ, ut die certa Parisiis compareret, de injuriis et rebellionibus in terra factis Vasconiæ responsurus: quem ad diem præfixum non comparentem, rex Francorum in propria persona pro tribunali sedens, sententiam protulit judicans in defectu; constabularioque Franciæ mox præcepit, ut in manu armata proficiscens, ducatum Aquitaniæ regis Francorum nomine occuparet, caperetque vel expelleret quoscumque per regem Angliæ illius custodiæ deputatos. Siquidem paulo ante miserat illuc rex Angliæ Joannem de Sancto Joanne, militem discretum, in armis strenuum, et in rebus bellicis exercitatum; qui civitates et castra per totum ducatum optime munivit

rejected by France.

Edward is cited to appear at Paris;

but, failing to appear, is condemned by Philip.

Preparations for the defence of Aquitaine.

[1] Hall: 'descindi;' *MSS.*

armis, et victualibus, et viris strenuis ad bellandum.

Eodem anno, circa festum S. Michaelis, Alienora filia regis apud Bristollum Henrico, comiti Barrensi, traditur in uxorem; de qua filium genuit Edwardum, et filiam, quam Joannes de Warenna, Surreyæ et Susexiæ comes, duxit. Rex Anglorum satagens regis Francorum animum emollire, mandavit germano suo Eadmundo, qui tunc in Galliis morabatur, ut concilium Franciæ adiens de aliqua forma provideret, quæ regis Francorum esset placita, et sibi non nimium inhonesta: qui post tractatus multos frustra habitos, iter versus Angliam arripuit, de pace et concordia penitus desperatus.

Attempts at reconciliation fail.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXCIV.	VACATIONIS 2.	ADULFI 2.	PHILIPPI IV. 9.	EDWARDI I. 22.

EADMUNDUS frater regis Angliæ versus mare profectus, per reginas Franciæ Joannam regis consortem, et Mariam ejusdem novercam, ut cum eisdem pacis tractatum resumat, celeriter revocatur. Denique mediantibus reginis, post plurima [1]interloquia in forma subscripta exstitit concordatum; videlicet, ut propter honorem regis Francorum, cui per ministros custodiæ Vasconiæ deputatos (ut videbatur nonnullis) fuerat in pluribus derogatum, sex castra, videlicet Sanctonas, [2]Talemund, Tourium, Pomerol, Penne, et Mount Flamkon, voluntati regis Franciæ dederentur. In omnibus vero civitatibus et castris totius ducatus, exceptis Burdegala, Baiona, et Regula, unus serviens

Concord between the two kings.

Its conditions.

[1] 'colloquia;' *M. et Ar.*

[2] 'Talemunde, Tourum, Flamkoun;' *M.*

nomine regis Franciæ poneretur; de ministris quoque per regem Angliæ in Vasconia positis, aliisque per totam terram, pro libitu regis Francorum obsides traderentur. Quibus peractis, rex Franciæ citationem in aula Parisiensi publicatam faceret revocari: castra vero omnia, amotis servientibus in civitatibus positis et castris, obsidesque ad petitionem duarum reginarum, vel unius earum, restitueret sine mora. Rexque Angliæ concesso sibi salvo conductu Ambianis veniret, ut ibi habito mutuo regum colloquio, pax et amicitia in posterum [1]firmarentur. Super his confectis scriptis, unum per reginas signatum Eadmundo traditur, aliud signatum ab Eadmundo commendatur reginis, quæ data fide in manu Eadmundi promiserunt pacta in scriptis inita nullatenus violanda. Conditions of peace.

Certificatus super his rex Angliæ per germanum suum, litteram unam patentem directam omnibus ministris suis in Vasconia, continentem mandatum ut in omnibus voluntati regis Francorum [2]obtemperent, transmisit germano, per eum (cum sibi videretur) ulterius in Vasconiam transmittendam. Recepta littera Eadmundus, veritus eam transmittere antequam sibi constaret an rex ipse acceptaret quæ facta fuerant per reginas, petivit ab eis, ut per dictum [3]regis proprium super præmissis certior redderetur. Denique præsentibus Eadmundo regis Angliæ germano et uxore sua [4]Blanca regina Navarræ, matre reginæ Franciæ, nec non duce Burgundiæ, Hugone de Ver filio comitis Oxoniæ, ac clerico quodam Joanne de Lacy, rex ipse promissa reginarum, ac [5]peracta Preparations for its ratification.

---

[1] 'firmaretur;' *MSS.*
[2] 'obtemperarent;' *M.*
[3] 'ejus;' *M.*
[4] 'Blancha;' *M.*: 'Blanchia;' *Ar.*
[5] 'pacta;' *Ar. et Ar.* 220.

per eas concordata, in fidelitate regia se adimpleturum spopondit. Moxque miles quidam, nomine Galfridus de Langeleia, de familia Eadmundi fratris regis Angliæ, cum litteris regis Francorum revocantibus constabularium Franciæ, qui cum exercitu profectus fuerat ut Vasconiam expugnaret, missus est ad eum. Rex etiam Angliæ Cantuariæ solemnitatem Paschalem tenuit, ibidem ut Ambianis proficisceretur exspectans litteras de conductu. Joannes etiam de Lacy clericus prædictus in Vasconiam transmissus est, cum littera ministris regis Angliæ directa, secundum formam prædictam. Joannes vero de Sancto Joanne, quem rex Anglorum Vasconiæ præfecerat, auditis pactis initis, omnia quæ ad munitiones castrorum et urbium [1] providerat vendidit, discedensque per Parisios versus Angliam iter suum direxit. Et ecce, procurante pacis æmulo, immutatum est cor regis Francorum, conductusque regis Angliæ denegatur, et littera constabularii revocatoria per posteriorem litteram irritatur, et per constabularium Vasconiam in manu potenti intrantem, custodibus et ministris juxta tenorem litteræ apportatæ se subdentibus, in manu regis Francorum accipitur terra tota; ministrique omnes regis Angliæ terræque custodes, obsides et captivi Parisios deducuntur. Post dies tamen aliquot Eadmundus reginas rogavit, ut juxta sua promissa et pactiones initas, regem Franciæ interpellarent super conductu regi Angliæ concedendo, citatione revocanda, terra restituenda, et obsidibus liberandis. Rex vero Francorum per quosdam milites, missos ad Ead-

The French king changes his mind.

---

[1] 'providerat;' wanting in *M.* and *Ar.*

mundum, inficiatur se quidpiam de talibus [1]pactis scire.

Denique perpendens Eadmundus se fratremque suum regem Angliæ delusos, reversus in Angliam, regem et concilium suum ad plenum informat, et certificat de re gesta. Igitur convocato Londonias parliamento, cui Joannes rex Scotorum interfuit, de consilio prælatorum et procerum [2]censentium terram subdole ablatam, recuperandam gladio; rex Angliæ ad regem Francorum misit fratres [3]Hugonem de Mancestria de ordine Prædicatorum, ac Willelmum de Gaynesburg ordinis Minorum, doctores theologiæ, viros providos ac discretos; mandans ei per eosdem, quod cum pacta inter progenitores eorum habita et ipsos, nec non et secretos tractatus, quos mediante germano suo cum eo habuit, violasset, non videbatur sibi quod ipsum regem Angliæ ducemque Aquitaniæ hominem suum reputabat, nec ipse homagio suo adstringi ulterius intendebat.

Edward, on finding himself deluded, summons a parliament to meet him at London, and sends a spirited remonstrance to the French king.

Eodem tempore rex Angliæ, misso in Teutoniam Antonio, Dunelmensi episcopo, confœderavit sibi Adulphum regem Romanorum. Exercitum etiam transmittendum adunari jubens apud Portemutam, Joannem de Britannia nepotem suum, comitem Richemundiæ, eidem præfecit; dans ei consiliarios Joannem de Sancto Joanne et Robertum [4]Tipetoft, milites prudentes et in bellicis rebus expertos. Navigium ad custodiendum mare in tres classes distinxit, tres præponens admiralios: videlicet, Gernemutensibus et ceteris illius partis [5]maribus Joan-

[1] 'prædictis;' *M. et Ar.*
[2] 'consentientium;' *M. et Ar.*
[3] See Quetif and Echard's Script. Ord. Pred. i. p. 298.
[4] 'Tiptot;' *Cod. Reg.*: 'Tipetoth;' *D'A.*: 'Typpetofte;' *Ar.*
[5] 'navibus'?

nem de Botecourt; Portemutensibus Willelmum de Leibourne; occidentalibus vero navibus et Hibernicis militem quemdam probum de Hibernia oriundum. Hoc anno concessa est regi in subsidium guerræ suæ medietas a clero, sexta a civibus, et a reliquo populo decima pars bonorum. Fuit hoc anno in Anglia maxima caristia annonæ, pauperesque passim afflicti inedia moriebantur.

Election of pope Celestine V.

Hoc anno post vacationem diutinam electus est in summum pontificem Petrus de [1] Murrone, qui de ordine S. Benedicti existens eremiticam duxit vitam. Hic sublimatus in [2] papam, Cœlestinus dictus est quintus: qui unam ordinationem in mense Septembri faciens creavit duodecim cardinales; defunctoque episcopo Ostiensi, fratre Latino ordinis fratrum Prædicatorum, in loco ejusdem substituit fratrem Hugonem de Billona, ejusdem ordinis, qui prius tituli sanctæ Sabinæ fuerat presbyter cardinalis.[3]

The army of Edward sails from Portsmouth,

and arrives at the mouth of the Garonne. Oct. 26.

Exercitus regis Angliæ, de Portamuta circa festum sancti Michaelis progrediens, vi ventorum repulsus applicuit Dertemutam. In crastino vero sancti Dionysii captata aura cursu [4] velivolo ad S. Matthæum in Britannia die secundo pervenit. Discedentes a Britannia, in crastino sanctorum Crispini et Crispiniani intraverunt ostia Girundiæ, fluvii a Burdegala [5] descendentis; per quem adscendentes, captis duabus villis bonis ac muratis, Burgo super mare ac Blavio, cursu prospero transeuntes coram

---

[1] 'Murone;' *D'A.*

[2] 'papatum;' *Ar.*

[3] See Dunstable's touching account of this Saint's manner of laying down the papal dignity, p. 617, et seq.

[4] 'velocissimo;' *Ar.* 220.

[5] 'discendentes;' *MSS.*

Burdegala, [1]Risuncium pervenerunt; ubi reddita eis villa, equos suos de navibus eduxerunt.

Eodem tempore Wallenses, insurgentes contra regem, in diversis partibus diversos sibi principes præfecerunt. Aquilonares enim, qui circa partes Snowdoniæ habitant, capitaneum habentes et ducem quemdam de genere Lewelini principis ultimi, Madocum nomine, villam et castrum de Karnervan combusserunt; magna Anglicorum multitudine, qui nihil tale suspicantes ad nundinas venerant, interfecta. Occidentales vero Wallenses, præposito sibi juvene quodam Mailgone, in partibus Penbrochiæ et Kaermerdyn mala plurima perpetrarunt. Quidam etiam Morganus dictus, Wallenses australes concitans, comitem Gloverniæ Gilbertum, qui progenitores suos exheredaverat de terra sua, quæ [2]Glamorgan dicitur, fugavit et expulit. Rex Angliæ Walliam ingressus, Eadmundum germanum suum et Henricum comitem Lincolniæ, parantes se ad transfretandum in Vasconiam cum exercitu, ad se in Walliam revocavit. Quibus in die sancti Martini appropinquantibus castello comitis Lincolniæ de Dunbey, Wallenses in magna virtute occurrerunt, et conserto gravi prælio repulerunt.

Affairs in Wales.

Cœlestinus papa, se minus sufficientem ad regendam ecclesiam sentiens, de consilio Benedicti [3]Cajetani cessit papatui, edita prius constitutione super cessione pontificum Romanorum. Robertus de Winchelese, doctor sacræ theologiæ, a papa Cœlestino confirmatus, et in

Celestine V. resigns the popedom.

Robert of Winchelsea made archbishop of Canterbury.

[1] This is from *Ar.* 'Risunacium;' *Cod. Reg.*

[2] This is from *M.*, instead of 'Glomorgan,' *Cod. Reg.*

[3] 'Gagetani;' *Cod. Reg.*: 'Gaietani;' *Ar.*

archiepiscopum Cantuariensem in curia consecratus, in Angliam veniens, Joanni de Monemutha doctori theologiæ episcopatum Landavensem auctoritate papali contulit, qui jam vacaverat multis annis. In vigilia autem Natalis Domini apud Neapolim in papam eligitur Benedictus Cajetanus, natione Campanus, de Anagnia civitate. Hic Bonifacius octavus vocatus, statim post suam creationem episcopum Ostiensem super quibusdam in præsentia cardinalium arguens durissime,[1] pallii usu privavit; et nihilominus ab eodem ante restitutionem pallii coronatur. Rex autem Angliæ apud [2]Abercoun festum tenuit Nativitatis Dominicæ, ubi archiepiscopum Cantuariensem ad se venientem, misso ei obviam ad securum conductum faciendum clerico quodam Joanne de Berewico cum manu armata, gratiose recepit; et fidelitate ejus quam ex more tenetur regi facere admissa, cum favore remisit.

Election of Boniface VIII.

Edward passes the feast of Christmas at Aberconway.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXCV.	BONIFACII VIII. 1.	ADULFI 3.	PHILIPPI IV. 10.	EDWARDI I. 23.

In die Circumcisionis Domini reddita est Joanni de Sancto Joanne civitas Baionensis, quam die [3]præcedente ceperant nautæ fortiter expugnatam; multosque de civibus, quos regi Anglorum adversari compertum est, præfatus Joannes captos in Angliam per mare transmisit; obsidionem vero posuit circa castrum, quod post dies octo cepit, dominumque Asperi-

John of St. John takes the city of Bayonne.

[1] Walsingham, p. 25, says, in one of his interpolations, that Celestine said to Boniface, 'Ascendisti ut vulpes, regnabis ut leo, morieris ut canis;' but as Trivet does not mention this, and the anecdote is at variance with the meekness of Celestine, while the violence of Boniface has been much exaggerated, we are inclined to think the anecdote belongs to a much later age.

[2] 'Abertoun;' *Cod. Reg.*

[3] 'præcedenti;' *MSS.*

montis, qui illud detinuerat, cum aliis custodiæ mancipavit: duas etiam galeas pulcherrimas, quas ad munimen urbis rex Francorum fecerat, in usum suum accepit. Non multum vero post reddita est Anglicis villa Sancti Joannis de Sordes, multasque alias villas ceperunt et munitiones; quibusdam se sponte dedentibus, quibusdam violenter subactis: auctusque est Anglicorum exercitus in brevi, multis fraude Gallicorum cognita ad fidelitatem regis Angliæ reversis, in quatuor millibus peditum equitibusque ducentis. Success of the English.

Rex Angliæ transito flumine de Coneweie ut ulterius progrederetur in Walliam, cum nondum totus comitaretur exercitus, captis bigis et curribus victualibus onustis a Wallensibus, per tempus aliquod penuria coartatur; ita ut quousque veniret ad eum reliqua pars exercitus, aquam melle mixtam biberet, paneque cum salsis carnibus vesceretur.[1] Comes Warwici, audito quod Wallenses in maxima multitudine in quadam planitie inter duo nemora se adunassent, assumpta secum electa militia cum balistariis et sagittariis, de nocte superveniens eos undique circumcinxit; qui fixis in terra lanceis cuspides in oppositum irruentium dirigunt, ut sic se ab impetu equitum tuerentur. Sed comes inter duos equites posito uno balistario, ac jaculis balistarum magna parte eorum, qui lanceas tenebant, prostratis, cum turma equitum Edward advances against the Welsh.

---

[1] 'Cumque haberent modicum vini, vix unius lagenæ [a] castrellum, quod pro rege salvare decreverant, non adquievit ipse rex, sed ait, 'Omnia in necessitate debent esse communia, et omnes unam et similem dietam patiemur quousque respiciat nos ipse Deus in alto; nec præficiar vobis in esu, qui coartationis illius origo et causa sum.' Hem. p. 57.

[a] More properly 'costrellum.' A costrell was a vessel containing twelve pounds liquid; here it means, in a more indefinite sense, a flagon or stoup.

They are routed with great slaughter.

in reliquos irruens, tantam intulit stragem, quanta eis una vice illata non creditur temporibus retroactis.[1] Interim rex Angliæ, ad compescendas Wallensium insolentias, castrum in insula, quæ Angleseia dicitur, construxit, quod Bellum-mariscum voluit appellari. Wallenses, fame et inedia consumpti, ad pacem regis in brevi venire coguntur.

Transactions in Gascony.

Eodem anno Carolus, germanus regis Francorum, Vasconiam cum exercitu ingressus, Risuncium obsedit; et, fugiente ejus capitaneo Joanne de Britannia cum Roberto Tipetoft, paucis relictis ad tuitionem villæ militibus, feria quinta in hebdomada Paschæ cepit; militesque ibi repertos, scilicet Radulfum de Tovy, Amicum de Sancto Amando cum fratre suo, Radulfum de Gorges, Rogerum de Leibourne, et Joannem de Cretinge cum aliis militibus [2]tredecim, et scutiferis triginta tribus, Parisios transmisit. Occisus est ibi Adam de Cretinge, miles admodum probus, proditione cujusdam militis nomine Walteri, cognomento Giffardi, qui factus transfuga moratus est in Galliis annis multis. Eodem die reddita est Anglicis villa S. Severi, cujus capitaneus Hugo de Ver constituitur. Carolus autem, [3]eversis villa et castro Risuncii, S. Severum, antequam sufficienter muniatur, properat obsidere; quam in magnum Gallicorum dispendium, qui ibidem fame moriebantur et peste, tenuit præfatus Hugo [4]tredecim septimanas. Deficientibus tandem iis qui [5]intus erant victualibus, per mediationem

[1] 'Mortuorum etiam hinc et inde numerum novit Deus, et non homo.' Chron. Dunst. p. 625.

[2] Compare with Hemingford, p. 50, who makes the number twelve, and gives the names of the captives.

[3] 'egressus de villa et castro Risuncii;' *D'A.*

[4] Hemingford says 'nine weeks,' and calls the place 'Sanctum Cynerum;' p. 50.

[5] 'interant;' *D'A.*

comitum de [1] Amidois qui erat cum Hugone, [2] et Succensis qui erat cum Carolo, obtenta est treuga dierum quindecim; infra quos liceret obsessis pro subsidio mittere in Baionam. Quo deficiente ad terminum prætaxatum, reddita est villa Gallicis, ita quod salvata sunt recedentibus arma cum supellectili sua tota, dato conductu usque ad duas dietas ab exercitu; remanentibus vero nulla est illata molestia, sed potius obsides prius adducti Tolosam, per senescallum regis Franciæ in villa repositi sunt, restitutis eis omnibus rebus suis. Carolus, positis in villa custodibus, cum exercitu suo revertitur in Franciam; post cujus discessum, infra paucos dies capta est villa ab Anglicis iterato.

Two cardinals endeavour to effect a reconciliation between the kings of France and England.

Eodem anno duo cardinales, Albanensis et Prænestinus, primo ad regem Franciæ, postea ad regem Angliæ venerunt; missi a papa Bonifacio pro pace inter reges et concordia reformanda.[3] Qui circa Pentecosten venientes Londonias, ibidem ex mandato regis, adhuc in Wallia existentis, ejus præstolabantur adventum, qui fuit circa festum S. Petri ad Vincula. Cardinales nuntium suum prosequentes, et pacem suadentes, treugamque duorum annorum petentes, respondenteque rege quod in pacem vel treugam absque regis Romanorum consensu [4][assentire, propter fœdus inter eos initum et juramento firmatum, non poterat; rogaverunt regem, ut regis Romanorum consensum] in inducias impetraret. Rege autem ob reverentiam curiæ Romanæ petitioni eorum annuente, circa Nativita-

---

[1] D'Acherius suggests that there must be an error in this proper name.

[2] 'et;' omitted in *D'A.*: 'Succensi;' *Ar.*

[3] See the letters of Pope Boniface, and the English king's reply, in Hem. p. 61 et seq.

[4] From 'assentire' to 'in inducias' are carelessly omitted in *Ar.*

Capture of Madoc, prince of Wales.

tem Virginis gloriosæ in Gallias revertuntur. Circa festum vero S. Laurentii, Madocus, qui se principem Walliæ fecerat, captus et Londonias [1]adductus, perpetuæ custodiæ mancipatur.

French rovers land at Dover, spoil its priory, and set fire to the town.

Classis Gallicana, Dovoriam veniens, emisit prædones, qui, spoliato prioratu et [2]uno monacho sene occiso, partem magnam oppidi incenderunt; quorum aliqui ante reditum ad naves interfecti sunt, sed plurimi evaserunt. Cito post vero galea quædam Gallicorum, casu quodam ad portum de Hyda appulsa, capta est per Joannem de [3]Columbariis, militem nobilem, nautis qui eam [4]abducere conabantur interfectis. Nautæ etiam Gernemuthenses Cæsaris-burgum in Normannia incendio vastaverunt, spoliataque abbatia canonicorum regularium, canonicum quemdam senem in Angliam adduxerunt. Portuenses quindecim naves Hispanicas onustas mercibus, tendentes in Damonem portum Flandriæ, captas deduxerunt Sandwicum.

John Baliol revolts from his allegiance to Edward.

Joannes rex Scotiæ, homagii et fidelitatis suæ immemor, destinatis ad regem Francorum nuntiis Willelmo sancti Andreæ et [5]Matthæo Dunkelsensi episcopis, Joanne de Soules, et Ingeranno de [6]Umfraville militibus, clam contra regem Angliæ fœdus iniit; petens in affirmationem negotii matrimonium contrahi inter filium suum Edwardum ac nobilem puellam Joannam filiam Caroli, germani regis Franciæ; spondens se velle regem Angliæ totis viribus

---

1 'ductus;' *M.*

2 The rest of the monks had taken refuge in the bell-tower, when this old man was seized, and 'coram ipso altari trucidatus est, et obtulerunt eum Deo sacrificium matutinum.' Hem. p. 60.

3 'Kalendariis;' *Ar.* 220.

4 'ducere;' *M.*

5 'Willelmo;' *Cod. Reg.* For 'Matthæo,' see the authorities ad loc. quoted in the next note.

6 'Westpennile,' or 'Vinstenule;' *Cod. Reg.*: 'Uuispenvile; *Ar.* 220: 'Ingram de Umframvylle;' Hem. 76: 'Ingelramus Umfraville;' Fordun a Hearne, ii. 153-154: and 'Ingramus de Umfreville;' Knighton, X. Script. 2473. 61. See the treaty at large in places referred to as above.

impugnare, et a guerra cum rege Franciæ impedire; sicut in scriptis inter utrosque reges confectis plenius continetur. Elegerunt autem Scoti duodecim pares, quatuor videlicet episcopos, quatuor comites, et quatuor barones, quorum consilio rex regnum suum gubernare debebat; per quos etiam ut in hanc consentiret proditionem fuit inductus. Miles quidam, dictus Thomas de [1]Turbervile, in Vasconia captus, et Parisios inter alios captivos detentus, procurante civitatis ejusdem præposito, liber dimittitur, sponsione juramento firmata quod contra regem [2]Walliam commoveret; qui cum venisset in Angliam, proditionis convictus tractus ac suspensus dignas luit sceleris sui pœnas.

The government of Scotland.

Henricus de Hispania, mortuo nepote suo Sanctio, custos regni Castellæ, et filiorum regis tutor, efficitur. Jacobus, frater Alfonsi, quondam regis Aragoniæ, tradita fratri suo juniori, nomine Frederico, Sicilia, regnum Aragoniæ post mortem fratris accepit; et uxorem ducens filiam Caroli regis Siciliæ, reconciliatur ecclesiæ, obsidibus quos frater suus tenuerat liberatis. Gilbertus, comes Gloverniæ, hoc anno dies suos clausit, relictis ex uxore sua Joanna filiabus tribus, et filio unico junioris ætatis, nomine Gilberto. Willelmus etiam de Valentiis, comes Penbrochiæ, moritur, et in ecclesia monachorum Westmonasterii sepelitur. Successit ei in comitatu filius [3]Aymerus. Rex Angliæ a rege Scotorum (ignorans eorum proditionem) cum auxilium pro guerra sua instanter petisset, et sibi responderetur in dubiis, suspectum habens negotium, rogavit ut ob secu-

Death of Gilbert earl of Gloucester.

[1] 'Turbrevile;' *Ar.* 220. For his sedition at large, see Hem. p. 78.

[2] 'guerram commoveret in Wallia;' *M.*

[3] 'Aymericus;' *D'A. et Ar.* 220.

Edward demands the cession of the castles of Berwick, Edinburgh, and Roxburgh, till the end of the war.

ritatem usque ad finem guerræ castra tria, videlicet Berwici, Edeneburgiæ, Rokesburgiæ, traderentur in manu sua, quæ post guerram restitueret, si eos sibi comperisset fideles. Quod cum Scoti facere renuissent, rex de proditione eorum certior, cum exercitu versus Scotiam progressus, disposuit eam vi subjicere, nisi ab his quæ referebantur, et quæ jam in opere [1]ostendebantur, se possent legitime excusare.

Disturbances in Flanders.

In villis Flandriæ cum majores, qui scabini dicuntur, in his, propter quæ discordia suborta erat inter eos et communem populum, judicio comitis stare renuissent, ad curiam regis Franciæ appellarunt. Vocatus autem comes a rege, cum Parisios venisset, detentus ibidem est, quousque filiam suam, cum qua filius regis Angliæ [2]matrimonium (ut dicebatur) contracturus erat, pro se regi Francorum obsidem reddidisset.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXCVI.	BONIFACII VIII. 2.	ADULFI 4.	PHILIPPI IV. 11.	EDWARDI I. 24.

PETRUS et Jacobus de Columna a cardinalatu per papam Bonifacium deponuntur circa Conversionem S. Pauli.

Edmund, the king's brother, crosses over to Gascony.

Eadmundus, germanus regis Angliæ, associato sibi Henrico comite Lincolniæ, cum exercitu valido in Vasconiam transfretavit; cui redditum est feria quinta in Cœna Domini castrum de [3]Spara, et postea alia castra plura. Cum autem appropinquans Burdegalæ ad reficiendum se cum exercitu castra posuisset in [4]villa quadam nomine [5]Bochele, feria quarta in hebdomada Paschæ Gallicorum exercitus de Burdegala egressus, disposuit ex improviso Anglicos,

---

[1] 'ostendebant;' *M.*

[2] 'matrimonium fuerat contracturus;' *M.*

[3] 'Sparta;' *M.*

[4] 'villula;' *M.*

[5] 'Bokele;' *Cod. Reg.*

tantum per duas leucas ab urbe distantes, celeriter occupare. [1]Præmuniti aliquantulum Anglici de adventu hostium, ad bellum se parant, et armati, prout articulus temporis permisit, parti occurrunt adversæ; consertoque gravi prælio, non sine strage multa, Gallos cogunt ad urbem reverti. Quos dum fugientes insequuntur, ingressi sunt urbem duo milites Anglicani, fratres domini Petri de Malo-lacu, et tertius [2]Vasco, cum duobus vexilliferis Joannis de Britannia et Alani la Souche, quos ceperunt Gallici portis clausis. Devastata vero magna parte suburbii incendio, Eadmundus propter quasdam causas arduas revertitur in Baionam; ubi non multo post in ægritudinem decidens, terminum vitæ clausit. Obsedit post hæc exercitus Anglicanus urbem Aquensem, sed penuria victualium coactus discedere obsidionem omisit. Comes Attrabatensis, per regem Francorum in Vasconiam missus, munitiones quasdam de manu Anglicorum extorsit. Qui vero Burgum super mare tenebant, obsidente eos domino de Sulliaco, inducias impetrantes, usque Blavium pro commeatu nuntios transmiserunt. Ubi cum navem victualibus onustam ceteri deducere recusarent, Simon de Monte-acuto, miles strenuus et cordatus, per medias galeas Gallicorum, quæ ad prohibendum transitum navium fluvium observabant, adspirante flatu prospero usque Burgum deduxit: quo cognito, soluta obsidione, dominus de [3]Sulliaco revertitur in Gallias, intento frustratus.

His transactions there.

[Florentius, comes Holandiæ, qui filium suum regi Angliæ nutriendum tradidit, cui etiam rex filiam suam Elisabeth connubio jungere dispo-

Florence, count of Holland, is slain by his people.

---

[1] 'Præmoniti;' *D'A.*

[2] This word is omitted in *D'A.*

[3] 'Solliaco;' *Cod. Reg.* The other MSS. have 'Sulliaco.'

nebat, quemdam spurium sibi volens heredem substituere, a propria gente necatur.][1] Rex Angliæ, immenso coadunato exercitu, venit ad Novum-castrum super Tinam: ad quem locum Joannem regem Scotorum citari fecerat edicto publico, ut de his quæ sibi debebant objici responderet; quo ad diem præfixum nec per se comparente, nec per nuntium se excusante, rex de consilio suorum decrevit ulterius procedendum. Interim miles quidam Robertus de Ros, dominus castri de Werk, non obstante fidelitate quam regi Angliæ juraverat, ad Scotos transfugit: super quo germanus ejusdem Willelmus de Ros regem præmuniens, petivit sibi mitti subsidium quo posset castrum defendere contra Scotos. Misitque rex illuc viros mille, qui recepti in villa quadam dicta [2]Prestfen, omnes eadem nocte a Scotis, quorum capitaneus erat præfatus transfuga Robertus de Ros, interfecti sunt, exceptis paucis qui dilapsi sunt fuga. Quo audito, mox rex cum exercitu ad castrum illud properat, gavisus in hoc, ut fertur, quod Scoti primi cœperant hostilia exercere. Rege itaque apud prædictum castrum Paschalem solemnitatem peragente, septem comites Scotiæ, de Bowan, de Meneteth, de Straderne, de Lewenos, de Ros, de Athel, de Mar, ac Joannes filius Joannis Comin de Badenau, collecto exercitu valido in Valle Anandiæ, feria secunda Paschæ Angliam ingressi, vastabant omnia cæde et incendio, non parcentes ætati vel sexui, venientesque Karleolum urbem ipsam obsidione cinxerunt. Combusto autem suburbio, cum ad portam civitatis cremabilia conge-

Edward, with a large army, cites John Baliol to appear before him at New-castle; but he refuses to come.

The Scots are the first to attack the English.

Seven Scotish barons with a large army invade England.

They besiege Carlisle.

---

[1] The foregoing sentence is omitted by Walsingham.

[2] 'Prestifen;' *M. et Ar.*: i. e. Preston.

rerent, nobilis quidam de Galwidia, dum portæ civitatis appropinquaret, unco ferreo ab his qui super portam erant attrahitur, confossusque lanceis enecatur. In carcere vero civitatis quidam explorator detentus, cum adventum suorum audisset, carcerem incendit, cujus igne flatu venti in domos alias delato, urbis pars magna crematur. Viri tamen et mulieres ad muros concurrentes lapidibus et telis Scotos a muris propulsant, urbem viriliter defendentes. Scoti videntes se non proficere, feria quarta omissa obsidione in Scotiam redierunt.

They are unsuccessful, and return to Scotland.

Eadem die, scilicet feria quarta in hebdomada Paschæ, rex cum exercitu progrediens, transito flumine quod Tweda dicitur, Scotiam ingressus est; et burgenses Berewici ad pacem invitans, per diem unum integrum expectavit; quibus ad pacem venire nolentibus, cœpit in die Veneris villæ appropinquare, fixis tentoriis in domo monialium de Caldestreme, a qua distabat villa Berewici per dimidiam tantum leucam. Advenerunt autem et viginti quatuor naves Angliæ; quarum nautæ incalescente sole exercitum regium in quadam planitie præparatum conspicientes, ubi rex novos milites fecerat, æstimantes regem velle villæ dare insultum, portum ingressi et ad terram applicantes conflictum ineunt cum villanis; ubi quatuor navibus perditis, ceteræ cum refluxu salvæ et integræ [1]revertuntur. Divulgato autem in exercitu facto nautarum, rex [2]apertæ terræ transgressus sine difficultate fossatum, quod Scoti

Edward advances into Scotland.

Transactions at Berwick.

---

[1] 'retrahuntur;' *M. et Ar.*: 'cum refluxu fluvii integre retrahuntur;' *Ar.* 220. Dunstable, p. 648, makes the loss of shipping more disastrous. Hemingford, p. 9, allows the loss of three only, and says that the rest, thirty in number, escaped at the flow of the tide.

[2] 'a parte;' *D'A*.

Transactions at Berwick.

fecerant, villam occupavit, unico tantum de suis militibus interfecto. Mercatores enim Flandrenses, qui in villa eadem domum ad modum turris fortissimam habebant, jacula mittentes in Anglicos et pila, Ricardum de Cornubia, militem [1]strenuum, a casu spiculo trajecerunt. Ad quos cum non de facili pateret accessus, allato igne, incendio suffocantur. Eadem nocte dormivit rex in castro, quod redditum est ei, salvis vita et membris iis qui in eo erant, et præstito juramento quod contra regem Angliæ arma de cetero non portarent; omnesque quo volebant abire permittuntur, excepto eorum capitaneo Willelmo Duglas, quem usque ad finem guerræ rex secum retinuit. Dum autem rex villam Berewici novo fossato muniret, circa ingressum mensis Aprilis venerunt ad eum gardianus et lector fratrum Minorum de Rokesburgia,[2] deferentes litteras Joannis regis Scotiæ, tenorem hujusmodi continentes:

John Baliol's letter to Edward, renouncing his allegiance.

'Magnifico[3] principi domino Edwardo, Dei gratia regi Angliæ, Joannes eadem gratia Scotiæ rex. Cum vos ac illi de regno vestro, vobis non ignorantibus, vel ignorare non debentibus, per [4]violentam potentiam, nobis ac regni nostri incolis graves, immo intolerabiles injurias, contemptus, et gravamina, nec non et damna enormia contra nostras et regni nostri libertates, ac contra Deum et justitiam notorie et frequen-

---

[1] 'nobilem;' *M.*

[2] According to Fordun, the abbot of Arbroath was the bearer of Baliol's renunciation of his allegiance; to which Edward replied, 'A ce fou felon, tel foli fecis;' and immediately added, 'Sil ne volt venir a nous, nos vendrons a li.' Quod est dictu, 'Tibi dico, fili fatue, talem fatuitatem facis, quod si ipse mittens non vult venire ad nos, nos veniemus ad eum.' Fordun a Goodall, ii. 156.

[3] See this letter in Knighton, X. Script. 2477; Hem. 92; Walsingham, 66; Rymer, ii. 707.

[4] 'violentem;' *D'A., M., Ar., et Ar.* 220.

ter intuleritis, nos extra regnum ad levem quamcumque suggestionem pro libitu vestræ voluntatis citando et indebite vexando, castra nostra et terras et possessiones nostras et nostrorum infra regnum nostrum sine nostris demeritis occupando, bona nostra ac subditorum nostrorum tam per terram quam per [1] mare rapiendo, et infra regnum vestrum receptando, mercatores et alios regni nostri incolas occidendo, hominesque nostros de regno nostro violenter abducendo, ipsosque ibidem detinendo et incarcerando. Super quibus reformandis nuntios nostros sæpe transmisimus, quæ non solum adhuc remanent incorrecta, verum etiam de die in diem per vos, et vestros, prioribus deteriora cumulantur. Vos namque jam cum innumerabili multitudine armatorum, vestro exercitu publice convocato, ad exheredandum nos et regni nostri incolas, ad fines regni nostri hostiliter accessistis, et ultra progredientes in regno nostro strages et incendia, nec non insultus et invasiones violentas, tam per terram quam per mare commisistis inhumane. Nos dictas injurias, contemptus, et gravamina, et damna, nec non et hostiles impugnationes ulterius sustinere non valentes, nec in fidelitate et homagio vestro, licet per violentam [2] impressionem extortis, manendo; contra vos et ad defensionem nostram et regni nostri, cujus defensioni et tuitioni vinculo juramenti sumus adstricti, nos volentes erigere; fidelitatem et [3] homagium tam a nobis quam ab aliis quibuscunque regni nostri incolis fidelibus nostris, ratione terrarum quas in [4] nostro regno tenebant, et etiam ratione menagii seu retentionis nos- Baliol's letter to Edward.

---

[1] 'aquam;' *M. et Ar.*

[2] 'impressionem impressam;' *Ar.*, *Ar.* 220, and Wals. 66.

[3] 'homagia;' *M.*

[4] 'vestro;' *M. et Ar.*

træ, nomine nostro ac nomine eorundem omnium et singulorum vobis reddimus per præsentes.'[1]

Rex audita hac littera resignationem homagii sui admisit, et cancellario suo præcepit hanc litteram registrari, ad perpetuam memoriam rei gestæ. Comites Scotiæ superius nominati, cum eorum comitiva, apud castrum de [2]Gedeworthe coadunati, profecti sunt in Angliam; et vastantes omnia cæde et incendio, [3]usque ad prioratum Haugustuldensem, et in eodem, fugientibus canonicis, se quarto idus Aprilis receperunt. Mane vero facto, prioratum cum tota villa incendio destruxere. Progressi inde ad domum monialium de Lamelay, [4]domibusque quibusdam salva ecclesia incensis, cum ingenti præda in Scotiam revertuntur. Patricius, comes de Dunbar, ad regem Angliæ veniens, se eidem cum tota sua subdidit potestate. Castrum de Dunbar in festo S. Michaelis obsessum a Scotis, fraude quorumdam in eo existentium redditum est eisdem: pro quo recuperando misit rex Joannem Surreiæ et Willelmum Warewici comites, cum militia magna valde. Quibus superveniens Scotorum exercitus, ut obsessis ferret auxilium, excipitur pugna dura: [5]fugientibus tandem Scotis insequuntur Anglici per octo milliaria fere, usque ad forestam de [6]Selelark, stragem nimiam ingerentes; ita ut cæsorum numerus ad decem millia hominum fuerit æstimatus. Sabbato

The Scots invade England, set fire to the priory and town of Hexham, and return.

They recover Dunbar.

Battle of Dunbar disastrous to the Scots.

---

[1] 'Et fuit ista litera sine data;' Hem. 93., and Knighton, ut supra.

[2] 'Redeworthe;' *Cod. Reg.* Jedworth.

[3] 'usque ad prioratum cum tota villa destruxerunt;' *Ar.* 220. 'Obliti namque sunt (Scoti), immo contempserunt, memoriam reverendi patroni ejusdem domus, et quondam totius Scotiæ, beatissimi scilicet Andreæ apostoli, parvi pendentes illum, quem patronum regni Scotiæ antiquitus nominare solebant;' Hem. 94.

[4] 'domibus quibusdam;' *M. et Ar.*

[5] 'effugientibus;' *M. et Ar.*

[6] i. e. Selkirk.

sequente, videlicet decimo octavo calendas Maii, regi advenienti redditum est castrum, in quo capti sunt comites tres, de [1]Meneteth, de Asceles et de Ros; barones sex, videlicet Joannes Comin junior, Willelmus de Sancto Claro, Ricardus Siwardi senior, Joannes Hincmartino, Alexander de Muravia, Eadmundus Comin de Kilbrid, cum aliis militibus viginti novem, clericis duobus, et scutiferis octoginta tribus, quos ad diversa castra Angliæ misit rex in custodia detinendos. Dunbar is retaken by the English.

Post captionem castri de Dunbar, paucis diebus interpositis, accessit rex ad castrum Rokesburgiæ, quod statim redditum est ei [2]a seneschallo Scotiæ, salvis vita et membris, et iis qui secum erant in castro. Deinde progreditur ad castrum Puellarum, quod octo dierum obsidione expugnatum est, custodibus ejus vita et membris concessis. Veneruntque ibi ad regem Wallenses pedites in multitudine magna, et remisit fere rex in eodem numero Anglicos pedites fatigatos. Accedens inde ad castrum de Strivelin vacuum illud invenit, custodibus dilapsis in fugam. Illuc cum militia sua de Hibernia in subsidium regis venit comes Ultoniæ. Rex, mare Scoticanum transgressus, venit ad villam S. Joannis de Pert in festo S. Joannis Baptistæ; ubi solemnitate peracta per aliquot dies mansit. Edward takes Roxburgh castle; advances on Edinburgh, which also surrenders; finds Stirling deserted; crosses the Firth and proceeds to Perth.

Dum hæc agerentur, videns Joannes rex Scotiæ quia non haberet potestatem resistendi, missis ad regem Angliæ nuntiis, pacem et misericordiam imploravit. Cui rex benigne annuens, remandavit ut ad castrum de [3]Brichin Baliol sues for and obtains peace.

---

[1] 'Menetez;' *Cod. Reg.*

[2] 'per seneschallum Scotiæ;' *Ar.* The rest of the sentence is omitted by *D'A.*

[3] 'Brithin;' *Cod. Reg.*: 'Bri-

cum magnatibus terræ suæ veniret, cum his quos rex illuc mitteret nuntios infra dies quindecim tractaturus. Misitque illuc rex Antonium Dunelmensem episcopum cum plena potestate regia, ad quem venerunt infra præscriptum tempus rex Scotorum magnatesque sui; qui post multos variosque tractatus nude et pure subjecerunt se et regnum Scotiæ regiæ voluntati; pro qua submissione observanda, Joannes rex Scotiæ filium suum obsidem tradidit, litterasque confecit, continentes in Gallico hunc tenorem:[1]

Baliol's formal submission to Edward.

'Joannes Dei gratia rex Scotiæ omnibus præsentes litteras visuris vel audituris salutem. Quia nos per malum consilium [2]falsumque, simplicitatemque nostram, graviter offendimus et provocavimus dominum nostrum Edwardum, gratia Dei regem Angliæ, dominum Hiberniæ, ducem Aquitaniæ, in multis; videlicet, in eo quod existentes et manentes in fide sua et homagio suo, alligavimus nos regi Franciæ, qui tunc hostis ejus erat, et [3]adhuc est, matrimonium fieri procurantes cum filia domini Caroli fratris ejus, et ut dominum nostrum gravaremus, regemque Franciæ juvaremus cum omni potestate nostra per guerram modisque aliis; deinde per nostrum perversum consilium antedictum diffidavimus dominum nostrum regem Angliæ, et posuimus nos extra fidem et homagium suum reddendo ei homagium suum, et misimus gentes nostras in terram suam Angliæ ad incendia facienda, et prædas abducendas,

chyn;' *Ar.* 220. Hall is doubtful whether or not here and elsewhere *Cod. Reg.* has not 'Brichin;' but he retains 'Brithin' in his text.

[1] The original is preserved in Knighton, X. Script. 2481; Hem. 99; and with a Latin translation in Rym. ii. 718.

[2] 'falsumque' is wanting in *D'A.*

[3] 'ad hoc etiam;' *D'A.*

ad homicidia et alia damna perpetranda, et terram Scotiæ, quæ est de feodo suo, contra eum muniendo, ponentes et stabilientes gentes armatas in villis, castris, et alibi, ad defendendam terram contra eum, et defortiandum eum de feodo suo; pro quibus transgressionibus dominus noster rex Angliæ antedictus, ingressus terram Scotiæ, in fortitudine sua eam conquisivit et cepit, non obstante omni eo quod facere potuimus contra eum; sicut potest de jure facere tanquam dominus de feodo suo, quia nos ei homagium nostrum reddidimus, et fecimus rebellionem antedictam. Nos igitur existentes in plena potestate nostra, et libera voluntate, reddidimus ei terram Scotiæ et gentem totam cum homagiis. In cujus rei testimonium fecimus fieri has litteras patentes. [1]Data apud Brichin decimo die Julii, regni nostri anno quarto, consignata littera, fractoque sigillo communi Scotiæ.'

Baliol's submission to Edward.

Processit rex ut videret montana Scotiæ, præcedente eum semper per unam dietam episcopo Dunelmensi. Cumque transisset Moraviam, et pervenisset usque [2]Elgin, omnia videns esse pacata, converso itinere revertitur Berewicum. In redeundo autem [3]transivit per abbatiam de Scone, ubi sublato lapide quo reges Scotorum tempore coronationis solebant uti pro throno, usque Westmonasterium transtulit illum, jubens inde fieri celebrantium cathedram sacerdotum. Rex apud Berewicum convocato parliamento, omnium magnatum Scotiæ fidelitates recepit et homagia; qui ad rei gestæ memoriam perpetuam confecerunt super hoc litteras patentes,

Edward's progress in the Highlands and North of Scotland.

Returning by Scone, he orders the royal stone to Westminster, there to serve as a sedile for the celebrating priests.

---

[1] 'Donees a Kyncardyn, le secund jour de Jul, l'an de nostre regne quart;' Rym. ii. 718.

[2] 'Eilgin;' *Cod. Reg.*, *Ar.*, *et Ar.* 220.

[3] 'transmisit; *D'A*.

eorum sigillis munitas, continentes in Gallico hunc tenorem:

Deed of the unconditional submission of the Scottish barons.

'Omnibus præsentes litteras visuris vel audituris, Joannes Comin de Badenau, etc. Quia ad fidem et voluntatem illustrissimi principis ac carissimi domini nostri domini Edwardi, DEI gratia regis Angliæ, domini Hiberniæ, ac ducis Aquitaniæ venimus; promittimus pro nobis et heredibus nostris sub pœna corporum nostrorum et catallorum ac omnium quæ habere possumus, quod nos serviemus ei bene et fideliter contra omnes gentes quæ vivere et mori possunt, omnibus vicibus quibus requiremur vel præmuniemur per antedictum dominum nostrum regem Angliæ, vel heredes suos, et quod nos non sciemus damnum eorum, quin illud impediamus omnibus viribus nostris, et eos præmuniemus; et ad ista tenenda et servanda obligamus nos, et heredes nostros, et omnia bona nostra. Insuper et juravimus, tactis sacrosanctis evangeliis; et præterea nos omnes et quilibet nostrum pro se fecit homagium dicto domino regi Angliæ in hæc verba:

The form of homage taken by them.

'Ego vester homo ligius efficior, de vita, et membris, ac terreno honore, contra omnes homines qui possunt vivere et mori.' Et idem dominus noster rex recepit hoc homagium sub his verbis: 'Nos illud recipimus pro terris, de quibus estis nunc seisiti, salvo jure nostro aut alterius, et exceptis terris quas Joannes de Balliolo quondam rex Scotiæ nobis contulit, postquam nos ei regnum Scotiæ liberavimus, si forte aliquas terras dedit.' Insuper nos omnes et singuli nostrum pro se fecimus fidelitatem domino nostro, regi prædicto, in his verbis: 'Ero fidelis, legalis, fidelitatemque et legalitatem servabo Edwardo regi Angliæ, et heredi-

bus suis, de vita et membris et terreno honore contra omnes homines qui vivere possunt et mori; et nunquam pro aliquo portabo arma, nec ero in consilio vel auxilio contra eum, vel heredes suos, aliquo casu qui posset contingere; sed fideliter recognoscam et fideliter faciam servitia, quæ pertinent ad tenementum, quod de eo tenere clamito: sic me Deus adjuvet, et omnes sancti Ejus.' In harum rerum testimonium factæ sunt istæ litteræ patentes, et sigillis nostris signatæ. Datum apud Berewicum anno regni regis Edwardi Angliæ domini nostri vicesimo [1] quarto.'

Homage taken by the Scottish barons to Edward.

Ordinavit etiam rex custodem Scotiæ Joannem de Warenna Surreiæ et Susexiæ comitem, thesaurarium Hugonem de [2]Cressingham, justitiarium Willelmum de Ormesby; cui mandavit rex, ut omnes tenentes de rege terras aliquas [3]nominaret, et eorum homagia fidelitatesque reciperet. Joannem vero Scotiæ quondam regem misit Londonias ad turrim, assignata ei decenti familia, liberumque concessit exitum ad viginti milliaria circa urbem. Joannem vero Comin de Badenau, et Alanum de [4]Bowan, ceterosque terræ illius magnates, transtulit in Angliam ultra Trentam, sub pœna capitis reditum in Scotiam interdicens, quousque guerra sua

The king appoints officers for the government of Scotland,

and sends Baliol to the Tower of London.

---

[1] 'quinto;' Wals. 69. See the original in Knighton, X.Script. 2481; and Hem. 101. In the latter it concludes thus: 'Ieo serra feal et leal, et fei et leaute porterai au Rey Edward, Rey Dengleterre, et a ses heires, de vie et de membre, et de terrein honour, contre toutz gentz qe purront viver et murrire, e james pur nully armes porteray, ne en conseil ne en eide serroi contre lui, ne contre ces heires en nuls cas, qe poet auenire; si me eide Dieus e les Sentz. En temoigne de cestes choses, nous avons fet fere ceste lettre ouvert sealee de noz seals. Don a Berewyk su Twede, le 28 jour de Aust, le ane du nostre seignour Roi Dengleterre avaunt dit 24.'

[2] 'Cressingham' is from *Ar.* 220; 'Cresingham;' *Cod. Reg.*

[3] 'vocaret;' *Ar. et Ar.* 220.

[4] i. e. Buchan.

Edward holds a parliament at St. Edmund's, Nov. 3;

cum rege Franciæ finiretur. Rex Angliæ, profectus in Angliam, apud S. Eadmundum parliamentum tenuit in crastino Animarum, in quo a civitatibus et burgis concessa est regi octava, a populo vero reliquo duodecima pars bonorum. Clerus ob [1]constitutionem Bonifacii papæ hoc anno editam, quæ prohibet sub pœna excommunicationis, ne talliæ vel exactiones a clero per sæculares principes quocumque modo exigantur, vel eis solvantur de rebus ecclesiæ, regi [2]pro guerra petenti subsidium denegavit. Rex autem, ut de meliori responso deliberaret, negotium in aliud parliamentum tenendum Londoniis in crastino S. Hilarii distulit.

and another at London, Jan. 14.

Death of St. Peter Celestine.

Frater Petrus de Murrone, quondam papa Cœlestinus, per Bonifacium papam captus, et in arta detentus custodia, eadem æstate, soluto præsentis vitæ ergastulo, ad cœlestia regna migravit. Filii Blanchæ, uxoris quondam Ferrandi, heredis regni Castellæ, Alfonsus et Ferrandus, audita morte patrui sui Sanctii, Hispanias petunt; et confœderato sibi Jacobo rege Aragoniæ regnum Legionense adquirunt, quod Alfonsus primogenitus patruo suo Joanni, qui in ejus auxilium venerat, contulit, ut de se teneret in feodum. Guido comes Flandrensis, multis a rege Francorum injuriis lacessitus, confœderans se regi Anglorum, homagio regis Francorum renuntiavit per nuntios ad hoc missos.

Urbs Apamia proprium recepit episcopum, a Tholosano episcopatu per papam Bonifacium separata; sed cito post Lodovicus, filius regis Siciliæ, episcopus [3][Tholosæ] factus, episcopa-

---

[1] See this, intituled 'Litera papæ super libertate universalis ecclesiæ,' in Hem. p. 104.

[2] 'pro guerris suis;' *M. et Ar.*

[3] Hall's emendation.

tum tenuit [1]reunitum. Obiit Nicolaus de Longa Spatha Saresberiensis episcopus. Successit eidem Simon de Gandavo, vir magnæ sapientiæ et eximiæ sanctitatis. Cardinalis Albanensis, hoc anno reversus in Angliam, regem apud Berewicum adiit, responsum requirens de treuga, quæ concessa non fuerat propter confœderationem ejus cum rege Romanorum: a quo regi responsum fuit, et per regem cardinali, quod ipse in treugam noluit assentire; reversusque est cardinalis in Gallias, intentione sua in hac parte frustratus.[2]

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXCVII.	BONIFACII VIII. 3.	ADULFI 5.	PHILIPPI IV. 12.	EDWARDI I. 25.

Elizabeth, the king's daughter, marries the count of Holland's son and heir.

ELISABETH, filia regis Angliæ, post festum Epiphaniæ connubio jungitur Joanni, comitis Holandiæ filio et heredi; quem pro hereditate patris nuper occisi assequenda una cum uxore, conducente eos Umfrido de Boun, Herefordiæ et Essexiæ comite, remisit rex Angliæ ad propria cum honore. In parliamento Londoniensi post festum S. Hilarii, clero in denegatione subsidii persistente, rex ipsum a sua protectione exclusit; pro qua tamen redimenda multi per se, multi vero per mediatores, regi bonorum suorum dederunt postea quintam partem. Rex archiepiscopum in hac parte rigidiorem comperiens, terras ejus omnes seisivit, et de bonis ejusdem debita in rotulis scaccarii inventa præcepit cum celeritate levari. Feria quarta ante Purificationem, comes Lincolniensis

The clergy are heavily taxed.

[1] Omitted in *D'A.*

[2] Here Walsingham, 69, has an interpolation respecting a riot commenced by two students at Oxford, together with his accustomed meteorological summary of the year.

The earl of Lincoln and John of St. John depart from Bayonne.

et Joannes de Sancto Joanne, de Baiona reversi, Bellamgardam, quæ obsessa a comite Attrabatensi penuria victualium laborabat, progredientes, ut [1]eidem de victualibus providerent, cum appropinquarent silvæ, quæ per tria milliaria a loco præfato distabat, in duas se acies diviserunt: quarum primam ducebat Joannes de S. Joanne, secundæ vero præerat ipse comes. Joannes itaque de S. Joanne, suaque acies, transita silva, cum egrederetur in campi planitiem, obviam habuit comitem Attrabatensem, qui eum præstolabatur cum magno exercitu; ubi statim commisso prælio, subtrahente se comite Lincolniensi, pauci vincuntur a pluribus. Capti sunt ibi Joannes de Sancto Joanne, Willelmus de Mortuo-mari, Willelmus de Burmengeham, cum aliis militibus octo, scutiferisque nonnullis; quos omnes transmisit comes Attrabatensis Parisios in pompam triumphi: comes vero Lincolniensis cum suis Baionam revertitur.

John of St. John is defeated and taken prisoner.

Tax upon wool.

Hoc anno auxit rex tributum de lanis, accipiens de quolibet sacco quadraginta solidos, cum prius ultra marcam dimidiam non daretur.[2] In festo S. Matthiæ rex, quibusdam terræ majoribus apud Saresberiam vocatis ad concilium, rogavit eos ut eorum aliqui in Vasconiam transfretarent; quibus renuentibus cœpit inter regem et suos discordia pullulare.[3]

Rex omnes qui sibi servitium debebant, ceterosque omnes qui viginti libratas terræ et am-

---

[1] 'eisdem;' *M., Ar., et Ar.* 220.

[2] 'Et multæ fiebant oppressiones in populo terræ.' Hem. p. 111.

[3] It was on this occasion that Edward said to the Earl Marshal on his haughty refusal to proceed without the king, 'Per Deum, comes, aut ibis, aut pendebis;' et ille, 'Per idem juramentum, O rex, nec ibo, nec pendebo.' Hem. 112. Instead of 'discordia pullulare,' Walsingham has, 'discordia popularis.'

plius tenebant, citari fecit, ut Londoniis in festo sancti Petri ad Vincula parati essent cum equis et armis, transfretaturi cum eo, et regis stipendiis militaturi. Cardinales, qui a domino papa missi fuerant pro pace reformanda inter reges, indicentes duorum annorum treugam inter eos auctoritate papali, nihil proficere potuerunt. Joannes, cui Alfonsus regnum Legionense contulerat, ab hostibus capitur; pro cujus redemptione reddidit omnia jam in Hispania conquisita. Joannes, liberatus a carcere, regnum Legionense reddidit adversariis, et tamquam spreto redemptore suo hostibus se conjunxit. Alfonsus, omni [1]destitutus subsidio, fratrem suum Ferrandum pro auxilio petendo primo in Franciam, deinde ad Romanam transmisit curiam; sed ex neutra parte aliquid reportavit. Cardinales de Columna, per papam Bonifacium depositi, ad urbem se conferunt [2]Nepesinam; contra quos damnatos, tanquam schismaticos et excommunicatos, papa viros bellatores in Italia cruce signat.

The king summons his retainers to cross over with him to Gascony.

Philippus, Francorum rex, Flandriam in manu potenti ingressus, villam Insularum obsedit; suburbium destruens, et totam devastans per circuitum regionem. Comes Attrabatensis de Vasconia reversus, bello juxta Furnas in Flandria commisso, factusque superior, villam cepit, et cito post regi Francorum villa redditur Insularum.

Philip invades Flanders, and besieges Lisle.

Mense Maio ejusdem anni cœperunt Scoti, instigante eos Willelmo Waleys, qui ut fertur [3]hactenus latro publicus fuerat, rebellare. Jus-

The Scots rise under Wallace.

[1] 'restitutus;' *M.*, but incorrectly.

[2] 'Neposinam;' *Ar.* 220.

[3] 'quidam latro publicus;' Hem. 118: and Douglas, mentioned below, he calls 'latro latroni sociatus.'

The rising of the Scots.

titiarius Scotiæ Willelmus de Ormesbi, præceptum regis exsequens, multos, qui regi Angliæ homagium et fidelitatem facere recusabant, exilio condemnavit; qui præfatum Willelmum in principem eligentes, associato sibi Willelmo Duglas, qui reddendo castrum Berewici se regi dederat, in magnam turmam creverunt. Comite autem Surreiæ et thesaurario in Anglia consistentibus, Willelmum justitiarium apud Scone, suis omnibus pæne ad hostium spolia relictis, opprimere cogitabant; sed ille, licet tarde præmunitus, eorum insidias vix evasit.[1] Willelmus Waleys igitur, cum suis palam debacchando in Anglicos, quoscunque invenire potuit, trucidavit: de quibus viros religiosos, ligatis ad dorsum manibus, coegit saltare in fluvium, eorum submersionem in ludibrium convertendo. Rex, hac commotione audita, pro veritate inquirenda misit Dunelmensem episcopum, qui veritate comperta rediens, regem de omnibus informavit. Rex iter in Flandriam admodum cordi habens, militiam totam ultra fluvium, qui Trenta dicitur, assignavit comiti de Warenna, præcipiens ut Scotorum audaciam celerius [2]reprimeret, et auctores mali debita justitia castigaret.

The king assigns their chastisement to the earl of Warren.

Scripsit etiam Joanni Comin de Badenau et comiti de [3]Bowan, ut memores fidelitatis suæ reverterentur in Scotiam, et populi sui suscitatum jam tumultum sedarent; qui juxta mandatum acceptum in Scotiam revertentes, quæ pacis erant segniter exsequuntur. Comes de

He sends also Comyn and the earl of Buchan to allay the disturbances; which they reluctantly pursue.

---

[1] As a measure of precaution, the bishop of Carlisle sent for Robert Brus the younger, earl of Carrick, and required him to take the oath of allegiance to Edward; 'et super sacrosancta mysteria juravit, et *super gladium sancti Thomæ* juramenta præstitit,' &c. Hem. 119.

[2] 'inprimeret;' *M.*: 'imprimeret;' *Ar.*

[3] i. e. Buchan.

Warenna, in provincia Eboraci coadunans exercitum, nepotem suum Henricum de Percy cum militia comitatus Carleoli præmisit in Scotiam; qui usque ad villam de Are profectus, Galwidienses ad pacem regis admittere disponebat. Audito autem quod Scotorum exercitus erat juxta Irwine, quod inde ad quatuor milliaria distabat, illuc profectus vidit ultra quemdam lacum Scotorum exercitum considentem; in quo capitanei erant episcopus Glascuensis, Andreas de Moravia senescallus Scotiæ, et Willelmus Walensis. Miles autem quidam strenuus, nomine Ricardus de Lundi, qui regi Angliæ nunquam homagium fecerat, relictis Scotis factus transfuga, se statim Anglicis sociavit. Reliqui, pacem petentes, [1]dediderunt se, salvis eis vita et membris, catallis et terris, ita ut omnia usque in hunc diem essent simpliciter condonata. Quam pacem, promissis obsidibus, et scripto confecto, admisit Henricus, si tamen hoc regi placeret; qui super hoc consultus, ne [2]a cœpto impediretur itinere, annuit postulata. Adveniente jam comite Warrennæ, cum Scoti tergiversando de die in diem differrent obsides reddere, et Willelmus Waleys interim populum adunaret, arbitrantes se Anglici proditos, dum Scotos invadere disponunt, episcopus Glascuensis et Willelmus Duglas, ne proditionis notam incurrerent, se in sui excusationem protinus dediderunt; de quibus episcopus in castro de Rokesburgia, Willelmus vero in castro Berewici, custodiæ mancipantur.

The earl of Warren sends his nephew Henry Percy to Scotland, who proceeds as far as Ayr.

The Scots sue for peace.

Rex Angliæ in festo S. Petri ad Vincula Londoniis parliamentum tenens, in primis archiepiscopum recepit in gratiam, omnibus quæ

A parliament held at London.

---

[1] 'dederunt;' *D'A.* | [2] 'accepto;' *M., Ar., et Ar.* 220.

Parliament at London.

ejus erant restitutis eidem. Deinde præcepit magnatibus, qui tunc aderant, ut fidelitatem filio suo facerent, ipsumque regni heredem et suum futurum recognoscerent dominum. Rex vero de exactionibus, in regno factis per necessitates diversarum guerrarum, se erga populum excusavit. Comites Marescalli et Herfordensis se subtrahentes, cum vocarentur ut sua officia transeundo in Flandriam exercerent, se [1]super hoc per nuntios excusabant. Denique rex ipse, funere fratris sui Eadmundi, anno prædicto in Vasconia defuncti, [2]honorifice apud Westmonasterium sepulto, usque ad S. Albanum proficiscitur; ubi de discretorum consilio Radulfum de [3]Meinhermer militem, quem filia sua Joanna comitissa Gloverniæ clam maritum acceperat in gravem patris offensam, de castro Bristolliæ educi fecit, et uxori suæ reddi; restituens omnes terras ad comitatum Gloverniæ pertinentes, servitiumque quinquaginta militum in Flandriam imponens eidem. Liberavit etiam de carcere comites de [4]Asceles et de Meneteth, ac Joannem Comin, cum quibusdam aliis comitibus de Scotia, qui in castro de Dunbar capti fuerant, ut secum in Flandria militarent. Collecto denique exercitu, qualem habere potuit, Thoma de Berkeleia constabulario et Galfrido de [5]Genevile marescallo factis, versus mare in Flandriam profecturus iter suum dirigit; atque juxta Wincheleseiam ubi portum elegerat consedit, milites virosque bellatores de partibus diversis ad se confluentes per dies aliquot exspectando. Dum vero ibi moraretur, quadam die portum adire disposuit, consideraturus navigium,

Funeral of Edmund, the king's brother.

The king prepares an expedition to Flanders.

[1] 'suppliciter;' *D'A.*
[2] This word is omitted in *D'A.*
[3] or 'Mounthermer;' *Hall.*
[4] i. e. Athol.
[5] 'Juneville;' *M.*: 'Junevilla;' *Ar.*: 'Jenivilla;' *Ar.* 220.

quod adunatum fuerat pro exercitu suo in Flandriam transvehendo. Villa autem de Wincheleseia, ubi portus erat, super montem sita est præruptæ altitudinis, ex eo latere quo vel mare respicit, vel imminet navium stationi, unde via quæ a porta villæ deducit ad portum, non in directum (ne nimia declivitate descendentes in præcipitium, vel ascendentes repere potius manibus quam ambulare cogat,) tenditur; sed obliqua in latus nunc ad unam partem, nunc ad aliam, sinuosis flexibus sæpius recurvatur. Cingitur nihilominus villa non muro lapideo, sed aggere de terra facto, ac super latus hoc præruptum in modum [1]mœniorum ad humanæ altitudinem staturæ erecto; inter cujus propugnacula patet ad naves adspectus.

The town of Winchelsea described.

Ingressus itaque rex villam, cum juxta hanc equitaret, inter aggeris propugnacula contuendo classem in imo stantem, contigit ut molendino cuidam quod vento agebatur (cujusmodi in villa illa sunt plurima) appropinquaret, [2]ejus equus strepitu velorum, citatius circumactorum a vento, territus, dum progredi refugit, et a rege ut progrederetur nunc flagelli quod manu gestabat ictibus, nunc subditis calcaribus urgeretur, a latere aggeris propugnacula transilivit. Super quo multitudo tam equitum quam peditum, quæ vel regem sequebatur, vel ipsum visura convenerat, [3]nemine aliud æstimare valente nisi quod rex jam non comparens præcipitio in hoc saltu periisset, stabat admodum stupefacta; sed, divina disponente virtute, equus a tanta altitudine in via quam descripsimus pedibus recipitur, in qua ex recente pluvia aliqualiter so-

Dangerous accident to the king at Winchelsea.

---

[1] 'i. e. mœnium;' *D'A.*: but *M.* and *Ar.* 220 have 'nemorum.'

[2] 'cujus;' *D'A. et Ar.* 220.

[3] 'nemine aliud æstimante;' *Ar.*

luta in lutum, licet lubricando [1]laberetur ad spatium duodecim pedum, non tamen cecidit; sed per habenam alteram a rege paululum regyratus, directe ascendit ad portam; quam rege ingresso incolumi, populus qui adstabat admiratione et gaudio rapitur [2]supra se, solum divinum in regis salute miraculum contemplando. Nec multo post ante regis transitum, venerunt ex parte comitum nuntii ad regem petitiones in scriptis hujusmodi proponentes:

Petition of the people for redress of grievances.

'Hæc sunt nocumenta quæ archiepiscopi, episcopi, abbates, [3][et] priores, comites, barones, et tota terræ communitas monstrant domino nostro regi, et humiliter rogant eum, ut ea ad honorem et salvationem populi sui velit corrigere et emendare.

'In primis videtur toti communitati terræ, quod præmonitio facta eis per breve domini nostri regis non erat satis sufficiens, quia non exprimebatur certus locus quo debebant ire, quia secundum locum oportebat facere providentiam, et pecuniam habere, [4][et] sive deberent servitium facere, sive non; et quia dictum est communiter, quod dominus noster vult [5]transire in Flandriam, videtur toti communitati, quod ibi non debent aliquod servitium facere, quia nec ipsi nec prædecessores seu progenitores unquam fecerunt servitium in terra illa: et quamvis ita esset quod deberent ibi servitium facere, vel alibi, tamen non habent facultatem faciendi, quia nimis afflicti sunt [6]per

[1] This is from *Ar.*, *Ar.* 220, and Wals. 71. *Cod. Reg.* has 'labaret.'

[2] 'super;' all the *MSS.*

[3] 'et' is from *M.* and *Ar.*

[4] 'et' is from *Ar.* and *Ar.* 220.

[5] 'transfretare;' *Ar. et Ar.* 220.

[6] 'diverse talliages, eides, prises, cest a savoir, dez furmentez, aveynes, bretes, leynes, quires, boefs, vaches, chars sales.' See the original in Hem. 115.

diversa tallagia, auxilia, prisas videlicet de avenis, frumentis, braseo, lanis, coriis, bobus, vaccis, carnibus salsis, sine solutione alicujus denarii, de quibus debuerant se sustentasse. Petition for redress of grievances.

'Præter [1]hoc dicunt, quod auxilium facere non possunt propter paupertatem, in qua sunt propter tallagia et prisas antedictas; quia vix habent unde se [2]sustentent, et multi sunt qui nullam sustentationem habent, nec terras suas colere possunt.

'Præter hæc, tota communitas terræ sentit se valde gravatam, quia non tractatur secundum leges et consuetudines terræ, secundum quas tractari antecessores sui solebant, nec habent libertates quas solebant habere, sed voluntarie excluduntur.

'Sentiunt se etiam multum gravatos super hoc, quod solebant tractari secundum articulos contentos in Magna Charta, cujus articuli omnes sunt omissi in majus damnum populi. Propter quod rogant dominum nostrum regem, quod velit ista corrigere ad honorem suum et salvationem populi sui.

'Præter hæc, communitas terræ sentit nimis se gravatam de assisa forestæ, quæ non est custodita sicut consuevit, nec Charta Forestæ observatur, sed fiunt attachiamenta pro libitu extra assisam aliter quam fieri [3]solebant.

'Præterea tota communitas sentit se gravatam [4]de vectigali lanarum, quod nimis est onerosum; videlicet de quolibet sacco quadraginta solidos, et de lana fracta de quolibet sacco septem marcas. Lana enim Angliæ ascendit

---

[1] 'hæc;' *Ar.*

[2] 'sustineant;' *Ar.*

[3] 'solebat;' *Ar.*: 'consuevit;' Wals. 71.

[4] 'la mal tolt de laynes;' Orig., Hem. 116.

Petition for redress of grievances.

fere ad valorem medietatis totius terræ; et vectigal, quod inde solvitur, ascendit ad quintam partem valoris totius terræ.

Remonstrance against the king's proceeding to Flanders.

'Quia vero communitas optat honorem et salutem domino nostro regi, sicut tenetur velle, non videtur eis quod sit ad bonum regis quod transeat in Flandriam, nisi plus esset assecuratus de Flandrensibus pro se et pro gente sua: et simul cum hoc propter terram Scotiæ, quæ [1]rebellare incipit ipso existente in terra; et [2] æstimabant quod pejus facient, cum certificati fuerint quod rex mare transierit: nec solum pro terra Scotiæ, sed etiam pro terris aliis, quæ non sunt adhuc modo debito stabilitæ.'

The king's reply.

Has petitiones cum rex apud Odemer juxta Wincheleseiam recepisset, respondit se talibus non posse sine suo concilio respondere, cujus pars aliqua jam transiit in Flandriam, pars vero aliqua Londoniis est relicta. Rogavit autem per eosdem nuntios comites præfatos, quod si secum transire nollent, saltem regno suo in sua absentia non nocerent; sperabat enim Deo favente reverti, et regnum suum modo debito obtinere. Hac æstate comes Lincolniensis, et qui cum eo erant in Vasconia, amoverunt obsidionem S. [3] Kiterini, fugatis qui eam obsederant Tholosanis, in quorum terris incendia et deprædationes multas fecerunt.

Edward sets sail, and arrives in Flanders. Aug. 27.

Igitur [4]decimo calendas Septembris rex naves ingressus, indissoluta classe sulcato mari, sexto calendas Septembris applicuit in Flandriam, re-

---

[1] 'rebellare cœpit;' *Ar. et Ar.* 220.

[2] 'existimant;' *Ar.*: 'æstimant;' *Ar.* 220.

[3] 'Katerini;' *M.*: 'amoverunt se obsidione Sti. Katerini;' *Ar.*

[4] 'duodecimo;' *Ar. et Ar.* 220: 'circa festum Bartholomæi,' Aug. 24; Hem. 117. Edward had fifteen hundred horse, and fifty thousand foot, of whom thirty thousand were Welsh; *ibid.*

ceptus in quadam villa juxta portum qui vocatur Exclusa. [1]Nautæ Portuenses et Gernemuthenses mutuo flagrantes odio, evacuatis navibus ab his [2]quæ militum erant, conserunt ad invicem gravem pugnam; succumbentibusque Gernemuthensibus de [3]navibus eorum viginti quinque incendio consumuntur. Rex Angliæ, Brugiam veniens, assensum villanorum in conditiones, inter ipsum et comitem initas, petivit ex parte sua et comitis, medietatem expensarum offerens ad muniendam cingendamque villam fossato. Quæ cum villani renuerent, comperit eos a suo alienatos dominio, et ad reddendam villam Gallicis inclinatos; reputansque periculosum moram facere inter proditores, armato exercitu discedens, versus villam [4][Gandavensem dirigit iter suum; ubi dum moraretur rex, suborta est apud villam] Damonem discordia inter [5]villanos et Anglicos, qui statim armati villam ipsam multis interfectis deprædati sunt in displicentiam magnam regis. Rex Francorum, audito adventu regis Anglorum in Flandriam, vehementer consternatus, ad unius dietæ spatium se subtraxit.

Transactions of the king in Flanders.

Interim papa Bonifacius principibus Alemanniæ scripsit, ut regem Adulfum, (cujus occursum in Flandria speraverat rex Angliæ, ut simul cum comite oppressores invasoresque suos Gallicos propulsaret,) commoto bello inquietarent, et ab invasione Gallicorum modis omnibus impedirent. Comites Herfordiæ et Marescalli cum complicibus suis, post regis transitum, thesaurario et baronibus de scaccario inhibuerunt, ne

Boniface VIII. endeavours to procure peace.

---

[1] 'Marinarii de Portubus et de Jarnemew;' Hem. 117.

[2] 'qui;' *M.*

[3] 'manibus;' *D'A.*

[4] i. e. Ghent: the rest in brackets is omitted in *Ar.*

[5] 'Wallenses;' *M. et Ar.*

levari facerent octavum denarium a populo, qui regi concessus fuerat apud S. Eadmundum. Cives etiam Londoniarum induxerunt, ut pro recuperandis suis libertatibus secum starent.

Canonization of St. Louis.

Hoc anno B. Lodovicus, Francorum rex, a papa Bonifacio sanctorum catalogo est adscriptus. Civitate Nepesina expugnata, cardinales fugientes se receperunt in oppido de Columna.

Boniface VIII. compiles the Sixth Book of Decretals.

Papa Bonifacius constitutiones quasdam prædecessorum suorum extra vagantes, adjectis quibusdam novis, in unum volumen redigi fecit hoc anno; quod, tertio die Maii, coram consistorio lectum et approbatum, constituit sextum decretalium appellari.

William Hothun, archbishop of Dublin.

Eodem anno idem papa fratri Willelmo de [1]Hotoun, priori provinciali fratrum Prædicatorum Angliæ, archiepiscopatum contulit Dubliniensem, indulgens eidem, ut a quocunque episcopo catholico, et ubicunque decreverit, valeat consecrari. Hic frater Willelmus, postquam ordinem ingressus est, cum esset vir acutissimi ingenii, doctor in theologia Parisiis factus est. Erat autem jocundus in verbis, in affatu placidus, religionis honestæ, in omnium oculis gratiosus: qui, cum rege in Flandriam profectus, ibidem a domino Dunelmensi munus consecrationis accepit; per cujus mediationem ex parte Anglicorum, et ducis Britanniæ ex parte Gallicorum, inter reges acceptæ sunt induciæ, et ultra datos terminos sæpius prorogatæ. Interim vero diversi hinc inde habiti sunt de pace inter reges reformanda tractatus, quorum apud omnes finis sperabatur optatus, si de mutuo

---

[1] 'Hotun;' *D'A.*: 'Hothun;' *M. et Ar.* 220: 'Hothum;' *Ar.*: or 'Odone;' Quetif and Echard, de Script. Ord. Pred.; which see, vol. i. 459, and ii. 385. Hemingford, 148, has 'Dumblaniensis,' but erroneously.

assensu reges fuissent ad invicem collocuti. Itaque rege Angliæ in Flandria commorante, locum ejus in Anglia tenuit filius [1]suus Edwardus; cui, quia minoris ætatis erat, pater rectores consiliariosque deputaverat Ricardum Londoniensem episcopum, et Willelmum comitem Warewicensem, nec non etiam milites Reginaldum de Grey, Joannem Giffard, Alanum [2]Plukenet, viros emeritæ militiæ, providos et discretos.

Exeunte vero mense Augusto comes Warenniæ, cum promissionem factam a Scotis de obsidibus videret decidere in nihilum, Willelmumque Waleis populum commoventem, et magnates sub dissimulatione ista [3]permittentes, de Berewico progreditur versus Strivelin exercitu adunato; ubi venerunt ad comitem Warenniæ senescallus Scotiæ et comes de [4]Lewenes, rogantes ut quiesceret, dum ipsi populum Scotorum ad pacem regis reducere attentarent. Cum autem non proficerent, redierunt quarto idus Septembris, se cum quadraginta equis in comitis adjutorium redituros in crastino promittentes. Quo die missi sunt nuntii ad Willelmum Waleis et Scotos qui cum eo erant, invitantes eos ad pacem regis, et pro retroactis impunitatem spondentes. Qui responderunt, Se ad pugnam, non ad pacem venisse. Dissuadente autem Ricardo de Lundi ne Anglici pontem transirent, quia non possent simul in multitudine aliqua progredi, sed tantum bini vel terni ad plus; nihilominus tamen suadentibus aliis, elegit custos, ut per pontem transirent.

The earl of Warren advances from Berwick to Stirling.

Defiance of the Scots.

---

1 'ejus;' *M. et Ar.*
2 'Plukeneth;' *Cod. Reg.*: Hall's emendation. 'Plokenet;' *M., Ar., et Ar.* 220.
3 'promittentes;' *D'A.*: 'præmittentes;' *Ar.* 220.
4 'Lewenos;' *Ar.*: i.e. Lennox.

Battle of Stirling, and total overthrow of the English.

Et ecce, antequam transiret exercitus medietas, supervenit Scotorum multitudo, et cum his qui jam transierant, [1]congressa, pæne omnes qui transierant peremerunt. Inter paucos qui evaserunt fuit [2]Marmeducus de Tuenge, qui in magna virtute obtinuit pontem, ut salvus rediret. [3]Custos Scotiæ usque Berewicum fugiens, castri de Strivelin commisit custodiam Marmeduco. Senescallus Scotiæ et comes de Lewenes, videntes Anglicos corruisse, transfugerunt ad Scotos. Cecidit in hoc prælio Hugo de [4]Cresingham, thesaurarius Scotiæ, quem Scoti ob odium speciale excoriantes, pellem ejus in particulas diviserunt. Custos Scotiæ de Berewico fugit in Angliam, adiens filium regis; fugeruntque post eum et ceteri Anglici, qui in Berewico erant, villam Scotis vacuam relinquentes. Custodes tamen castri illud tenentes viriliter defenderunt.

Prince Edward proposes peace to the barons.

Dum hæc agerentur a Scotis, suasum est filio regis a concilio suo, ut comites Herfordiæ et Marescalli vocaret, et si quo modo posset ad pacem alliceret. Qui cum vocati venirent, in formam pacis subscriptam voluerunt, et in nullam aliam, consentire:

Their reply and conditions.

'Primo quod dominus rex Chartam Magnam cum ceteris articulis adjectis, et Chartam de Foresta annuat et confirmet; et quod nullum auxilium vel exactionem exigat a clero vel populo in posterum, absque consilio et assensu; et quod omnem offensam comitibus et eorum

---

[1] 'congressi;' *M. et Ar.* male.

[2] 'Marmaduke de Twenge;' *Ar. et Ar.* 220. See his gallant exploit in Hem. 128, et seq.

[3] So fast did he fly to Berwick, that the horse that carried him, when 'in stabulo Minorum positus, nusquam pabulum gustavit;' Hem. 131.

[4] The Scots called Cressingham, 'non thesaurarium, sed trayturarium regis;' Hem. 130: who quaintly adds, 'et verius hoc quam credebant.'

confœderatis dimittat.' Articuli adjecti ad Magnam Chartam sunt isti: 'Nullum tallagium vel auxilium per nos vel heredes nostros de cetero in regno nostro imponatur [1][seu levetur] sine voluntate et assensu communi archiepiscoporum, episcoporum, et aliorum prælatorum, comitum, baronum, militum, burgensium, et aliorum liberorum hominum. Nullus minister noster, vel heredum nostrorum, in regno nostro capiat blada, lanas, coria, aut aliqua alia bona cujuscunque, sine voluntate et assensu illius cujus fuerint. Nihil capiatur de cetero nomine vectigalis de sacco lanæ. Additional articles to the Magna Charta.

'Volumus etiam et concedimus pro nobis et heredibus nostris, quod omnes [2]clerici et laici de regno nostro habeant omnes leges, libertates, et liberas consuetudines, ita libere et integre, sicut eas aliquo tempore consueverunt melius pleniusque habere; et si contra illas, vel quemcunque articulum in præsenti charta contentum, statuta fuerint edita per nos vel antecessores nostros, vel consuetudines introductæ, volumus et concedimus quod hujusmodi statuta vacua sint et nulla in perpetuum.

'Remisimus etiam Umfrido de Boun, comiti Herfordiæ et Essexiæ, constabulario Angliæ, Rogero Bigot, comiti Norfolchiæ, marescallo Angliæ, et aliis comitibus, baronibus, militibus, armigeris, Joanni de Ferrariis, ac omnibus aliis de eorum societate, confœderatione, et concordia existentibus, nec non omnibus viginti libratas terrarum tenentibus in regno nostro, sive de nobis, sive de alio quocunque, in capite, qui ad transfretandum nobiscum in Flandriam certo die nominato vocati fuerunt et non venerunt,

---

[1] These words are from *Ar.*, *Ar.* 220, and Wals. 73.

[2] 'clerici et laici' are omitted in *M.*

Reply of the barons, and the conditions they demand.

rancorem nostrum et malam voluntatem, quam ex causis prædictis erga eos habuimus; transgressionesque, si quas nobis vel nostris fecerint, usque ad præsentem chartæ confectionem.

'Et ad majorem hujus rei securitatem, volumus et concedimus pro nobis et heredibus nostris, quod omnes archiepiscopi et episcopi Angliæ in perpetuum, in suis cathedralibus ecclesiis habita præsente charta et lecta, excommunicent publice et in singulis parochialibus ecclesiis suarum diocesium excommunicari faciant, seu excommunicatos denunciari, [1]bis in anno, omnes qui contra tenorem præsentis chartæ vim et effectum in quocunque articulo scienter fecerint, aut fieri procuraverint, quoque modo.'

The king gives his assent to their remonstrance.

Missis sic in Flandriam nuntiis ad ipsum regem, confirmationem omnium istorum per chartam sub sigillo suo, tanquam ab eo qui in arto positus erat, et cedendum malitiæ [2]temporum censuit, obtinuerunt.

Pro confirmatione harum rerum dederunt regi populus denarium nonum, clerus Cantuariensis decimum, et clerus Eboracensis quintum, quia [3]propior damno erat. Mandavit etiam rex comitibus et magnatibus terræ, quod comiti de Warenna custodi Scotiæ assisterent ad comprimendum rebelliones Scotorum, præfigens eis terminum octavas S. Hilarii, in quo parati forent Eboraci contra hostes ulterius progressuri; ad quem diem et locum mandavit majoribus Scotiæ ut venirent, alioquin hostes publici haberentur. Ante Natale Robertus de Clifford, miles illustris, cum centum armatis, qui erant in præsidio civitatis Carleoli, Scotiam ingressus, cædes et incendia exercuit, et [4]abducta

Proceedings in Scotland.

[1] 'bis anno;' *D'A.*
[2] 'temporibus;' *MSS.*
[3] 'proprior;' *MSS.*
[4] 'adducta;' *M. et Ar.*

præda magna Carleolum est reversus. In festo sanctorum Innocentium venerunt in Flandriam ad regem Angliæ magister ordinis Prædicatorum, et minister generalis fratrum Minorum, sub eadem forma, qua ante regem Franciæ ex parte domini papæ rogaverant, supplicantes quatenus nuntios solemnes ad curiam Romanam, concessa eis plena potestate tractandi, ordinandi, et perficiendi omnia quæ pacis reformationem tangerent, destinarent; et ipse [1] apostolicus, non tanquam judex, sed ut bonus pacis mediator in nullius præjudicium satageret, ad pacem et tranquillitatem regnorum, regum amicitiam, in statum pristinum reformare. Et quia hoc absque treugis fieri non posse judicavit dominus papa, ideo per hos nuntios biennales inducias, quas per cardinales imploraverat, indixit de novo sub pœna excommunicationis, et interdicti terrarum suarum.

A deputation from the pope comes to Edward to mediate a peace between him and Philip.

The pope enjoins a two years' truce, under pain of excommunication and an interdict.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXCVIII.	BONIFACII VIII. 4.	ADULFI 6.	PHILIPPI IV. 13.	EDWARDI I. 26.

Rex Angliæ perpendens se in Flandria periculose commorantem, illucque per informationem comitis minus prudenter attractum, regnumque proprium intestina seditione turbatum, fiduciamque suam de rege Romanorum per papam sibi minus benevolum, regnum Teutoniæ turbantem, frustratam, consensit in treugas indictas. Convenitque inter reges, ut captivi interim taxata eorum redemptione liberarentur hinc inde, ea conditione, ut, si pax non fieret, redirent ad suas custodias, vel redemptionem solverent jam taxatam. Transmittunt igitur

The king consents to the truce.

The captives are taxed, in case the peace should not be confirmed, and they are released.

[1] i. e. the pope.

reges utrique nuntios solemnes cum plena potestate ad Romanam curiam, ut per mediationem apostolici, non tanquam judicis, sed amicabilis compositoris, discussis negotiis, pax inter reges et concordia [1]reformentur.

Sedition at Ghent of the Flemish against the English.

Suscitata est post hæc apud Gandavum seditio per filios comitis Flandriæ et villanos contra Anglicos; [2]quorum villa per Wallenses incensa fuisset, nisi rex accurrente ad eum comite impetum impedisset. Comes Warennæ custos Scotiæ ac comites alii, juxta mandatum regium Eboracum convenientes, in octavis S. Hilarii, publicata confirmatione chartarum articulorumque adjectorum, versus Scotiam processerunt. Majores Scotorum Eboracum non venientes secundum vocationem regiam, se infra terræ suæ terminos tenuerunt. Willelmus Waleis castrum de Rokesburgia jam diebus multis obsederat, sed audito adventu Anglicorum in multitudine magna diffugit. Comites venientes Rokesburgiam, munito castro ac consolatis obsessis, digressi sunt usque [3]Kelston; et inde reversi sunt usque Berewicum, quam jam Scotis vacuam invenerunt. Dumque ibi morarentur, mandavit eis rex de treugis acceptis [4]et reditu suo celeri, jubens ne ante adventum suum, excepta occupatione Berewici, aliquid quo paterent discrimini attentarent. Remissa igitur majori parte exercitus, et retentis qui ad detentionem villæ possent sufficere, adventum regium exspectabant. Circa principium Quadragesimæ Robertus de Clifford, cum his qui erant

Proceedings in Scotland.

---

[1] 'reformetur;' *MSS.*

[2] 'scilicet villanorum, non autem Anglorum,' says D'Acherius.

[3] i.e. Kelso. 'Kelson;' *Ar. et Ar.* 220.

[4] 'in reditu suo, celari jubens ante adventum suum accepta occupatione Berewici;' *D'A.* Instead of 'jubens,' *Ar.* 220 has 'inhibens.'

in præsidio Carleoli, Scotiam ingressus, villa Anandiæ combusta, rediit cum præda multa. Deinde cum rex Angliæ, reversurus ad propria, venisset ad villam quæ Ardeburgia dicitur, Scoti fere omnes, quos secum [1]Flandriam duxerat in expeditionem, ab ipso rege discedentes, Parisios abierunt.

Robert Clifford burns Annan.

Rex Edwardus in Angliam veniens, ad regem Francorum misit [2][nuntios] pro liberatione captivorum juxta formam condictam; a quibus rex Francorum liberationem Joannis quondam regis Scotiæ exegit, quem de suis asseruit fuisse alligatis. Super quo rex Angliæ requisitus, cum recusaret eum reddere, dicens, conventionem tantum de illis captivis factam qui in guerra Vasconiæ capti fuerant, hinc inde [3]dilata est in annum sequentem liberatio captivorum.

Liberation of prisoners.

Edward returns to England.

Rex Angliæ interim Scotorum rebelliones [4]reprimere disponens, et eos ad debitam coercere subjectionem, parliamentum tenuit Eboraci; vocatisque majoribus Scotorum, cum non venirent, suis indixit, ut cum equis et armis parati essent Rokesburgiæ, in festo S. Joannis Baptistæ. Rex interim, visitato sancto Joanne de Beverlaco, rediens Rokesburgiam, invenit ad terminum præfixum exercitum congregatum. Comites Herfordiæ et Marescalli, quia confirmatio [5]chartarum fuerat facta in terra aliena, petiverunt ad majorem securitatem eas iterum

He holds a parliament at York;

he returns to Roxburgh.

---

1 'Flandriæ;' *D'A.*

2 'nuntios;' the sense seems to require the interpolation of this word: 'per liberationem;' *Ar.*

3 'debita;' *Ar.* 220.

4 Here unfortunately the MS. *Arundel.* 46. ends abruptly, being imperfect. It seems to have been an early recension of *Cod. Mer.*, and is written on one hundred and eleven leaves 4to. In many places it is defective through carelessness, often omitting several lines consecutively, particularly where a similar or the same word occurs a second time within a short space; some of which we have occasionally noted. The MS. appears to want about fourteen leaves.

5 'terrarum;' *Ar.* 220.

confirmari; spoponderunt autem pro rege episcopus Dunelmensis, ac comites Joannes Surreiæ, Willelmus Warewici, Radulfus Gloverniæ, quod obtenta victoria rex eas post suum reditum confirmaret. Proficiscitur deinde rex cum exercitu ad villam quamdam, quæ dicitur [1]Templehistone, remisitque inde episcopum Dunelmensem ad capiendum castrum [2]de Oryntono cum duobus aliis castris; quorum custodes, præter alia mala, invaserant extrema castrorum. Quorum primum cepit episcopus, custodibus liberis dimissis; reliqua duo capta sunt per novos milites, et incensa. Dum rex apud Templehistone moraretur cum exercitu juxta flumen, exspectando adventum navium quæ apud Berewicum oneratæ victualibus fuerant, contigit ut, ipsis adverso vento per mensem impeditis, exercitus affligi inciperet inedia atque fame. Quo cognito Scoti maximum coadunant exercitum, sperantes Anglicos jam fame deficientes opprimere sine mora. Et ecce triduo antequam venirent Scoti, naves applicant cum victualibus, quibus distributis reficiuntur singuli juxta votum. Audito deinde quod [3]venirent Scoti, rex obviam progreditur; et, nocte superveniente, in quadam campi planitie cum exercitu armato resedit. In aurora vero terribilis quidam clamor insonuit; quo excitati omnes, Scotosque in vicino æstimantes, celerius se parant ad pugnam. Dextrarius vero regis, tumultuoso actus clamore, regem jam ascendentem recalcitrando dejecit, laterique ejus calces posteriores allidens, duas ei costas confregit; qui nihilominus equum alium ascendens, progredientem ad prælium comitari

Edward advances to Temple Liston.

The king has two ribs broken by the kick of a horse.

[1] 'Temple Histone;' *M. et Ar.* 220: now Kirkliston.

[2] 'Driltone;' Wals. 75. Dirleton.

[3] 'advenirent;' *Ar.* 220.

exercitum non omisit.[1] Itaque juxta locum qui Faukirke dicitur, in die beatæ Mariæ Magdalenæ, congrediuntur ambo exercitus, fugientibusque statim Scotorum equitibus, Anglici insequuntur cædentes, et stragem magnam ingerentes; ut eorum qui ceciderant de Scotis in hoc prælio numerus existimetur a pluribus viginti millia excessisse. In principio autem prælii præceptor militiæ Templi in Anglia, et socius ejus, qui erat præceptor Scotiæ, Scotorum agmini se immiscentes ante alios, oppressi eorum multitudine, sunt perempti.

Battle of Falkirk and defeat of the Scots. July 22.

[2]Scoti, dum a prælio fugerent, per villam de Strivelin transeuntes, ipsam castrumque pariter succenderunt. Quarta vero die post prælium commissum, venit rex ad villam de Strivelin; quam succensam inveniens, ut a læsione sua celerius convalesceret, in domo fratrum Prædicatorum per dies quindecim moram fecit. Interim vero partem armatorum suorum misit ad villam S. Joannis de [3]Peirt, qui invenientes eam hominibus bonisque aliis vacuam, domibusque incendio conflagratis, revertuntur ad regem. Exinde rex castrum de Strivelin reparari fecit, ac victualibus restaurari; posuitque præsidium armatorum. Recuperatis tandem viribus proficiscitur rex usque [4]Abourcorn juxta Quenes ferie, ubi stabant naves quæ victualibus onustæ de Berewico venerant.

The king comes to Stirling.

[1] Here Walsingham, p. 75, interpolates a circumstantial account of the battle of Falkirk, beginning, 'Wilhelmus Walleys construxit sepem inter Scotorum exercitum et Anglorum, longos palos in terras figens, et cum funibus nectens et chordis, ut ingressum Anglicorum ad suos impediret. Deinde pedestrem Scotorum populum in prima acie collocavit, dicens eis patria lingua, 'I haue brought you to the kyng, hop gif ye kun.'

[2] The whole of the following paragraph is omitted by Walsingham, 76, and *Cod. Reg.*: it is taken from *M.*

[3] i. e. Perth.

[4] Hall reads 'Abourtorn;' now Abercorn.

Progress of Edward, and his return to England.

Post hæc vastata est villa S. Andreæ, nemine resistente. Exinde per forestam de Selkirke venerunt Anglici ad castrum de Are, quod Robertus de Brus fugiens incendit, vacuumque reliquit; transeuntesque per vallem Anandiæ ceperunt castrum de [1]Loumaban. Cum autem venisset rex Carleolum, comites Herfordiæ et Marescalli licentia accepta ad propria redierunt. Rex vero primo Dunelmiam, deinde usque [2]Tinemue, et inde usque [3]Godhingam juxta Beverlacum progressus, ibidem Natalis Domini festum peregit. Post quod versus partes regni australes iter suum direxit.

Death of Adolph the emperor, and accession of Albert duke of Austria.

Eodem anno [4]Albertus dux Austriæ, contra Adulfum regem Romanorum dimicans, ipsum interfecit in campo; et cito post, in regem Romanorum loco Adulfi electus, solemniter coronatur. Petrus et Jacobus de Columna, destructo castro de Columna, fugiunt Præneste; ubi ab exercitu papæ obsessi, tandem se humiliant, et idibus Octobris ad papam venientes veniam postulant de commissis. Beatus Lodovicus, in crastino S. Bartholomæi, de loco sepulcri in capsam pretiosam, ad hoc paratam, transfertur. Frater Nicolaus de Trevisio, magister ordinis Prædicatorum, ad cardinalatum assumptus, fit episcopus Ostiensis.

Translation of St. Louis.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCXCIX.	BONIFACII VIII. 5.	ALBERTI I. 1.	PHILIPPI IV. 14.	EDWARDI I. 27.

Peace between France and England.

Papa Bonifacius, submissionibus regum receptis, pacem et concordiam inter reges ordi-

[1] i. e. Lochmaben.

[2] i. e. Tinemouth. 'Tinemutham;' Wals. 76.

[3] 'Cothyngham;' i. e. Cottenham: Hem. 167; Wals. 76.

[4] 'Albert, duc d'Astrys;' Fr. Tr.

navit; ita ut rex Angliæ sororem, et filius ejus filiam regis Francorum ducerent, certis pro [1]utriusque dotibus diffinitis; et quod ducatus Aquitaniæ in manus domini papæ traderetur, quousque discussa utriusque regis justitia, justo domino redderetur; et quod rex Angliæ naves superstites cum mercibus de illis [2]quibus raptæ erant restitueret; sed super his duobus articulis intercidit magna dilatio, rege Francorum [3]partem, quam in Vasconia occupavit, tradere renuente. Filii Caroli regis Siciliæ Philippus et Robertus, ingressi Siciliam, dum Siculos satagunt expugnare, [4]Philippus cum gente sua tota a Siculis capitur. Rex Tartarorum ab urbe Ierosolymitana expulit Saracenos.[5] Carolus comes Valesii, missus in Flandriam contra comitem, receptus est pacifice apud Brugas. [6]Petrus et Jacobus de Columna timentes sibi iterum fugiunt, et toto tempore Bonifacii papæ in loco latent ignoto.

Conditions of peace.

Rex Angliæ in principio Quadragesimæ parliamentum tenuit Londoniis; ubi rogatus [7]a comitibus sæpe dictis ut chartarum confirmationem renovaret, secundum quod in Scotia promiserat, post aliquales dilationes instantiæ eorum adquievit, hac [8]conditione 'salvo jure coronæ nostræ' in fine adjecta: quam cum audissent comites, cum displicentia ad propria discesserunt; sed revocatis ipsis ad quindenam

A parliament at London; the charter sought to be confirmed.

---

[1] 'utrisque;' *D'A. et Ar.* 220.

[2] Hall's emendation. All the MSS. have 'quæ.'

[3] 'terras Vasconiæ, quas occupaverat, reddere renuente;' *M.*

[4] 'sed, Philippo capto cum gente sua tota, frustrantur intentione;' *M.*

[5] Here Walsingham has a long interpolation.

[6] 'Cardinales Columnenses, non ita gratiose a papa recepti sicut sperabant, iterum fugiunt;' *M.*

[7] 'a comitibus Norfolchiæ et Herfordiæ;' *M.*

[8] 'additione;' *M. et Ar.* 220.

The charter is unconditionally granted.

Paschæ, ad votum eorum absolute omnia sunt concessa. Perambulatio autem forestæ commissa est per totam Angliam tribus episcopis, totidemque [1] comitibus, baronibusque in eodem numero, ut ipsi Deum habentes præ oculis, exsecutionem facerent; et si qua emergerent dubia, illa secundum Deum et justitiam declararent.

The pope intercedes for John Baliol.

In Translatione beati Thomæ martyris Cantuariam venerunt nuntii [2]papæ, regem rogantes, ut [3]Joannem quondam regem Scotiæ suæ liberaret custodiæ, spondentes, quod regem et regnum ab omni, quod per hanc liberationem posset contingere, periculo præservarent.[4]

His liberation granted,

Quorum petitioni rex condescendens nuntiis papæ liberavit eum, quem translatum in terram Ballioli, quam habuit in regno Franciæ, reliquerunt sub certorum custodia prælatorum.

as well as that of the other prisoners.

Post hæc alii captivi a regibus detenti, hinc inde secundum conditiones in treugarum concessione positas liberantur.

The king marries Margaret, sister of Philip IV.

Rex Angliæ in Nativitate Virginis gloriosæ apud Cantuariam Margaretam, sororem regis Franciæ, [5]desponsavit. In festo S. Martini, parliamento habito apud Eboracum, rex Berewicum progreditur; intendens ulterius procedendo amovere obsidionem Scotorum circa castrum de Strivelin, ubi valde artati fuerunt obsessi; sed causantibus majoribus loca palustria propter brumalem intemperiem immeabilia esse, præmonitis caute obsessis, ut salvis vita et membris castrum redderent, post Natale, quod ibidem tenuit, in Angliam est reversus.

Foreign money prohibited.

Infra Natalis solemnia prohibita est moneta alienigenarum, sub similitudine sterlingorum in-

[1] 'comitibusque et baronibus in æquali numero;' *M.*

[2] 'domini papæ;' *M.*

[3] 'Joannem de Balliolo;' *M.*

[4] 'reservarent;' *Cod. Reg.*: all the others and Walsingham, 76, have 'præservarent.'

[5] 'uxorem accepit;' *M.*

troducta.[1] Hoc anno, circa Assumptionem beatæ Virginis Mariæ, obiit Henricus, Eboracensis archiepiscopus, cui successit Thomas de Colebruge, doctor in theologia eximius.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCC.	BONIFACII VIII. 6.	ALBERTI I. 2.	PHILIPPI IV. 15.	EDWARDI I. 28.

[2] PAPA Bonifacius indultum faciens omnibus vere pœnitentibus et confessis, qui per anni hujus spatium, ac per quemlibet annum centesimum futurum, Romam ad beatorum apostolorum Petri et Pauli basilicas voto peregrinationis humiliter accesserint et devote, cunctorum suorum concessit indulgentiam peccatorum. Rex in parliamento Londoniis in Quadragesima confirmationes chartarum confirmavit, et statuta quædam edidit de finibus et liberationibus [3] [car-

Pope Boniface grants an indulgence to such as devoutly visit the tombs of the apostles SS. Peter and Paul.

Edward confirms the charter, with additional statutes.

[1] 'Mercatores enim alienigenæ in Angliam, monetas plurimas, et pessimi metalli, Pollardorum, Crocardorum, Scaldingorum, Brabantium, Aquilarum, Leoninarum, Dormientium et aliorum diversorum nominum.' Hem. p. 170.

[2] The *Cod. Mer.* relates the events of this year more fully than *Cod. Reg.* 'Papa Bonifacius omnibus pœnitentibus et confessis, qui per anni hujus spatium, ac quolibet anno centesimo in futurum, voto peregrinationis ad basilicas beatorum apostolorum Petri et Pauli Romæ accesserint, plenam suorum concessit indulgentiam delictorum. Rex Angliæ, ordinatis in marchia Scotiæ custodibus, quorum capitaneum Joannem de S. [Joanne] constituit, Londonias profectus est. Ubi tempore Quadragesimæ parliamento habito, confirmationes chartarum renovavit; ediditque statuta duo, unum de finibus, et aliud de carceratorum liberationibus, utilia valde regno. Fecit etiam citari omnes, qui sibi servitia armorum debebant, ut essent parati apud Carleolum in festo S. Joannis Baptistæ proxime futuro, ulterius—versus Scotiam progressuri. Rex Angliæ, restituto termino, cum exercitu valido Scotiam potenter ingressus, transmisit per vallem Anandiæ, villas et munitiones capiens, castraque omnia, quæ in partibus illis erant; recepit et ad pacem suam patriam Galwediæ, habitatoribus illius terræ se sponte subdentibus regiæ voluntati. Exinde concessis Scotis treugis usque ad festum Pentecostes anni [a] vicesimi sequentis, reversus est rex in Angliam. Festum Natalis tenuit Northamptoniæ.'

[3] This word is from *Ar.* 220,

[a] *Lege* 'proxime.'

cerum,] quæ sunt utilia valde regno. Circa festum vero beati Joannis Baptistæ profectus est in Scotiam, ubi initis treugis usque Pentecostem sequentem, in Angliam est reversus. Eodem anno natus est regi ex regina Margareta filius, quem Thomam vocavit. Comes Flandriæ cum suis dedens se Carolo comiti Valesii, Parisios ducitur cum duobus filiis, et apud Compendium in custodia detinetur. Radulfus filius Alberti regis Romanorum Blancam, sororem regis Franciæ, Parisiis desponsavit. Saraceni Luceriæ urbis Apuliæ, sub tributo regis Siciliæ viventes, capti necantur.

Prince Thomas born.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCCI.	BONIFACII VIII. 7.	ALBERTI I. 3.	PHILIPPI IV. 16.	EDWARDI I. 29.

Prince Edmund born.

REGI Anglorum secundus ex regina Margareta nascitur filius, quem vocavit Eadmundum. Apamiensis episcopus de conspiratione contra regem Francorum accusatus, et ad regis curiam vocatus, in custodia detinetur. Mense vero [1] Februario ad mandatum domini papæ liberatus, jubetur una cum nuntio domini papæ regnum evacuare infra certum terminum a rege præfixum. Papa Bonifacius omnes gratias a se vel a prædecessoribus suis concessas Francorum regibus revocavit, et in eundem cito post excommunicationis sententiam fulminavit: quam tamen regi nemo ausus est nuntiare, vel in regno Franciæ publicare. Fecit etiam citari prælatos omnes de regno Franciæ, nec non et omnes magistros in theologia, et in jure tam canonico quam civili, ut coram eo [2] [Romæ in] calendis

Pope Boniface excommunicates the French king.

and Wals. *Cod. Reg.* reads 'chartarum;' and *M.*, as in note [2], 'carceratorum.'

[1] Hall's amendment. *Cod. Reg.* has 'Februarii.'

[2] This is from *Ar.* 220.

Novembris personaliter comparerent. Rex Franciæ publico prohibuit edicto, ne quis aurum vel argentum, seu merces quascunque, exportaret de regno suo, sub forisfactione omnium bonorum, adjecta nihilominus pœna gravi. Fecit etiam omnes [1]regni exitus et introitus ubique diligentissime custodiri. Papa Bonifacius legitimavit filios Sanctii regis Castellæ, cujus primogenitus Ferrandus obtinuit regnum patris.

Rex Angliæ parliamentum tenuit Stanfordiæ; ad quod convenerunt comites et barones cum equis et armis, eo ut dicebatur proposito, ut exsecutionem Chartæ de Foresta hactenus dilatam extorquerent ad plenum. Rex autem eorum instantiam et importunitatem attendens, eorum voluntati in omnibus condescendit. Eodem anno papa Bonifacius per Scotos informatus, regi Angliæ litteras suas direxit, asserens regnum Scotiæ ad jus Romanæ ecclesiæ pertinere, regemque Angliæ subjectionem ejus contra DEUM et justitiam, et in præjudicium sedis apostolicæ vindicare, rationes allegans subscriptas: [2]

Parliament at Stamford, where the Charter of the Forests is confirmed.

Pope Boniface remonstrates against Edward's claim to the superiority of Scotland.

Primo, quia cum Henricus pater regis istius auxilium obtinuisset in guerra contra Simonem de Monte-forti a rege Scotorum Alexandro, ne hoc auxilium jure subjectionis cujuslibet aut debiti petitum aut præstitum putaretur, idem Henricus per litteras suas patentes recognovit non ex debito recepisse, sed ex gratia speciali. Iterum, ad coronationem hujus regis vocatus per litteras, ut ei præsentiam suam amicabilem in tantis solemniis tanquam amicus exhiberet,

His reasons.

[1] 'regni' is omitted in *M.* and *Ar.* 220.

[2] See this letter at length in Hem. p. 172 et seq.

The pope's reasons against Edward's claim to Scotland.

non venit ex debito, sed ex gratia speciali. Insuper, pro terris de Tindale et Penrith in regno Angliæ positis, cum rex Scotiæ ad præsentiam regis Angliæ se personaliter contulisset, eidem fidelitatem impensurus pro iisdem terris tantum in Anglia sitis, non ut rex Scotiæ, nec pro regno Scotiæ, fidelitatem eandem exhibuit ; quia palam coram populo protestatum erat, quod pro regno Scotiæ fidelitatem aliquam regi Angliæ facere non debebat. Item, quod prædictus rex Alexander reliquit puellam heredem, nomine Margaretam, neptem regis Angliæ, tunc minoris ætatis: cujus custodia non ad regem Angliæ, velut ad dominum supremum, pervenit; sed ad [1]certos ejusdem regni Scotiæ proceres, ad hoc electos. Redarguit etiam dominus papa regem, eo quod, post mortem dicti Alexandri regis, Scotos tanquam acephalos et ducis suffragium non habentes, ipsos per vim sibi subjugavit et metum, in præjudicium et gravamen non modicum Romanæ ecclesiæ. Adjiciens, quod cum dominus papa officium legationis alicui committit exsequendum in regno Angliæ, causa solutionis decimæ, vel etiam pro quavis alia causa rationabili, et hujusmodi legatio litteris et privilegio speciali dictæ apostolicæ sedis ad dictum regnum Scotiæ se non extendit, resistendum est et obstandum hujusmodi legationi ; prout tempore felicis recordationis Adriani contigit evidenter. Nam legatus ipse ad præfatum regnum Scotiæ aliquatenus admissus non exstitit, donec per litteras apostolicas speciales sibi legationis officium fuit in eodem commissum. Iterum addidit, quod idem regnum per beati Petri apostoli venerandas re-

[1] This word is from *M.* and *Ar.* 220 : *Cod. Reg.* has 'ceteros.'

liquias, non sine superni dono numinis, conversum exstitit ad fidei Catholicæ unitatem. Et qualiter etiam antiquis temporibus Eboracensis archiepiscopus, qui tunc erat, mota per eum super jure metropolitano adversus prælatos Scotiæ quæstione, pro se nequiverit sententiam obtinere.

His propositis monuit regem dominus papa per litteras suas, quod episcopos, abbates electos, et omnes alios regni Scotiæ, quos detinebat captivos in carcere, libere abire permitteret, et quod officiales suos de regno Scotiæ memorato revocaret, quos in præjudicium, injuriam, et grave scandalum fidelium populorum, et oppressionem justorum, in dicto regno statuerat et ordinaverat, ita quod acceptior et gratiosior fieret DEO, et favorem apostolicæ sedis in hoc sibi acquireret plenius: et si in eodem regno Scotiæ, vel aliqua ejus parte, jus aliquod se habere assereret, per procuratores et nuntios suos, ad hoc specialiter constitutos, cum juribus et [1]monumentis hujusmodi negotium tangentibus ad sedem apostolicam destinaret, super præmissis plenæ complementum justitiæ recepturus.

The pope's admonition to Edward.

Rex apostolicis litteris, ex deliberato apud Lincolniam convocato concilio, pro jure suo declarando, litteram hujus tenoris rescripsit:

[2]'Altissimus inspector [3][cordium] nostræ scrinio memoriæ indelebili stylo novit inscribi, quod antecessores et progenitores nostri, reges Angliæ, jure superioris et directi dominii ab antiquissimis retro temporibus regno Scotiæ, et

Edward's reply, asserting his right to the superiority of Scotland.

[1] 'munimentis;' *M.* This word is left blank in *Ar.* 220; but filled up by 'munimentis,' from Wals.

[2] See this in Rymer, ii. 559 et seq., compared with two MSS., *Ar.* 220, 7, and *Cot. Jul.* D. According to Tanner, Bibliotheca, this answer was compiled by G. Rishanger. See sub voce.

[3] This word is from Rym. ii. 559.

Edward's reply to the pope.

omnibus ipsius regibus, et temporalibus et annexis eisdem præfuerunt, et ab eisdem pro regno Scotiæ et ejusdem proceribus, a quibus volebant, legalia homagia receperunt, et fidelitatis debita juramenta: nos juris et dominii possessionem continuantes, pro tempore nostro, eadem tam a rege Scotiæ recepimus, quam a proceribus ipsius regni. Quin immo tanta juris et dominii prærogativa super regnum Scotiæ et ejusdem regem gaudebant, quod regnum ipsum fidelibus suis conferebant. Reges etiam ex justis causis amovebant, et constituerunt sub se loco ipsorum alios regnaturos; quæ proculdubio notoria fuisse et esse creduntur apud omnes, licet forsitan paternis vestris auribus per pacis æmulos, et rebellionis filios, fuerit aliud falsa insinuatione suggestum; a quorum machinosis et imaginariis figmentis, ut vestræ sanctitatis oculus avertatur suppliciter quæsumus, et paternam clementiam et excellentiam devotis affectibus exoramus, ut brevitatis causa, gestis anteriorum temporum salvis, quædam exempli causa tangamus.[1]

'Edwardus senior dictus, filius [2][Aelfridi] regis Angliæ, Scotorum, [3]Cumbrorum, et [4]Stragewallorum reges, tanquam superiori dominio subjectos habuit et submissos. Adelstanus, rex Angliæ, Constantinum regem Scotorum sub se regnaturum constituit, dicens, Gloriosius esse regem facere, quam regem esse. Et est in memoria, quod idem Adelstanus, inter-

---

[1] All the fabulous proofs, drawn from the times of Brutus and Arthur, do not exist in the MSS. nor in Rym. ii. 559; though they are interpolated in Walsingham, 81.

[2] 'Chifodi;' *Cod. Reg.*: 'Eluredi;' *MSS. Ar. et Cot.*

[3] 'Combrorum;' and elsewhere 'Cimbrorum;' *MSS.*

[4] 'Stredglevalorum;' *MSS. Ar. et Cot.*

cedente S. Joanne de Beverlaco, quondam archiepiscopo Eboracensi, Scotos ei rebellantes devicit: qui gratias DEO devote agens DEUM exoravit, petens ut interveniente beato Joanne ei aliquod signum evidens ostenderetur, quo tam succedentes quam præsentes cognoscere possent, Scotos jure subjugari regno Anglorum; et videns quosdam scopulos juxta quendam locum de Dunbar in Scotia præeminere, extracto gladio de vagina, percussit in silicem, qui lapis ad ictum gladii, DEI virtute agente, ita cavatur, ut mensura possit [ulnæ] longitudini coaptari. Et hujus rei hactenus evidens signum apparet, ut in Beverlacensi ecclesia in legenda beati Joannis, [1]singulis hebdomadibus per annum, ad laudem et honorem S. Joannis pro miraculo recitetur; et de hoc exstat celebris memoria tam in Anglia, quam in Scotia, usque in diem præsentem. Item, Constantinus rex Scotorum, et Eugenius rex Cumbrorum, ad prædictum regem Angliæ Adelstanum, post aliquam dissentionem inter eos habitam, venientes, se cum regnis suis eidem [2]dedidere; cujus facti gratia filium Constantini ipse Adelstanus de sacro fonte suscepit. Item Edredo, regi Angliæ, Scoti sine bello se subdiderunt; et eidem regi Edredo, tanquam domino, fidelitatem juraverunt.

Edward's reply to the pope.

'Item, cum Edgarus rex Angliæ regem Scotorum Kinadium, et Cumbrorum Malcolmum, regesque plurimarum insularum, aliosque quinque regulos subjugasset, et remigando per fluvium [3]de Hee in quadam navi prope proram sedisset, fertur ipsum dixisse, Successores suos

---

[1] 'quasi singulis;' *M.*

[2] 'Athelstano;' added in *Ar.* 220.

[3] 'i. e. Dee,' says Hall. Is it not rather 'de Hy,' i. e. Icolmkill, or Iona?

Edward's reply to the pope.

posse gloriari se reges Anglorum esse, cum tanta honoris prærogativa fruerentur, quod subjectam haberent tot regum potentiam. Post dictum Edgarum successive regnaverunt reges Angliæ, S. Edwardus martyr, Etheldredus frater ejus, Edmundus dictus [1]Ireneside filius Etheldredi, et [2]Hiricius qui eorum temporibus regnum Scotiæ in sua subjectione pacifice tenuerunt: hoc duntaxat excepto, quod anno quinto decimo Hiricii prædicti, idem Hiricius Scotiam rebellantem, expeditione illuc ducta, et regem Scotiæ parvo subegit negotio, subditusque est eidem prædictus Malcolmus. Quibus Haraldus filius Canuti et Hardakanutus frater ejus, unus post alium, reges Angliæ successerunt; qui sibi, se regnantibus, subjectionem regni Scotiæ pacificam habuerunt. Item, [3]S. Edwardus rex Angliæ regnum Scotiæ Malcolmo, filio regis Cimbrorum, de se dedit tenendum.

'Item, Willelmus Bastardus, rex Angliæ, a Malcolmo rege Scotiæ, tanquam a suo homine sibi subdito, recepit homagium. Item, Willelmo Rufo, regi Angliæ, prædictus Malcolmus rex Scotorum juramento fidelitatis subjectus fuit. Item, prædictus Willelmus Dunevaldum de regno Scotiæ ex justis causis amovit, et Dunecanum filium Malcolmi regno Scotiæ præfecit, et recepit fidelitatem ab eo et juramentum; dictoque Dunecano dolose perempto, dictus rex præfatum Dunevaldum, qui iterum regnum Scotiæ invaserat, amovit ab eodem, et Edgarum filium dicti Malcolmi regem Scotiæ constituit, et eidem regnum illud donavit; cui successit Alexander filius Edgari consensu regis Angliæ Hen-

---

[1] 'Yrensyde;' *Cod. Reg.*: 'Ironesyd;' *Ar.* 220.
[2] 'Hyricius;' *Cod. Reg.*
[3] 'sanctus dictus Edwardus;' *Ar.* 220.

rici primi, fratris dicti regis Willelmi Rufi. Item, Mathildi imperatrici, filiæ et heredi Henrici regis prædicti, David rex Scotiæ fecit homagium. Item, Willelmus rex Scotorum pro regno Scotiæ, et David filius ejus, comites et barones regni Scotiæ, devenerunt homines Henrici, filii regis Angliæ Henrici secundi, in crastino coronationis prædicti Henrici, filii Henrici secundi, patre vivente, et fidelitatem ei juraverunt contra omnes homines, salva fidelitate debita patri viventi. Edward's reply to the pope.

'Anno vero vicesimo regni regis Henrici secundi prædicti, dictus Willelmus rex Scotorum rebellare incipiens venit in Northumbriam cum exercitu magno, et exercuit in populo stragem magnam. Cui occurrentes milites comitatus Eboraci apud Alnewik ipsum ceperunt, et dicto Henrico regi Angliæ reddiderunt. Anno sequenti, quinto-decimo calendas Maii, idem rex Willelmus permissus est libere abire. Postea vero Eboracum anno eodem, septimo calendas Septembris, idem Willelmus rex Scotorum de consensu prælatorum, comitum, et baronum, procerum, et aliorum magnatum regni Scotiæ, domino suo regi Angliæ, Henrico filio Matildis imperatricis prædictæ, suis litteris patentibus cavisse noscitur, quod ipse et heredes et successores sui, reges Scotiæ, episcopi, abbates, comites et barones, et alii homines regni Scotiæ, de quibus dominus rex Henricus [1]voluerit, facient regi Angliæ homagium, fidelitatem et ligantiam, ut ligio domino, contra omnem hominem.[2] Item, episcopi, comites, et barones con-

[1] 'habere voluerit;' *Ar.* 220.

[2] 'et, in signum subjectionis, capellum suum et sellam atque lanceam super altare beati Petri obtulit, quæ in eadem ecclesia usque in hodiernum diem remanent et servantur.' Wals. 82.

Edward's reply to the pope.

ventionaverunt (ut verbis ejusdem conventionis utamur) domino regi et Henrico filio suo prædictis, quod si rex Scotiæ aliquo tempore a fidelitate regis Angliæ et conventione prædicta recederet, ipsi cum domino rege Angliæ tenebunt, sicut cum ligio domino suo, contra regem Scotiæ, quousque ad fidelitatem regis Angliæ redeat: quam quidem compositionem felicis recordationis Gregorius [1]papa nonus in diversis scriptis, regibus Angliæ directis, mandavit firmiter observari; continentibus etiam inter cetera, quod Willelmus et Alexander, reges Scotiæ, regibus Angliæ Joanni et Henrico ligium homagium et fidelitatem fecerunt; quam tenentur successores eorum, comites et barones regni Scotiæ, ipsi et suis successoribus exhibere; et iterum, quod cum idem rex Scotiæ homo ligius sit ipsius Henrici regis Angliæ, et eidem præstiterit fidelitatis juramentum, quod in ipsius regni et regis Angliæ detrimentum nihil debeat attentare.

'Et papa Clemens scribens regi Angliæ, pro Joanne episcopo S. Andreæ, expulso ab episcopatu suo per regem Scotiæ, inter cetera rogavit, quod Willelmum regem Scotiæ moveret et induceret, et si [2]necesse fuerit districtione regali, qua ei præeminet, et concessa suæ regiæ celsitudini potestate compelleret, ut dicto episcopo omnem rancorem animi remitteret, et episcopatum suum eum habere permitteret. Et post conventionem prædictam in ecclesia beati Petri Eboraci, coram prædictis regibus Angliæ et Scotiæ, et David fratre suo et universo populo, episcopi, comites, et barones, et milites de terra regni Scotiæ, juraverunt domino regi Angliæ,

---

[1] 'papa;' omitted in *D'A.* | [2] 'necessarie;' *D'A.*

et Henrico filio, et heredibus eorum, fidelitatem contra omnem hominem, sicut ligiis dominis suis. Et idem Willelmus rex Scotiæ, ad mandatum Henrici regis prædicti, venit apud Northamptoniam ad parliamentum domini sui, adducens secum omnes episcopos, abbates, et priores totius regni sui; et venit etiam ad mandatum ejusdem regis in Normanniam. [1] Et idem rex Willelmus, post discessum Henrici, veniens Cantuariam, Ricardo regi Angliæ, filio et heredi dicti Henrici, fecit homagium. Quo Ricardo viam universæ carnis ingresso, præfatus Willelmus Joanni regi Angliæ, fratri et heredi prædicti Ricardi, extra civitatem Lincolniæ [2] in conspectu totius populi fecit homagium, et juravit ei fidelitatem super crucem Huberti tunc Cantuariensis archiepiscopi; et eidem Joanni domino suo concessit per chartam suam, quod Alexandrum filium suum, sicut hominem ligium suum, maritaret, promittendo firmiter in charta eadem, quod idem Willelmus rex Scotiæ, et Alexander filius suus, Henrico filio Joannis regis Angliæ, tanquam ligio domino suo, contra omnes mortales fidem et fidelitatem tenerent: a quo quidem Willelmo rege Scotiæ postmodum, pro eo quod desponsaverat filiam suam comiti Boloniæ præter Joannis regis domini sui assensum, pro transgressione et temera præsumptione hujusmodi debitam satisfactionem suscepit.

Edward's reply to the pope.

'Item, Alexander rex Scotiæ, sororius noster, regi Henrico Angliæ, patri nostro, pro regno Scotiæ, et postea nobis fecit homagium. Va-

[1] 'Anno 1194 idem;' Matt. West. who here and elsewhere inserts the several dates, as do also the MSS. *Ar.* and *Cot.* throughout.

[2] 'in conspectu totius populi super quendam montem fecit homagium;' Matt. West.

Edward's reply to the pope.

cante deinde regno Scotiæ, per mortem Alexandri regis illius, et subsequenter per mortem Margaretæ ejusdem Scotiæ reginæ et dominæ, proneptis nostræ, episcopi, abbates, priores, comites et barones, proceres et ceteri nobiles, et communitates totius regni Scotiæ, ad nos tanquam ad defensorem, ducem, aurigam, capitaneum, et dominum capitalem ejusdem regni sic vacantis, gratis et spontanea voluntate accedentes, prout tenebantur de jure, jus nostrum, progenitorum et antecessorum, ac possessionem superioris et directi dominii in regno eodem, et ipsius regni subjectionem, ex certa scientia, pure, simpliciter, et absolute recognoverunt; et præstitis ab eis nobis, tanquam superiori et directo domino Scotiæ, debitis et consuetis fidelitatis juramentis, ac civitatibus, burgis, villis, castris, et ceteris [1] mansionibus ejusdem regni in manum nostram traditis, ad custodiam ejusdem regni certos jure nostro regio officiales et ministros deputavimus, quibus ipsi tempore vacationis hujus concorditer fuerunt obedientes, et intendentes regiis nostris præceptis et mandatis.

'Postmodum autem diversæ [2] personæ, super successione in dictum regnum Scotiæ jure hereditario inter se contendentes, ad nos tanquam ad superiorem dominum regni Scotiæ accesserunt, petentes super successione regni prædicti sibi per nos exhiberi justitiæ complementum; volentes et expresse consentientes coram nobis, tanquam coram superiori et directo domino, in omnibus ordinandis stare et obtemperare. Ac demum judicialiter propositis et sufficienter au-

---

[1] 'munitionibus;' Matt. West.: which Hall approves of.

[2] 'partes;' *D'A.*

ditis, rimatis et examinatis et diligenter intellectis partium juribus, finaliter in præsentia omnium prælatorum et nobilium quasi totius regni Scotiæ, et de voluntate et assensu expresso eorundem procedentes, Joannem de Balliolo debite præfecimus in regem Scotorum, quem tunc in successione ejusdem regni heredis jura invenimus habere potiora; qui quidem prælati, comites, et barones, communitates ac ceteri incolæ regni ipsius sententiam nostram acceptaverunt, approbaverunt, et ipsum Joannem de mandato nostro virtute hujus judicii in regem suum admiserunt. Ac idem Joannes rex Scotiæ pro regno suo prædicto nobis homagium debitum et consuetum fecit, et fidelitatis juramentum præstitit, et extunc tam in parliamentis quam in consiliis nostris, tanquam subditus noster, sicut alii de regno nostro, interfuit, et nostri tanquam domini sui superioris beneplacitis et mandatis obediens et intendens exstitit, quousque idem Joannes rex Scotiæ, et prælati, comites et barones, nobiles, communitates, ac ceteri incolæ majores ejusdem regni, ex præconcepta malitia et prælocuta, ac præordinata proditione, communicato consilio cum [1] Francis tunc inimicis nostris capitalibus notoriis amicitias copularunt, ac pactiones, conspirationes, et conjurationes, in exheredationem nostram, et heredum nostrorum, ac regni nostri, contra debitum homagium nobis, in crimen læsæ majestatis nequiter incidendo, fidelitatis juramentum inierunt cum iisdem. Verum cum præmissa, relatione et fama publica ad aures nostras devenissent, volentes futuris periculis præcavere, quæ ex his et aliis possent nobis, regno nostro,

Edward's reply to the pope.

[1] This word is wanting in *Cod. Reg.*, *Ar.* 220, and Wals.

Edward's reply to the pope.

et regni nostri incolis verisimiliter provenire, pro securitate regni nostri accessimus ad confinium regni utriusque, pluries mandantes eidem Joanni jam regi Scotiæ, ut ad certa loca in confinio prædicto ad nos accederet super præmissis et aliis [1]assecurationibus, statum, tranquillitatem, et pacem regni utriusque contingentibus, tractaturus. Qui, spretis mandatis nostris, in sua persistens perfidia, ad bellicos apparatus cum episcopis, [2]prælatis, comitibus, et baronibus regni Scotiæ, ac etiam aliis exteris conductitiis contra nos, regnum nostrum, et regni nostri incolas, hostiliter se convertens accinxit, et ad hostiles aggressus et incursus procedens, regnum nostrum invasit, et quasdam villas regni nostri Angliæ per se et suos deprædatus est, easque vastavit incendio, homines nostros interfecit, et nonnullis nautis nostris per eos peremptis, naves hominum nostrorum et regni Angliæ comburi fecit, et e vestigio aggredi; [3]redditisque nobis homagio et fidelitate tam pro se quam pro aliis quibuscunque regni sui incolis, per litteras ejusdem regis verba offensionum exprimentes, et inter alia verba diffidationis continentes, comitatus nostros Northumbriæ, Cumbriæ, et Westmerlandiæ regni nostri Angliæ congregato exercitu ingenti hostiliter per se et suos invasit, stragem innumeram hominum nostrorum, incendia monasteriorum et ecclesiarum et villarum inhumane perpetrando, et patriam undique depopulando, infantes in cunabulis, mulieres in puerperio decumbentes gladio trucidarunt, et, quod auditu horrendum est, a nonnullis mulieribus mamillas

---

[1] The other MSS. have 'assecurationis.'

[2] This word is wanting in *D'A*.

[3] 'denegatisque;' Matt. West.

atrociter absciderunt, parvos clericulos primam tonsuram habentes, et grammaticam addiscentes, ad numerum circiter ducentorum in scholis existentes, obstructis ostiis scholarum igne supposito cremaverunt.

Edward's reply to the pope.

'Nos quoque [1]cernentes tot damna, opprobria, facinora, et injurias, in exheredationem nostram et destructionem populi nostri proditionaliter irrogari, nec valentes ratione juramenti, quo ad [2]conservationem jurium coronæ regni nostri sumus adstricti, præmissa facinora ulterius concelare, nec jura nostra relinquere indefensa, cum per leges ipsum Joannem, tunc regem Scotiæ, gentemque suam nobis subditam, justificare [3]non possemus, nec ipsum regnum Scotiæ, quod a longissimis temporibus, sicut superius exprimitur, nobis et progenitoribus nostris feodale exstitit in causis prædictis; contra dictum Joannem et gentem Scotorum vires potentiæ nostræ extendimus, prout de jure nobis licuit, et processimus contra ipsos tanquam hostes nostros et proditores. Subjecto itaque regno Scotiæ, et jure proprietatis nostræ ditioni subacto, præfatus Joannes quondam rex Scotiæ ipsum regnum Scotiæ quatenus de facto tenuit, sponte, pure, et absolute reddidit in manum nostram, proditiones et scelera memorata coram nobis et proceribus nostris publice recognoscens. Quo peracto, præfati comites et barones, nobiles et communitates regni Scotiæ, quos ad pacem nostram regiam suscepimus, subsequenter homagia et fidelitates nobis, tanquam immediato domino et proprio ejusdem regni Scotiæ, fecerunt et præstiterunt: ac etiam redditis nobis

---

[1] 'trementes;' *Ar.* 220.
[2] 'confirmationem;' *D'A.*
[3] 'non' is omitted in Matt. West.

Edward's reply to the pope.

ejusdem regni civitatibus, villis, castris, munitionibus, ac ceteris locis omnibus ad dictum regnum spectantibus, officiales nostros et ministros ad regimen ejusdem regni Scotiæ præfecimus jure nostro. Cumque jure [1]pleni dominii in possessione ejusdem regni existere dignoscamur, non possumus, nec debemus, quin insolentiam subditorum nostrorum rebellium, si quos invenerimus, præeminentia regia, prout expedire viderimus, reprimamus.

'Quia vero ex præmissis et aliis, constat evidenter, et notorium existit, quod prælibatum regnum Scotiæ tam ratione possessionis quam proprietatis ad nos pertinet pleno jure, nec quicquam fecerimus vel caverimus scripto vel facto, sicuti nec possemus, per quod juri aut possessioni prædictis debeat [2]aliqualiter derogari, sanctitati vestræ humiliter supplicamus, quatenus præmissa provida meditatione pensantes, ex illis vestrum motum animi dignemini informare, suggestionibus contrariis malevolorum in hac parte fidem nequaquam adhibendo, quin immo statum nostrum et jura nostra regia supradicta habere velitis, si placet, [3]promptis affectibus commendata.'[4]

Quantum vero ad hoc, quod petivit papa, quod si rex Angliæ jus haberet in regno Scotiæ, vel in aliqua ejus parte, procuratores et instructos mitteret, et fieret ei justitiæ complementum, rex per se noluit respondere; sed hoc commisit comitibus, aliisque terræ proceribus, qui super hoc domino papæ hujus tenoris litteras rescripserunt:

'Sancta Romana mater ecclesia per cujus mi-

---

[1] 'pleno;' *D'A.*
[2] 'aliquid;' *D'A.*
[3] 'paternis;' Matt. West.
[4] A Scotish reply has been made to this by Sir Thomas Craig, in his treatise De Hominio, which, however, exists only in MS. in the Lib. of the Fac. Adv., Edin.

nisterium fides Catholica in suis actibus cum ea (ut firmiter credimus et tenemus) maturitate procedit, quod nulli præjudicare, sed singulorum jura conservari velit illæsa. Sane convocato nuper per serenissimum dominum nostrum Edwardum, Dei gratia regem Angliæ illustrem, parliamento apud Lincolniam generali, idem dominus noster quasdam litteras apostolicas, [1] quas super certis negotiis, conditionem et statum regni Scotiæ tangentibus, ex vestra parte receperat, in medio exhiberi, ac seriose nobis fecit exponi. Quibus auditis et diligentius intellectis, tam sensibus nostris admiranda, quam hactenus inaudita, in eis audivimus contineri. Scimus enim, pater sanctissime, et notorium in partibus nostris, ac nonnullis aliis non ignotum existit, quod, a prima institutione regni Angliæ, reges ejusdem regni, tam temporibus Britonum quam Anglorum, superius et directum dominium regni Scotiæ habuerunt in possessione, vel capitanei superioritatis et [2]recti dominii ipsius Scotiæ successivis temporibus exstiterunt, nec ullis temporibus ipsum regnum in temporalibus pertinuit vel pertinet quovis jure ad ecclesiam supradictam. Quin immo idem regnum Scotiæ progenitoribus dicti regis [3]nostri regibus Angliæ atque sibi feodale exstitit ab antiquo. Nec etiam reges Scotorum, et regnum, aliis quam regibus Angliæ subfuerunt vel subjici consueverunt; neque reges Angliæ super juribus suis in regno prædicto, aut aliis suis temporalibus, coram aliquo judice ecclesiastico vel sæculari, ex præeminentia status suæ regiæ dignitatis, et consuetudinis cunctis tempo-

Remonstrance of the barons against the pope's appeal for Scotland.

---

[1] 'quas super certis negotiis conditionem et statum regni ex nostra parte receperat;' *D'A.*

[2] 'directi;' Hem. 187: 'rectitudini;' Matt. West.

[3] 'nostris;' Wals.

The barons' remonstrance.

ribus irrefragabiliter [1]observatæ, responderunt, aut respondere debebant.

'Unde habito tractatu et deliberatione diligenti super contentis in litteris vestris memoratis, communis, concors, et unanimis omnium nostrorum et singulorum consensus fuit, est, et erit inconcusse, Deo propitio, in futurum, quod præfatus dominus noster rex super juribus regni Scotiæ, aut aliis suis temporalibus, nullatenus respondeat judicialiter coram vobis, nec judicium subeat quoquo modo, aut jura sua prædicta in dubium quæstionis deducat, nec ad præsentiam vestram procuratores aut nuntios ad hoc mittat; præcipue cum præmissa cederent manifeste in exheredationem juris coronæ regni Angliæ, et regiæ dignitatis, ac in subversionem status ejusdem regni notoriam, nec non in præjudicium libertatis, consuetudinum, et legum paternarum; ad quarum observationem et defensionem ex debito præstiti juramenti adstringimur, et quæ manu tenebimus toto posse, totisque viribus cum Dei auxilio defendemus. Nec etiam permittimus aut aliqualiter permittemus, sicut nec possumus nec debemus, præmissa tam insolita, indebita, præjudicialia, et alias inaudita prælibatum dominum nostrum regem (etiam si vellet) facere, seu modo quolibet attentare. Quocirca sanctitati vestræ reverenter et humiliter supplicamus, quatenus eundem dominum nostrum regem, qui inter alios principes orbis terræ catholicum se exhibet, et Romanæ ecclesiæ devotum, jura sua et libertates, consuetudines, et leges prædictas, absque diminutione et inquietatione pacifice possidere, ac illibata persistere benignius permittatis.[2]

---

[1] 'observare;' *M.*

[2] 'In cujus rei testimonium sigilla nostra, tam pro nobis, quam pro tota communitate præ-

[1]In festo Pentecostes, finitis treugis quæ cum Scotis initæ fuerant, rex circa festum S. Joannis Baptistæ in Scotiam proficiscitur exercitu adunato. Dumque in Scotia hiemaret, sui multos equos magnos perdiderunt, propter foragii defectum tempore frigoris hiemalis. Tenuit autem rex apud Linlisco festum Dominicæ Nativitatis.

Edward sets out for Scotland, and winters at Linlithgow.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCCII.	BONIFACII VIII. 8.	ALBERTI I. 4.	PHILIPPI IV. 17.	EDWARDI I. 30.

Rex Angliæ ad instantiam regis Francorum, cujus nuper sororem duxerat, Scotis treugas usque ad festum Omnium Sanctorum concessit; ordinatisque rebus Scotiæ, reversus est in Angliam, [2]et circa mediam Quadragesimam parlia-

A truce granted to the Scots till the feast of All Hallows.

dicti regni Angliæ, præsentibus sunt appensa. Data et acta apud Lincolniam anno Domini MCCC.' Hem. 188.

[1] Here the *Cod. Mer.* varies as follows from all the other MSS. 'Decessit hoc anno comes Cornubiæ Eadmundus, cujus sepulturæ in ecclesia monachorum de Hayles placuit regi, quia consanguineus ejus erat, suam præsentiam exhibere. De Hayles vero abiit usque—ubi tenuit festum Paschale. Post hæc visitavit beatum Thomam Herefordiæ, et alia loca sancta, expectando exitum treugarum, cum Scotis initarum, usque ad terminum Pentecostes. Igitur in festo S. Joannis Baptistæ profectus est rex cum exercitu in Scotiam, obseditque castrum de [a]Bochenhille, quod sine difficultate redditum est regiæ voluntati. Perpendens autem Scotos potestatem rebellandi non habere, quamvis per occultas insidias Anglicis sæpe nocumenta inferrent, sperantes reditum regis in Angliam celerem, ut audaciam hostium reprimeret, per totam hiemem in Scotia apud Linlisco, ubi et festum Natalis Domini tenuit, morabatur.'

[2] Here *Cod. Mer.* has an additional sentence not occurring in the other MSS. 'Rex Angliæ Paschalem solemnitatem apud Divisas [tenuit;] et statim, peracta solemnitate, Wintoniam properavit. Ubi cum in castro rex et regina quadam nocte profundo somno tenerentur, ruptione unius camini omnes per circuitum cameræ sunt accensæ. Ubi vero perpendissent periculum, assistente protectione [divina,] per ostium quoddam parvulum in latere cameræ, quod hactenus latuerat, egressi, omnem incendii molestiam evaserunt.'

[a] 'Bonkill' in the Merse.

mentum Londoniis convocavit. Papa Bonifacius per litteras suas regem Anglorum interpellavit, ut regi Francorum guerram commoveat; quod si faciat, ingens subsidium pollicetur. Sed rex Angliæ alias domini papæ erga se affectum expertus infidum, rem distulit, si possibile esset recuperare per viam aliam sua malens.

Affairs of the Flemish.

In Flandria Brugenses, Gallicorum exactionibus [1][injustis] nimis oppressi, Jacobum S. Pauli, qui apud eos locum regis tenebat, expulerunt de villa, plurimis in hoc tumultu Gallicis interfectis. In dominum vero et defensorem vocaverunt Guidonem comitem Namurcii, filium comitis Flandrensis in custodia adhuc detenti. Guido, associato sibi Willelmo de Juliariis, cum numerosa multitudine bellatorum adveniens, auxit Flandrensium animos plurimum contra Gallos.

Battle between the Flemish and French, in which the latter are defeated with loss.

Interea Robertus, comes Attrabatensis, cum exercitu maximo missus in Flandriam, inter [2]Corturiacum et Brugas tentoria sua fixit; contra quem Flandrenses egressi, omnes fere pedites, prælium gravissimum conseruerunt cum Gallicis. Quibus subcumbentibus, comites [3]Attrabatensis, [4]Augi, et Albæ-marlæ, virique nobiles Godefridus ducis Brabantiæ germanus cum filio suo, filius comitis Hanoniæ, Radulfus de Nigella constabularius Franciæ, cum fratre suo Guidone marescallo [5][Franciæ,] Reginaldus de Tria miles, Emericus Camerarius de Tancrevilla, Petrus [6]Flote regis Francorum consiliarius præcipuus, et exactionum prædictarum auctor maximus Jacobus S. Pauli, in eo prælio

---

[1] This word is from *Ar.* 220.
[2] 'Cortiniacum;' *MSS.*
[3] 'de Arthois;' Matt. West. and Hem. 199.
[4] 'Angi;' Matt. West. and Wals. 86.
[5] This word is from *M.*
[6] 'Flore;' *Ar.* 220.

ceciderunt occisi: aliorum vero militum minorum, scutiferorumque, et peditum, interfecta est maxima multitudo. Comites S. Pauli et Boloniæ, Lodovicusque comitis Claremontensis filius, cum aliis pluribus fugientibus, reliquerunt Flandrensibus [1] spolia infinita.

Affairs of France.

Prælati Franciæ, missis ad papam tribus episcopis, de non veniendo ad diem citationis præfixum se per eosdem excusant. Philippus, Francorum rex, maximo coadunato exercitu, cum juxta Attrebatum toto mense Septembri mansisset, licet hostes de propinquo diutius eum expectassent, nihil agendo Parisios reversus est [2] inglorius. Carolus comes Valesii, cum Friderico [3] occupatore Siciliæ tractatu sine omni effectu habito, in Gallias rediit isto anno. Papa Bonifacius, prælatis Franciæ non comparentibus, misit in Franciam Joannem [4] Monachi, presbyterum cardinalem; qui convocatis prælatis Parisiis secretum consilium habuit cum eisdem.

John de Segrave is sent with an army into Scotland.

Post festum Omnium Sanctorum, elapsis treugis cum Scotis, rex Joannem de Segrave militem nobilem cum exercitu misit in Scotiam, committens ei ejusdem terræ custodiam. [5] Obiit hoc anno Umfridus comes Herfordensis, cui filius ejus Umfridus successit; qui postea duxit Elizabeth filiam regis, comitissam Holandiæ, marito suo primo orbatam. [6] Burdegalenses durum Gallicorum non ferentes dominium, illos de civitate sua circa Natale Domini expulerunt.[7]

---

[1] 'copiam spoliorum;' *M.*

[2] 'ingloriosus;' *Ar.* 220.

[3] 'imperatore;' *M.*

[4] 'Monach;' *Ar.* 220: 'Monachum;' Wals.

[5] This clause is omitted in Wals. 86.

[6] 'Cives Burdegalenses;' *Ar.* 220.

[7] The following addition to this year's occurrences is taken from *M.* 'Circa idem tempus Robertus de Brus se reddidit Joanni de S. Joanne, subjiciens se regiæ voluntati.—Eo tempore Joannes de

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCCIII.	BONIFACII VIII. 9.	ALBERTI I. 5.	PHILIPPI IV. 18.	EDWARDI I. 31.

The Scots, under Wallace, rise against Edward.

[1] SCOTI cœperunt rebellare contra regem Angliæ, Willelmo quodam cognomento Waleis, qui eos ad seditionem commoverat, capitaneo constituto: propter quod rex Scotiam coadunato exercitu ingressus, prætermisso castro de Strivelin, quod contra eum munitum fuerat, terram pervagatur, nemine apertæ pugnæ sibi copiam faciente. Rex Francorum, ob detentionem Vasconiæ injustam, timens sibi a rege Angliæ, per dominum papam ad hoc instigato, guerram parari, ut ejus sibi amicitiam compararet, quicquid Vasconiæ in manu sua tenebat eidem restituit, cui et Burdegala spontanee se subjecit. [2] Circa festum S. Joannis Baptistæ

Philip restores Gascony to Edward.

Hastinges, custos terrarum, quas rex Angliæ habuit in Vasconia, deputatus, cives Burdegalenses sic allocutus est, quod de communi consilio civitatem ipsam regi Angliæ, tanquam domino suo ligio, reddiderunt; et ipsum Joannem, tanquam senescallum domini regis Angliæ, infra civitatem admiserunt. Scoti vero, attendentes se a protectione regis Francorum exclusos, miserunt ad comitem de Athel, et Joannem Comyn, aliosque majores, qui apud Ardenburgiam in Flandria a rege Angliæ discesserunt. Convenientes autem in unum, de communi assensu suum capitaneum Joannem Comyn constituerunt, et toti Scotiæ præfecerunt; volebant enim majores Scotiæ post prælium de Faukirke Willelmo Waleys, tanquam duci et capitaneo, obedire; ex tunc Scoti sub novo duce suo homines regis Angliæ [cœperunt] impugnare, plurimum molestando illos, qui erant in castrorum præsidiis et villarum. Rex Angliæ, festum Nativitatis Dominicæ tenens apud Odiam, misit in Scotiam in subsidium suorum Joannem de Segraphe, in exercitiis armorum militem strenuum et expertum.'

[1] The following is the beginning of MCCCIII. in *M.* 'Inter reges Francorum et Anglorum facta est de mutuo consensu pax finalis et concordia, sub hac forma: videlicet, quod rex Franciæ terram totam, quam occasione guerræ in Vasconia in manu sua hactenus detinuerat, regi Angliæ restitueret; tenendam de se, sicut fecerat ante guerram. Item, quod filius regis Angliæ filiam regis Francorum duceret in uxorem. Item, quod nec rex Angliæ Flemmingos, nec rex Franciæ Scotos, in suam protectionem admitteret.'

[2] The rest of this paragraph is omitted in Wals. 86.

milites quidam in præsentia cleri et populi Parisiis congregati, papæ Bonifacio multa imposuerunt enormia, puta hæresim, simoniam, et homicidia: propter quæ per regem appellatum est contra eum ad Illum cujus interest, donec convocato concilio se a criminibus purgaret objectis.

Philip of Flanders makes an inroad into France.

Philippus filius comitis Flandriæ, coadunatis multis Teutoniæ stipendiariis, Franciam ingressus, castrum S. Audomari obsedit; sed, cum nihil proficeret, discedens urbem Morinorum incendit. Philippus Francorum rex, versus Flandriam cum exercitu progressus, acceptis treugis inglorius est reversus. [1]Bonifacius papa, Anagniam originis suæ urbem veniens, sub tutela civium se recepit; ubi a fautoribus regis Francorum, quorum capitaneus erat Willelmus de [2]Ungareto, captus est, et Romam venire coactus. Commoratus autem apud castrum S. Angeli ex anxietate, quæ multipliciter mentem ejus occupaverat, decidit in languorem; quo invalescente, post dies aliquot exspiravit. Successit ei statim a cardinalibus electus [3]Benedictus undecimus, Lumbardus natione, quem papa Bonifacius de ordine fratrum Prædicatorum, cujus magister erat, assumptum fecerat episcopum Ostiensem. Guido comes Flandriæ et filius ejus Robertus, a custodia per regem Franciæ soluti, ut Flandrenses ad pacem regis reducerent, in Flandriam transmittuntur; sed

Boniface is taken prisoner by the favourers of France,

and dies in the castle of St. Angelo.

He is succeeded by Benedict XI.

---

[1] From 'Bonifacius' to 'Ostiensem' is omitted in Wals., though inserted in another place.

[2] 'Nugareto;' *D'A. et Ar.* 220.

[3] 'frater Nicolaus Ostiensis episcopus, qui Benedictus undecimus vocatus est;' *M.*, wherein what follows is omitted. 'De isto Benedicto,' says Wals. 89, 'quidam sic ait,

'A re nomen habe, Benedic, Benefac, Benedicte;
Aut rem perverte, Maledic, Malefac, Maledicte.'

nihil proficientes, fidelitate debita servata, ad loca [1]custodiæ revertuntur. [2]Columnenses, mortuo papa Bonifacio, de suis egressi latibulis, ad papam Benedictum venerunt, misericordiam implorantes: quos ille benigne suscipiens absolvit, ac bonorum suorum tribuit eis facultatem; sed eos ad gradum cardinalatus tam subito restituere non decrevit.

Mixed events and episcopal changes.

Willelmus filius Joannis comitis Hanoniæ, et Guido Trajectensis episcopus, ejusdem Willelmi patruus, contra Flandrenses, qui maximam partem [3]Selandiæ occupaverant, prælientes succumbunt, capto episcopo, sed Willelmo per fugam elapso. Papa Benedictus fratrem Nicolaum de Prato episcopum Spoletanum, ad cardinalatum assumens, fecit episcopum Ostiensem. Fratrem etiam Willelmum de Makelesfelde, doctorem sacræ theologiæ, ordinis Prædicatorum, natione Anglicum, diœcesis Coventrensis, tituli S. Sabinæ fecit presbyterum cardinalem; qui, antequam ad eum rumor perveniret, infirmatus, et ad extremam horam perductus, [4][Cantuariæ] in Domino obdormivit.

Battle between the Scots and English near Edinburgh, in which the former are victorious.

Hoc anno, circa principium Quadragesimæ, Scoti latentes in insidiis Joannem de Segrave, cum paucis armatis transeuntem juxta castrum quod dicitur Puellarum, subito invaserunt; peremptisque hinc inde nonnullis, Scoti multitudine prævalentes, ceperunt aliquos milites Anglicos, inter quos et ipsum Joannem aliorum capitaneum graviter vulneratum: sed supervenientes milites alii de exercitu Anglicorum, ipsum Joannem a suis ereptum custodibus ab-

---

[1] 'custodiæ suæ;' *M. et Ar.* 220.

[2] 'Columnenses quondam cardinales;' *M.*

[3] This word is from *Ar.* 220. *Cod. Reg.* has 'Selendiæ.'

[4] This word is from *M.*

duxerunt. Dum fieret iste conflictus, miles quidam nobilis Robertus de Nevile, missarum audiens solemnia, (erat enim Dominica prima Quadragesimæ,) quæ gesta fuerant penitus ignorabat. Post missam vero egressus, cum a redeuntibus audisset Scotos prævalere in Anglicos, illuc cum suis armatus properans, multos peremit; aliisque fugatis, captivos aliquos reduxit: nec de his qui missæ cum eo interfuerant quisquam captus fuit, aut graviter vulneratus, sed nec corruit unus solus. Comes Marescalli, fratri suo Joanni offensus, captans regis benevolentiam, omnes terras suas regi donavit, ita ut ei adjectis mille libratis terrarum redonarentur ad vitam. Rex audita rebellione Scotorum, apud Rokesburgiam in Scotia, ex edicto publico, in festo Pentecostes, exercitum adunavit; progrediensque parvis dietis, totam terram usque in Cantenasiam, quæ est in ultimis Scotiæ finibus, perlustravit, nemine aperti prælii copiam faciente.[1] Videntes itaque Scoti se non posse resistere, missis nuntiis petiverunt humiliter a rege ad pacem suam recipi; et ut permitteret eis, dato pretio ab his quibus per eum collatæ erant, redimere terras suas. Adquievit rex eorum precibus, et rediens castrum de Strivelin, quod Scoti occupaverant et contra regem defendebant, (cujus expugnatio in progrediendo

Gallant exploit of Robert Neville.

Edward makes a progress through Scotland as far as Caithness.

---

[1] The *Cod. Mer.* here adds, 'Regrediens sine omni impedimento pervenit usque Strivelin, cujus castrum Scoti tenebant; nec intendebat ea vice castrum obsidere, sed transire fluvium, qui mare Scoticanum dicitur, per pontem, quem Scoti jam fregerunt et combusserunt, ne cui pateret transitus per eundem. Dum autem rex fixis papilionibus ad prandium se pararet, Joannes Comyn ex altera parte fluminis cum tota Scotorum potestate advenit. Cujus adventu ab exercitu regis percepto, omnes correptis armis equos ascenderunt; cum quibus et rex ipse fluvium ingressus, vadum pro se et suis invenit, dirigente Domino, opportunum. Quod videntes Scoti vertuntur in fugam, fugientesque insequuntur Anglici ad spatium milliarium trium et ultra.'

The king winters at Dunfermline.

gratis omissa erat,) per suos obsedit. Ipse vero non longe a loco eodem apud Dunfermlin hiemavit.[1]

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCCIV.	BENEDICTI XI. 1.	ALBERTI I. 6.	PHILIPPI IV. 19.	EDWARDI I. 32.

Siege of Stirling castle.

[2]Rex Angliæ, transacta hieme ad obsidionem castri de Strivelin, personaliter accedens, diversis

---

[1] Here Walsingham has a long interpolation respecting pope Boniface, in which he reverts to the pretended prophecy of St. Peter Celestine, alluded to above. At this place also *Cod. Reg.* adds the following to the events of this year: 'Rex Angliæ, dum perlustrando terram Scotiæ, villas et [castra] capiens, pervenit ad terras Joannis Comyn de Badenau, percipiensque Scotos sibi non posse resistere, moram suam pro tempore hiemali ordinavit in abbatia de Dounfermelyn, ubi et festum Natalis Domini tenuit. Filius autem regis Edwardus in villa S. Joannis de Pert, cum magna Anglicorum et Hibernicorum multitudine, morabatur.'

[2] Here *Cod. Mer.* begins the year 1304 with the following: 'Cœpit hoc anno Joannes Comyn, capitaneus Scotiæ, cum perpenderet se non posse regi Angliæ resistere, pro se et aliis pacem quærere; quam ex gratia regis obtinuit sub hac forma: videlicet, quod ipse reliquique majores Scotiæ regi Angliæ se redderent, vita sibi et membris ac hereditatibus salvis; solverent tamen singuli, pro sui redemptione, secundum taxationem regiæ voluntatis. Isto modo receptis ad pacem regis Joanne Comyn cum omnibus qui sibi adhæserunt, parliamentum in villa S. Andreæ circa medium Quadragesimæ convocavit. Ad locum vero et diem statutum convenerunt omnes, qui vocati fuerant, exceptis Simone Frisel et Willelmo Waleys, et his qui contra regem castrum de Strivelin tenuerunt; quorum petente rege judicium secundum juris processum et leges Scoticanas, omnes qui convenerant concordi sententia pronunciant exlegatos. Requisivit in eodem parliamento rex a majoribus quantum quisque eorum solide pro sua redemptione solvere volebat; qui omnes unanimiter, sicut prius, submiserunt se regiæ voluntati: super quo placatus rex nihil ab eis exigere voluit ista vice.—Decessit hoc anno Robertus de Brus senior, cujus filium Robertum ad hereditatem paternam tenendam ex integro [rex] admisit, et etiam ad quam Vallis Anandiæ et castrum de Loumauban in Scotia pertinebant. Hic tamen postea, ut dicetur, a fide regis Angliæ abalienatus Scotiæ regnum invasit. Post festivitatem Paschalem transactam, ad obsidendum castrum de Strivelin processit rex cum magna potestate tam Anglicorum quam Scotorum; juramento protestatus, se nunquam ab obsidione discessurum, donec sibi castrum redderetur; et qui illud tenebant, sine

præparatis [1]machinis, illud solito fortius impugnavit. Qui vero castrum custodiebant, illud fortiter defendentes, cum machinis suis plurimos occiderunt. Religiosus quidam, qui obsidioni personaliter intererat, de rege Angliæ hoc referre solebat, quod die quadam cum castrum considerando obequitaret, ac quodam loco infra jactum balistarum obequitando appropinquaret, jaculum quoddam de castro emissum, superiori ejus armaturæ [2]affixum sine ulla corporis læsione. In quod extractum rex exspuens, conversa facie ad castrum, alta voce ei, qui illud emiserat, jaculum ostendendo, suspendium minabatur.[3] Castellani, videntes obsidionem super se aggravari, obtulerunt castrum regi, salvis vita et membris; ac postea, simpliciter se in ejus gratia ponentes. Sed neutro modo voluit eos rex admittere, sed tantum in ea forma, ut pure et simpliciter se [4]dederent regiæ voluntati. Quod licet eis primo videretur difficile, tamen cum fossata conspicerent terra impleri et lapide, scalasque ad transcensionem murorum, qui assiduis jactibus petrarum conquassabantur, parari; tandem in die B. Margaretæ virginis castrum reddentes, se regis placito subdiderunt. Quorum capitaneum Willelmum [5]Olifardi, militem admodum strenuum et cordatum, ad castrum Londoniarum, reliquos vero ad alia castra diversa transmisit

Siege of Stirling castle.

Anecdote of Edward.

Unconditional surrender of Stirling castle.

---

omni conditione, se submitterent in omnibus regiæ voluntati. In die S. Georgii præcedente primo firmata est obsidio; in qua fuit tanta multitudo ingeniorum, tanta copia vini et victualium, ut singuli mirarentur. Qui in præsidio castri erant, illud cœperunt viriliter [defendere,] ac ingeniorum jactu obsidentibus plurimum nocuerunt.'

[1] 'machinis;' omitted in *Ar.* 220.

[2] 'affixum est;' *Ar.* 220.

[3] This anecdote is not noticed by Hem. 206.

[4] 'darent;' *Ar.* 220.

[5] 'Olifard;' *M.* Perhaps 'Olifant,' as Mr. Tytler reads it, i. 210.

The king returns to England.

custodiæ mancipandos.[1] Exinde subacta ad votum Scotia, commissaque ejus custodia Joanni de Segrave, rex in Angliam rediens, cum venisset Eboracum, jussit sessionem justitiariorum, qui dicuntur de Banco, et scaccarium, quæ jam [2]septennio manserant Eboraci, Londonias ad antiquum locum transferri.[3]

Episcopal changes.

Obiit hoc anno magister Thomas de Colebrugge, archiepiscopus Eboracensis; cui successit Willelmus de Grenefeld, doctor in utroque jure, canonico et civili. Obiit etiam Joannes de Warenna, comes Surreiæ et Sussexiæ; cui successit nepos ejus ex filio, Joannes nomine, uxorem accipiens neptem regis ex filia Alienora, quam duxit comes Barrensis. Hoc anno ordinati sunt justitiarii, qui de malefactoribus inquirerent diligenter quantum ad certos articulos, et juxta demerita punirent inventos. Hi justitiarii ab hominibus popularibus vocati sunt de [4]Traylebastoun,[5]quod sonat Trahebaculum. Papa Benedictus, intellecta morte fratris Willelmi de Makelesfelde, fratrem Walterum de Winterbourne similiter ordinis Prædicatorum, regis Angliæ confessorem, Saresburiensis diœcesis, ad eundem titulum cardinalatus promovit. Considerans etiam pium esse, ovem errantem licet invitam

Justiciaries appointed, vulgarly called 'de Traylebastoun.'

---

[1] 'Pro sustentatione singulorum jussit exhiberi annonam secundum exigentiam status sui. Rex, castro de Strivelin sibi reddito, progreditur usque villam S. Joannis de Pert, ubi cum concilio de prædicto castro, aliisque negotiis Scotiæ, pro libitu ordinavit;' *M.*

[2] 'A festo Stæ. Trinitatis MCCLXXXXVII. usque in præsens Natale Domini;' Hem. 206.

[3] *Cod. Mer.* here adds, 'De Eboraco progressus venit Lincolniam, ubi usque post festum Nativitatis Dominicæ moram fecit.'

[4] 'Traylebastoun;' i. e. not the offender, nor the offence; but a vulgar nickname, as Trivet hints, for the judge who tried or punished the offenders. For the form in which this was ordered, see Hem. 208 et seq. The Traylebastouns' names were Radulph Fitzwilliam and John de Barton de Ryton. *Id.*

[5] 'quod tamen sonat;' *Ar.* 220.

reducere ad ovile, regem Francorum non petentem a sententia excommunicationis, per prædecessorem suum lata in eum, absolvit.

Rex Franciæ abbati Cisterciensi offensus, quia in appellationem contra papam Bonifacium non consenserat, omnia monasteria ejusdem ordinis in regno Franciæ constituta [1]plurimum molestavit; propter quod abbas ultro regimini cessit ordinis sui. Dominica ante festum beati Joannis Baptistæ, apud Pussiacum, Carnotensis diœcesis, positæ sunt sorores fratrum ordinis Prædicatorum in monasterio a rege Francorum noviter constructo, in honore beati quondam regis Franciæ Lodovici. Die nonarum Julii moritur papa Benedictus Perusii; post cujus obitum cum cardinales in electione summi pontificis dissiderent, secundum constitutionem [2]Gregorii decimi, a civibus concluduntur. Philippus rex Francorum in manu valida copias Flandrensium fudit; inter quos cecidit Willelmus de Juliariis, qui eorum capitaneus fuerat constitutus. Reddiderunt se non multo post regi Francorum duæ villæ Flandriæ nobiles, Insula et Duacum.

Philip persecutes the Cistercians.

The Flemish cede Lisle and Douay to the French king.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCCV.	VACATIONIS 1.	ALBERTI I. 7.	PHILIPPI IV. 20.	EDWARDI I. 33.

Rex Angliæ, ordinatis rebus Scotiæ, revertitur in Angliam, Joanne de Segrave, milite nobili, custode terræ relicto. [3]Willelmus Waleis, qui Scotiam commoverat, captus Londonias ducitur; et ibidem judicialiter condemnatus, trahitur, suspenditur, et ultimo decollatur: cujus caput Lon-

Wallace being taken prisoner is condemned, drawn, hanged, and beheaded at London;

[1] 'multipliciter;' *M.*

[2] 'Gregorii papæ, demum a civibus concluduntur;' *M.*: 'includuntur;' *Ar.* 220.

[3] Here *M.* begins the year MCCCV.

and quartered.

doniis in loco eminenti figitur super palum; corpus vero in Scotiam transmissum, divisum est in quartas, quæ ad aliorum terrorem in diversis partibus suspenduntur. Bertrandus, Burdegalensis archiepiscopus, natione Vasco, in papam electus, Clemens quintus dictus est, qui mense Octobri in Lugduno, convenientibus illuc cardinalibus, rege Francorum Philippo suam præsentiam exhibente, imperiali diademate coronatur: qui dum coronatus ad ecclesiam beati Martini equitando duceretur, murus quidam a latere, in quem multi spectaturi quæ gerebantur adscenderant, corruens multos oppressit; inter quos erat dux Britanniæ, vir senex et discretione insignis. Frater Walterus de Winterbourne, nuper ad cardinalatum assumptus, tendendo cum aliis cardinalibus in Galliam, moritur apud Januam, et in ecclesia fratrum Prædicatorum traditur sepulturæ. Papa ante Natale unam ordinationem faciens, creavit duodecim cardinales, inter quos de ordine fratrum Prædicatorum frater Thomas de [1]Jorz, doctor sacræ theologiæ, natione Anglicus, tituli S. Sabinæ, et Nicolaus de Fravilla, confessor regis Francorum, natione Normannus, tituli S. Eusebii, efficiuntur presbyteri cardinales. Hoc anno misit rex Franciæ ad regem Angliæ, rogans eum ut Flandrenses ab Anglia expelleret, sicut ipse ad suam instantiam Scotos de Francia ejecerat paulo ante. Cujus rex [2]precibus adquiescens, Flandrenses omnes de Anglia exbannivit.

Pope Clement V. is elected and crowned at Lyons.

He creates twelve cardinals.

All the Flemish are banished from England.

---

[1] 'Jozi;' Wals. 90: 'Seuz;' *M.*; perhaps for 'Jeus, vulgo Joyce,' says Hall.

[2] 'precibus' is omitted in *Ar.* 220.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCCVI.	CLEMENTIS V. 1.	ALBERTI I. 8.	PHILIPPI IV. 21.	EDWARDI I. 34.

The papal court is removed from Lyons to Bordeaux.

Clemens papa curiam transtulit de Lugduno in Burdegalam; ubi episcopum Pictavensem, qui sibi dum archiepiscopus fuerat adversabatur, a pontificali deposuit dignitate. Primatum etiam Aquitaniæ [1]de Bituricensi ad Burdegalensem ecclesiam transtulit. Rex Angliæ Robertum, Cantuariensem archiepiscopum, apud dominum papam accusavit, super eo quod pacem regni sui perturbavit, sibique rebellantes defendit et fovit; propter [2]quod ad curiam vocatus est, et ab executione officii sui suspensus quousque de sibi impositis legitime se purgaret. Obtinuit etiam rex a domino papa absolutionem a juramento, quod invitus præstiterat, super observantia libertatum, alias a comitibus et baronibus exactarum.

Robert the Bruce, aspiring to the Scotish crown, murders Comyn at Dumfries.

Eodem anno, [3]quarto kalendas Februarii, Robertus de Brus, ad regnum Scotiæ adspirans, nobilem virum Joannem Comin, quia suæ proditiosæ factioni noluit assentire, apud villam de Dumfreis, in cujus castro justitiarii regis Angliæ tunc sedebant, in ecclesia fratrum Minorum sacrilegus interfecit: in festo vero Annuntiationis beatæ Virginis, in abbatia canonicorum regularium de Scone, se fecit in regem solemniter coronari. Uxor comitis de [4]Bokan a marito suo furtive discessit, omnes equos ejus magnos secum adducens, et properans usque Scone, [5]ut diadema imponeret capiti novi regis; frater enim

He is crowned at Scone.

[1] 'ab archiepiscopo Bituricensi ad archiepiscopum Burdegalensem transtulit;' *M.*

[2] 'quæ;' *M.*

[3] 'iv. idus Februarii;' Hem. 219.

[4] 'Bokan,' i. e. Buchan, is from *Ar.* 220. *Cod. Reg.* has 'Bauvan.'

[5] 'ut diadema imposuit capiti;' *M.* Bruce was crowned in the presence, and with the consent, of four bishops, five earls, 'et populi terræ;' Hem. 220.

ejus, comes de Fif, ad quem de jure hereditario spectabat hoc officium, tunc absens in Anglia morabatur. Hanc autem comitissam eodem anno ab Anglicis captam, cum quidam perimere voluissent, non permisit rex; sed in domuncula quadam lignea super murum castri Berewici posita est, ut possent eam transeuntes conspicere.[1]

The countess of Buchan is imprisoned at Berwick for crowning Bruce.

[2] Rex Angliæ, cum jam ludo per riparias Dorsetiæ et comitatus Hamptoniæ se exercuisset, instante Quadragesimali tempore, in civitate Wintoniæ se recepit. Ubi dum jejunii tempus transfugeret, certos recepit rumores de iis, quæ gesta sunt in Scotia, in præjudicium suæ regiæ majestatis. Vocato igitur filio suo Edwardo in Paschale sequens, ac majoribus Angliæ, terras Vascones eidem ex integro contulit et donavit; præconizari etiam nihilominus fecit, quod omnes, volentes una cum filio suo militarem recipere ordinem, impensis propriis, in omnibus exhiberet. Post Pascha movit se rex versus Londonias currizando, quia ob infirmitatem, quam habuit in tibiis, non potuit equitare. In festo igitur Pentecostes rex filium suum armis militaribus cinxit, et cum eo comites Warenniæ et Arundeliæ, aliosque, quorum numerus ducentos et quadraginta dicitur excessisse. Eodem die cum sedisset rex in mensa, novis militibus circumdatus, ingressa menestrellorum multitudo, portantium multiplici ornatu amictum, ut milites præcipue novos invitarent et inducerent ad vovendum factum armorum aliquod coram signo. Vovit et imprimis rex ipse, quod vindictam accipiet de contemptu illato Deo et ecclesiæ per Robertum

The king makes over Gascony to his son Edward.

He is no longer able to ride;

makes a vow of vengeance against Bruce,

[1] 'in tristega lignea fixa, ut sic a transeuntibus videri posset et cognosci;' Hem. 221.

[2] The whole of the following paragraph, to 'Edwardus filius regis Angliæ,' is from *Cod. M.*

de Brus; et hoc expleto nunquam contra Christianos arma portaret, sed in Terram Sanctam sine reditu dirigeret iter suum. Vovit autem regis filius, quod nunquam duas noctes in uno loco moraretur, quousque prosecuturus, quantum in ipso erat, votum paternum, in Scotiam perveniret. Ceterorum vota militum memoriæ non occurrunt.

and his son Edward does the like.

Edwardus, filius regis Angliæ, cum numerosa societate juvenum nobilium in festo Pentecostes Londoniis a patre militaribus armis cinctus est; deinde cum multitudine tironum Scotiam continuatis [1]dietis contendit, ad reprimendum conata Roberti de Brus, invasoris regiæ dignitatis. Præcesserant vero eum Aymericus de Valentiis comes Penbrochiæ, Robertus de Clifford, et Henricus de Perci, missi a rege cum manu armata ad novis motibus resistendum. [2]Ipse vero rex lento gradu secutus, convocaverat exercitum, quem apud Karliolum jussit esse paratum in quindena S. Joannis Baptistæ in occursum filii sui, cum eodem ulterius progressurum. [3]Interim Robertus de Brus circuiens terram, et homagia multorum recipiens, coadunato exercitu copioso, appropinquavit ad villam [4]sancti Joannis, in cujus præsidium nuper advenerat Aymericus de Valentiis. Equites autem Scotorum omnes lineis super arma sua, [5]ne discernerentur, induti erant ex jussu principis sui novi. Invitatus ab eo Aymericus de congressu respondit, quod cum eo

Young Edward advances with a large army towards Scotland.

The king himself follows by slow marches.

---

[1] This word is from *Ar.* 220; the other MSS. have 'diebus.'

[2] 'Rex autem ipse usque Scotiam cum in lectica deportatus Eboracum transisset, cœpit dysenteria laborare; propter quod quendam Nigrorum Canonicorum prioratum in marchia Scotiæ, qui Landerecost dicitur, declinans, mansit ibidem toto tempore hiemali;' *M.*

[3] 'Iterum;' *Cod. Reg.*

[4] 'Sti. Joannis de Pert;' *M.*

[5] 'ut;' *M.*: which reading D'Acherius approves of.

Battle of Methven.

non die illo, sed in crastino, dimicaret. Subtrahente vero se Roberto cum suis ad spatium unius milliarii,[1] et se reficere volente, appropinquante hora vespertina Aymericus cum suis egreditur armatis, et subito superveniens Scotis, multos peremit inermes; cui cum aliquandiu Robertus, ceterique qui se cum celeritate armaverant, restitissent, tandem prævalentibus Anglicis fugere sunt coacti; quos insecutus cum suis usque in insulam de [2]Kintyr, castrum illius, putans Robertum se recepisse in eo, obsedit. Expugnato tamen castro, non eum invenit, quia ad extremas regionis fugerat insulas; sed uxorem, ac fratrem suum Nigellum, cum aliis quibusdam, quos omnes usque Berewicum deduci fecit. Captus est non multo post comes de Athel, qui de castro fugerat antedicto. Circa festum S. Michaelis reversus est Robertus usque Kintyr, et Henrico de Percy in propinquo exsistenti superveniens, quosdam de familia ejus occidit, equosque dextrarios et alia spolia multa cepit; ipsumque Henricum in castro loci ejusdem obsedit, quousque robore exercitus a rege misso, obsidionem dimittere cogeretur.

The Scots are defeated, but Bruce escapes.

Bruce's brother and other captives are sent prisoners to Berwick to be tried.

Rex apud [3]Lanercoste juxta Karleolum commorans, misit Berewicum justitiarios, quorum judicio Nigellus de Brus, ac qui cum eo capti fuerant, tracti sunt, et suspensi, et ultimo decollati. Uxorem vero Roberti de Brus transmisit in Angliam, jubens eam juxta statum suum decenter tractari. Comitem vero de Athel, jam secundo contra fidelitatem suam regi rebellantem, misit Londonias; ubi ad tempus sub custodia

Treatment of the other captives.

---

[1] *M.* adds the reason, 'nam (i.e. *non*, Hall,) enim sufficiebat gens sua ut villam obsideret.'

[2] Here and below, *Ar.* 220 has 'Kentir.'

[3] This word is from *Ar.* 220. *Cod. Reg.* reads 'Landerecost.'

detentus, [1]tandem proditionis suæ meritas pœnas luit. Post hoc captum est castrum de [2]Lochdor, in quo inventus est Christophorus de [3]Setone, sororius Roberti de Brus, quem, cum non Scotus sed Anglicus esset, jussit rex deduci usque Dumfries, [4]ubi quendam militem de parte regis occiderat; ibique judicium subire coactus, tractus, suspensusque est, ac ultimo decollatus. Uxorem vero Christophori, et filiam Roberti de Brus, in diversis monialium monasteriis collocavit. Episcopos Glascuensem et S. Andreæ, abbatemque de Scone, cum eodem anno capti essent, in Angliam misit ad diversa castra, sub custodia detinendos.

Treatment of the other captives.

Rex Francorum [5]a domino papa ossa Bonifacii prædecessoris sui petiit ad comburendum, tanquam hæretici, instantia importuna; petiit etiam sanctorum catalogo adscribi fratrem Petrum de Murrone, qui quondam fuerat papa dictus Cœlestinus quintus. Rex Angliæ Petrum de [6]Gavestone apud se de diversis accusatum, regnum Angliæ abjurare coegit.

Canonization of St. Peter Celestine.

Piers Gaveston banished.

D. N. J. C.	P. ROMANORUM R.		FRANCORUM	ANGLORUM
MCCCVII.	CLEMENTIS V. 2.	ALBERTI I. 9.	PHILIPPI IV. 22.	EDWARDI I. 35.

REX in octavis S. Hilarii parliamentum [7]tenuit Karleoli; in quo per majores graves depositæ sunt querimoniæ de oppressionibus ecclesiarum et monasteriorum multiplicibus, et extortionibus pecuniarum, per clericum domini papæ magistrum Willelmum Testa, noviter in regno [8]inductis:

The king holds a parliament at Carlisle.

---

[1] 'tandem;' omitted in *Ar.* 220.

[2] 'Lochor;' *M.*

[3] 'Setona;' *M.* Seton, according to Hem. 221, was the person who despatched the Comyn at Dumfries.

[4] 'propter homicidium in ecclesia de ejus commissum assensu;' *M.*

[5] 'per nuntios suos a domino papa;' *Ar.* 220.

[6] All the MSS. have 'Gaverstone.'

[7] 'habuit;' *Ar.* 220.

[8] 'inductum;' Wals. 92.

Parliament at Carlisle.

præceptumque est eidem clerico, de assensu comitum et baronum, ne de cetero talia exsequatur. Ordinatum etiam erat, quod pro remedio super his obtinendo, ad dominum papam certi mitterentur nuntii. In eodem parliamento edita sunt statuta quædam tangentia religiosos, qui domos suas principales in alio regno habebant; venitque ad illud parliamentum transmissus per dominum papam cardinalis quidam [1]Hispanus pro matrimonio inter filium regis Angliæ et filiam regis Franciæ, secundum quod a papa Bonifacio tanquam mediatore pacis ordinatum fuerat, [2]consummando; cui per regem responsum est, paratum se implere quæ ordinata sunt, dummodo rex Francorum velit ex parte sua, quæ ad ipsum pertinent, adimplere. Dederat enim rex Francorum, dum tenuerat Vasconiam, castrum quod Mali-leonis dicitur militi cuidam qui illud adhuc detinebat, nec ad mandatum regis Francorum illud curabat restituere; ob quam causam fertur illud matrimonium hactenus fuisse dilatum. Rediit itaque cardinalis Londonias, ut super his certitudinem expectaret.

Proposed marriage between young Edward and the daughter of Philip IV.

Exertions of Bruce to rouse the Scots.

Interim Robertus de Brus circuiens terram multos sibi rebelles peremit, misitque cum parte exercitus duos fratres suos, Thomam militem et Alexandrum clericum, ad aliam partem terræ, [3]ut homines terræ ad se allicerent blanditiis atque minis; qui ab Anglicis de nocte supervenientibus capti sunt, et ducti ad justitiarios, ac condemnati, primo tracti, et postea sunt suspensi. Post Pascha Robertus de Brus, aucto jam suo exercitu, congressus cum [4]Aymerico de Va-

His two brothers, Thomas and Alexander, are taken and hung.

---

[1] 'Petrus Hispanus;' Wals.: 'pro matrimonio;' omitted in *Ar.* 220.

[2] 'consummato;' *Ar.* 220.

[3] 'ut homines terræ;' omitted in *Ar.* 220.

[4] 'Aymero' generally in *Ar.* 220.

lentiis, ipsum compulit in fugam, paucis de his qui erant cum eo peremptis; infra triduum etiam sequens fugavit comitem Gloverniæ, multisque hinc inde occisis, ipsum obsedit in castro de Are, quousque per exercitum a rege missum fuit obsidio dissoluta. Extunc autem insequentibus eum Anglicis, fugit ad loca palustria et nemorosa, in quibus latibula quæritantem comprehendere minime potuerunt. Rex missis in Angliam nuntiis præcepit sub gravi pœna, ut omnes, qui ei servitium debebant, parati essent apud Karleolum [1]infra tres septimanas post festum S. Joannis Baptistæ; filium vero suum remisit in Angliam, ut, secundum ea quæ de rege Franciæ [2]audiret, proficisceretur ad connubium cum filia [3]ejusdem contrahendum.[4] Post cujus discessum cœpit rex vexari dysenteria; movit tamen nihilominus [5][de Karleolo] quinto nonas Julii, parvis dietis versus Scotiam proficiscens. Pridie nonas Julii venit usque Burgum super Sande, ubi invalescente infirmitate, die crastina, scilicet feria sexta, præsenti vitæ valefaciens, dies suos in bono et annos suos in gloria consummavit. [6][Testamentum condidit, in quo cor suum Terræ Sanctæ legavit, cum stipendiis centum militum, qui

Bruce puts Aymer de Valence to flight;

but withdraws from the siege of Ayr, and takes refuge in the fastnesses of the country.

Edward is taken ill at Carlisle, but moves on by slow journeys to Scotland.

His death at Burgh-on-the-Sands. July 7.

---

[1] 'intra septimanas;' *D'A.*: 'in tres septimanas;' *M.*

[2] 'audierat;' *M.*

[3] 'ejusdem;' omitted in *Ar.* 220.

[4] *Cod. Mer.* here adds, 'Rex, instante festo S. Joannis Baptistæ, equos suos et lecticam, in qua deferri propter debilitatem solebat, obtulit in ecclesia cathedrali. Quinto vero nonas Julii, ascenso equo, magna metiens animo, contendit [versus] Scotiam; sed, viribus corporis destitutus, vix infra quatuor dies milliaria sex confecit.'

[5] 'de Karleolo' are from *Ar.* 220; also Wals. 94. On Monday, the 3rd of July, he journeyed two miles; on Tuesday, two miles; rested on Wednesday, and arrived at Burgh-on-the-Sands on Thursday. He died on Friday, on the feast of the Translation of the relics of St. Thomas of Canterbury, July 7; viz. 'in die Translationis beati Thomæ martyris;' *M.* Walsingham is much more full than Trivet, who ends briefly and abruptly.

[6] This sentence in brackets is from *Cod. Mer.*

per anni spatium militarent in obsequium crucis Christi.] Regnavit autem [1]annis triginta quatuor, mensibus septem, diebus viginti uno ; complevitque ætatis suæ annos sexaginta octo, et dies viginti.

[2]*Expliciunt Chronica Nicolai Trivet.*

---

[1] 'rex Edwardus, pater regis Edwardi ;' *Ar.* 220.

[2] 'Expliciunt gesta Edwardi III. regis Angliæ ;' *D'A.*: 'Expliciunt gesta regis Edwardi III. Angliæ ;' *M*, which a later hand has corrected 'primi.'

INDEX.

C.

D.

H.

I & J.

K.

L.

R.

T.

U & V.

W.

THE END.

LONDON:
Printed by S. & J. Bentley, Wilson, and Fley,
Bangor House, Shoe Lane.

ENGLISH HISTORICAL SOCIETY.

MEMBERS.

June 1st, 1844.

HER MAJESTY QUEEN VICTORIA.

The Viscount Acheson, M.P.
The Lord Ashburton.
The Earl of Bandon, D.C.L.
The Duke of Bedford.
Thomas Wentworth Beaumont, Esq.
The Lord Bexley, F.R.S. F.S.A.
Beriah Botfield, Esq. M.P.
Captain Arthur Arundel Browne.
Rev. John Browne, D.C.L.
The Earl Brownlow.
Sir James Lewis Knight Bruce, Vice-Chancellor.
The Duke of Buccleuch, K.G.
Rev. James Bulwer, M.A.
William Burge, Esq.
The Earl of Burlington.
The Lord Calthorpe.
The Lord Campbell.
The Dean and Chapter of Canterbury.
The Earl of Carlisle.
The Hon. Richard Cavendish.
The Earl of Cawdor.
William Nelson Clarke, Esq. M.A
Richard Cleasby, Esq.
The Duke of Cleveland.
The Hon. Charles Thomas Clifford.
Rev. Henry O. Coxe, M.A. Bodleian Library.
The Hon. Robert Curzon.
The Viscount Dungannon, M.P.
The Lord Bishop of Durham.

The Dean and Chapter of Durham.
Lord Francis Egerton, M.P.
The Right Hon. Mountstuart Elphinstone.
Joseph Walter King Eyton, Esq.
Robert Few, Esq.
The Earl Fitzwilliam.
Sir Thomas Gage, Bart.
William Gatty, Esq.
Rev. William Stephen Gilly, D.D. Prebendary of Durham.
Henry Godwin, Esq. F.S.A.
William Grant, Esq.
The Right Hon. Thomas Grenville.
The Earl Grey, K.G.
Rev. William Grylls, M.A.
Henry Hallam, Esq. V.P.S.A.
Rev. Edward Craven Hawtrey, D.D. Head Master of Eton.
Sir Thomas Buchan Hepburn, Bart. M.P.
John Buchan Hepburn, Esq.
John Hodgson Hinde, Esq. M.P.
James Maitland Hog, Esq.
Thomas Hog, Esq.
Robert Stainer Holford, Esq.
Alexander James Beresford Hope, Esq. M.P.
Henry Thomas Hope, Esq. M.P.
Philip Henry Howard, Esq. M.P.
The Earl of Ilchester.
The Hon. Society of the Inner Temple.
John Mitchell Kemble, Esq. M.A.
Rev. John Kenrick.
Richard John King, Esq.
The Right Hon. Henry Labouchere, M.P.
The Lord Langdale, Master of the Rolls.
Augustus Langdon, Esq.
The Marquess of Lansdowne, K.G.
The Hon. Society of Lincoln's Inn.
The Lord Bishop of Llandaff.
James Loch, Esq. M.P.
John Loch, Esq.
The House of Lords.
The Right Hon. Holt Mackenzie.
John Whitefoord Mackenzie, Esq.

Rev. S. R. Maitland, Librarian to the Archbishop of Canterbury.
Neill Malcolm, Esq.
John Mee Mathew, Esq.
The Hon. William Leslie Melville.
Rev. J. Mendham, M.A.
Sir William Molesworth, Bart.
The Lord Monteagle.
The Marquess of Northampton, P.R.S.
The Duke of Northumberland.
The Lord Nugent, G.C.M.G.
Antonio Panizzi, Esq. LL.D. British Museum.
Louis Hayes Petit, Esq. F.R.S.
Ralph Price, Esq.
Alexander Pringle, Esq. M.P.
The Earl of Powis.
Philip Pusey, Esq. M.P.
Rev. James Raine, M.A. Vicar of Meldon, Librarian of Durham Cathedral.
John Richardson, Esq. F.S.A.
Andrew Rutherford, Esq. M.P.
The Viscount Sandon, M.P.
The Earl of Shrewsbury.
John Augustus Francis Simpkinson, Esq. Q.C.
Sir Robert Smirke, R.A. F.S.A.
John Smith, Esq. LL.D.
The Duke of Somerset, K.G.
The Right Hon. the Speaker of the House of Commons.
John Spottiswode, of Spottiswoode, Esq.
John Spencer Stanhope, Esq. M.A.
Thomas Stapleton, Esq.
Sir George Staunton, Bart. M.P.
The Duke of Sutherland.
Clement Tudway Swanston, Esq. Q.C. F.S.A.
The Lord Teignmouth.
The Hon. William Tennant.
Henry Sykes Thornton, Esq.
Sir Robert Throckmorton, Bart.
John Thrupp, Esq.
Rev. George Townsend, B.D. Prebendary of Durham.
Edward Tyrrell, Esq. Remembrancer of the City of London.
Patrick Fraser Tytler, Esq. F.S.A.E.

Works already published by the Society.

Venerabilis Bedæ *Historia Ecclesiastica Gentis Anglorum* . . . 1 vol.
Venerabilis Bedæ *Opera Historica Minora* . . . . . 1 vol.
Chronicon Ricardi Divisiensis *de Rebus Gestis Ricardi Primi Regis Angliæ* (never before published) . . . . 1 vol.
Gildas *de Excidio Britanniæ* . . . . 1 vol.
Nennii *Historia Britonum* . . . . 1 vol.
Codex Diplomaticus Aevi Saxonici (never before published) . . 2 vols.
Willelmi Malmesbiriensis *Monachi Gesta Regum Anglorum, atque Historia Novella* . . . . 2 vols.
Rogeri de Wendover *Chronica, sive Flores Historiarum* (never before published) with an Appendix, constituting the fifth volume . . 5 vols.

The whole impression of the *Small-paper Copies* of *Bede's Ecclesiastical History*, the *Chronicle of Richard of Devises, Gildas, Nennius,* and the *First Volume of the Saxon Charters,* having been sold, those Works are consequently now out of print.

Printed by S. & J. Bentley, Wilson, and Fley, Bangor House, Shoe Lane.